

TEKSBETEKENIS EN KANONIESE BETEKENIS.
'N EMPIRIESE STUDIE AAN DIE HAND VAN 1 KONINGS 21.

deur

JAN PETRUS CLOETE

voorgelê luidens die vereistes
vir die graad

DOCTOR THEOLOGIAE

in die vak

OU TESTAMENT

aan die

UNIVERSITEIT VAN SUID-AFRIKA

PROMOTOR: PROF. F. E. DEIST

JUNIE 1992

*****

VOORWOORD

Hiermee wil ek erkenning gee aan en my dank betuig teenoor vele persone wat betrokke was by die voltooiing van hierdie graad.

Eerstens wil ek my promotor, professor F E Deist, bedank vir al sy insigte, raadgewing, vraagtekens en aanmoediging - dit het 'n onuitwisbare invloed op my denke, teologie en beredenering van sake gelaat.

Baie dankie aan doktor Annandale-Potgieter vir raad en daad waarmee sy my bygestaan het in die voltooiing van hierdie proefskrif.

Hartlike dank aan mevrou Ida Grabe wat in 'n kort tydjie die taalkundige versorging van die proefskrif behartig het. Ook 'n woord van dank aan mevrou Ina Brand vir die hulp by die versorging van die bibliografie.

Aan my vrou Connie, wat my in baie moeilike omstandighede bygestaan het in die aanpak en voltooiing van hierdie graad. Dankie aan my dogter, Loriaan, wat energiek takies verrig het sodat ek my proefskrif kan afhandel, en my seun Jan-Pierre, wat geduldig sy pa se afwesigheid aanvaar het.

DIEBENEFITARY	
Class	1992 -10- 03
Klas	222.52266 C40E
Access	
Aanw.	

01443439

*EK dra hierdie proefskrif
op aan my vrou, Connie,
my dogter, Loriaan, en
my seuntjie, Jan-Pierre.*

OPSOMMING

"Teksbetekenis" staan sedert die opkoms van strukturalisme in die middelpunt van die diskussie in literêre kringe. Die ontwikkeling van lesersgeoriënteerde teorieë en die opkoms van die konsep van "intertekstualiteit" het veral bygedra tot die bevraagtekening van die opvatting dat tekste 'n "eintlike" betekenis "het".

In konserwatiewe kerklike kringe word daar egter nog baie gemaak van die Skrif as 'n regulatiewe dokument met één sensurerende eintlike of korrekte betekenis. Die opvatting is ook dat prediking SKrifprediking moet wees waarin slegs die Skrifwoord 'n plek het. Dié opvatting strook nie met literêre insigte nie.

In hierdie studie word sekere aspekte van die literêre gestalte van die Masoretiese 1 Konings 21 ontleed en die resultaat hiervan vergelyk met soortgelyke analyses van die weergawe van dié verhaal in vertalings (LXX, Vulgaat, Wycliffe, Purvey, en die Geneva Bible), oorvertellings (deur Josefus en Lukas), kommentare (in die kantlyne van Purvey-en Geneefse vertalings), preke en in 'n akademiese artikel. Die bevinding is dat elke weergawe, ongeag die genre daarvan, die verhaal op een of ander manier verander het en dat interpretasies wissel van mindere uitbouings tot die skep van nuwe verhale. Die situasie van die interpreteerder het telkens die interteks gevorm wat 'n nuwe vertelling laat ontstaan het.

Hoewel tekste betekenis mag hê (wat dit moontlik maak om hulle met mekaar te vergelyk) is elke interpretasie 'n kontekstualisering wat onvermydelik 'n nuwe teks produseer. Dié bevinding bring konserwatief-teologiese definisies van Skrifbeskoulike konsepte soos kanon, kanoniese betekenis, Skrifgesag en Skrifprediking ernstig in gedrang en noodsaak dringende herbesinning op daardie terreine.

SUMMARY

Since the rise of structuralism "textual meaning" has been at the centre of the literary debate. The formation of reader orientated theories and a concept like "intertextuality" contributed a great deal to the questioning of the idea that texts "have" a "real" meaning.

However, in conservative church circles much is still being made of Scripture as a regulative document with one censuring "real" or correct meaning. The conviction is, further, that preaching should be "scriptural", that is, sermons should only repeat what Scripture says. This view does not tally with insights gained from current literary theory.

In this study certain aspects of the literary shape of the Massoretic version of 1 Kings 21 are analysed and the results compared with similar analyses of accounts of this narrative in translations (LXX, Vulgate, Wycliffe, Purvey and the Geneva Bible), re-tellings (by Josephus and Luke), commentaries (Purvey and Geneva Bible margins), sermons and an academic article. It was found that each account, irrespective of its genre, in some or other way changed the narrative and that the interpretations vary from lesser extensions to the creation of completely new narratives. The situation of the interpreter constantly functioned as the intertext generating a new narrative.

Even though texts may "possess" meaning (enabling one to compare them with one another) every interpretation is a contextualisation inevitably producing a new text. This conclusion seriously questions conservative theological definitions of concepts such as canon, canonical meaning, scriptural authority and scriptural preaching and necessitates urgent rethinking in these areas.

INHOUDSOPGAW

HOOFSTUK 1	1
PROBLEEMSTELLING, HIPOTESE, DOELSTELLING EN WERKSWYSE	
1.1 PROBLEEMSTELLING	1
1.1.1 Die diskussie oor teksbetekenis	1
1.2 HIPOTESE	18
1.3 DOELSTELLING	19
1.4 WERKSWYSE	19
1.4.1 Basiese konsepte	19
1.4.2 Prosedure	30
HOOFSTUK 2	44
1 KONINGS 21 IN DIE MT	
2.1 DIE ONTSTAAN VAN 1 KONINGS 21	44
2.2 HISTORIESE KRITIEK TOEGEPAS OP 1 KONINGS 21	44
2.2.1 Die tekste wat belangrik is vir die verstaan van 1 Konings 21	44
2.2.2 Nabot: die raakvlak tussen 1 Konings 21:1-2 en 2 Konings 9:21, 25, 26, 36	45
2.2.3 Agab: 1 Konings 21:17-20b in verhouding tot 1 Konings 22:37-38	46
2.2.4 Isebel: 1 Konings 21 en 2 Konings 9:10 en 36	46
2.3 DIE VERHOUDING TUSSEN 1 KONINGS 21:1-16 EN 2 KONINGS 9	47

2.4	'N ONTLEDING VAN 1 KONINGS 21	48
2.4.1	Afbakening van 1 Konings 21	48
2.4.2	Die verhaal volgens 1 Konings 21 toon verskillende teenstrydighede	48
2.4.3	Historiese Kritiek toegepas op 1 Konings 21	50
2.5	REKONSTRUKSIE VAN DIE TEKS 1 KONINGS 21:1-20a	52
2.5.1	Hierdie twee verhale is netjies tot een verhaal verwerk	52
2.5.2	Wanneer is hierdie verhale tot 'n eenheid verwerk?	53
2.5.3	Waarom is hierdie verhale verenig?	54
2.5.4	Die veranderinge van 1 Konings 21 na verdere redaksies	55
2.5.5	Die finale gestalte van die MT	56
2.6	DIE NABOT-VERTELLING IN DIE MT GEANALISEER VOLGENS ELEMENTE EN RELASIES	60
2.6.1	Die elemente in die MT	60
2.6.2	Die relasies in die Nabot-verhaal	65
2.7	DIE NABOT-VERTELLING IN SY HUIDIGE VORM	76
HOOFSTUK 3		78
'N ONTLEDING VAN 1 KONINGS 21 IN DIE LXX, DIE VULGAAT, DIE WYCLIFFE- EN DIE PURVEY-VERTALING, ASOOK DIE GENEVA- VERTALING AAN DIE HAND VAN DIE KRITERIUMLYS		
3.1	DIE LXX	78
3.1.1	Inleiding	78
3.1.2	Ooreenkomste en verskille tussen die MT- weergawe en die LXX-weergawe van die Nabot- vertelling	83

3.1.3	Die gesigshoek van die skrywer	85
3.1.4	Karakterisering	92
3.1.5	Konklusie	98
3.2	'N VERGELYKING TUSSEN DIE WYCLIFFE-, PURVEY- EN GENEVA-VERTALING ONDERLING, ASOOK MET DIE MT-TRADISIE	104
3.2.1	Inleiding	104
3.2.2	'n Vergelyking tussen Wycliffe- en Purvey se vertalings	105
3.2.3	Die Wycliffe- en Purvey-vertaling as letterlike vertalings van die Vulgaat	106
3.2.4	'n Ontleding van die Wycliffe- en Purvey- vertaling met die MT, volgens ooreenkomste en verskille	111
3.2.5	Konklusie	116
3.3	DIE GENEVA-VERTALING	118
3.3.1	Die verhouding tussen die Geneva-vertaling en die MT	118
3.3.2	Ooreenkomste en verskille tussen die Geneva- vertaling en die MT.....	119
3.3.3	Konklusie	119
HOOFSTUK 4	.....	120

**'N ONTLEDING VAN 1 KONINGS 21 IN KOMMENTARE EN PREKE
AAN DIE HAND VAN DIE KRITERIUMLYS**

4.1	DIE TEKS VAN JOSEFUS IN VERGELYKING MET DIE LXX ...	120
4.1.1	Inleiding	120
4.1.2	Ooreenkomste en verskille tussen die LXX- verhaal en die Josefus-teks	121
4.1.3	Die karakterisering	130

4.1.4	Die gesigspunt van die verteller	138
4.1.5	Die plot(intrige) van die verhaal	138
4.1.6	Die ontknoping van die verhaal	140
4.1.7	Die skrywer en die tyd waarin die verhaal geskryf is	140
4.1.8	Konklusie	143
4.2	DIE RESEPSIE VAN 1 KONINGS 21 IN HANDELINGE 6 EN 7	145
4.2.1	Inleiding	145
4.2.2	Die opbou van die Stefanus-verhaal	147
4.2.3	Ooreenkomste en verskille tussen die MT- weergawe/LXX-weergawe volgens die Lukas- verhaal	152
4.2.4	Die gesigspunt en karaktertekening in Lukas se verhaal	154
4.2.5	Die plot van die Nabot-verhaal in Handeling 6 en 7	157
4.2.6	Die ontknoping van die Nabot-verhaal in Handeling 6 en 7	157
4.2.7	Die historiese konteks waarin die verhaal vertel is	158
4.2.8	Konklusie	158
4.3	INTERPRETASIE VAN DIE PURVEY-KOMMENTAAR	161
4.3.1	Inleiding	161
4.3.2	Ooreenkomste en verskille tussen die MT- weergawe en die Purvey-kommentaar	161
4.3.3	Die karakterisering van die karakters volgens die Purvey-kommentaar	164
4.3.4	Die gesigspunt van die verteller in die Purvey-kommentaar	166
4.3.5	Die plot van die verhaal volgens die Purvey-kommentaar	167

4.3.6	Die ontknoping van die verhaal volgens die Purvey-kommentaar	167
4.3.7	Die historiese situasie van die skrywer	167
4.3.8	Konklusie	168
4.3.9	Die Vulgaat en die Purvey-kommentaar	170
4.4	DIE GENEVA-KOMMENTAAR	173
4.4.1	Inleiding	173
4.4.2	Ooreenkomste en verskille tussen die MT-weergawe en die Geneva-kommentaar	173
4.4.3	Die karakterisering volgens die Geneva-kommentaar	175
4.4.4	Die gesigspunt van die verteller	179
4.4.5	Die plot volgens die Geneva-kommentaar	180
4.4.6	Die ontknoping van die verhaal	180
4.4.7	Konklusie	180
4.5	'N INTERPRETASIE VAN DIE NABOT-VERHAAL IN DIE JARE 1938-1939	183
4.5.1	Inleiding	183
4.5.2	Ooreenkomste en verskille tussen die MT-verhaal en die preek van Rossouw	183
4.5.3	Die karakterisering in Rossouw se preek	186
4.5.4	Die gesigspunt van die verteller	188
4.5.5	Die plot van die verhaal volgens Rossouw se preek	188
4.5.6	Die ontknoping van die Nabot-verhaal volgens Rossouw se preek	189
4.5.7	Die historiese konteks en Rossouw en De Villiers se preke	189
4.5.8	Konklusie	192
4.6	DE VILLIERS SE PREEK OOR 1 KONINGS 21	194

4. 6. 1	Inleiding	194
4. 6. 2	Coreenkomste en verskille tussen die MT- en De Villiers se preek	194
4. 6. 3	Die karakterisering volgens De Villiers se preek	198
4. 6. 4	Die gesigspunt van die verteller	199
4. 6. 5	Die ontknoping en die plotplan verskil van die MT-verhaal	199
4. 6. 6	Konklusie	200
4. 6. 7	Slotopmerking oor Rossouw en De Villiers se preke	202
4. 7	DIE WINGERD VAN NABOT EN DIE SWART TEOLOGIE: DIE PREEK VAN AARTSBISKOP TUTU	205
4. 7. 1	Inleiding	205
4. 7. 2	Coreenkomste en verskille tussen die MT- weergawe en die preek van Tutu	205
4. 7. 3	Die karakterisering volgens Tutu	209
4. 7. 4	Die gesigspunt van die verteller	210
4. 7. 5	Die plot van die Nabot-verhaal volgens die preek van Tutu	210
4. 7. 6	Die ontknoping van die Nabot-verhaal volgens die preek van Tutu	211
4. 7. 7	Die historiese konteks en die preek van Tutu	211
4. 7. 8	Die teologie van Aartsbiskop Tutu	215
4. 7. 9	Konklusie	218
4. 8	DIE WINGERD VAN NABOT EN DIE TEKS VAN MOSALA	222
4. 8. 1	Inleiding	222
4. 8. 2	Coreenkomste en verskille tussen die MT en die teks van Mosala	226
4. 8. 3	Karakterisering volgens Mosala	228

4.8.4	Die gesigspunt van die verteller	231
4.8.5	Mosala en die plot van die Nabot-verhaal	232
4.8.6	Die ontknoping van die verhaal volgens die teks van Mosala	233
4.8.7	Konklusie	234
4.8.8	'n Vergelyking tussen die interpretasies van Mosala en Tutu	235
4.8.9	Slotopmerking oor die Nabot-vertelling by Mosala en Tutu	236
HOOFSTUK 5		237

DIE BEVINDINGE VAN DIE ONDERSOEK EN DIE IMPLIKASIES DAARVAN VIR DIE TEOLOGIE

5.1	INLEIDING	237
5.2	HET ALLE TEKSTE ALTYD DIE MT GEÏMITEER?	238
5.2.1	Die vertalings en die imitering van die MT	238
5.2.2	Die kommentare en die imitering van die MT	240
5.2.3	Die preke en die imitering van die MT	242
5.3	BEVINDINGE	243
5.3.1	'n Teks het betekenis	243
5.3.2	'n Teks het nie 'n eintlike betekenis nie	244
5.3.3	Die situasie, die teks en die leser	249
5.3.4	Die mate waarin die verskillende weergawes van die moederteks afwyk	250
5.4	DIE TEOLOGIESE IMPLIKASIES VAN GENOEMDE BEVINDINGE	252
5.4.1	Die implikasies van die ondersoek vir Skrif=	

beskouing	252
5.4.2 'n Bree kanonbegrip is 'n noodsaaklikheid	254
5.4.3 Is prediking dan Skrifverkondiging?	255
6. BRONNELYS	257
7. BYLAAG	274

HOOFSTUK 1

PROBLEEMSTELLING, HIPOTHESE, DOELSTELLING EN WERKSWYSE

1.1 PROBLEEMSTELLING

1.1.1 Die diskussie oor teksbetekenis

1.1.1.1 Betekenis "agter" die teks

Rondom teksbetekenis het daar verskillende teorieë ontstaan. Sommige teks- en interpretasiebeskouings beskou tekste as entiteite waarvan die betekenis AGTER die teks gehuisves word, dit wil sê in die outeur, die ontstaantyd van die teks, die maatskappy waarin die teks ontstaan het en so meer (Croatto 1987:7-9; Keegan 1985:24,75 & Vorster 1984:108).

Hier kan veral gelet word op betekenis-positiwiste wat die metodes en beginsels van die natuurwetenskappe op die bestudering van tekste wou oordra, en psigiese objekte op dieselfde manier as fisiese objekte wou bestudeer (Ohlhoff 1985:85). Dit het onder meer ingehou dat hulle gekonsentreer het op oorsaak-gevolgverbande tussen 'n skrywer en sy werk. 'n Literêre werk is immers beskou as die uiting, die produk van die omstandighede, intensie of psigiese samestelling van 'n bepaalde individu (Ohlhoff 1985:33). In die interpretasie van 'n teks is na die elemente gesoek wat die ontstaan van die teks kon verklaar. Indien die oorsaak vir die ontstaan van 'n teks verklaar kon word, dan het 'n leser ook by die eintlike betekenis van die teks uitgekom. So is byvoorbeeld die droefgeestige element in Eugène Marais se gedigte volledig toegeskryf aan die smartlike ervarings in sy persoonlike lewe, en die byna obsessionele besigwees met vuur en verminking in Cussons se gedigte is verklaar aan die hand van haar eie verminkende ervaring.

1.1.1.2 Betekenis "in" die teks

Omdat teksbetekenis in eersgenoemde rigting dikwels aan die

intensie van die skrywer gekoppel is, het die latere New Critics, wat betekenis IN die teks gesoek het, daarna verwys as "intentional fallacy" (Vansina 1965:185). Met "intensional fallacy" bedoel die New Critics dat dit 'n vergissing is om te dink dat, indien jy die bedoeling van die skrywer kan vasstel, jy terselfdertyd ook die betekenis van sy skrywe vasgestel het (Van Luxemburg, Bal & Weststei 1983:67). Die New Critics soek betekenis in die teks. Hulle gaan van die standpunt uit dat literatuurstudie op die literatuur self toegespits moet wees. 'n Literêre werk is 'n voltooide, onafhanklike en selfgenoegsame estetiese verskynsel, wat LOS van sy skrywer en ontstaangeskiedenis (teenoor die groep wat betekenis agter die teks soek) en LOS van sy uitwerking op die leser (wat betekenis voor die teks soek) beskou moes word (Ohlhoff 1985:37). Al wat van belang is, is wat in 'n teks geskryf staan; betekenis en waarde lê in 'n teks self. Volgens die New Critics is 'n literêre werk 'n ORGANIESE SISTEEM van verhoudings. Hierdie geheelsisteem van verhoudings is slegs toeganklik deur objektiewe struktuuranalise. Omdat betekenis en waarde in 'n teks self lê, is dit, volgens die New Critics, moontlik om deur middel van die sogenaamde 'close reading', die betekenis van 'n teks te vind. Deist (1988a:8) wys daarop dat hierdie verhoudinge tussen dele, om die betekenis daarvan te bepaal, ook maar rus op oorsaak-gevolgverbande. "Die kousaliteitsraamwerk is nou net van buite (agter) die teks na binne die teks verskuif". In wese benader talle New Critics 'n teks vanuit 'n positivistiese denkraamwerk.

1.1.1.3 Betekenis "voor" die teks

Ander teks- en interpretasiebeskouings beskou tekste bloot as betekenisgenerators: betekenis 'ontstaan' in die leesproses. Betekenis word in dié teorieë VOOR die teks gesoek. Die feit dat 'n literêre werk nie deur alle lesers oor die tyd heen op dieselfde manier geïnterpreteer is nie, het die vraag na die rol van die leser in die interpretasie en verstaanproses van 'n teks laat ontstaan. Nie die verband tussen 'n skrywer en sy werk, of die teks op sigself nie, maar die teksverwerking deur 'n leser, staan nou sentraal. Die resepsie van 'n teks

deur 'n leser kan omskryf word as die ontvangs, reproduksie, aanpassing, assimilasie of kritiese beoordeling van 'n literêre produk, of sy elemente deur 'n leser. 'n Leser konkretiseer 'n teks by die lees daarvan en gee dus gestalte aan 'n teks as 'n estetiese objek (Botha 1990:28; Lategan 1984:4). 'n Leser KEN BETEKENIS aan 'n teks toe.

"Because of the interaction between reader and text, and the idea that the reader actualises meaning, in the text, we have moved away from the opinion that the reader has the task of discovering meaning in the text. Reading is an active process of attributing meaning" (Vorster 1988:38).

1.1.1.4 Betekenis en "kontrole" oor 'n teks

Ten opsigte van die DEFINIËRING VAN LESERSVRYHEID bestaan daar 'n wye spektrum van moontlikhede. Vir McKnight (1988) gaan dit daarom dat die interaksie tussen teks en leser betekenis produseer.

Resepsie-estetika wil enersyds 'N TEKS SELF LAAT 'SPREEK' deur die versameling tekstuele aanwysings wat die leser se leesaktiwiteit rig; andersyds sou die lezer aktief moes deelneem deur die oop plekke in te vul (Ohlhoff 1985:88; Keegan 1985:80). Laasgenoemde impliseer dat 'n leser nie as 'n 'tabula rasa' 'n teks lees nie, maar 'n persoon is met 'n sekere psigiese samestelling, wat in sekere sosiokulturele omstandighede grootgeword het en oor sekere literêre kennis beskik. 'n Leser kry dus 'n aktiewe rol in die lees van 'n teks. "De lezer word uitgenodigd de tekst aan te vullen, verbanden te leggen en het geheel te confronteren met eigen inzichten en ervaringen... De tekst wordt dan opgevat als 'Rezeptionsvorgabe' waarop de lezer inspeelt met zijn leesactiviteit..." (Van den Bergh 1981:155). Jeanrond (1988: 104) wys daarop dat dit in die leesproses nie net gaan om die ontsyfering van tekens wat op papier gedruk is nie, maar: "Reading is always also a projection of a new image of reality, as this is co-initiated by the text and achieved by the reader in the relationship with the text in the act of reading". Die vraag is egter: in watter mate bepaal die teks

die leesproses, en in watter mate bepaal die leser die leesproses? Die soeke na betekenis voor die teks het vrae laat ontstaan soos: "Can we talk of the existence of a text apart from the reception by its readers? Does a text have one or several possible meanings?" (Lategan 1985:12).

Indien al die konsentrasie op die lesersaktiwiteit gerig word deurdat die leser betekenis aan 'n teks toeken, bevind so 'n benaderingswyse hom in dieselfde vaarwater as dié benaderingswyse wat betekenis agter dié teks gesoek het. "All the problems associated with the concept of 'intensional fallacy' could thus be repeated in the form of a 'receptor's fallacy'" (Lategan 1985:15). Om hierdie rede soek verskillende skrywers na 'n middeweg tussen die teks met sy geskrewe instruksies en die aktiewe interpretasie daarvan deur die leser (Lategan 1985:15).

So probeer Cloete (1982:151) om 'n middeweg tussen die teks en die leser se interpretasie daarvan te vind:

"Om terug te keer tot Mukarovsky se onderskeid: aan die een kant die artefak, die materiële gegewendheid van die literêre teks, en wat 'n menigvuldigheid sake insluit: taalvorme: klank, ritme, betekenis, sintaksis; figuratiewevorme: tyd, ruimte, persoon, gebeure; ten slotte komposisionele aspekte; kortom, die ganse struktuur. Aan die ander kant die estetiese objek, dit wil sê die leserskonkretisering of resepsie van die artefak, dikwels gegrond op 'n Kritikus se literêre konkretisering... Daar kan egter nie iets in die estetiese objek gerealiseer word, wat nie in die artefak gegee is nie. Dit wil nie sê dat daar nie foutiewe 'lesings' voorkom nie, maar ons moet kan onderskei tussen aanneemlike en onaanneemlike konkretiserings..."

Hambidge is ook van mening dat 'n teks 'n leser beperk:

"Terselfdertyd is daar natuurlik ook 'n grens - die 'prisonhouse of language'. Met taal kan jy alles doen, net solank jy besef dat dit ook uiteindelik 'n taalwerklikheid is wat jou sal terugdwing, sal beperk" (1986:69).

Dit impliseer dat:

- i) 'n leser nie so vry is om met 'n teks te maak wat hy wil nie, maar
- ii) verskillende lesers kan die geskrewe instruksies verskillend lees en gevolglik 'n ander interpretasie van die gelese teks maak, daarom kan daar nie net een geldige interpretasie van 'n literêre werk bestaan nie (Ohlhoff 1985:51. Vergelyk ook Snyman 1991b:10 in hierdie verband.)

Hier oefen 'n teks dus nog 'n sekere KONTROLERENDE funksie uit. Hoe sterker die klem op die KREATIEWE ROL van die leser val, hoe groter word die spektrum van betekenismoontlikhede en, uiteraard, hoe relatiewer word die gesagsposisie van die teks.

Teenoor diegene wat wel aan die teks 'n kontrolerende funksie gee, is daar uitgangspunte wat aan 'n teks geen kontrolerende funksie gee nie.

Die literatuurpsigoloog, Holland (1975), wys op die feit dat daar van 'n bepaalde teks tallose interpretasies kan bestaan, sodat die kontrole oor 'n teks se betekenis nie soseer gewyt kan word aan 'n teks self nie, maar aan die onderskeie lesers. In die woorde van Van Assche:

"Resoluut verwerpt N. Holland elke vorm van kontrole, van de tekst op de lezer. De tekst kan geen limieten stellen aan de lezer want dat zou in tegenspraak zijn met de tallose interpretaties die op basis van eenzelde tekst kunnen ontstaan... In deze visie blijft van de tekst in objectieve zin niet veel meer over dan een configuratie van spikkels zwarte inkt op papier. Als deze vlekken woorden worden, woorden beelden en metaforen of karakters en gebeurtenissen, dan gebeurt dit door de lezer... Het volle gewicht ligt op de creativiteit van de lezer" (Van Assche 1983:9).

Fish (1980:177) gaan 'n stappie verder as Holland, deur daarop te wys dat 'n leser nie net sy eie ideologie, kultuur en agtergrond in die teks inlees nie, maar ook dié van die

gemeenskap. Uiteindelik gaan 'n bepaalde gemeenskap bepaal of 'n betrokke lesing normatief is of nie. Vergelyk ook Snyman in hierdie verband: "But given the society in which readers find themselves, the community's plausibility structures would ensure a normative reading for that community. It is normative because the community has decided that a certain reading is valid and others not" (1991b:10; Van Huyssteen 1986:178-187).

Die vraag na kontrole oor 'n teks se betekenis hang dus in hierdie siening ten nouste saam met 'n persoon/gemeenskap se uitgangspunt of 'n teks betekenis het al dan nie. Waar 'n gemeenskap kontrole uitoefen, ken so 'n gemeenskap gesag aan 'n bepaalde betekenis toe.

In die dekonstruksie-benadering voer Derrida en andere die betekenis-pluraliteit van taal so ver dat tekste nagenoeg betekenisloos word (Du Toit 1990:513). Teen so 'n stelling: inname maak Blank beswaar: "To the charge that it leads to meaninglessness: the quest for meaning is an admission that meaninglessness exists, indeed predominates. Deconstruction finds meaningfulness in meaninglessness, certainty in uncertainty" (1986:66).

Dekonstruksie is 'n moderne wysgerige en literatuurteoretiese rigting, wat hoofsaaklik van die gedagte uitgaan dat tekste "ontwykend" van aard is. Tekste het nie 'n sentrum van betekenis nie, en elke lesing van 'n teks is feilbaar en beperk (Ohloff 1985:60). Volgens hierdie denkrigting is 'n leser 'n aktiewe deelnemer in die produksie van teksbetekenis.

"Composed of contradictions, the text is no longer restricted to a single, harmonious and authoritative reading. Instead it becomes plural, open to re-reading, no longer an object for passive consumption, but an object of work by THE READER TO PRODUCE MEANING" (Belsey 1980:104).

'n Leser skep voortdurend betekenis, en betekenis is nie 'iets' wat 'n mens in 'n teks kan vind nie. Waar die New Critics deur middel van 'close reading' die verskillende

betekenisvlakke in 'n teks probeer ontsluit (betekenis lê in 'n teks opgesluit, dit moet net ontgin word), doen dekonstruksie presies die teenoorgestelde; 'n teks is nie 'n organiese geheel soos by die New Critics nie, maar "die diversiteit, die verskillende moontlikhede, die simbiotiese verhouding van die teks met ander tekste, die onafheid en onvolledigheid word uitgewys" (Hambidge 1986:75).

Die volgende voorbeeld kan help om die benaderingswyse te illustreer. Die begrip "intertekstualiteit" is een van die begrippe wat prominent in dekonstruksie funksioneer. In dekonstruksie is alles 'tekste' - ook die opvoedingsproses, die kultuur, die sosio-ekonomiese situasie, plus ander tekste wat gelees of gehoor is. In 'n dekonstruksie van die gedig "Marilyn Monroe foto in blou", kom 'n veelheid van tekste bymekaar. T T Cloete het sy gedig "Marilyn Monroe foto in blou" gebaseer op die foto van Marilyn Monroe wat deur Milton H Greene geneem is. Hambidge (1986:75) wys daarop dat die foto van Greene en Cloete se gedig wat op Greene se foto gebaseer is, nie met mekaar ooreenstem nie. Deur die gegewens wat Cloete uitlaat, lê hy klem op Monroe se seksualiteit. Aan die een kant laat hy gegewens weg, aan die ander kant voeg Cloete gegewens by wat nie in die fototeks voorkom nie. In Greene se foto sit Monroe in 'n vertrek met 'n turkooisagtergrond, maar volgens Cloete sit sy in 'n ruim blou vertrek. Kennis van Monroe se lewe word nou veronderstel om te kan bepaal waarom Cloete vir Marilyn Monroe in 'n ruim blou vertrek plaas. So is daar vele tekste wat ter sprake kom in Cloete se gedig oor Marilyn Monroe. Hambidge som die gedig as volg op:

"Om dus na die gedig outonomisties te kyk, is onmoontlik; agter hierdie teks skuil ander woordtekste en fototekste ... Die gedig as sodanig het geen bestaansreg sonder 'n voorkennis van Monroe se lewe nie. Ook moet die foto's betrek word. Die gedig wys heen na die wêreld, en uiteindelik ontmoet die verskillende tekens mekaar in 'n poli-tekstuele toestand" (1986:79).

In die produksie van 1 Konings 21 (vergelyk hoofstuk 2) is tekste konstant oor-geskryf en oor-gebruik in nuwe kontekste.

Hierdie konstante oor-skryf en her-lees van tekste "also means 'retexting'. A new text is created whenever another text is re-written and should be interpreted in its originality" (Hunter 1987:137). Elke keer wanneer 'n teks tot stand kom, is dit 'n nuwe teks wat teen die agtergrond van vele ander 'tekste' tot stand kom, sodat 'n poli-tekstuele toestand ontstaan (Botha 1990: 49). Daar is 'n gesprek wat voortdurend tussen alle soorte tekste plaasvind. Hierdie nuwe teks wat tot stand gekom het, is nie 'n afgeronde eenheid nie. Hierdie nuwe teks lyk eerder soos 'n stuk lap met 'n rafelrand rondom. Hierdie rafels lê oor ander tekste en maak aansluitings met elke ander teks. Daarom is dit fataal om slegs een betekenis in 'n teks te soek. 'n Teks is meervoudig in die sin dat die teks aansluitings het met elke ander teks, en vandaar is 'n teks oop vir veelvoudige teksbetekenis. Mense wat binne die denkraamwerk van dekonstruksie werk, soek nie na 'n eintlike betekenis nie. Hulle soek eerder na spore van betekenis wat verskyn en verdwyn in die lees van 'n teks.

'n Verdere vraag wat ontstaan, is of 'n teks 'n leser bepaalde beperkinge opleë in die lees van 'n teks soos die New Critics beweer, en of 'n mens Pannenberg (1970) moet gelyk gee, naamlik dat 'n teks slegs die vrae beantwoord wat aan die teks gestel word en dat 'n teks slegs beperkinge het vir dié wat verkies om beperkinge in 'n teks te sien. Die volgende voorbeeld kan die punt illustreer: waar die New Critics van die standpunt uitgaan dat 'n teks 'n organiese geheel is en daarom poog om deur 'close reading' die verskillende betekenisvlakke in 'n teks te probeer ontsluit, doen dekonstruksie presies die teenoorgestelde: die diversiteit, die verskillende moontlikhede, die simbiotiese verhouding van die teks met ander tekste, die onafheid en onvolledigheid word uitgewys (Belsey 1980:109).

Verskillende metodes laat eksegete op verskillende teksgegewens let, sodat hulle uiteindelik verskillende teksbetekenis se vir dieselfde teks konstrueer. Die eerste kwalifikasie ten opsigte van teksbetekenis en interpretasie van 'n bepaalde teks, sou wees: 'n teks het nie 'n eintlike betekenis nie, want verskillende benaderingswyses het verskillende beteke-

nisse tot gevolg.

Indien 'n mens van die standpunt uitgaan dat 'n teks 'n eintlike betekenis het, dan sal so 'n standpunt hom moet verantwoord op die bewering van Holland (1975, vgl ook Bleich 1978 in die verband) waar hy elke vorm van kontrole wat die teks op die leser het, verwerp. Die rede wat hy aanvoer is die volgende: dit sal in teenspraak wees met die tallose interpretasies wat daar oor dieselfde teks bestaan. Holland se standpunt het beslis meriete, wat deur die volgende feit ondersteun word: 'n vertaling is al die eerste beweging weg van die moederteks, dit wil sê 'n vertaling sê alreeds nie presies wat die moederteks sê nie, aldus Swanepoel (1991:14, vgl ook Rhoads & Donald 1988:60).

" 'n Vertaling sou verder as 'n teologiese publikasie getipeer kon word vanweë die feit dat dit so is dat elke Bybelvertaling ten minste 'n mate van die teologie van die vertalers reflekteer. Die vertalers moet immers die teks waaruit vertaal word bestudeer, analiseer en in die vertaal-taal transformeer. In die proses staan die vertalers dikwels voor keuses waarby hulle GLOBALE VERWYSINGSRAAMWERK, waarvan hul teologiese verwysingsraamwerk die belangrikste is, 'n rol speel in die beslissings en keuses wat gemaak word. So word die teologiese verwysingsraamwerk van die vertalers gereflekteer in die vertaling en word dit die basis vir die teologie van ander. "

As 'n vertaling, wat poog om die moederteks so getrou as moontlik te probeer weergee, nie daarin kan slaag om 'n kopie van die moederteks te wees nie, is die moontlikheid groot dat ander interpretasies ook nie presies sal kan sê wat die moederteks sê nie. Daar bestaan nie 'n een-tot-een - korrelaat tussen die moederteks en die interpretasie daarvan nie. En tog, die feit dat Holland tekste/interpretasies met mekaar kan vergelyk, beteken dat tekste/interpretasies betekenis 'het'. Die feit dat 'n mens kan sê hier stem interpretasies/tekste met mekaar ooreen, daar verskil hulle en hier vind 'n omskrywing plaas, beteken dat tekste nie betekenisloos kan wees nie.

Die onderskeie benaderingswyses wat so pas bespreek is, vorm twee pole oor teks- en interpretasiebeskouings: Die een pool verteenwoordig bepaalde benaderingswyses wat van die standpunt uitgaan dat 'n teks betekenis het. Die ander pool verteenwoordig benaderingswyses wat sê dat betekenis geheel en al aan 'n teks toegeken word.

1.1.1.5 Teologiese implikasies

In die teologie tref 'n mens ook hierdie twee pole oor teks- en interpretasiebeskouings aan. Elkeen van die benaderingswyses het 'n bepaalde invloed op die teologie. Die eerste benaderingswyse wat bespreek word is die een wat beklemtoon dat 'n teks 'n eintlike betekenis het, en daarnaas die benaderingswyse wat sê dat betekenis aan 'n teks toegeken word.

a Skrifbeskouing: 'n teks het 'n eintlike betekenis

Twee resente skrywers (P C Potgieter [1990] en J H van Wyk [1990]) binne die Suid-Afrikaanse konteks, gaan van die standpunt uit dat 'n teks betekenis het. (Potgieter en Van Wyk kom uit die gereformeerde tradisie.) Vir Potgieter is die Bybel God se onfeilbare Woord (1990:8-12,17,38). Die Bybel besit nie 'n relasionele waarheid, soos die rapport "God met ons... over de aard van het Schriftgezag..." van "de generale synode van Delft (1979)" of die boek van Du Toit en Van Huyssteen "Geloof en Skrifgesag" (1982) beweer nie, maar 'n objektiewe waarheid. Volgens Potgieter lei die uitgangspunt dat elke leser vanuit sy agtergrond, ideologie, ensovoorts die Bybel interpreteer, en dus betekenis aan 'n teks toeken, tot totale subjektiwisme (Potgieter 1990:35). Die Bybel as teks besit betekenis. Die Bybel moet net reg uitgelê word (1990:35) om by die betekenis uit te kom. Om die Bybel reg uit te lê, moet die reëls uit die Bybel self kom. Die kern van Potgieter se uitgangspunt is om die menslike aktiwiteite tot 'n minimum te beperk in die opskrifstelling en interpretasie van die Bybel. Sodoende kan die Bybel God se Woord en absoluut waar wees. As gevolg van die feit dat die Bybel 'n eintlike betekenis 'het', kan die kerklike kanonkonsep sterk

gehandhaaf word. Die Bybelboeke is dan produkte wat onder die leiding van die Heilige Gees tot stand gekom het - daarom besit die boeke goddelike kwaliteite. "Objektiewe duidelikeheid as eienskap van die Skrif volg noodwendig uit die volkomeheid van God se werk" (Potgieter 1990:50).

Van Wyk (1990) is baie meer genuanseerd in sy benadering. Begrippe soos SOLA SCRIPTURA, KANON, INSPIRASIE, GESAG en DUIDELIKHEID van die Bybel, moet nie abstrak gesien word nie, maar in die lig van die funksie van die Skrif in 'n gemeenskap. Die begrippe is belangrik en moet gehandhaaf word, maar binne 'n funksionele raamwerk, omdat dit in noue verband staan met die boodskap van redding in die Bybel. Hierdie reddingsboodskap MOET objektief gehandhaaf word. Die mens kan absoluut seker wees van sy redding, omdat God die mens uitverkies het. Om hierdie sekerheid te behou, is sy vertrekpunt die goddelike openbaring. Met die goddelike openbaring as uitgangspunt, sluit hy aan by die supra-naturalistiese teologie, wat glo aan die direkte bonatuurlike openbaring wat nie deur die menslike rede verklaar kan word nie. Die Bybel is die middel waardeur God se bonatuurlike openbaring bekend gemaak word. God is die eintlike outeur van die Bybel, daarom kan die Bybel nie foute hê nie, maar hoogstens "oneffenhede", en bevraagteken Van Wyk die verhouding wat Van Huyssteen (1986) daarstel tussen filosofie en teologie, en tref Van Wyk 'n onderskeid tussen skopus en periferie in die Bybel. Ten diepste is daar nie 'n verskil tussen Potgieter en Van Wyk se benadering nie.

Ook Van Wyk probeer om die subjektiwiteit (Deist 1991a:5) van die Bybel te sistap om sodoende die objektiwiteit van die redding en die gesag van die Bybel te handhaaf. Die Bybel as teks besit die boodskap van redding, daarom is goeie reëls uiters belangrik vir betroubare eksegeese (Van Wyk 1990:51-54).

Mosala (1989a) benader die Bybel as 'n teks waaraan 'n mens BETEKENIS TOEKEN. Die Bybel besit nie betekenis nie; 'n mens ken betekenis aan die Bybel toe. Die menslike faktor en die subjektiewe element in die Bybel word sterk belig. "The form

of biblical-hermeneutical appropriation suggested in these chapters is deliberately oblivious to the notion of 'scriptural authority', which is the heart of traditional biblical scholarship" (Mosala 1989a:11).

Elke mens wat die Bybel lees "is framed by their history and culture" (Mosala 1989a:3). Swart teologie bevraagteken die mite van rasonale objektiwiteit in teologie (Mosala 1989a:13). Mosala neem die rol van die leser ernstig op, asook die betekenis wat 'n leser aan 'n teks gee.

b Die Bybel en die kontrole oor die betekenis van die Skrif

Die probleem waarmee teoloë worstel, is: Het die Bybel as teks 'n eintlike betekenis, en kan hierdie betekenis objektief vasgestel word? Is betekenis nie iets wat deur 'n leser daaraan toegeken word nie?

Indien die Bybel objektief 'n EINTLIKE betekenis het, dan maak dit sin om KONTROLE uit te oefen om te bepaal of hierdie korrekte betekenis deurgaans korrek oorgelewer word. Indien tekste betekenis 'het' en dit word korrek uitgelê, behoort interpretasies daarvan nagenoeg DIESELFDE te bly. Indien interpretasies nie dieselfde is nie, kan dit aan een van drie dinge toegeskryf word:

- (1) Tekste 'het' nie 'n eintlike betekenis nie;
- of
- (2) verskillende lesers ken verskillende betekenisse aan 'n teks toe;
- of
- (3) verskillende lesers lees nie ewe goed nie.

Dit is juis genoemde probleem ('n teks het betekenis, daarom kan KONTROLE deur 'n teks uitgeoefen word, of betekenis word toegeken aan 'n teks; derhalwe is KONTROLE deur 'n teks nie moontlik nie) waarmee daar ook in die algemene teksinterpretasie geworstel word.

Die probleem het ook implikasies vir die teologie. Indien 'n

teks eintlike betekenis het, wat se implikasies hou dit in vir opvattinge soos Woord van God, Kanon, Skrifprediking, ensovoorts?

Wat die Woord van God betref, gaan Potgieter van die standpunt uit dat:

- * die Bybel God se onfeilbare Woord is (1990:8-12, 17, 35);
- * die Bybel die hoogste gesag vir leer en lewe dra (1990:8-12);
- * die Bybel 'n "alles beslissende gesag" het, wat die norm is vir leer en lewe (1990:8-12);
- * "Die gesag van die Heilige Skrif is eiesoortig: dit is absoluut" (1990:8);
- * die Bybel die Woord van God is, ongeag of 'n persoon glo of nie;
- * die Bybel duidelik is. Die leser het gebrekkige insigte as gevolg van die sondeval (1990:25, 50);
- * objektiewe duidelikheid van die Skrif noodwendig volg uit die volkomeheid van God se werk (1990:50);
- * die Bybel 'n skopus het en elke teks 'n skopiese gerigtheid (1990:44, 52);
- * Skrif verklaar Skrif (1990:50). Dit beteken nie dat die verklaringsfunksie van teologie as wetenskap daarmee uitgeskakel word nie (1990:33), maar dat die verklaringsfunksie uit die Skrif self moet kom (1990:33).

Die kern van Potgieter (1990:33) se standpunt is die volgende: God is die primêre outeur van die Skrif en daarom is die Bybel besondere literatuur en benodig die Bybel besondere uitleg.

Van Wyk onderskei tussen skopus en periferie. Hierdie onderskeid tussen skopus en periferie is al deur verskeie teoloë gebruik om objektiewe verlossing te probeer handhaaf. Vir Heyns (1976:191; 1978:26-29) het die Bybel skopiese gesag asook gesag wat op die periferie lê. Skopiese gesag is bindend, terwyl gesag wat op die periferie lê, bloot as modelle vir gehoorsaamheid funksioneer. Die sake in die Bybel wat op die koninkryk van God gerig is, sal skopiese gesag hê, terwyl die hele kwessie oor die dra van 'n hoed in die kerk

op die vlak van die periferie lê. Denkema (1973:431-467 en 468-485) bring die sake wat gesag dra in verband met wat die Bybelse skrywers werklik wou skryf, terwyl sake soos geografiese en astrologiese gegewens op die periferie lê. Oor die onderskeid tussen skopus en periferie, skryf Vorster (1991:29) dat die onderskeid gemaak word om 'n objektiewe en feitelike kennis van sekere aspekte te verkry. Die skopus het te make met die persoon en werk van Christus, dus die verlossingsaspek, terwyl sake soos politiek, geskiedenis, kultuur en geografie op die periferie lê. Daardeur word verseker dat dele van die Bybel gesaghebbend bly, omdat dit foutloos is. Mense wat van die standpunt uitgaan dat die Bybel 'n eintlike betekenis het, trek gelykaan-tekens tussen die Bybel en God se Woord (Velthuysen 1988:117). Hierdie gelykstelling tussen die Bybel en Woord van God lei tot 'n verdere ontwikkeling, naamlik tot diversiteit in die inspirasie-aktiwiteit van die Heilige Gees. Teoloë het begin onderskeid tref tussen die inspirasie- en die illuminasie-aktiwiteit van die Heilige Gees. Hierdie onderskeid het ten doel om die objektiwiteit van die Bybel te handhaaf: "Die Bybel is die Woord van God of dit aanvaar word of nie" (De Klerk 1977:66) of Muller (1985:94), wat praat van die "selfevidensie" van die Woord.

Vorster (1991:28-29) wys daarop dat 'n sistematiese en volledige inspirasieteorie eers in die tyd van die Ortodoksie tot stand gekom het, en dat die Ortodoksie die gesag van die Bybel volledig op die inspirasie daarvan gebaseer het. Die Hervorming het oënskynlik wegbeweeg van die gedagte dat die kerk die laaste woord het oor die interpretasie van die Bybel, en dat die tradisie die norm is vir 'n korrekte interpretasie. Die slagspreuk tydens die Hervorming was: sola Scriptura, en Scriptura sui ipsius interpres. Dit het beteken dat die gesag nou in die Skrif gesoek is en nie in buite-instansies nie. Die Lutherane het byvoorbeeld die Christusgebeure as norm geneem, en spesifiek die regverdigmaking deur die geloof. Daarom kon Luther met hierdie norm die Jakobusbrief as 'n "strooibrief" afmaak en sy plek in die kanon bevraagteken. Skrifgesag het direk verband gehou met die hoofartikel van die geloof. Die slagspreuk van die ortodoksie is nie meer dieselfde as by die Hervormers nie. "Die Bybel

getuig nie meer van die Openbaring van God nie; dit word nou die Openbaring van God. Gesag word dus tydens die ortodoksie in die Bybel gevind" (Vorster 1985: 71). Aan die begin van die twintigste eeu het die fundamentaliste die inspirasieleer weer opgeneem (Vorster 1991:28). Die begroning van die inspirasieleer verskil egter in dié opsig van die Ortodoksie as volg: Die Ortodoksie het hul inspirasieleer gegrond op die Aristoteliaanse filosofie, terwyl die fundamentaliste hulle s'n begrond op die Skotse 'Common Sense Realism'. By die fundamentaliste funksioneer die inspirasieteorie as bewys dat die Bybel 'n bron van objektiewe en ware kennis is (Vorster 1991:29). Beide die ortodoksie en die fundamentaliste plaas gelykaan-tekens tussen Bybel en Woord van God, en beide groepe gaan veel verder as wat Calvyn self gegaan het (Deist 1989:3).

c Prediking: 'n teks het 'n eintlike betekenis

Die siening dat die Bybel 'n eintlike betekenis het, funksioneer ook in nadenke oor die prediking. Volgens diegene wat van die standpunt uitgaan dat die Bybel God se onfeilbare Woord is, moet 'n leraar niks anders preek as die suiwer Woord van God nie. Die hoorders moet ook weet dat hulle met God self te doen het in die gepredikte woord. Daar is 'n noue band tussen die Skrifgeworde Woord en die Woord in sy gepredikte vorm. Omdat God die Auctor primarius van die Skrif is, is Hy ook die Praedicator primarius van die verkondigde Woord (Potgieter 1990:38). Volgens die Confessio Helvetica Posterior (1566) is "die prediking van God se Woord die Woord van God". Hier kom 'n bepaalde sillogisme na vore: Die Bybel is God se Woord, prediking geskied vanuit God se Woord, en daarom is prediking God se Woord.

d Tekskritiek: 'n teks het 'n eintlike betekenis

Omdat die Bybel 'n eintlike betekenis het, moet 'n mens ook 'n korrekte teks vir eksegeese hê. Indien kopieë van dieselfde teks van mekaar verskil, sal dit vir so 'n benaderingswyse belangrik wees om vas te stel watter lesing die korrekte lesing is, want die Bybel is gelyk aan die Woord van God.

"Textual criticism would in this case only have to do with the establishment of the correct text of the Old Testament, so that the exegetical work done afterwards will foot on an authoritative text" (Deist 1988b:1).

e Skrifuitleg: 'n teks het 'n eintlike betekenis

Met die klem op die eintlike betekenis van die Bybel, het 'n verabsolutteringstendens na vore getree. Die eerste kenmerk (Du Toit 1990:510) van hierdie verabsolutteringstendens is sy neiging tot onthistorisering. Daarom kan hy sê dat die Skrif "homself" moet vertolk, sonder om in ag te neem dat verskillende Skrifgedeeltes in verskillende tye met verskillende religieuse aannames of oortuigings ontstaan het en daarom nie sonder meer op mekaar betrek kan word nie. Skrif moet Skrif vertolk en om die Skrif reg te vertolk, moet die sleutel daarvoor in die Skrif self gevind word (Potgieter 1990:32). Selfs die keuse van sekulêre metodes om die Skrif te vertolk is 'n metode wat met die outonomie van 'n werk te make het.

Die fundamentalistiese gebruik van die Skrif hanteer die teks asof dit nie in 'n spesifieke konteks gespreek is wat bepaalde kontroles op sy verstaan van 'n teks uitoeffen nie, maar dat 'n teks net so direk tot die mens van vandag spreek. Die gebruik van Skrifuitsprake as dicta probantia in kerklike verslae vertoon alte dikwels 'n fundamentalistiese karakter (Du Toit 1990:510). Tekste word as bewysplase, sonder die historiese of literêre konteks waarin hul voorkom, gebruik. Die Skrif verkry 'n soort magiese karakter.

f Betekenis word aan 'n teks toegeken: invloed op die teologie

Teenoor die fundamentalistiese/essensialistiese beskouing van teksbetekenis staan die lesersgeoriënteerde benadering. In die lesersgeoriënteerde benadering kry die kontekstualiteit van die leser, die teks, die relasionaliteit van Godsopenbaring, asook die subjektiewe karakter van alle verstaan, klem.

Daar is 'n afstand tussen die moderne leser en die teks wat so 'n leser lees (Jauss 1982:375). Lesers probeer om hierdie afstand in tyd te oorbrug deur 'n teks te lees wat aan hulle bekend is - of dit nou 'n leser se kennis oor die verlede is, en/of die algemene kennis waaroor so 'n leser beskik.

'n Leser benader 'n teks egter nie net vanuit 'n bepaalde kennisvlak nie, maar Iser (1978:167) wys daarop dat, vanweë hierdie afstand in tyd daar "gapings" in 'n teks vir die moderne leser bestaan. Van die gapings vereis dat 'n leser oor 'n sekere sosio-kulturele agtergrondskennis moet beskik, wat bloot deur 'n teks geïmpliseer word. "Naturally, any reader later than the original or first reader will not have that background" (Snyman 1991b:10). Omdat lesers so 'n agtergrond vir hulself moet skep om die teks te verstaan, sal dit lei tot verskillende lesings van dieselfde teks. 'n Teks het dus nie 'n inherente betekenis nie, maar betekenis ontstaan in die leesproses.

So 'n benaderingswyse het implikasies vir die teologie. Snyman (1991a) bevind dat die bestaan van Samuel-Konings en Kronieke in een kanon toegeskryf word aan verskillende lesersgemeenskappe. Tussen die twee tekste, Kronieke en Samuel-Konings, bestaan daar geen generiese of kronologiese verwantskap nie. Die teksvariasies in die Kronieketekste word eerder ondersteun deur die tekstradisie van Samuel wat in die Koemraangrotte gevind is. Daar het dus verskillende tradisies oor Israel se geskiedenis in Juda, na die ballingskap, bestaan. Snyman (1991a) wys daarop dat nie een van die tekstradisies wat toe bestaan het, die na-ballingskapsituasie bevredigend aangespreek het nie, sodat daar 'n nuwe teks ontstaan het wat Kronieke genoem is. Vir 'n ander groep (Samaritane) was die Masoretiese tekstradisie ook nie bevredigend nie, sodat ook hulle 'n nuwe teks geskep het om hul situasie te pas.

Vanuit die leserperspektief is dit onbevredigend om 'n enkele tekstradisie tot kanon te verhef. Deist (1988b:6) wys daarop dat die onderskeie tekstradisies almal bydra om die Ou-Testamentiese tradisie te interpreteer. "One rather has to

look upon the Old Testament's contents as being witnessed to by a variety of textual traditions, or to rephrase: one should rather view the differing textual traditions as interpreting the Old Testament-tradition from different angles". So 'n benaderingswyse probeer verklaar waarom daar verskillende tekstradisies bestaan: wat is die verband tussen 'n bepaalde gemeenskap en 'n bepaalde tekstradisie, en waarom is 'n sekere tekstradisie gesaghebbend vir 'n bepaalde gemeenskap? Hierdie benaderingswyse kan dus 'n antwoord op die vraag van Holland bied.

Waar die Ortodoksie en Fundamentaliste tekstkritiek beoefen om die beste teks/eintlike teks daar te stel vir eksegeese, beoefen die lesersgeoriënteerde benaderingswyse tekstkritiek op 'n heel ander vlak.

"In this definition of the term textual criticism is an integral part of exegesis ... Comparing different manuscripts and translations of a particular Old Testament text is thus primarily aimed not at establishing the one and only correct wording of that text, but at understanding it within a wider textual context" (Deist 1988b:1).

1.1.1.6 Samevatting

Die vraag is dus:

- * Het 'n teks betekenis?
- * Ken 'n leser betekenis aan 'n teks toe?
- * Is daar moontlik iets van beide aanwesig?
- * Kontroleer 'n teks die leser?
- * Is sommige interpretasies meer geldig as ander?

1.2 HIPOTESE

Indien 'n teks betekenis het, moet dit moontlik wees om vas te stel of 'n bepaalde interpretasie van daardie teks herkenbaar is as kopieë van dieselfde teks en moet dit moontlik wees om 'n onderskeid te maak tussen interpretasies van tekste wat nader en verder van die moederteks lê en om te kan sê dat 'n bepaalde interpretasie sô ver van die moederteks

wegbeweeg dat dit nie meer as 'n interpretasie van die moederteks beskou kan word nie, maar as 'n volledige nuwe teks.

1.3 DOELSTELLING

Die proefskrif gaan 'n verhaal neem (1 Konings 21) en dit in sy wording en latere uitleg bestudeer om:

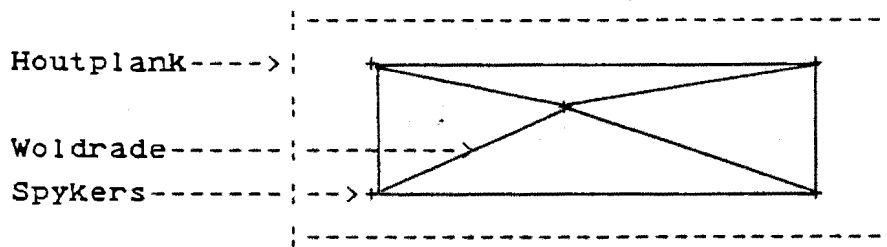
- * aan die hand van bepaalde kriteria wat onder 1.4 aan die orde gestel word, vas te stel of, en in watter mate, bepaalde konkrete interpretasies van die teks herkenbaar is as interpretasies van die moederteks, dit wil sê in watter mate latere interpretasies 'duplikate' of 'analogieë' van die moederteks is;
- * vas te stel of dit moontlik is om 'n 'afsnypunt' te vind wat die onderskeid maak tussen die 'interpretasie' en die 'herskepping' van 'n gegewe teks, tydens interpretasie;
- * die teologiese implikasies van die bevindinge uit te spel om verdere gesprek te stimuleer.

1.4 WERKSWYSE

1.4.1 Basies konsepte

Vir die doel van die proefskrif word van die veronderstelling uitgegaan dat 'n teks (verhaal) uit bepaalde elemente en bepaalde relasies tussen die elemente bestaan, en dat die samespel van die twee elemente die teksbetekenis bepaal, of ten minste sterk medebepaal.

- * Die 'elemente' is: karakters en gebeure.
- * Die 'relasies' is onder andere die plot en die karakterisering.
- * Die twee fasette van 'n 'teks' kan soos volg geïllustreer word:

Die skets stel 'n houtplank voor waarin 'n aantal spykers gekap is. Die spykers dui op die vaste en die konstante elemente in 'n teks. Die drade is die relasies wat die vaste elemente met mekaar verbind. As 'n mens 'n spesifieke teks bekyk, byvoorbeeld 1 Konings 21, kan jy dit as so 'n vaste entiteit beskryf: die spykers is so ingekap en nie anders nie, en die drade is so gespin, en nie anders nie.

1.4.1.1 Gebeure

Omskrywings van elemente in 'n teks, soos dit in die proefskrif gebruik gaan word, word gedoen aan die hand van Kannemeyer se omskrywing van gebeure. Kannemeyer (1976:19) omskryf gebeure as volg: "Gebeure sluit nie alleen die uiterlike handelinge van karakters in nie, maar ook hulle gesprekke, selfs hulle gedagtes en emosies - alles, dus, wat die verhaalfiguur doen". Uit die omskrywing is dit duidelik dat gebeure ten nouste met die karakters in 'n verhaal saamhang.

Gebeure speel in 'n sekere tydvak af. 'n Mens kan die begrip tydvak met die volgende beeld verduidelik: net soos wat 'n skildery 'n gesigslyn het, het 'n verhaal normaalweg 'n tydvak waarin dit aangebied word (De Klerk 1987:11). Hierdie tydvak bepaal watter gebeure in die hede, verlede en toekoms gerangskik word (De Klerk 1987:11). In die Nabot-vertelling word die oordeel oor Isebel en Agab byvoorbeeld in die vorm van voorspellings geteken, terwyl die gesprek tussen Agab en Elia as in die 'hede' beleef word en die gesprek tussen Agab en Nabot in die verlede geteken staan.

'n Verteller wil met tydsaanduidinge (dit wil sê wanneer en hoe lank gebeure plaasvind) 'n bepaalde saak beklemtoon. In 'n 'tydarm'-verhaal, waar die aaneenskakeling van gebeure

met niksseggende tydsaanwysiginge mekaar opvolg, (en dit het na hierdie dinge gebeur... en toe ... en toe...) is dit vir die verteller nie belangrik in watter stadium dinge gebeur het, en hoeveel tyd dit in beslag geneem het nie, maar die gebeure is die belangrikste.

1.4.1.2 Omskrywings van tekstuele relasies soos dit in die proefskrif gebruik gaan word

a Definisie van die begrip 'plot'

Kenney omskryf die plot van 'n verhaal as volg:

"It is in arranging the events of his story according to demands other than the purely temporal that the author creates plot. In other words, plot reveals events to us, not only in their temporal, but also in their causal relationships. Plot makes us aware of events not merely as elements in temporal series but also as an intricate pattern of cause and effect" (1966:14).

Bogenoemde definisie lê veral op drie dinge klem:

- * 'n Plot het met gebeure te make.
- * Die gebeure in 'n verhaal staan in 'n bepaalde verhouding tot mekaar.
- * Die gebeure staan in 'n strukturele verhouding van oorsaak en gevolg.

Elke skrywer raak een of meer van genoemde aspekte aan wanneer hulle die plot van 'n verhaal definieer. Gebeure in 'n verhaal word in 'n bepaalde patroon/orde vertel, wat 'n sekere strukturering impliseer (Kannemeyer 1976:20).

Kingsbury (1991:34) definieer 'n plot van 'n verhaal so: "The plot of a story has to do with the way in which the author arranges the events".

Die woord 'plot' dui op die struktuur van gebeure in 'n verhaal. De Klerk (1987:15) wys daarop dat 'n mens dit verder kon omskryf as die patroon waarop verskillende belangrike elemente in 'n verhaal in spanning met mekaar verkeer en 'n ewewig probeer verkry. Dit is eers wanneer karakter, gebeure

en ruimte-tyd in 'n bepaalde verhouding staan, dat daar sprake van 'n plot in 'n verhaal kan wees.

"Notice also that there is a difference between the plot and a mere synopsis (spykers in 'n verhaal) of the course of events in a work, we say that first this happens, then that, then that... It is only when we say how this is related to that and that, and in what ways all these matters are rendered and organized as to achieve their particular effects (rangskikking in 'n verhaal het met die relasies in 'n verhaal te make), that a synopsis begins to be adequate to the actual plot" (Abrams 1971:128).

b Die struktuur van 'n plot

'n Mens herken 'n plot van 'n verhaal aan die volgende struktuur: 'n begin, 'n middel en 'n einde (Kingsbury 1991: 34). 'n Skrywer begin en eindig sy storie op 'n sekere punt.

- (1) *Die begin van 'n storie.* By die aanvang van so 'n storie gee 'n skrywer sekere inligting deur. Die Nabot-vertelling speel in Jisreël af, waar Nabot 'n wingerd naby die paleis van koning Agab besit. Die aanvang van 'n verhaal bevat 'n sekere element van onstabiliteit. "For the situation with which the story begins must have a certain openness, must be capable of some sort of development, or else there would be no story" (Kenny 1966:13-14).

In die begin van die Nabot-vertelling lê alreeds 'n sekere spanning opgesluit. 'n Burgerlike besit 'n wingerd teenaan die koning se grond. Wat sou die twee se houding wees ten opsigte van die wingerd?

- (2) *Die middel-konflikontwikkeling en klimaks.* Ten einde die kerninsig van 'n verhaal makliker te bepaal en gouer 'n 'vat' op die verhaal te kry, is dit altyd voordelig om die plot (intrige, verwickelingsplan) daarvan te ontleed. Sentraal in enige plot staan konflik (of spanning) en die oplossing daarvan (Grove

1973:8; Ryken 1984:40). Die oplossing van die konflik geskied in die Keerpunt of Klimaks van die verhaal. Die kerninsig van 'n verhaal kom dan ook meesal voor in die Keerpunt, Klimaks of ontknoping van die verhaal.

In die Nabot-vertelling kom daar verskeie konflikte voor:

- * Konflik in Agab self: Hy het die wingerd begeer.
- * Konflik tussen mense: Agab en Nabot, Agab en Isebel en Agab en Elia.
- * Konflik tussen Nabot en die gemeenskap.
- * Konflik tussen die ondermaanse en die bomaanse wêreld.

Agab wou Nabot se wingerd, wat teen sy grond gelê het, deur 'n ruiling of 'n kooptransaksie bekom. Nabot weier. Die verhaal beweeg voort na nog 'n konfliktsituasie, naamlik die tussen Agab en sy vrou, Isebel. Isebel veroorsaak 'n verdere konfliktsituasie tussen die leiers in die stad waar Nabot gewoon het, en Nabot self.

- * Konflik ontstaan ook tussen die Koning (Agab) en die profeet van God (Elia).
Die Keerpunt in die verhaal kom wanneer Agab hom in sak en as verneder voor God. "Na 'n Keerpunt is 'n persoon of 'n situasie nie meer wat dit in die begin was nie" (Grove 1973:8).

In die Nabot-vertelling kom twee plotsoorte voor.

- * Gebeureplot: In die gebeureplot gaan dit primêr om die storie - die opbou en die ontknoping van die gebeure. Gaan reg en geregtigheid uiteindelik die botoon voer?
- * Openbaringsplot: In die openbaringsplot word sake vooruit geloop. God gaan nie hierdie optrede van Agab duld nie, vandaar die aantal voorspellings oor Agab en Isebel se einde (De Klerk 1987:15).

Maar juis wanneer dit Agab se hoogtepunt in die

verhaal is, is dit tegelykertyd sy laagtepunt, wanneer hy in konflik kom met God se profeet. Elia, God se profeet, konfronteer Agab en 'dwing' Agab tot sak en as. "Just as a development towards conflict is latent in the initial situation, so is a development toward climax latent in the initial conflict" (Kenny 1966:18).

Hierdie ontwikkeling vanaf die aanvanklike konflik-situasie na die klimaks van die verhaal, is 'n baie belangrike element in die plot van die verhaal. Dit skep spanning in die verhaal.

- (3) *Die einde van 'n verhaal.* Die einde van die verhaal bring 'n mens by die ontknoping van die verhaal ("the outcome of the story", ook genoem die denouement van die storie). Wat Agab gedoen het was verkeerd. Onder God se oordeelsaankondiginge knak Agab en kom tot berou. Omdat Agab berou het, sal God se oordeel hom nie meer tref nie. In hierdie denouement lê die kerninsig van die verhaal, soos wat die verhaal deur die Deuteronomistiese geskiedskrywer verwerk is.

1.4.1.3 Intrigue of plotpatrone in die Ou Testament

Volgens Deist (1986b:97) bestaan daar net 'n paar basiese intriguepatrone in die Ou-Testamentiese vertelliteratuur. Die Ou-Testamentiese vertelliteratuur speel basies in een van twee soorte wêreld af: 'n wêreld van orde, of 'n wêreld van chaos. "Die intrigue van die verhaal kan dan gebou word om een van drie temas:

- * beweging binne een van die twee wêreldes,
  - * inisiasie binne een van die twee wêreldes, of
  - * die oorgang van die een wêreld na die ander"
- (Deist 1986b:97).

a Eenrigting-opgang.

Die hoofkarakter bly hoofsaaklik in dieselfde wêreld, en die verhaalstemming is oorwegend positief. Speel die verhaal in

die geordende wêreld af, en die karakter bly binne die geordende wêreld, dan het ons te make met 'n romantiese verhaal en 'n romantiese karakter.

b Eenrigting-daling.

Omgekeerd kan 'n karakter in 'n verkeerde wêreld begin en daar bly. In die Nabot-vertelling vorm die Isebel-episode 'n subplot. In hierdie subplot begin Isebel in die verkeerde wêreld en sy bly daar. In hierdie geval het ons met 'n satiriese intrige te make. Karaktertekening staan oorwegend in diens van die intrige van 'n verhaal. "Die intrige van 'n verhaal is die sentrale probleem waarom die verhaal opgebou en die karakters geteken word" (Deist 1986b:97).

c Inisiasie in 'n chaotiese of geordende wêreld

- (1) *Ironiese oorgang.* 'n Karakter kan van die een wêreld na 'n ander oorgaan. 'n Ironiese oorgang vind plaas wanneer 'n karakter deur magte buite homself tot 'n bepaalde insig gebring word.
- (2) *Satiriese oorgang.* 'n Karakter kan vanweë faktore buite sy beheer gedwing word om van die geordende na die chaotiese wêreld oor te stap.
- (3) *Patetiese oorgang.* Dit is die oorgaan van die een wêreld na 'n ander. 'n Karakter kan van die geordende wêreld na die chaotiese wêreld oorgaan. In die Josia-verwerking het Agab van die geordende wêreld na die chaotiese wêreld oorgegaan. Hy is nou die slegste van die Israelitiese konings.

1.4.1.4 Karakter en karakterisering

a Karakterkategorieë in 'n verhaal

In 'n verhaal kom verskillende karakterkategorieë voor. Die karakterkategorieë wat die meeste voorkom is die hoofkarakter (protagonis), die helper(s), en die teenstander (antagonis) van die hoofkarakter.

- (1) *Protagonis en antagonis.* Volgens Abrams (1971:128) heet die hoofkarakter in 'n verhaal die protagonis (held), en as hy teen 'n sterk opponent te staan kom, staan daardie opponent bekend as 'n antagonis.
- (2) *Plat en ronde karakters.* 'n Ronde karakter is die persoon aan wie se innerlike, sowel as sy uiterlike eienskappe, aandag gegee word; dus 'n lewensgetroue karakter. So 'n karakter is meesal 'n onvoorspelbare persoon, wat jou telkens kan verras (Kenney 1966:28) met sy optrede, en is gewoonlik die sentrale hoof-figuur in 'n verhaal.

'n Plat karakter is 'n stereotipe karakter wat altyd EENDERS reageer en wat voorspelbaar is (Deist 1986b: 94). Die karakter is plat, omdat 'n mens net die een kant van so 'n karakter sien. 'n Kenmerk van 'n stereotipe karakter is dat hy/sy net een oorheersende karaktertrek openbaar: Isebel is byvoorbeeld magsbewus.

b Karakterisering as 'n relasionele konsep

Kingsbury (1989:9) omskryf karakterisering as volg: "Characterization" has to do with the way in which an author brings characters to life in a narrative". Om die karakters tot lewe in 'n verhaal te bring, kan 'n outeur van veral twee metodes gebruik maak. 'n Outeur kan sy karakter "wys" deur hulle te laat praat en deur hulle optrede, of deur ander karakters oor hulle te laat praat of te laat optree teenoor hulle. 'n Verteller kan doodgewoon 'n leser vertel aangaande 'n karakter.

"In 'showing' the author simply presents these persons as acting or talking; this leaves it to the reader to infer the traits that constitute their character. In telling the narrator describes these persons; this usually results in the explicit identification of certain of their character traits" (Kingsbury 1991:9).

In die Ou Testament skets 'n redakteur/verteller sy karakter normaalweg met 'n paar kort pennestrepe, want dit gaan in die Ou Testament nie om karaktertekening ter wille van die karakter nie. In 1 Konings 21 keer Agab terug na sy huis: kwaad en toornig. Hy gaan lê op sy bed en weier om te eet. Deur slegs 'n paar pennestrepe, beskryf die verteller Agab. 'n Verteller kan, in plaas van om sy leser oor 'n karakter te vertel, 'n karakter ook "wys". Isebel vertel nie van haar planne nie, maar sy "wys" haar planne deur die skrywe van briewe met 'n bepaalde boodskap wat in die brief opgeteken staan. 'n Verteller kan sy karakters se karaktereienskappe beskrywe aan die hand van wat die karakters doen. 'n Uiterlike beskrywing van 'n karakter skep 'n sekere effek. Wanneer Agab woedend na sy huis terugkeer, homself op sy bed werp, sy gesig wegdraai en weier om te eet, vertel hierdie uiterlike handeling van Agab se gemoedstoestand. Dit onderstreep hierdie innerlike gemoedstoestand van Agab waarmee hy teruggekeer het huis toe. Wanneer die verteller Agab se gemoedstoestand beskryf as *הָיָה בְּרֹחַ* (bedruk en kwaad), is dit 'n direkte beskrywing van die innerlike van sy karakter. 'n Karakter kan ook indirek beskryf word aan die hand van wat ander karakters in die verhaal van die karakters sê of doen. Die leiers en ampsdraers in die stad voer Isebel se opdragte noukeurig uit, sonder enige bevraagtekening. Dit wys dat hierdie manne óf bang was óf ontsag gehad het vir hierdie magsbewuste koningin. 'n Leser leer 'n karakter hoofsaaklik ken deur die karakter se eie optrede; dus deur die direkte handeling van 'n karakter. Hoe 'n karakter optree in die geval van konflik en die besluite wat hy in sulke gevalle neem, weerspieël watter soort mens so 'n karakter is.

1.4.1.5 Gesigspunt

Kingsbury (1989:33) vat die "point of view" as volg saam: "The way in which a writer has chosen to put his story across, is that of 'point of view'". 'n Skrywer skryf sy werk vanuit 'n sekere gesigspunt. Die belangrikste aspekte van 'n gesigspunt is die volgende: die evaluerende (ook genoem die ideologiese), die 'phraseological', die tyd-ruimte en die psigologiese (Kingsbury 1989:33).

a Die evaluerende gesigspunt

Die gesigspunt het te make met 'n konsepsie van die werklikheid. Die gesigspunt evalueer dinge in die werklikheid en oordeel dit as goed of sleg, reg of verkeerd. Daar is 'n noue band tussen 'n skrywer se evaluerende gesigspunt en sy werk (Kingsbury 1988:43). Die hele verhaal word vanuit 'n skrywer se evaluerende gesigspunt geskryf. So byvoorbeeld is een van die evaluerende gesigspunte in die boek *Konings of 'n Koning* goed gedoen het in die oë van God, of nie.

Elke karakter in 'n verhaal het sy eie, evaluerende gesigspunt, en dit is juis hierdie verskillende gesigspunte wat aanleiding gee tot konflik in 'n verhaal. Hierdie onderskeie karakters se evaluerende gesigspunte word uiteindelik beoordeel in die lig van die skrywer se evaluerende gesigspunt. "Furthermore, we can see how the points of view of the various characters are encompassed within the overarching, consistent point of view of the narrator, who, as the storyteller, relates and often assesses the points of view of the characters" (Kingsbury 1989:43). Doen Agab wat reg is in die oë van die Here? Hoekom doen hy nie wat reg is in die oë van die Here nie? Agab word dan in terme van die skrywer se evaluerende gesigspunt geoordeel.

b Die fraseologiese gesigspunt

Die fraseologiese gesigspunt het te make met elke karakter se spreekstyl, wat so 'n karakter identifiseer. Isebel tree byvoorbeeld baie dominerend op. Sy beveel Agab om te gaan slaap en dinge aan haar oor te laat. Sy beveel die stadvaders om 'n vasdag uit te roep, ensomeer. Deur wat sy sê en doen kan 'n mens haar identifiseer.

c Die tyd-ruimtelike gesigspunt

Hierdie gesigspunt hou verband met die posisie in tyd en ruimte van waaruit karakters of gebeure beskryf of waargeneem word. Geskied die "waarneming" byvoorbeeld voor die balling-

skap, of na die ballingskap? Vanuit die posisie wat die skrywer in tyd en ruimte inneem, oorskou die skrywer alle tyd en ruimte in sy storie-wêreld.

d Die psigologiese gesigspunt

Hierdie gesigspunt sê dat 'n verteller weet wat 'n bepaalde karakter weet, of dink, of voel. In die Nabot-verhaal weet die verteller byvoorbeeld hoe Agab voel op sy pad terug huis toe, en toe hy op sy bed gaan lê.

1.4.2 Prosedure

1.4.2.1 Die volgende materiaal word in hierdie studie gebruik

- * Die Hebreeuse teks
- * Vertalings: die LXX, die Vulgaat, die Purvey-, Wycliffe- en Geneva-vertaling
- * Interpretasies: Josefus, Lukas, Purvey-kommentaar, en Geneva-kommentaar
- * Preke: Preke van De Villiers en Rossouw, asook van aartsbiskop Tutu en 'n artikel van Mosala

Hierdie materiaal is vir die studie gekies met die doel om 'n wye spektrum van vertalings en interpretasiemoontlikhede te dek. 'n Kort oorsig oor bogenoemde materiaal dui op die wyd-uiteenlopendheid van die materiaal wat gebruik gaan word.

Wat die LXX betref, kortliks die volgende:

Die mees werkbare en aanvaarbare teksteorie (Annandale-Potgieter & Steyn 1990:3) in die Septuagintstudies is die teorie wat deur Tov geformuleer is en deur Deist en Cook onderskryf word. Dit is 'n teksteorie wat 'n diversiteit van tekste uit daardie tyd onderskryf (ongeveer 2e eeu vC tot 2e eeu nC). Cook (1988:364) vat die teorie as volg saam: "Each text must be studied on its own and variants should be analysed in the light of the whole of the picture". Volgens Steyn (1989:3) was die Ou Griekse Vertaling op 'n ANDER Hebreeuse Vorlage as die voorganger van die later gestandaardiseerde Masoretiese teks gebaseer, en verteenwoordig die bestaande LXX-tekste 'n ouer tekstradisie as die Hebreeuse tekste van die Masoretiese Teks, waarvan die LXX-tekste veronderstel is om 'n vertaling te wees (Annandale-Potgieter & Steyn 1990:2). Ons het met 'n ander tekstradisie as die Masoretiese teks te make, en dit sal interessant wees om te sien hoe die Nabot-vertelling in die tekstradisie figureer.

Annandale-Potgieter en Steyn (1990:3) wys daarop dat dit onmoontlik is om die Hebreeuse Vorlage van enige boek in die LXX-tekste te rekonstrueer as 'n selfstandige teksgetuie vir gebruik in vergelykende studies. "Daar is net te veel onbe-

kende faktore ten opsigte van die Vorlage en ook ten opsigte van die tegniek van die vertaler wat die sleutel vorm tot die rekonstruksie". Alhoewel die Vorlage van die LXX verskil van die latere MT (vergelyk Steyn), kom die Nabot-verhaal in albei tekstradisies voor. Dit blyk ook (vergelyk uit een van die resultate in hoofstuk 3, waar 'n detailvergelyking tussen die twee tradisies gedoen is) dat die twee tekstradisies hoofsaaklik met mekaar ooreenstem. Die storie wat by albei tekstradisies figureer, kon op 'n gemeenskaplike oorteks gebaseer wees, waaroor ons nie meer beskik nie.

Die Wycliffe- en Purvey-vertaling is gebaseer op die Vulgaat (Moulton 1987:29), en die rede waarom die Vulgaat oorvertaal is en nie die LXX of MT nie, was omdat die Vulgaat die AMPTELIKE Bybel van die Westerse kerk was. (In die proefskrif gaan die klem hoofsaaklik op die MT en die LXX val.)

Die Geneva-vertaling is weer gebaseer op die Masorete teks, omrede die vertalers noue kontak met die HERVORMERS gehad het. In genoemde tekste/vertalings figureer drie teks-tradisies, naamlik die MT, LXX en Vulgaat.

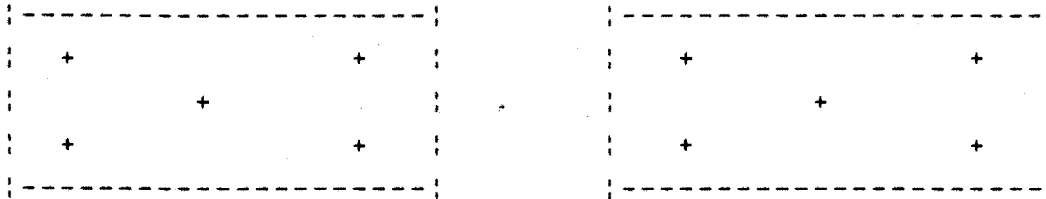
Die interpretasies wat in die studie gebruik word, sien as volg daar uit: Attridge (1976:30), asook Steyn (1989a) toon aan dat die onderliggende bron wat Josefus vir sy Antiquitates gebruik het, 'n vorm van die LXX is. Haenchen (1985), sowel as Sanders (1987), wys daarop dat Lukas se teks oor die Nabot-vertelling op die LXX gebaseer is, omdat die LXX die Christene se 'kanon' was. In beide gevalle sal die LXX as basis van vergelyking dien, en nie die MT nie. Die rede hiervoor is dat 'n mens nie appels met pere moet vergelyk nie, anders is die resultate van so 'n studie nie geloofwaardig nie.

Dit beteken nie dat 'n mens die MT nou moet uitskakel in die vergelykingsproses nie, omdat die MT waarskynlik die basis vorm waarop spesifieke interpretasies begrond is.

Die preke van Rossouw en De Villiers is op die 1933 Afrikaanse vertaling gebaseer, wat op sy beurt weer teruggaan na die

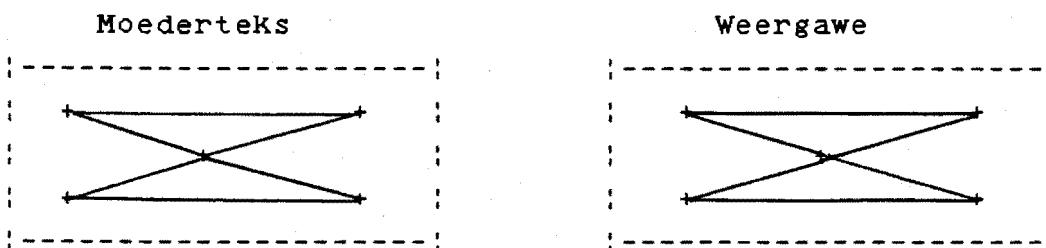

Al die elemente (onder andere karakters en gebeure) kom in die weergawe van die moederverhaal (MT/LXX) voor.

b Die elemente en relasies tussen die tekste kom ooreen

'n Spesifieke weergawe van die MT/LXX-verhaal kan alle elemente van die MT/LXX-verhaal in dieselfde relasies tot mekaar laat. In so 'n geval is die woldrade presies eenders gespin.

Die saak kan ook as volg uitgebeeld word:

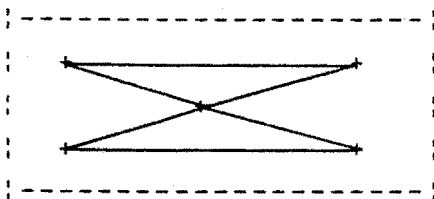

Die karakters en gebeure staan in 'n sekere verhouding tot mekaar. Hierdie relasies word net so oorgedra in die weergawe van die moederteks. Die struktuur van die verhaal sal dan presies dieselfde bly. Indien dit die geval is, beteken dit dat die weergawe 'n kopie van die moederteks is.

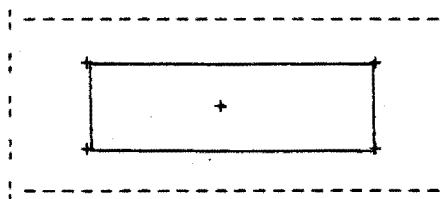
c Die elemente tussen twee tekste kom ooreen, maar die relasies verskil

'n Spesifieke weergawe van die MT/LXX-verhaal kan wel alle elemente van die MT/LXX-verhaal bevat, maar die relasies tussen hulle lê anders. In so 'n geval is die spykers almal daar en in dieselfde posisie, maar die drade is anders gespin. Die volgende beeld verhelder die saak:

Moederteks

Weergawe

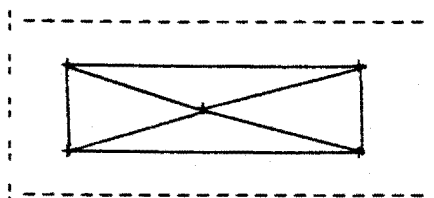

In hierdie geval het daar wel 'n struktuurverandering plaasgevind, want die gebeure en karakters staan onder andere in nuwe verhoudinge tot mekaar. Die weergawe van die moederteks het hier wel 'n betekenisverandering ondergaan. Genoemde drie gevalle het te make met die INTERPRETASIE van 'n teks. 'n Mens kan na hierdie vorm van betekenis verwys as INTERPRETASIE-BETEKENIS. Aan die hand van 1 Konings 21 fokus ons die aandag op verskeie interpretasies van die Nabot-vertelling. 'n Interpretasie hou vir die doeleindes van die studie by die spykers in die plank. Dit gebeur meestal in die VERTALINGS van 1 Konings 21.

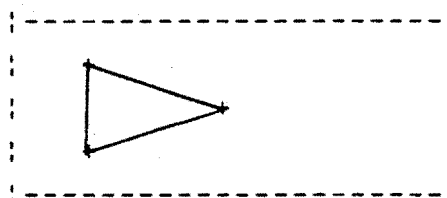
d 'n Weergawe kan elemente weglaat en skep sodoende nuwe relasies

'n Spesifieke weergawe van die MT/LXX-verhaal kan sekere elemente uit die moederverhaal selekteer en opnuut in relasie tot mekaar stel. In die geval word sommige spykers uitgetrek, sodat drade op 'n ander manier gespan word. Die volgende beeld kan die saak uitbeeld:

Moederteks

Weergawe

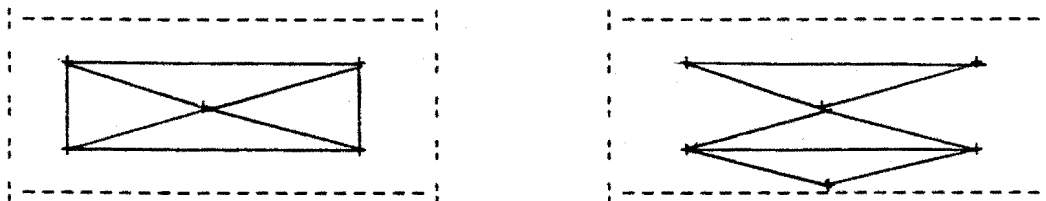

Sekere gebeure en karakters kom nie meer in die verhaal voor nie. Dit noodsaak dat die karakters en gebeure wat oorbly in 'n nuwe lig gestel moet word en dat die relasies tussen die oorblywende karakters en gebeure nuut gespan moet word. So

byvoorbeeld kan die hoofkarakter in 'n verhaal 'n sekondêre karakter word, en die moedergebeure in 'n verhaal tot sekondêre gebeure gemaak word. In so 'n geval het 'n totaal nuwe struktuur tot stand gekom, met nuwe betekenis.

e 'n Weergawe kan nuwe elemente toevoeg en skep sodoende nuwe relasies

'n Spesifieke weergawe van die MT/LXX-verhaal kan nuwe elemente in die verhaal indra, sodat die relasies anders gelê moet word. Om by die beeld te bly wat tot dusver gebruik is, lyk die plank en spykers as volg: nuwe spykers word in die plank ingekap en nuwe drade moet gespan word.

Nuwe Karakters en gebeure word in die verhaal ingedra, wat noodsaak dat relasies in die verhaal anders moet lyk om hierdie nuwe karakters in die verhaal te akkommodeer.

Laasgenoemde twee gevalle kan so opgesom word:

In sulke weergawes van 'n teks kry karakters ander rolle, word bepaalde rolle met nuwe inhoude gevul, bepaalde insidente verdwyn en ander opgeblaas, ensovoorts. In sulke gevalle vind 'n herskrywing van die teks plaas en ontstaan 'n ANDER teks na analogie van die moederteks.

1.4.2.3 Die aanwending van 'n kernvraag in die proefskrif

Die vraag wat nou beantwoord moet word, is: tot op watter punt kan 'n mens sê dat 'n spesifieke weergawe van die Nabot-verhaal nog 'n "kopie" van die MT/LXX-verhaal is, en wanneer moet jy sê die weergawe is 'n nuwe verhaal? Die volgende voorbeeld kan dalk die probleem verhelder. 'n Mens kan 'n

rekkie net rek tot op 'n gegewe punt, dan breek die rekkie en sit 'n mens met twee stukke. Die kritiese vraag is: wanneer bereik 'n weergawe van 'n verhaal/teks breekpunt? Wanneer sit 'n mens met twee tekste?

Vir die doeleindes van die proefskrif gaan dit om die herkenbaarheid van 'n weergawe van 'n verhaal: in watter mate is die weergawe herkenbaar as die MT/LXX-verhaal?

a Norme om 'n herkenbare interpretasie te bepaal

Om te kan bepaal of 'n verhaal 'n herkenbare interpretasie van die moederverhaal is, moet 'n verhaal die volgende ooreenstemming toon met die moederverhaal:

(1) Die elemente moet ooreenstem:

- * Die aantal karakters moet ooreenstem.
- * Die gebeure moet ooreenstem.
- * Die tydsvlak waaruit die verhaal aangebied word moet ooreenstem.

(2) Die relasies moet met die moederteks ooreenstem

- * In karakterisering: Die protagonis, sy helper, die antagonis en sy helper moet in die weergawe dieselfde bly as in die moederteks.
- * Indien die struktuur van die weergawe met die moederteks ooreenstem, sal:
  - * die plot dieselfde wees soos in die moederteks.
  - * Die plotlyn met die moederteks ooreenstem.
  - * Die denouement van die weergawe met die moederteks ooreenstem.

b Norme om die skep van 'n nuwe verhaal te bepaal

WANNEER IS 'N WEERGAWE EGTER 'N NUWE VERHAAL?

WANNEER VIND 'N HERSKRYWING VAN 'N VERHAAL PLAAS?

Dit gaan dus nou om kriteria neer te lê WAARVOLGENS 'n mens die kritiese breekpunt bepaal, of 'n verhaal 'n herkenbare interpretasie van die moederverhaal is, en of dit geheel en al 'n nuwe verhaal is. DIE VOLGENDE NORME KAN HELP OM DIE

KRITIESE BREEKPUNT IN 'N VERHAAL TE BEPAAL.

- (1) *Die herkenbaarheidsnorm:* Is die Nabot-vertelling enigsins herkenbaar in die Stefanus-episode in Handeling 6 en 7? Herken 'n mens die Nabot-gebeure in aartsbiskop Tutu se preek, of die van De Villiers en Roussouw? Die Nabot-vertelling in die teks van Josefus is intuïtief meer herkenbaar as byvoorbeeld in Handeling 6 en 7. Die Josefusvertelling staan beslis nader aan die moederteks in 3 Konings 20, as in Handeling 6.

Sekere herskrywings van die Nabot-vertelling is meer herkenbaar as ander, sodat dit moontlik is om 'n glyskaal van herskrywings op te stel.

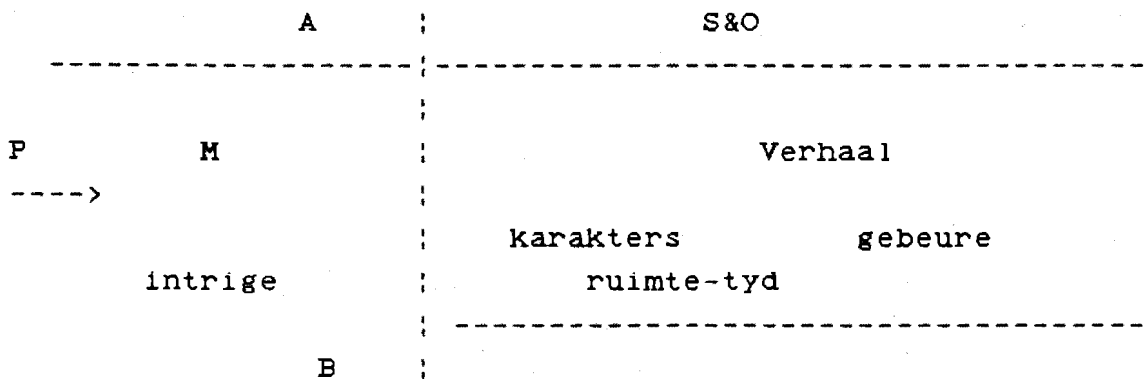
Op die oog af lyk dit of die Nabot-vertelling in Handeling 6 glad nie funksioneer nie. Trouens, Nabot se naam kom nie eers in die verhaal voor nie. Indien 'n mens die werkswyse van Lukas ken, is dit moontlik dat daar meer elemente van die Nabot-vertelling in Lukas se verhaal oor Stefanus teenwoordig is as in dié preek van De Villiers en Roussouw, waarin die naam van Nabot wel voorkom. Daar is sekere herskrywings wat, in vergelyking met ander herskrywings, meer elemente van die Nabot-vertelling volgens 1 Konings 21 bevat.

'n Herkenbare interpretasie van die moederteks kom dus voor waar die elemente (karakters en gebeure) en die kategorieë van karakters met die moederteks ooreenstem.

'n Nuwe verhaal ontstaan wanneer:

- (i) nuwe karakters en gebeure tot 'n verhaal toegevoeg word,
- (ii) wanneer karakter/s of gebeure uit 'n verhaal weggelaat word,
- (iii) wanneer daar rolverskuiwings plaasvind.

- (2) *Die gesigshoek van die skrywer/verteller.* Die gesigshoek van die verteller is 'n belangrike norm om die Kritiese afsnypunt te bepaal. "Change the point of view AND YOU CHANGE THE STORY" (Kenny 1966:55). Die rede waarom die gesigshoek van die verteller so belangrik is, word as volg deur Deist (1986b:88) verwoord: "Die gesigshoek van die verteller vorm die 'beheersentrum' vanwaar alle ander verteltegnieke, onder meer karaktertekening en intrige, beheer word". Die skrywer is besig om die verhaal so te interpreteer en gestalte te gee, dat die betekenis daarvan (vanuit sy gesigspunt) 'n sinvolle geheel vorm. Indien 'n mens die voorstelling van Eetveldt in dié verband 'n bietjie kan aanpas, lyk die voorstelling as volg:

Wanneer oor die lyn A-B beweeg word, tree die seleksie en ordeningsproses in werking. Dié gegewens voor die A-B lyn staan op 'n losse voet met mekaar. Die gegewens na die A-B lyn is geselekteer en georden en is nou bepalend vir die aard van die verhaal.

P="Point of view"

M= Materiaal

S=Seleksie

O=Ordening

- (3) *Seleksie en ordening van materiaal.* Die gesigshoek van die verteller is bepalend vir die seleksie en ordening van materiaal, want dit (seleksie en

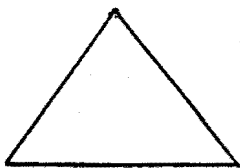
ordeningsproses) word aan die hand van die gesigs-
hoek van 'n skrywer gedoen. Derhalwe sal die seleksie
en ordening van materiaal insig gee in die gestalte-
gewing van die gesigshoek van die skrywer (Eetveldt
1982:6). Deist wys daarop dat die gesigshoek van 'n
verteller (ook die van 'n leser) nie los staan van die
sosiale omgewing waarin hy leef en werk nie.

"Wie die gesigshoek van 'n historikus (en sy
verteller) nie raakvat nie, sal die betekenis van
sy verhaal misverstaan. En hierdie gesigshoek
staan nie los van die lewe nie... 'n Verteller se
gesigshoek op die werklikheid is nie 'uit die lug
gegryp nie'... Dit het altyd te make met die
sosiale omgewing waarin die verteller homself
bevind... Die gesigshoek van die historiese
verteller is 'n gesigshoek op die geskiedenis
vanuit die geskiedenis" (Deist 1986b:93).

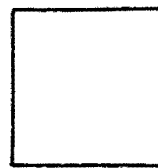
Vergelyk ook Johl (1986:60) in die verband.

Die gesigshoek waaruit 'n verhaal/teks vertel of gelees word,
plaas bepaalde gebeure, karakters, ruimte en tyd binne 'n
bepaalde verhouding. Eers wanneer karakter, gebeure, ruimte
en tyd in 'n bepaalde verhouding staan, kan daar sprake wees
van 'n plot in 'n verhaal. 'n Paar los pote en 'n sitplek is
geen stoel nie. Sodra die pote in so 'n VERHOUDING tot die
sitplek gevoeg word, dat hulle wedersyds sekere FUNKSIE'S
vervul, het 'n mens 'n stoel met 'n bepaalde bou of STRUK-
TUUR. Uit die voorbeeld is daar drie wisselende elemente in
'n verhaal, naamlik: VERHOUDING, FUNKSIE en STRUKTUUR (Meij,
Rudolph & Kemp 1969:76-80). 'n Mens kan die volgende
illustrasie gebruik om die verhouding, funksie en struktuur
te verduidelik:

i) 'n driehoek

ii) 'n vierkant

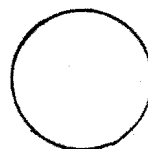

iii) 'n reghoek

iv) 'n sirkel

Geïsoleerd is

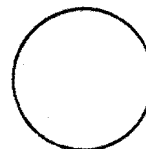
en

en

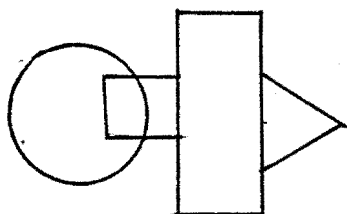

en

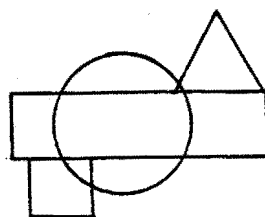

bloot boustene sonder verband. Om bloot 'n klomp boustene op mekaar te gooi is nog geen huis nie, al lê elke steen in 'n bepaalde verhouding tot 'n ander steen, dit is nie 'n funksionele verhouding nie.

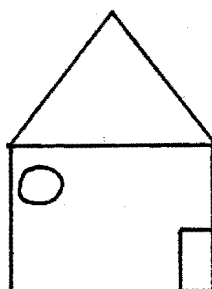
Enige lukraak-verhouding soos

of

is bloot 'n verhouding sonder enige funksie. 'n Funksionele verhouding is GEORDEN, waarin die een komponent aangewese is op die ander komponent. Wanneer al die komponente saamwerk en mekaar bedien, dan is daar sprake van beplande organisasie van die onderdele tot 'n groter geheel. Die integrasie van al die komponente tot 'n funksionele eenheid, stel 'n struktuur daar.

Elke aparte organisasie van stof lewer 'n unieke struktuur wat wesenlik verskil van enige ander struktuur van dieselfde stof. Die rede vir so 'n toedrag van sake is die gesigspunt van die verteller. Om materiaal te kan selekteer en orden moet die ordening-en-selekteringsproses aan die hand van "iets" gedoen word. 'n Skrywer/redakteur moet eers 'n idee of konsepsie hê van die ding wat hy/sy wil maak. By hierdie idee of konsepsie sal hy/sy dan die materiaal selekteer en orden. Hierdie seleksie en ordening van materiaal sal dan insig gee in die gestaltegewing van hierdie idee of konsepsie (Eetveldt 1982:6). Dieselfde komponente word vanuit 'n bepaalde gesigspunt in 'n FUNKSIONELE VERHOUDING tot mekaar geplaas, wat 'n bepaalde STRUKTUUR daar stel. Verander die gesigspunt, en die storie verander (Kenney 1966:55). Die komponente word ooreenkomstig die gesigspunt geselekteer en georden, wat beteken dat komponente in nuwe, funksionele verhoudinge te staan kom en sodoende 'n nuwe struktuur vorm.

Die moontlikheid bestaan dat die Nabot-vertelling in die MT kan verander ooreenkomstig die redaktor se gesigspunt, wat ook telkemale die komponente in 'n nuwe verhouding tot mekaar geplaas het. "Elke taalkunswerk is 'uniek' en moet op sy eie meriete beoordeel word. Elke kunstenaar sal sy materiaal op so 'n wyse kies, sif en rangskik dat dit 'n eie taalbouwerk of struktuur tot gevolg het", en verder... "Eers dan kan van kenmerke (struktuurelemente) gepraat word as die funksie daarvan binne die kunswerk bepaal is" (Meij 1969:24).

P----> komponente --> S & O = struktuur.

P = Point of view

S & O = Seleksie en ordening

Hierdie seleksie en ordening van materiaal konstitueer betekenis (Eetveldt 1982:59).

Vorster(1985:28) het daarop gewys dat betekenis te make het met relasies tussen taaltekens. Indien die vaste komponente in 'n gegewe teks verskuif, beteken dit ook dat relasies tussen die komponente verander.

c Samevatting

'n Teks word dus 'n nuwe teks wanneer:

- * 'n Verskuiwing van 'n rolspeler binne 'n verhaal plaasvind.
- * Wanneer nuwe gebeure tot 'n verhaal toegevoeg word, of wanneer gebeure weggelaat word.
- * Hierdie verskuiwings veroorsaak 'n ander plot in 'n verhaal.
- * Hierdie verskuiwings skep 'n ander intrige in 'n verhaal.
- * Dit noodsaak ook 'n nuwe oplossing/ontknoping van 'n verhaal.

1.4.2.4 Aanbieding van die inhoud

a In hoofstuk 2 geniet die volgende sake aandag:

- * 1 Konings 21 (MT) het deur 'n groeiproses ontstaan.
- * Die teks het 'n finale gestalte gekry.
- * Die finale Masoretiese teks word geanaliseer in terme van: ELEMENTE EN RELASIES.

b In hoofstuk 3 word die volgende sake bestudeer:

- * Die teks in verskillende vertalings, ooreenkomstig die betrokke tekstradisie,
- * en in terme van ELEMENTE EN RELASIES beoordeel.

c In hoofstuk 4 gaan na die onderskeie interpretasies gekyk word in terme van:

- * elemente en relasies en
- * in vergelyking met die betrokke tekstradisie.

In die proses word die MT as basis van vergelyking gebruik om vas te stel of:

- * ALLE ELEMENTE telkens in die verskillende weergawes van die verhaal(storie) voorkom;
- * ALLE RELASIES tussen die elemente telkens PRESIES lê soos dit in die MT lê.

d Die slothoofstuk

In hoofstuk 5 word 'n samevatting gegee van die bevindinge van die ondersoek: het alle tekste altyd die MT/LXX geïmitateer?

- * Die imitasie van die MT/LXX:
  - Indien wel, kan 'n mens sê dat elke interpretasie 'n kopie van die moederteks kan wees. (Dit sou beteken dat betekenis inherent aan 'n teks is).
  - vertalings
  - kommentaarwerk
  - preke
  - Indien nie, in watter mate het die verskillende weergawes afgewyk van die moederteks? En wat sê dit oor teksbetekenis in verskillende genres van interpretasie (vertalings en preke).

- * Die implikasies van genoemde bevindinge vir die teologie:

Aan die hand van konklusies oor teksbetekenis word die volgende implikasies van die bevindinge beredeneer:

  - Wat is die implikasie van die bevindinge vir Skrifbeskouing?
  - Wat is die implikasies van die bevindinge vir kanonbeskouing?
  - Wat is die implikasies van die bevindinge vir die konsep 'Skrifverkondiging'?
  - Is preke Skrifverkondiging?

HOOFSTUK 2	44
1 KONINGS 21 IN DIE MT	
2.1 DIE ONTSTAAN VAN 1 KONINGS 21	44
2.2 HISTORIESE KRITIEK TOEGEPAS OP 1 KONINGS 21	44
2.2.1 Die tekste wat belangrik is vir die verstaan van 1 Konings 21	44
2.2.2 Nabot: die raakvlak tussen 1 Konings 21:1-2 en 2 Konings 9:21, 25, 26, 36	45
2.2.3 Agab: 1 Konings 21:17-20b in verhouding tot 1 Konings 22:37-38	46
2.2.4 Isebel: 1 Konings 21 en 2 Konings 9:10 en 36	46
2.3 DIE VERHOUDING TUSSEN 1 KONINGS 21:1-16 EN 2 KONINGS 9	47
2.4 'N ONTLEDING VAN 1 KONINGS 21	48
2.4.1 Afbakening van 1 Konings 21	48
2.4.2 Die verhaal volgens 1 Konings 21 toon verskillende teenstrydighede	48
2.4.3 Historiese kritiek toegepas op 1 Konings 21	50
2.5 REKONSTRUKSIE VAN DIE TEKS 1 KONINGS 21:1-20a	52
2.5.1 Hierdie twee verhale is netjies tot een verhaal verwerk	52
2.5.2 Wanneer is hierdie verhale tot 'n eenheid verwerk?	53
2.5.3 Waarom is hierdie verhale verenig?	54
2.5.4 Die veranderinge van 1 Konings 21 na verdere redaksies	55
2.5.5 Die finale gestalte van die MT	56

2.6	DIE NABOT-VERTELLING IN DIE MT GEANALISEER VOLGENS ELEMENTE EN RELASIES	59
2.6.1	Die elemente in die MT	60
2.6.2	Die relasies in die Nabot-verhaal	65
2.7	DIE NABOT-VERTELLING IN SY HUIDIGE VORM	76

HOOFTUK 2

1 KONINGS 21 IN DIE MT

2.1 DIE ONTSTAAN VAN 1 KONINGS 21

1 Konings 21 het 'n lang ontwikkelingsgeskiedenis, aangesien die teks verskeie redaksies deurloop het om uiteindelik die finale teks te vorm waaroor ons tans beskik.

'n Rivier ontstaan nie sommer uit die niet nie. Die sameloop van verskeie stroompies vorm uiteindelik 'n rivier. 'n Rivier verskil van 'n stroompie in massa en in omvang, sodat daar 'n definitiewe onderskeid tussen die twee bestaan. Die gedagte is om nou in hierdie rivier op te vaar en die stroompies te ontdek wat bygedra het tot die ontstaan van die rivier.

Die doel van so 'n rit is gevolglik om vas te stel wat die konstante elemente in die oorleweringsproses was, indien enige, en wat die wisselende elemente in die oorleweringsproses was. Hierdie veronderstelde vaste en wisselende elemente, wat uit so 'n ondersoek uitkristalliseer, dien as vergelykende materiaal om die resepsieproses van die Nabot-vertelling te evalueer.

2.2 HISTORIESE KRITIEK TOEGEPAS OP 1 KONINGS 21

2.2.1 Die tekste wat belangrik is vir die verstaan van 1 Konings 21

Die volgende tekste hou direk verband met die Nabot-gebeure: 1 Konings 21, 1 Konings 22:37-38, 2 Konings 9:7-10, 2 Konings 9:21-26 en 2 Konings 9:30-37. Die skrywer van 1 Konings 22 sien 1 Konings 22:37-38 as 'n direkte vervulling van die profesie wat Elia oor Agab uitgespreek het in 1 Konings 21:19. In 1 Konings 21:19 staan daar (letterlik vertaal): "So spreek Jahwe: op die plek waar die honde Nabot se bloed gelek het, sal die honde ook jou bloed lek. 2 Konings 22:38 gee die

gebeure as volg weer: "Hulle het die wa by die poel van Samaria afgespoel en die honde het sy bloed gelek terwyl die hoere hulle daarin was volgens die woord wat Jahwe gespreek het".

Steck (1968:34) vat die verband tussen 1 Konings 21 en 2 Konings 9 as volg saam:

"Wir halten also fest: Hinsichtlich der die Untat an Naboth mit Agab und seinen Nachkommen verbindenden Aussagen bestehen vordr Beziehungen zwischen 2Kön9f und 1Kön21 nicht nur in der gemeinsamen Kenntnis dieses Vorfalls, sondern auch in einer überlieferungsgeschichtlichen Parallelbewegung, derzufolge ein Gerichtswort, das Schuld und Ahndung dieser Untat allein Agab zuweist, später mit Ahabs Nachkommen, speziell Joram, verbunden wird".

Meer as net Agab en sy nakomelinge is egter in die verhouding tussen 1 Konings 21 en 2 Konings 9 ter sprake. 2 Konings 9:10 en 30-37 is 'n vervulling van die profesie oor Isebel in 1 Konings 21:23. Met die deurlees van die onderskeie tekste val dit op dat daar verskeie verbindings (ooreenkomste en verskille) tussen die tekste lê. Verbindings wat Nabot, Agab, Isebel en die nakomelinge van Agab raak. In die deel wat volg, word daar nader ingegaan op hierdie onderlinge ooreenkomste en verskille tussen 1 Konings 21 en 1 Konings 22:37-38, 2 Konings 9:7-10, 2 Konings 9:21-26 en 2 Konings 9:30-37.

2.2.2 Nabot: die raakvlak tussen 1 Konings 21:1-2 en 2 Konings 9:21, 25, 26, 36

Die raakvlak tussen 1 Konings 21:1-2 en 2 Konings 9:21, 25, 26, 36 is dat altwee gedeeltes oor iets praat wat aan Nabot behoort het. Maar die verskil kom reeds voor waar 1 Konings 21:1-2 lees: **וְהָיָה לְנָבוֹת הַיִּזְרְעֵלִי כְרָם** - Nabot het 'n WINGERD besit. Daarteenoor lees 2 Konings 9:21, 25-26, 36: **חֶפְזָן**... **חֶפְזָן** - die DEEL/GEDEELTE van Nabot. In die teks bestaan daar twyfel of dit nou 'n wingerd, en/of 'n stuk grond is wat Nabot besit het. Hier word **חֶפְזָן** gebruik en nie **כְּרָם** nie. Vers 26 wys pertinent daarop dat Agab op "hierdie DEEL sy straf" sal

kry. In vers 36 verwys Elia se profesie na die "deel" van Nabot (פֶּתֶחַ) en nie na die wingerd nie. Die "deel" kan natuurlik die wingerd insluit, maar dit is vreemd dat dit nie by name genoem word nie - veral omdat daar 'n verband tussen die wingerd en moord bestaan (1 Konings 21).

'n Verdere verskil tussen die twee dele is dat Nabot in 1 Konings 21 alleen sterf, terwyl Nabot en sy seuns in 2 Konings 9:26 gesterf het. Klaarblyklik het ons deels in 2 Konings 9:26 met 'n ander tradisie te make, want die straf raak net vir Agab (אֶגָּב בֶּן־נָבוֹט) en nie vir Agab se seuns nie. Dit kom ooreen met 1 Konings 21:19, waar die profesie van Elia net oor Agab uitgespreek is.

2.2.3 Agab: 1 Konings 21:17-20b in verhouding tot 1 Konings 22:37-38

In 1 Konings 22:37-38 gaan die profesie oor Agab (1 Konings 21:19) in vervulling. Die honde het Agab se bloed opgelek, terwyl Agab se wapenrusting skoongewas is. Dit was vir die betrokke skrywer voldoende om die gebeure as vervulling van die profesie oor Agab te sien (כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר). Die nakomelinge van Agab word hier glad nie genoem nie, omdat die oorspronklike profesie (vers 19), nie die nakomelinge ingesluit het nie. Agab alleen word gestraf, wat natuurlik met 2 Konings 9:26 korrespondeer (אֶגָּב בֶּן־נָבוֹט). Ons het hier met 'n bepaalde tradisie te make, wat Agab vir die moord op Nabot verantwoordelik hou. Hierdie tradisie plaas die moordtoneel in Samaria (1 Konings 21:18). Die skrywer sien in 1 Konings 22:37-38 die profesie letterlik in vervulling gaan. Agab sterf te Samaria en die honde lek sy bloed op. Vanuit 'n lesersperspektief speel die gebeure in Samaria af. Omdat 1 Konings 22 direk op hoofstuk 21 volg, het die leser nog die konnotasie in sy gedagte van Nabot wat in Samaria gesterf het, en dat Nabot se wingerd in Samaria was. Dit is hierdie gedagte wat die leser in 1 Konings 22 sal indra. Dit lyk dus of 1 Konings 22:37-38 'n logiese voortsetting van 1 Konings 21:18 & 19 is. DIE NABOT-EPISODE SPEEL IN SAMARIA AF.

2.2.4 Isebel: 1 Konings 21:23 en 2 Konings 9:10 en 36

Die ooreenstemmende faktor tussen 1 Konings 21:23 en 2 Konings 9:10 en 36, is die honde wat Isebel verslind. Die verskille tussen die twee dele is as volg:

- 1) 1 Konings 21:23 Koppel Isebel se straf aan die moord op Nabot (וַיִּגְמַל אֵלֶּיָּהּ לְמַעַן הָאֵלֹהִים).
- ii) 2 Konings 9:7 koppel die straf aan die dood (bloed) van die profete en die dood van al die dienaars van die Here.

וַיִּקְרָא דָּמִי עַבְדִּי הַנּוֹבִיאִים וְדָמִי כָל-עַבְדֵי יְהוָה מִיַּד אֵיזָבֵל
 Dié DEEL (2 Konings 9:10) het 'n noue verband met Isebel se optrede in 1 Konings 18:4 & 13. Dit is duidelik dat die wingerd van Nabot nie hier 'n rol in die veroordeling en straf van Isebel speel nie. Dieselfde gedagte kom ook voor in 2 Konings 9:36. Hier word die oordeel en straf oor Isebel geregverdig as gevolg van haar hoererye en towerye.

מִן-הַשָּׁלוֹם עַד-זִוְנוֹנִי אֵיזָבֵל אָמַר וְכַשְׂפִּיָּה הָרָבִיָּה (vers 22). Dit is duidelik dat Isebel nie met die moord op Nabot in 2 Konings 9 verbind word nie, en dat die wingerd van Nabot ook nie 'n rol hier speel nie (vergelyk hierbo כָּרַם teenoor קָדָה... קָדָה).

2.3 DIE VERHOUDING TUSSEN 1 KONINGS 21:1-16 EN 2 KONINGS 9

'n Mens vra jouself af waar die episode oor die wingerd vandaan kom. Voorlopig kan 'n mens sê dat dit 'n selfstandige stuk oorlewering is wat later in 1 Konings 21 opgeneem is. Dit is ook interessant dat Isebel altyd binne Jisreël optree (1 Konings 18:45-46 & 19:2, 2 Konings 9). Gevolglik was hierdie verhaal (1 Konings 21:1-16) waarskynlik ook in Jisreël in die omloop. 1 Konings 21:1, sowel as 2 Konings 9:10, 21, 25, 26 & 30, plaas die moord in Jisreël. So interpreteer Jehu die profesie oor Agab (2 Konings 9:25-26), wat hy inderdaad verander om Agab se nageslag in te sluit, om so doende die moord op Joram te regverdig. Die moord op Nabot sou in Jisreël plaasgevind het.

ONS HET DUS TWEE INDRUKKE VAN DIE MOORD OP NABOT:

Een in Samaria, waar Agab die moordenaar is, en een in Jisreël waar Isebel vir die moord op Nabot verantwoordelik is.

2.4 'N ONTLEDING VAN 1 KONINGS 21

2.4.1 Afbakening van 1 Konings 21

In hoofstuk 20:43 gaan Agab na sy huis in Samaria. In hoofstuk 21 bevind die leser hom skielik in Jisreël. Daar is 'n duidelike breuk tussen hoofstuk 20 & 21. Hierdie breuk word oorbrug deur 'n redaksionele formule in te voeg:

וַיְהִי אֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. Die redaksionele formule moet die oorgang tussen hoofstuk 20 & 21 bewerkstellig. Die redaktor voeg by vers 1 ook וַיֵּשֶׁב בִּיִּזְרְעֵל in, sodat die leser die boodskap moet kry dat die toneel vanaf Samaria (20:43) na Jisreël toe verskuif het. Die LXX het glad nie hierdie redaksionele verwerking nie, omdat die LXX nie 'n skommeling in hoofstukke, soos die MT, het nie. Die LXX het al die gebeure rondom Agab netjies bymekaar en benodig dus nie die redaksionele verwerking nie. (Vergelyk die afdeling oor die LXX verder aan vir verdere informasie.)

Hoofstuk 21 en 22 verskil van mekaar. Hoofstuk 21 eindig met Agab se berou en die begenadiging van Agab, terwyl hoofstuk 22 met 'n driejarige vrede tussen Israel en Sirië eindig.

Hoofstuk 21 sluit aan by hoofstuk 20 waar die Siriese mag verslaan is (20:29) en daar 'n tydperk van vrede kon volg (22:1). Dit is duidelik dat hoofstuk 21 tussen 20 en 22 ingevoeg is. Hoofstuk 21 het niks met vrede of oorlogvoering te make nie.

2.4.2 Die verhaal volgens 1 Konings 21 toon verskillende teenstrydighede

2.4.2.1 Vers 1 en vers 18 verskil

In vers 1 speel die verhaal in Jisreël af. Nabot, die Jisreëliet, het in Jisreël 'n wingerd gehad. Vers 18 sê dat

Agab in Samaria is, en Nabot se wingerd is in Samaria.

2.4.2.2 Verse 1-16 en vers 19 verskil

In verse 1-16 is Isebel vir Nabot se dood verantwoordelik. Volgens vers 19 is Agab vir Nabot se dood verantwoordelik. Verse 1-16 motiveer nie waarom Agab vir Nabot sou vermoor nie. Dit kom as 'n verrassing vir die leser as Agab skielik vir die moord aanspreeklik gehou word, terwyl Isebel die moord beplan het. 'n Mens het eintlik simpatie met Agab wat so valslik aangekla word. Die rede daarvoor is dat verse 1-16 nie as motivering dien vir die aanklag op Agab nie. Elia se uitspraak oor die bloed van Agab, wat soos Nabot s'n opgelek sal word, kom ook as 'n verrassing vir die leser. Nêrens is die leser vooraf voorberei vir so 'n weersinwekkende gebeurtenis nie. Vandaar dat verse 17-20b vanuit 'n ander bron afkomstig moet wees. Die verse 17-20b is 'n ander tradisie as verse 1-16, soos reeds gesuggereer is.

2.4.2.3 1 Konings 21:17-20b verskil ook van verse 27-29

In eersgenoemde deel toon Agab geen berou nie, maar stel dit dat Elia sy vyand is. Boonop raak die oordeel vir Agab alleen. In laasgenoemde deel is Agab vol berou, en raak die oordeel Agab se kinders.

2.4.2.4 1 Konings 21:17-20b verskil ook van vers 23

Slegs Agab word veroordeel in verse 17-20b. In vers 23 word Isebel ook nou veroordeel. Dit is 'n duidelike redaksionele verbinding. Verder gaan die honde nie haar bloed oplek soos in Agab se geval nie, maar hulle gaan haar opvreet, wat 'n duidelike verwysing is na 2 Konings 9:30-36. Laasgenoemde opmerking laat 'n mens verder spoor vat, om uiteindelik te vermoed dat 1 Konings 21 herskryf is in die lig van 2 Konings 9. Soos pas aangetoon, vertel 2 Konings 9:30-36 van Isebel wat deur die honde opgeëet is. So vertel verse 21-22 van die uitroeiing van die huis van Agab, wat sal plaasvind in die lig van 2 Konings 9 en 10, waar Agab se huis deur Jehu uitgemeor is. Ons sal later weer hierdie spoor opneem.

2.4.3 Historiese Kritiek toegepas op 1 Konings 21

Hoe het die onderskeie verhale wat in Samaria en in Jisreël gesitueer was, gelyk?

2.4.3.1 Die verhaal in Samaria

Die bespreking vroeër het reeds aangetoon waar oneffenhede in die teks self en tussen 1 Konings 21 en parallelle tekste bestaan. Wat nou oorbly, is om 'n hipotetiese sintese te maak uit die gegewens wat vroeër verstrekk is.

1 Konings 21:17-20b en 2 Konings 9:26b stel dit dat Agab Nabot vermoor het: **וַיִּמָּוֶת נָבֹת** en **וַיִּמָּוֶת נָבֹת**). Waarskynlik is die verskil ten opsigte van die wingerd (1 Konings 21:1-4). Dit lyk of die Samaria-verhaal rondom die wingerd gewentel het. Die Jisreël-verhaal het bloot om die deel/gedeelte van Nabot se grond gedraai, soos reeds aangetoon is. Die redes waarom verse 1-4 tot die Samaria-verhaal behoort, is as volg:

- (1) As 'n mens die redaksie van vers 1 uitlaat, lui die vers as volg:

וַיִּמָּוֶת נָבֹת הַיִּזְרְעֵלִי אֲשֶׁר הָיָה לְמֶלֶךְ שָׁמְרֹון

Gedagtig aan die voorafgaande gedeelte, 1 Konings 20:43, is Agab nou in Samaria. Sonder die redaksie van 21:1 is Agab nog steeds in Samaria.

- (2) In 21:1 word Agab koning van Samaria genoem. Die enigste ander plek waar 'n koning spesifiek koning van Samaria genoem word, is in 2 Konings 1:3. In 2 Konings 1:3 is dit Elia wat in KONFRONTASIE is met die koning van Samaria, omdat hy by BAAL SEBUB hulp gaan soek. Die Israelitiese koning word dan koning van Samaria genoem. Die Israelitiese koning woon dan ook in Samaria (2).

In 1 Konings 20:35-43 word Agab deur 'n PROFEET gekonfronteer oor sy ONGEHOORSAAMHEID aan Jahwe. Agab keer terug na Samaria **וַיָּשָׁב אֶל־בֵּיתוֹ**. Net daarna volg 1 Konings 21:1, sonder redaksie **וַיִּמָּוֶת נָבֹת** **וַיִּמָּוֶת נָבֹת**. Hier is Agab ook IN SAMARIA (20:43) en

word hy aangespreek as die KONING VAN SAMARIA wat in die lig van sy ongehoorsaamheid 'n baie negatiewe konnotasie het (vgl ook 2 Konings 1:1-3 hierbo). Hierdie negatiewe siening oor Agab word versterk met die volgende woorde in 21:4 --> Agab het na sy huis (Samaria) teruggekeer 70 en 71. Dit is presies dieselfde woorde waarmee Agab se terugkeer na Samaria beskryf is in 20:43 70 en 71. Agab word as 'n temperamentele persoon beskryf, wat nie daarvan hou om aangespreek of gedwarsboom te word nie. Dit is juis hierdie temperament van hom wat Agab tot die moord laat oorgaan.

2.4.3.2 Samevattend lyk die Samaria-verhaal dus as volg:

Die wingerd het aan 'n vername man, Nabot, behoort. Die Koning wou die grond gebruik om 'n groentetuin aan te lê. Die Koning wou die wingerd koop of uitruil. Die Koning was selfs bereid om 'n beter wingerd te gee in ruil vir die wingerd wat aan sy paleis grens. Nabot stel nie in die aanbod belang nie. 'n Woordewisseling vind plaas en die Koning vermoor vir Nabot.

2.4.3.3 Die verhaal in Jisreël

Daar was nog 'n verhaal in die omloop oor die dood van Nabot. Die verhaal het Isebel verantwoordelik gehou vir die dood van Nabot. Sy was die een wat die hele moord beplan het.

Dit is duidelik dat die verhaaltjie oor Isebel in vers 5 begin (in die lig wat so pas hierbo beskryf is) en eindig in vers 16. Vers 17 begin met 'n totaal nuwe karakter op die toneel, naamlik Elia, wat tot die verhaal toetree. Elia konfronteer Agab vir die moord op Nabot (nie steniging nie).

- (1) Dit is hier vreemd dat Isebel vir die moord op Nabot verantwoordelik is en nie Agab nie! 'n Mens verwag dat Elia die oordeel oor Isebel moes uitspreek, of haar ten minste saam met Agab moes veroordeel. Dit lyk of VERSE 16-20a NIE EERS WEET VAN ISEBEL SE BESTAAN

NIE.

- (2) Vanaf vers 5-14 kom die naam van Agab glad nie voor nie.

Neem 'n mens die Isebel-verhaaltjie as 'n selfstandige eenheid, dan lyk Nabot se optrede na halstarrige weiering. In vers 6 sou NABOT sê: "EK sal nie my wingerd vir jou gee nie". In vers 7 reageer Isebel as volg: EK sal vir jou (Agab) die wingerd gee". Die wil van Nabot staan teen die wil van Isebel. Dit strook met die LXX, waar haar wil teen Elia se wil te staan kom, 1 Konings 19:2 (vgl 3 hier onder), asook haar uitdagende houding teenoor Jehu in 2 Konings 9:30 en verder.

AAN DIE EEN KANT LYK DIT OF DIE ISEBEL-VERHAAL 'N SELF-STANDIGE EENHEID VORM EN AAN DIE ANDER KANT VORM DIE VERHAAL (VERSE 1-3 EN 17-20a) 'n selfstandige eenheid, wat sonder die Isebel-verhaal kan funksioneer.

2.5 REKONSTRUKSIE VAN DIE TEKS 1 KONINGS 21:1-20a

2.5.1 Hierdie twee verhale is netjies tot een verhaal verwerk

Vers 1-4 } Samaria-verhaal

5-15 } Isebel-verhaal

16-20a} Samaria-verhaal

Vers 1: "Na hierdie dinge" dui gewoonlik op 'n redaksionele kommentaar (Long 1984:224). Die redaktor wil dat die verhaal in Jisreël afspeel, omdat ISEBEL in Jisreël opgetree het en die verhaal sodoende geloofwaardig sal wees met betrekking tot Isebel. Vers 1 gee die "setting" van die verhaal weer.

Die verhaal lyk verder as volg:

Vers 2: Die vers dui die tema van die verhaal aan.

וְהָיָה לִי אֵת כְּרָמִי וְאֶתְּנוּהָ לָד תַּחְתִּי כִרְם טוֹב

אתנה-לך כסף מחיר זה.

Vers 6: Wanneer Agab aan Isebel verduidelik waarom Nabot nie die grond aan hom wil afstaan nie, gaan Agab as volg te werk: AGAB MAAK ASOF NABOT BOTWEG WEIER om van die grond afstand te doen. .... EK sal nie אתנה-לך (vgl vers 3 מ'הוה 3).
Waarom Nabot weier om van die grond afstand te doen, naamlik dat die grond erfgrond is, DIT Sê AGAB NIE.

Vers 15 Isebel lig Agab in oor Nabot se dood.
מאן לתת-לך כסף. Volgens Isebel het Nabot geweier om geld vir sy wingerd te aanvaar. Sy is ONBEWUS VAN DIE TWEDE OPSIE, naamlik dat Agab ook bereid was om vir Nabot 'n ander wingerd te gee in ruil vir sy bestaande wingerd. NABOT SE ANTWOORD het telkens NIE TOT SY REG GEKOM NIE. Daar is ook 'n tweede gedagte wat deurlopend in die verhaal na vore kom. Die gedagte van GEE en IN BESIT NEEM is deurlopend vervleg in die verhaal. In verse 1-8 kom die woord 'תנה 8 keer voor en ור' kom in verse 15-19, 4 maal voor. Dit bind die verhaal tot 'n eenheid. Nabot GEE nie sy wingerd aan Agab nie, sodat Isebel op die toneel verskyn. Sy sal die wingerd aan Agab GEE (7). Sy GEE die wingerd aan Agab, wat op sy beurt die wingerd in besit neem. Toe Agab die wingerd in besit neem, verskyn Elia op die toneel (18) om hom te berispe oor die wyse waarop hy die wingerd in besit geneem het (19). Elia reageer op die dood van Nabot deur God se oordeel aan te kondig, terwyl Agab die situasie opsom as die voortsetting van 'n ou stryd tussen die twee. So vorm hierdie verhaal 'n netjiese eenheid, inhoudelik sowel as formeel (Welten 1973:26)

2.5.2 Wanneer is hierdie verhale tot 'n eenheid verwerk?

Hierdie verhale is in Jehu se tyd tot 'n eenheidsverhaal verwerk. 1 Konings 21 is in die lig van 2 Konings 9 herskryf. Die Jehu-rewolusie vind hoofsaaklik in Jisreël plaas (vgl 2 Konings 9 en 10). Isebel tree net in Jisreël op en daarom

word 1 Konings 21:1 so geredigeer om die optrede van Isebel geloofwaardig voor te stel. Met die redaksie van vers 1 afgehandel, voeg die redaktor nou die verhaal oor Isebel se moordplan tussen vers 5 en 17 in.

2.5.3 Waarom is hierdie verhale verenig?

Die doel van die invoeging word duidelik in vers 23 en 25. Isebel is die een wat vir die moord op Nabot verantwoordelik gehou moet word. Sy het Agab mislei, daarom sterf sy 'n baie wrede dood. Die honde lek nie haar bloed op nie, maar verslind haar. Niemand sal meer aan haar dink nie, want sy word mis in die veld (2 Konings 9:37). 'n Tweede rede vir die invoeging van die Isebel-verhaal hier, is om haar moord te regverdig. Sy is immers 'n koningsdogter (2 Konings 9:34) en daarom moet Jehu se moord op haar geregverdig word. Dit doen 1 Konings 21 dan. Hierdie moord op Isebel het politieke implikasies, aangesien sy 'n dogter van die Koning van Fenisië was. Die moord sou die bande tussen die twee state onmiddellik afsny. Israel sou hierdie afsnyding deeglik voel: "Dit blyk uit die opgrawings dat dit inderdaad die geval was: waar daar volop aanduidings is dat Fenisiese vakmanskap die tegnologiese onderbou van die Omriede se ekonomie was, is daar geen aanduiding van dié vakmanskap in die tyd van die Nimsiede nie" (Deist 1987b:89). Die ekonomie, tegnologie, sosiaal-maatskaplike toestande en administrasie sou alles agteruit gaan.

Trouens, elke moord op Agab se onderdane moes geregverdig word. 2 Konings 9 bied dan juis hierdie regverdiging. In 2 Konings 9:6-10 is dit God wat die huis van Agab verwoes, in 1 Konings 21:25-26 word die moord op Joram met 'n Godspraak geregverdig en vers 22 regverdig byvoorbeeld die moord op Isebel. Toe die verhale in Jehu se tyd saamgevoeg is, is die verhale so omgebou en uitgebou om Isebel verantwoordelik te maak vir die dood van Nabot. Dit sou dan die nodige regverdiging verskaf vir die moord op 'n Koning se dogter en die politieke en ander implikasies wat so 'n moord inhou. Die nageslag van Agab kom ook onder die oordeel. Waar die vroeëre profesie slegs vir Agab geraak het, word sy huis nou by die

oordeel betrek. Die bytrek van Agab se huis is om die moord op die huis en die uitroeiing van die huis van Agab te regverdig. Die Jehu-rewolusie slaag en Jehu is met 'n veldtog besig om die Agab-huis uit te moor (2 Konings 9:8 ev en 2 Konings 10). In die lig hiervan gee 1 Konings 21:21-22 en 24-26 as profesie deur wat nog vervul moet word, wat dan ook in 2 Konings 9 en 10 vervul is.

2.5.4 Die veranderinge van 1 Konings 21 na verdere redaksies

Dit is teen die einde van die negende eeu, begin van die 8ste eeu dat die Oerdeuteronomium ontstaan het (Deist 1981:45). Dit is ook hierdie boek, wat na die val van Samaria in 721 vC, na Jerusalem geneem is. Josia het sy hervormings op die basis van hierdie boek geskoei. Dit is vanuit hierdie oogpunt dat die Deuteronomis die Konings van Noord-Israel beoordeel. In die lig van Deuteronomium 17, moes 'n Koning aan die volgende vereistes voldoen:

- * Die Koning moes deur God self verkies word (15). Troonopvolging is nie vanselfsprekend nie. Die Here moet die Koning aanwys.
- * Die Koning moet nie oor 'n groot militêre mag beskik nie (16).
- * Die Koning mag nie sy mense verdruk nie (16).
- * Die Koning mag nie baie vroue hê nie (17).
- * Die Koning mag nie baie ryk wees nie (17).
- * Die Koning moet aan die Here gehoorsaam wees (18-20).

Deist (1986a:158), wys daarop dat Agab aan verskeie van die vereistes nie voldoen het nie:

- * Die Koning moet 'n Israeliet wees, terwyl Agab nie 'n Israeliet was nie.
- * Die Koning mag nie oor 'n groot militêre mag beskik nie, terwyl Agab wel oor so 'n groot militêre mag beskik het (vgl die opgrawings van Agab se perde-stalle, asook 2 Samuel 2:14-17).
- * Die Koning mag nie ryk wees nie, maar Agab was wel 'n ryk Koning (1 Konings 22:39).

- * Die Koning moet aan God gehoorsaam wees, terwyl Agab die Baäl-godsdiens ingevoer het.
- * Die Koning mag nie sy mense verdruk nie, maar Agab het Nabot se wingerd afgeneem.

In die tyd van Josia word 1 Konings 21 geherinterpreteer. 'n Nuwe teks ontstaan deur die toevoeging van verse 20b, 21, 22 en 24. Die basis waarop die konings beoordeel is, is of die konings reg gedoen het in die oë van die Here of nie, in die lig van Deuteronomium 17, maar ook aan die hand van die voorbeeldrol van Jerobeam I. Die slegte konings doen wat die oertipe slegte Koning, Jerobeam, gedoen het (1 Konings 16:25-26), naamlik om agter afgode aan te loop. In 1 Konings 21:20b, 22 en 26 loop Agab in die spore van Jerobeam, en is dit Godself wat die huis van Agab uitgeroei het (24).

Vir Juda kon 1 Konings 21 die volgende boodskap inhou: God oordeel gewis oor konings wat in die sonde van Jerobeam volhard. Juda moet hiervan kennis neem en hom bekeer (Bosman & Loader 1987:71). Die konings word aan 'n bepaalde skema deur die DTR geoordeel om aan Juda 'n waarskuwing te rig.

2.5.5 Die finale gestalte van die MT

'n Laaste verwerking vind plaas deur die plasing van 1 Konings 21 in sy huidige posisie. Vers 1 toon duidelik 'n redaksionele omwerking: "En dit was na hierdie dinge". Hierdie hoofstuk is ingevoeg tussen hoofstuk 20 en 22, om in te pas by die skema van die Deuteronomistiese geskiedskrywing. Dit is 'n skema van belofte en vervulling (Le Roux 1987:127): 1 Konings 21 kondig Agab se dood aan en dit is vervul in hoofstuk 22. Die Deuteronomistiese geskiedskrywing werk ook met die gedagte van berou. Juda kan weer herstel as hy homself verootmoedig voor die Here en met berou na die Here terugkeer. So sluit hierdie groot Deuteronomistiese geskiedskrywing af met Jojagin se herstel (2 Konings 25: 27-30) uit die gevangenis en die toekenning van 'n ere-posisie in Babel. Hierdie gebeure hou 'n belofte van hoop in vir die ballinge. In die lig van die Deuteronomistiese geskiedskry-

wing het 'n nuwe teks van 1 Konings 21 tot stand gekom. So teken die hoofstuk God as 'n genadige God, wat reageer op die berou van Agab (Gottwald 1987:139). As Juda met berou na God gaan, sal hul God as 'n genadige God ervaar wat weer kan lei tot die herstel van Juda.

Met elke toevoeging het 'n nuwe teks, met 'n nuwe fokuspunt ontstaan. Die fokuspunt lê in lyn met die bepaalde redaksionele doel op 'n bepaalde tydstop. Vandaar dat ek elke redaksionele doel van 1 Konings 21 in sy bepaalde tydgleuf probeer plaas het en dan met die betrokke redaksionele doel as hermeneutiese vertrekpunt, die betrokke redaksionele veranderinge probeer interpreteer het. So het elke redaksionele toevoeging 'n nuwe teks laat ontstaan, met 'n nuwe fokuspunt (Schmidt 1984:159). Die gevolg hiervan is dat Nabot al meer op die agtergrond geskuif het. Waar die verhaal aanvanklik om Nabot en Agab gedraai het, het die klem as gevolg van redaksionele verwerkinge verskuif na Agab en Elia, na Isebel, en terug na Agab. Namate Nabot al hoe meer op die agtergrond geskuif het, het die simboliese universum waarin die redaksionele verwerking telkens gegiet het, ook verander, en ook die rol wat Agab, Isebel en Nabot telkens vervul het. Die rolverskuiwing kan as volg opgesom word:

2.5.5.1 Agab se rolverskuiwing

Aanvanklik teken die skrywer Agab as die moordenaar van Nabot, vandaar dat Agab alleen veroordeel word vir die moord op Nabot. Die rede vir hierdie optrede van Agab lê in sy temperament. Hy word gou kwaad wanneer hy teengestaan word, of as hy nie sy sin kry nie (1 Konings 20:43 en 21:4). In die Jehu-verwerking verskuif die fokus na Isebel. Sy het Agab mislei (21:25) en daarom moet 'n mens simpatie met Agab hê. Tydens die Josia-verwerking tel Agab onder die slegte konings (1 Konings 14:11, 1 Konings 16:4 en 1 Konings 21:24). Die Deuteronomistiese verwerking teken Agab as 'n sondige, maar 'n berouvolle koning. Agab verneder homself onder die hand van die Here, daarom is daar ook vergifnis vir Agab.

2.5.5.2 Isebel se rolverskuiwing

Isebel tree soos 'n tipiese Fenisiese prinses op en kan Agab se swak optrede nie verstaan nie. Sy moedig Agab dan ook aan om op te tree soos dit 'n Koning betaam.

Tydens die Jehu-verwerking het die kollig van Agab na Isebel verskuif. Sy word van verskeie dinge beskuldig (vgl 2 Konings 9 hierbo) en met die moord op Nabot verbind. Sy het eintlik vir Agab mislei en is die eintlike skurk in die verhaal. Haar straf is dan ook verskriklik. Die honde lek nie net die bloed, soos in Agab se geval, nie, maar versblind haar. Isebel sal dan ook mis word wat oor die veld versprei is, sodat daar geen monument of nagedagtenis oor haar kan wees nie, terwyl Agab tog by sy voorvaders begrawe is. In die Josia-verwerking het die klem op die Konings en hulle optrede geval. Hierdie optrede moes in lyn met Deuteronomium 17 wees. Isebel het in hierdie redaksionele toevoeging nie 'n prominente rol gespeel nie.

2.5.5.3 Nabot se rolverskuiwing

Aanvanklik was Nabot die invloedryke, vername Kleinboer (aangedui deur die gebruik van die gentilicum 'נָבוֹט', wat slegs by vername mense voorkom), wat van Agab 'n aanbod vir sy wingerd kry.

In die Isebel-verhaal vind Nabot dit nie snaaks dat hy nie uitgenooi is na 'n koningsmaal nie, ook nie dat hy 'n vername posisie by die fees kry nie - wat alles aanduidings is dat Nabot 'n vername man was. Hierdie vername man raak in 'n moontlike ideologiese botsing betrokke, deurdat hy homself aan die kant van Elia en die Jahwiste skaar (1 Konings 21:17-19). Nabot was 'n Kleinboer van die platteland. Hierdie boere was oor die algemeen konserwatief vanweë hulle godsdienslike agtergrond (Deist 1987:61-69). In die latere redaksionele toevoegings het Nabot al meer op die agtergrond geskuif, en het die klem al meer op Agab geval.

2.5.5.4 *Elia se rolverskuiwing*

Die inwoners van die Noordryk het 'n soort etniese eksklusivisme gehandhaaf. Hulle was die uitverkore volk en daarom mag hulle met geen ander volk vermeng nie (Deut 15:3; 23:1-4; 19-20). Hierdie vermenging kon daartoe lei dat die volk van Jahwe afvallig sou word. Jahwe is die enigste en ware God. Teen hierdie agtergrond tree Elia op. Die wesenlike gevaar het bestaan dat die eksklusiwiteit van die Israeliete in gevaar gestel kan word vanweë Agab se huwelik met Isebel, asook die Jahwisme wat bedreig is (1 Konings 16:30-33, 1 Konings 18, 2 Konings 9:7, en Cohen 1975:88, Deist 1987:61-65). Elia het daarom vir Agab en Isebel die stryd aangesê. Hierdie stryd teen Agab-hulle het ook 'n politieke kleur gehad. 'n Mens tref Elia altyd in die nabyheid van die paleis aan, gereed om die koningshuis te konfronteer. Vandaar dat Elia so spoedig op die toneel verskyn na Nabot se dood. Elia kon so manhaftig teen die koningshuis optree, omdat hy deur 'n sterk konserwatiewe groep gerugsteun is. Elia het hulp gekry vanaf Elisa en die Bene Nebiim (Cohen 1975:89) en hierdie groep het Agab teengestaan, totdat Jehu se rewolusie geslaag het. Die Regabiete het waarskynlik ook deel van die konserwatiewe groep uitgemaak. Elia trek byvoorbeeld aan soos wat die Regabiete aangetrek het (Gray 1980:245, 336).

Die politieke betrokkenheid van die groep kom sterk na vore toe Elisa Jehu as Koning self (Deist 1987:84). Nabot, wat self 'n Konserwatis (vers 3 אֲבִינָה אֲבִינָה אֲבִינָה) en 'n vryman was, het 'n verbintenis met hierdie Konserwatiewe groep gehad (1 Konings 21:17-20b). Die moord op Nabot het dus beslis 'n politieke kleur gehad. Die Jehu-verwerking verontskuldig Nabot op grond van Isebel, die Baäldienares, wat 'n komplot teen Nabot gesmee het en Jehu se moord op Isebel word as gevolg daarvan geregverdig. Die Deuteronomis, vanuit sy ideologie, sien Nabot as die KLEINBOER, wat onregverdig ly deur 'n Koning wat in die spore van Jerobeam loop (Deist 1986:158-160 en Bosman 1987:71). Hierdie Koning kom nie sy goddelike roeping na nie, daarom het die volk in ballingskap gegaan. Toe die Deuteronomiese geskiedwerk tot stand kom, speel die beginsel van berou en genade 'n rol en lê die herstel van Juda daarin vervat.

2.6 DIE NABOT-VERTELLING IN DIE MT GEANALISEER VOLGENS ELEMENTE EN RELASIES

2.6.1 Die elemente in die MT

2.6.1.1 Die karakters in die Nabot-verhaal

Daar tree vyf karakters in die verhaal op: Agab, Nabot, Isebel, Elia en God.

2.6.1.2 Die gebeure in die Nabot-verhaal

- (1) Nabot besit 'n wingerd.

Agab gaan praat met Nabot.

- (2) Agab wil Nabot se wingerd besit.

Agab wil 'n ander wingerd gee.

Agab wil die wingerd van Nabot koop.

- (3) Nabot weier.

Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie.

- (4) Agab is bedruk.

Agab is kwaad.

Nabot wil nie sy erfgrond gee nie.

Agab lê op sy bed.

Agab kyk na die muur.

Agab weier om te eet.

- (5) Isebel is Agab se vrou.

Isebel kom na Agab.

Isebel vra 'n vraag aan Agab.

Agab is bedruk.

Agab weier om te eet.

- (6) Agab sê vir Isebel.

Agab praat met Nabot.

Nabot is 'n Jisreëliet.

Agab wil die wingerd koop.

Agab wil die wingerd ruil.

- (7) Nabot praat met Agab.

Nabot weier om wingerd

af te staan.

- (8) Isebel praat met Agab.
 Agab is koning oor Israel.
 Agab moet gaan eet.
 Agab moet nie bekommerd wees nie.
 Isebel gaan vir Agab die
 wingerd gee.
- (9) Isebel skryf briewe.
 Isebel skryf in Agab se naam.
 Isebel verseël die briewe.
 Isebel stuur die briewe
 aan die leiers en ampsdraers van Jisreël.
- (10) Isebel se briewe het die volgende inhoud:
 Hou 'n vasdag.
 Sit Nabot voor in die vergadering.

Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot.
 Hulle getuig teenoor Nabot:
     Nabot vloek God.
     Nabot vloek die koning.
 Leiers vat Nabot na buite.
 Ampsdraers vat Nabot na buite.
 Leiers stenig Nabot.
 Ampsdraers stenig Nabot.

- (11) Die leiers doen wat Isebel beveel het.
 Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het.
 Hulle (leiers en ampsdraers) hou 'n vasdag.
 Nabot sit voor in die vergadering.
 Twee gewetenlose manne sit voor Nabot.
 Hulle praat.
 Nabot vloek God.
 Nabot vloek die koning.
- (12) Die ampsdraers vat Nabot na buite.
 Die leiers vat Nabot na buite.
 Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot.

Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel.
Nabot is dood.

- (13) Isebel hoor Nabot is dood.
Isebel sê vir Agab.

Agab vat die wingerd.
Die wingerd het aan Nabot behoort.
Nabot was 'n Jisreëliet.
Nabot het nie verkoop nie.
Nabot leef nie.
Nabot is dood.

- (14) Agab hoor Nabot is dood.
Agab vat Nabot se wingerd.
Nabot is 'n Jisreëliet.

- (15) Die Here praat met Elia.
Elia is 'n Tisbiet.
Elia maak klaar.
Elia gaan Agab ontmoet.
Agab bly in Samaria.
Agab regeer oor Israel.
Agab is in die wingerd.
Die wingerd behoort aan Nabot.
Agab vat die wingerd.

- (16) Die Here sê vir Elia.
Elia sê vir Agab.
Die Here sê vir Agab.
Agab het Nabot gedood.
Agab vat die wingerd.
Elia sê vir Agab.
Die Here sê vir Agab.
Die honde het Nabot
se bloed gelek.
Die honde sal Agab
se bloed ook lek.

- (17) Agab sê vir Elia

Elia is sy vyand.

(18) Elia sê vir Agab.

Hy het Agab gevind.
 Agab het homself verkoop
 om te doen wat verkeerd is.
 Hy doen nie wat die Here wil hê nie.

(19) Die Here sê vir Agab.

Die Here bring 'n ramp oor Agab.
 Die Here gaan Agab vernietig.
 Die Here gaan Agab uitroei.

Die Here gaan Agab se seuns uitroei.
 Die Here gaan al sy seuns uitroei.

Agab tart die Here.
 Agab laat Israel sondig.

Die Here gaan sy seuns uitroei.
 Die Here het die seuns uitgeroei.
 Die seuns het aan Jerobeam behoort.
 Jerobeam is die seun van Nebat.

Die Here het die seuns uitgeroei.
 Die seuns het aan Baesa behoort.
 Baesa is die seun van Agija.

(20) Die Here straf Isebel.

Die honde sal Isebel opvreet by die muur.

(21) Agab se familie sterf in die stad.

Die honde sal hulle opvreet.

(22) Agab se familie sterf in die veld.

Die roofvoëls sal hulle opvreet.

(23) Niemand doen so verkeerd nie.

Agab het homself verkoop om te doen
 wat verkeerd is volgens die Here.

(24) Isebel is Agab se vrou.

Isebel laat Agab verkeerd doen.

Agab tree lelik op, Agab dien afgode.

Amoriete dien afgode.

Die Here straf die Amoriete.

Die Amoriete besit goed.

Die Here vat die goed.

Die Here gee die goed vir Israel.

(25) Agab hoor die straf.

Agab skeur sy klere.

Agab trek rouklere aan.

Agab vas.

Agab slaap met rouklere.

Agab loop bedruk.

(26) Die Here praat met Elia.

Elia is 'n Tisbiet.

Die Here sê.

Elia moet sien.

Agab verneder homself.

Die Here stel die ramp uit.

Die ramp gaan nie Agab tref nie.

Agab se seun regeer.

Die ramp tref sy seun.

Die Here bring die ramp oor sy seun.

2.6.1.3 Gebeure en tydvak

Die hele Nabot-verhaal word vanuit die tydvak van die hede gelees.

HEDE: Elia konfronteer Agab oor die dood en besitneming van Nabot se wingerd.

VERLEDE: Agab het 'n aanbod aan Nabot gemaak om sy wingerd te koop of te ruil. Agab en Isebel se gesprek.

Isebel se briewe.
Nabot se steniging.

TOEKOMS: Die oordeel oor Agab.

Isebel en Agab se huis lê in die toekoms.

GEBEURE EN RUIMTE

Die verhaal speel af in Jisreël.

2.6.2 Die relasies in die Nabot-verhaal

2.6.2.1 Die plot van die Nabot-vertelling

a Die begin van die vertelling

Die verhaal speel af in Jisreël waar Nabot ('n vername burgerlike) 'n wingerd besit, wat aan Koning Agab se grond grens.

b Die middel-konflikontwikkeling en klimaks

Verskeie konflikte bestaan in die verhaal.

(1) *Konflik in Agab self.* Hy is kwaad en toornig as hy nie sy sin kry nie. Hy gaan lê op sy bed en weier om te eet.

(2) *Konflik tussen mense.* Daar is konflik tussen Agab en Nabot oor die wingerd. Die konflik veroorsaak dat Isebel by die gebeure betrek word. Agab en Isebel bots oor Agab se swak koninklike optrede. Isebel neem sake in eie hande sodat daar konflik tussen haar en Nabot ontstaan, waar sy op 'n slinkse wyse van Nabot ontslae raak.

Hierdie optrede van Isebel lei tot verdere konflik naamlik tussen God se profeet en Agab. Elia as God se profeet kondig God se oordeel oor Agab, Isebel en Agab se huis aan.

(3) *Die konflik tussen Agab en God.* Die konflik tussen Agab en God is 'n konflik tussen die

ondermaanse en die bomaanse wêreld. Agab wat nie doen wat God van hom as Koning, verwag nie.

c Die einde van die verhaal

Die verhaal bereik sy Klimaks wanneer Agab tot ander insigte kom, en hom voor God verneder.

d Die denouement in die verhaal

God gaan Agab nie meer straf nie, maar wel sy huis.

e Die plotplan van die verhaal

Ironiese oorgang: Agab keer met die hulp van die Here na die geordende wêreld terug.

2.6.2.2 Karakterisering

Agab is die protagonis in die verhaal, met Isebel as sy helper. God is die antagonis in die verhaal, met Elia as sy helper.

a Ronde karakters

Volgens die MT is Agab 'n ronde karakter in die verhaal, omdat hy aan die volgende vereistes in verband met 'n ronde karakter voldoen.

(1) *Innerlike belewing*. Agab is 'n emosionele karakter: hy raak bedruk, word kwaad, lê op die bed en weier om te eet. Hy is ook aggressief: hy spreek Elia aan as sy vyand. Hy is ook iemand wat berou het oor sy dade, en hy toon dit deur sy klere te skeur, rouklere aan te trek en te vas.

(2) *Ontwikkeling van 'n karakter*. Agab ontwikkel van 'n "bedorwe" Koning, wat sy sin in alles wil hê, tot 'n Koning wat besef wanneer hy verkeerd doen. Hy kan tot ander insigte kom. Daar is dus plooibaarheid in Agab as karakter.

(3) *Onvoorspelbaarheid van 'n karakter*. 'n Koning met mag en geld wil uiters regverdig handel teenoor 'n belangrike onderdaan. Hy wil onderhandel en Nabot se wingerd vir 'n BETER

een ruil. Indien dit Nabot nie geval nie, wil hy die wingerd van Nabot KOOP.

Ten spyte van die feit dat hy die koning van Israel is, berispe sy vrou hom en neem sy die sake in eie hande. Net as 'n mens hom wil afskryf as 'n swakkeling, tree hy egter sterk op teen Elia en spreek hom van die staanspoor af aan as sy vyand. Net wanneer hierdie koning sterk lyk, verkrummel hy voor die boodskap van die profeet en smeeek hy om genade.

b Plat karakters:

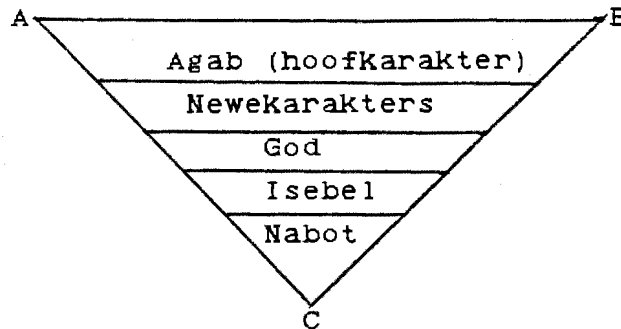
'n Plat Karakter is 'n voorspelbare Karakter, en word gewoonlik eensydig geteken. Nabot is 'n tradisievolle man, wat hou by die tradisionele praktyke van die platteland. Isebel word eensydig geteken: sy is magsbewus en ontsien niks of niemand om haar doel te bereik nie. Die stadsvaders is bang vir haar want hulle voer haar opdragte sonder enige motivering of rede van haar kant, stiptelik uit.

Elia is 'n 'lewelose' karakter, wat onmiddellik reageer wanneer God opdragte gee, en nie eers met Agab in gesprek wil tree, of met hom wil redeneer wanneer Agab hom as vyand etiketteer nie. Elia lewer die boodskap van God nougeset af.

God is Agab se teenstander wat die verkeerde straf, maar indien daar berou is, word die straf afgestel.

c Karakters en gebeure staan in 'n bepaalde verhouding tot mekaar

Indien daar 'n vertikale skeiding tussen die basiskomponente gemaak word, kan 'n mens eerstens 'n verhouding tussen die karakters onderling toon.

Volgens die skets ABC ontvang die hoofkarakter, in die geval Agab, die meeste aandag. Die sterkste sekondêre figuur volg na hom en so aan tot by die plat figuurtjies wat geen of weinig aandag ontvang.

Die hoofkarakter in die verhaal is Agab, wat deur God teen- gestaan word. Nabot, as 'n rolspeler, het geheel en al op die agtergrond geskuif, want die oordeel oor Agab hou nie meer verband met die moord op Nabot nie. Die oordeel word eerder in verband gebring met Agab wat die volk verlei het tot afgodery vanweë sy huwelik met Isebel (vgl gebeure 19 en 24). Agab dien afgode, soos wat die Amoriëte afgode dien (gebeure 24). God gaan Agab straf soos wat hy die Amoriëte gestraf het, en ook sy goed van hom wegvat soos wat hy die Amoriëte se goed van hulle weggevat het en aan ander mense gegee het.

Dieselfde rangorde geld vir die gebeure in die verhaal. Alle gebeure hou gewoonlik direk verband met die moedergebeure in die verhaal, wat beteken dat hierdie gebeure die moedergebeure sal aanvul, afrond en kommentarieer. Die moedergebeure is die gebeure wat vir die ontstaan van die daaropvolgende gebeure verantwoordelik is.

Nabot besit 'n wingerd. -----	:
Agab begeer die wingerd.	:
Nabot weier.	: Moedergebeure
Agab is bedruk omdat Nabot weier.	:
-----	:
Isebel tree tussenbeide. -----	:
Agab vertel dat Nabot weier.	:

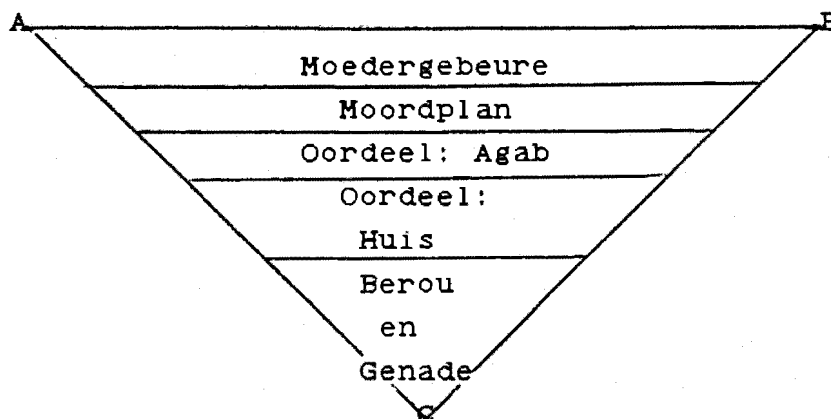
Isebel berispe Agab.	: Moordplan
Isebel maak 'n plan.	:
Isebel se plan word uitgevoer.	:
Isebel se plan slaag.	:

Elia konfronteer Agab oor wingerd ---	:
en dood van Nabot.	: Konfrontasie
Oordeel word oor Agab uitgespreek.	: tussen Elia en
Vyandskap tussen Agab en Elia.	: Agab. Oordeel
-----	: oor Agab alleenlik.

Oordeel oor Agab se huis.	: Nuwe oordeel:
Isebel gaan gestraf word.	: Agab dien afgode.
Agab se huis sal gestraf word.	: Agab se huis gaan
Isebel verlei Agab.	: uitgeroei word.

Agab se berou-----	:
Agab is vergewe.	: Berou/genade
Sy huis word nog steeds uitgeroei.	:

Die moedergebeure in die verhaal is Agab wat aan Nabot 'n aanbod maak om sy wingerd te koop. Vier gebeure wat die een na die ander hierdie moedergebeure opvolg is: die moordplan, die oordeel oor Agab alleen, die oordeel oor die huis van Agab en ten laaste die berou/genade moment in die verhaal.

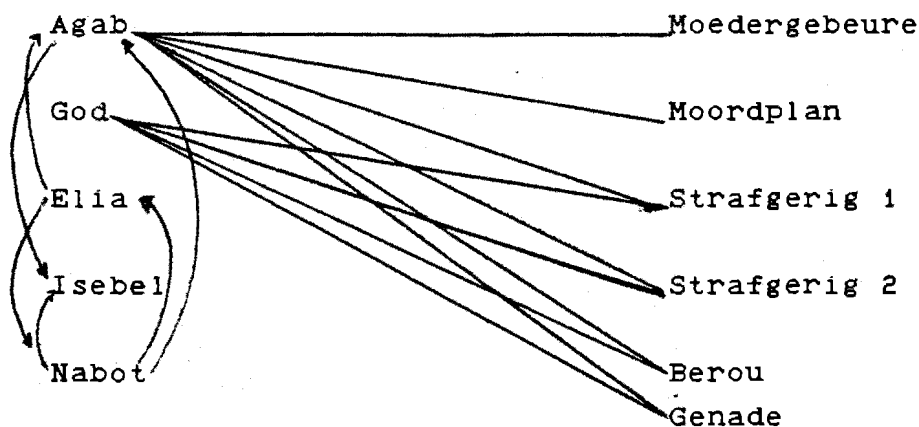
In bogenoemde uiteensetting val dit op dat daar 'n breuk bestaan tussen die moedergebeure en die sekondêre gebeure. Die oordeel oor Agab wat homself verkoop het om te doen wat verkeerd is in die oë van die Here (gebeure 19 en 23) en waarby sy huis nou betrek word, verskil van die oordeel oor sy besitname van die wingerd. Die rede vir die oordeel oor sy besit van die wingerd, is omdat hy Nabot vermoor het (gebeure 16). In gebeure 16 sal die oordeel net vir Agab tref en sal die honde net sy bloed oplek.

Die rede vir die oordeel volgens gebeure 19-14, is omdat Agab die volk verlei het. Hy het die volk tot afgodery verlei, daarom het hy gedoen wat verkeerd is in die Here se oë. Isebel het Agab tot afgodery verlei, sodat Agab soos die heidene, naamlik die Amoriëte, afgode dien. In hierdie 'nuwe' oordeel word Agab se huis betrek.

Dit is duidelik dat hierdie gebeure niks te make het met die moedergebeure nie.

d Die verband tussen die hooffiguur, die moedergebeure en die sekondêre gebeure

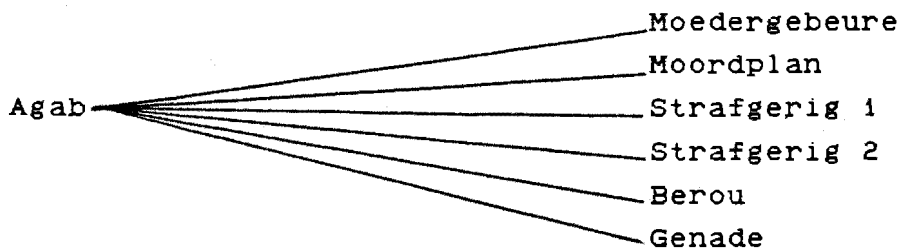
Die hooffiguur is by feitlik alle gebeure betrokke. Die verband tussen persone en gebeure lyk soos volg:

Dit is bloot logies dat indien daar so 'n heg geïntegreerde verbandkompleks in 'n verhaal bestaan, al hierdie verbande funksionele verbande moet wees. Daar moet 'n rede wees waarom persone en gebeure so aan mekaar verbonde is anders word die struktuur 'n toevallige lukraak stellasië.

Die een moet 'n funksie hê ten opsigte van die ander, anders kan ons dit nie 'n struktuur noem nie (Eetveldt 1982:71).

Agab, as hooffiguur het met al die gebeure te make.

Deur middel van die volgende tabelle kan 'n mens die relatiewe belangrikheid van elke karakter ten opsigte van die gebeure vasstel. Die gebeure kan, soos alreeds aangetoon, as volg getipeer word: moedergebeure, moordplan, strafgerig 1, strafgerig 2 en berou/genade.

Deur te kyk wie in elke vers optree onder die bepaalde gebeure en dan aan die einde van elke gebeure 'n optelsom te maak van hoeveel keer so 'n karakter betrokke was by die gebeure, kan moontlik vasgestel word wat die rol van so 'n karakter by die betrokke gebeure is. Aan die einde van die verhaal maak 'n mens 'n optelsom van die betrokkenheid van die onderskeie karakters in die verhaal om die verhouding van die karakters tot die geheel van die verhaal te bepaal.

```

|-----|
|      MOEDERGEBEURE: (verse 1-4)      |
|      DIE BESITNAME VAN DIE WINGERD      |
|-----|
  
```

	AGAB	NABOT
VERS 1:	1	1
2:	1	1

3:	1	1
4:	1	
TOTAAL:	4	3

MOORDPLAN: (verse 5-16)
SEKONDêRE GEBEURE

	AGAB	ISEBEL	NABOT
VERS 5:	1	1	
6:	1	1	
7:	1	1	
8:		1	
9:		1	
10:		1	
11:		1	
12:			1
13:			1
14:		1	1
15:	1	1	
16:	1		
TOTAAL:	5	9	3

STRAFGERIG: 1 (verse 17-19)
SEKONDêRE GEBEURE

	AGAB	ISEBEL	ELIA	JAHWE	NABOT
VERS 17:			1	1	
18:	1		1	1	1
19:	1		1	1	
Totaal:	2		3	3	1

STRAFGERIG 2 (verse 20-26)
SEKONDêRE GEBEURE

AGAB	ISEBEL	ELIA	GOD	NABOT
------	--------	------	-----	-------

Vers 20:	1		1	
Vers 21:	1			1
Vers 22:				1
Vers 23:		1		1
Vers 24:	1			1
Vers 25:	1			1
Vers 26:	1			1
Totaal:	5	1	1	6

BEROU/GENADE (verse 27-29)
SEKONDêRE GEBEURE

	AGAB	ELIA	GOD
Vers 27:	1		
28:	1	1	1
29:	1		1
Totaal :	3	1	2

	MOEDERGEBEURE	MOORDPLAN	STRAFGERIG 1	EN 2	BEROU/GENADE
Agab:	1	1	1	1	1
God:			1	1	1
Isebel:		1			1
Nabot:	1	1			
Elia:			1	1	1

Agab is by al die gebeure betrokke en dit maak die verhaal 'n karakterverhaal. God, en daarby Elia as God se spreekbuis, tree in die laaste deel van die verhaal op. Eers oordeel God oor Agab self (strafgerig 1) en daarna, in strafgerig 2, oor Agab se huis.

T= Tema

M= Materiaal

AB= Waar die AB-lyn oorskrei word, vind 'n nuwe seleksie en ordening van materiaal plaas om 'n nuwe verhaal te skep.

Uit die histories-kritiese ontleding van die Nabot-vertelling het dit geblyk dat daar moontlik twee afsonderlike verhale oor die dood van Nabot bestaan het. In die Samaria-verhaal was Agab die hooffiguur. Hy was 'n temperamentele mens wat Nabot heel waarskynlik self vermoor het. In die Jisreël-verhaal was Isebel die hooffiguur. Sy en Nabot het gebots oor sake. Nabot WIL NIE die wingerd GEE nie, maar SY SAL vir Agab die wingerd GEE. Sy beplan Nabot se dood.

Hierdie twee verhale het in Jehu se tyd saamgevloei. Die Jehu-redaktor het vanuit 'n ideologie (gesigspunt) sy verhaal gebou. Met genoemde ideologie as vertrekpunt, het hy sy materiaal geselekteer en georden. Indien 'n mens (per hipotese) die Samaria-verhaal as die basisverhaal neem, dan het die Jehu-redaktor 'n nuwe teks geskep deurdat hy die teks herskryf het, om die volgende redes:

- (1) *Die hoofkarakter in die nuwe verhaal is Isebel.* Die redaktor teken Isebel as 'n sterk persoon (innerlike ontwikkeling van die karakter). Sy het 'n eie wil, en sy hiet en gebied vir Agab: hy moet opstaan en eet; hy moet soos 'n Koning regeer; sy beveel hom om af te gaan en die wingerd in besit te neem (vers 15). Sy is die planmaker, sy sit Agab aan die beweeg. "She is devious and purposeful, intent on her design, methodical in its execution" (Long 1984:226). Hierdie sterk Koningin het nie net Nabot laat vermoor nie, sy het Agab ook mislei (vers 25). Haar straf is iets verskrikliks: Die honde sal haar opeet by die muur van Jisreël (vers 23). In die Jehu-verwerking is Agab 'n sekondêre figuur wat mislei word, wat berispe word deur sy vrou... 'n regte swakkeling. Deur hom juis as swakkeling te teken, help dit om die hooffiguur so sterk te laat uitstaan. In die Jehu-verwerking dra Isebel die skuld vir die vervalde toestand van Israel.

(2) *Die verhaal het 'n klemverskuiwing ondergaan. Die verhaal het verander van 'n Karakterverhaal na 'n ideologiese verhaal. Waar die Samaria-verhaal 'n doodgewone Karakterverhaal was, is die Jehu-verhaal vanuit 'n bepaalde idee geïnterpreteer. Daarom vind daar 'n ander seleksie en ordening van materiaal plaas. Agab word 'n sekondêre figuur, terwyl Isebel die hooffiguur in die verhaal word. Nuwe gegewens word tot die teks toegevoeg. Isebel het Agab mislei. Sy sal besonder swaar gestraf word.*

(3) *Die plotplan het in die Jehu-verwerking verander. Volgens die Jehu-verwerking is Isebel die skuldige party en het sy Agab vanuit die geordende wêreld in 'n chaotiese wêreld ingetrek. Sy het 'n komplot buite sy wete om gesmee. Die gedagte ontstaan by 'n mens dat Agab nie God se oordeel verdien het nie. In hierdie geval het ons met 'n ironiese oorgang te make.*

In Josia se tyd het die Nabot-verhaal weer 'n Karakterverhaal geword. Agab is volgens Deuteronomium 17 en aan die hand van die voorbeeldrol van Jerobeam I beoordeel: God self gaan die huis van Agab uitroei.

2.7 DIE NABOT-VERTELLING IN SY HUIDIGE VORM

In 'n bepaalde teks is die hoeveelheid aandag, asook die intensiteit van inligting wat 'n leser oor 'n karakter ontvang in vergelyking met ander karakters, 'n aanduiding dat so 'n karakter die hooffiguur in die verhaal is. In sy huidige vorm is Agab die karakter wat uitgebou word. Hy ontwikkel innerlik, sowel as uiterlik. Sy innerlike ontwikkeling blyk uit sy aanvanklike kinderagtige optrede. Hy is woedend as hy nie Nabot se wingerd kan kry nie. Hy haas hom om Nabot se wingerd in besit te neem. Hy is egter ook die een wat intens berou het oor sy optrede. Hy is ook iemand wat kan insien as hy verkeerd gedoen het. In sy uiterlike ontwikkeling ruil hy die moordwapen vir 'n boetekleed; die kroon, vir

as op sy Kop. Isebel het nie na die Jehu-verwerking ontwikkel nie. In die Josia-redaksie, sowel as in die Deuteronomistiese geskiedskrywing, is sy 'n ondersteunende karakter wat help om die hoofkarakter uit te bou. Ook Nabot en Elia is sekondêre figure wat help om die hoofkarakter uit te bou. Elia kondig aan Agab God se vergifnis aan. Die moedergebeure het te make met Agab wat Nabot se wingerd wil hê. Al die ander gebeure behoort verband met die moedergebeure te hê, wat kennelik nie die geval is nie. In die finale teks is al die materiaal geselekteer en georden rondom die Deuteronomistiese geskiedskrywer se uitgangspunt van berou en vergifnis. Agab, die goddelose Koning, se sonde word hom vergewe, daarom is daar ook hoop vir die bannelinge in die vreemde (ruimte-tyd). Die Deuteronomistiese geskiedskrywer bou voort op die Nabot-vertelling van die Josia-redaksie. Die basiese verhaal bly dieselfde, met Agab as hooffiguur en die ander figure as sekondêre figure. Agab verskil wel van die Josia-redaksie in die sin dat hy algeheel goddeloos is in die Josia-vertelling, en dat hy en sy huis vernietig gaan word, terwyl die Deuteronomistiese geskiedskrywer wel Agab se berou as grondig aanvaar, en God hom vergewe. In die finale teks het ons wel 'n ander aanslag ten opsigte van die Nabotverhaal, maar die basiese komponente in die verhaal, sowel as die intrige van die verhaal, bly dieselfde. In hierdie lig gesien, beteken dit dat ons hier met interpretasie-betekenis te make het.

Die vraag ontstaan of hierdie tendens, waar soms by die vaste elemente (spykers) in 'n verhaal gehou word, en ander kere nuwe elemente in 'n verhaal ingebring word, nie dalk algemene praktyk was en vandag nog is nie!

Om die hipotese te ondersteun gaan die onderskeie vertalings, preke en kommentare aan die hand van 'n Kriteriumlys gemeet word om te bepaal of by die spykers gehou word, en/of ander spykers ingekap of uitgetrek word.

Om die proefskrif gemaklik te lees, 'n logiese gedagtegang daar te stel, en ter wille van die ontwikkeling van die argument in die proefskrif, word die Kriteriumlys by die bylae ingebind.

HOOFSTUK 3	78
------------------	----

'N ONTLEDING VAN 1 KONINGS 21 IN DIE LXX, DIE VULGAAT,
DIE WYCLIFFE- EN DIE PURVEY-VERTALING, ASOOK DIE GENEVA-
VERTALING AAN DIE HAND VAN DIE KRITERIUMLYS

3.1 DIE LXX	78
3.1.1 Inleiding	78
3.1.2 Ooreenkomste en verskille tussen die MT- weergawe en die LXX-weergawe van die Nabot- vertelling	83
3.1.3 Die gesigshoek van die skrywer	85
3.1.4 Karakterisering	92
3.1.5 Konklusie	98

20 Καὶ ἀμπελῶν εἰς ἣν τῷ Ναβουθαὶ τῷ Ἰεζραηλίτῃ παρὰ τῇ
 2 ἄλῳ Ἀχαάβ βασιλέως Σαμαρείας. Καὶ ἐλάλησεν Ἀχαάβ
 πρὸς Ναβουθαὶ, λέγων, δός μοι τὸν ἀμπελῶνά σου, καὶ ἔσται
 μοι εἰς κῆπον λαχάνων, ὅτι ἐγγίζων οὗτος τῷ οἴκῳ μου, καὶ
 δώσω σοι ἀμπελῶνα ἄλλον ἀγαθὸν ὑπὲρ αὐτόν· εἰ δὲ ἀρίσκει
 ἐνώπιόν σου, δώσω σοι ἀργύριον ἄλλαγμα ἀμπελῶνός σου
 3 τούτου, καὶ ἔσται μοι εἰς κῆπον λαχάνων. Καὶ εἶπε Ναβουθαὶ
 πρὸς Ἀχαάβ, μὴ γένοιτό μοι πῦρ Θεοῦ μου δοῦναι κληρονο-
 μίαν πατέρων μου σοί.
 4 Καὶ ἐγένετο τὸ πνεῦμα Ἀχαάβ τεταραγμένον, καὶ ἐκοιμήθη
 ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, καὶ συνεκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ
 5 οὐκ ἔφαγεν ἄρτον. Καὶ εἰσῆλθεν Ἰεζάβελ ἡ γυνὴ αὐτοῦ πρὸς
 αὐτόν, καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτόν, τί τὸ πνεῦμά σου τεταραγ-
 6 μένον, καὶ οὐκ εἶ σὺ ἐσθίων ἄρτον; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν,
 ὅτι ἐλάλησα πρὸς Ναβουθαὶ τὸν Ἰεζραηλίτην, λέγων, ὅς
 μοι τὸν ἀμπελῶνά σου ἀργυρίον· εἰ δὲ βούλη, δώσω σοι ἀμπε-
 λῶνα ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ· καὶ εἶπεν, οὐ δώσω σοι κληρονομίαν

πατέρων μου. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Ἰεζάβελ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, σὺ 7
 νῦν οὕτως ποιεῖς βασιλείαν ἐπὶ Ἰσραὴλ; ἀνάστηθι καὶ φάγε ἄρτον
 καὶ σπαντοῦ γενοῦ, ἐγὼ δὲ δώσω σοι τὸν ἀμπελῶνα Ναβουθαὶ
 τοῦ Ἰεζραηλίτου.

Καὶ ἔγραψε βιβλίον ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἀχαάβ, καὶ ἐσφραγί- 8
 σατο τῇ σφραγίδι αὐτοῦ· καὶ ἀπέστειλε τὸ βιβλίον πρὸς τοὺς
 πρεσβυτέρους καὶ τοὺς ἐλευθέρους τοὺς κατοικοῦντας μετὰ
 Ναβουθαί. Καὶ ἐγγράπτο ἐν τοῖς βιβλίοις, λέγων, νηστεύ- 9
 σατε νηστείαν, καὶ καθίσατε τὸν Ναβουθαὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λαοῦ.
 Καὶ ἐκαθίσατε δύο ἄνδρας υἱοὺς παρανόμων ἐξεναντίας αὐτοῦ, 10
 καὶ καταμαρτυρησάτωσαν αὐτοῦ, λέγοντες, εὐλόγησε Θεὸν καὶ
 βασιλείαν· καὶ ἐξαγαγέτωσαν αὐτόν, καὶ λιθοβολησάτωσαν αὐτόν,
 καὶ ἀποθανέτω.

Καὶ ἐποίησαν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως αὐτοῦ οἱ πρεσβύτεροι 11
 καὶ οἱ ἐλευθέροι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ, καθὼς ἀπέ-
 στειλε πρὸς αὐτοὺς Ἰεζάβελ, καὶ καθὰ ἐγγράπτο ἐν τοῖς
 βιβλίοις οἷς ἀπέστειλε πρὸς αὐτούς. Καὶ ἐκάλεσαν νηστείαν, 12
 καὶ ἐκάθισαν τὸν Ναβουθαὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λαοῦ. Καὶ εἰσῆλθον 13
 δύο ἄνδρες υἱοὶ παρανόμων, καὶ ἐκάθισαν ἐξεναντίας αὐτοῦ, καὶ
 καταμαρτύρησαν αὐτόν, λέγοντες, εὐλόγησας Θεὸν καὶ βασιλείαν·
 καὶ ἐξήγαγον αὐτόν ἐξω τῆς πόλεως, καὶ λιθοβόλησαν αὐτόν
 ἐν λίθοις, καὶ ἀπ΄θανε. Καὶ ἀπέστειλαν πρὸς Ἰεζάβελ, λέγον- 14
 τες, λελιθοβόληται Ναβουθαὶ, καὶ τέθηκε.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσαν Ἰεζάβελ, καὶ εἶπε πρὸς Ἀχαάβ, 15
 ἀνάστα, κληρονόμει τὸν ἀμπελῶνα Ναβουθαὶ τοῦ Ἰεζραηλίτου,
 ὃς οὐκ ἔδωκέ σοι ἀργυρίου, ὅτι οὐκ ἔστι Ναβουθαὶ ζῶν, ὅτι
 τέθηκε. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν Ἀχαάβ ὅτι τέθηκε Ναβου- 16
 θαὶ ὁ Ἰεζραηλίτης, καὶ διέμνηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ περιεβά-
 λετο σάκκον· καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα, καὶ ἀνέστη καὶ κατέβη
 Ἀχαάβ εἰς τὸν ἀμπελῶνα Ναβουθαὶ τοῦ Ἰεζραηλίτου κληρονο-
 μῆσαι αὐτόν.

Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Ἡλιοῦ τὸν Θεσβίτην, λέγων, ἀνά- 17, 18
 στηθι καὶ κατὰβηθι εἰς ἀπαντὴν Ἀχαάβ βασιλέως Ἰσραὴλ τοῦ
 ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτι οὗτος ἐν ἀμπελῶνι Ναβουθαί, ὅτι καταβέβη-
 κεν ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτόν. Καὶ λαλήσεις πρὸς αὐτόν, 19
 λέγων, τάδε λέγει Κύριος, ὡς σὺ ἐφάνευσας καὶ ἐκληρονόμησας,
 διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος, ἐν παντὶ τόπῳ ᾧ ἔλειξαν αἱ ὕες
 καὶ οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθαί, ἐκεῖ λείξουσιν οἱ κύνες τὸ αἷμά
 σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἱματί σου. Καὶ εἶπεν 20
 Ἀχαάβ πρὸς Ἡλιοῦ, εἰ εὖρηκάς με ὁ ἐχθρός μου; καὶ εἶπεν,
 εὖρηκα· διότι μάτην πέπρασαι ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον
 Κυρίου, παροργίσαι αὐτόν. Ἴδού ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σέ κακὰ· καὶ 21
 ἐκκαύσω ὀπίσω σου, καὶ ἐξολοθρεύσω τοῦ Ἀχαάβ οὐροῦντα
 πρὸς τοῖχον, καὶ συνεχόμενον καὶ ἐγκαταλελειμμένον ἐν
 Ἰσραὴλ. Καὶ δώσω τὸν οἶκόν σου ὡς τὸν οἶκον Ἱεροβοὰμ 22
 υἱοῦ Ναβὰτ, καὶ ὡς τὸν οἶκον Βασὰ υἱοῦ Ἀχιὰ, περὶ τῶν
 παροργισμάτων ὧν παρώργισας καὶ ἐξήμαρτες τὸν Ἰσραὴλ.
 Καὶ τῇ Ἰεζάβελ ἐλάλησε Κύριος, λέγων, οἱ κύνες καταφά- 23
 γονται αὐτήν ἐν τῷ προτειχίσματι τοῦ Ἰεζραὲλ. Τὸν τεθνη- 24

κότα τοῦ Ἀχαάβ ἐν τῇ πόλει φάγονται οἱ κύνες, καὶ τὸν
 τεθνηκότα αὐτοῦ ἐν τῷ πεδίῳ φάγονται τὰ πετεινὰ τοῦ
 οὐρανοῦ.

25 Πλὴν ματαιῶς Ἀχαάβ, ὃς ἐπράθη ποιῆσαι τὸ πονηρὸν
 ἐνώπιον Κυρίου, ὡς μετέθηκεν αὐτόν Ἰεζάβελ ἡ γυνὴ αὐτοῦ.
 26 Καὶ ἐβδελύχθη σφόδρα πορεύεσθαι ὀπίσω τῶν βδελυγμάτων,
 κατὰ πάντα ᾧ ἐποίησεν ὁ Ἀμορραῖος, ὃν ἐξωλόθρευσεν Κύριος
 ἀπὸ προσώπου υἱῶν Ἰσραὴλ.
 27 Καὶ ὑπὲρ τοῦ λόγου ὡς κατενύγη Ἀχαάβ ἀπὸ προσώπου
 τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπορεύετο κλιῖν, καὶ διέβρηξε τὸν χιτῶνα
 αὐτοῦ, καὶ ἐξώσατο σάκκον ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἐνήστευσεν
 καὶ περιεβάλετο σάκκον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐπάταξε Ναβουθαὶ τὸν
 28 Ἰεζραηλίτην, καὶ ἐπορεύθη. Καὶ ἐγένετο ῥῆμα Κυρίου ἐν
 χειρὶ δούλου αὐτοῦ Ἡλιοῦ περὶ Ἀχαάβ, καὶ εἶπε Κύριος,
 29 ἰώρακας ὡς κατενύγη Ἀχαάβ ἀπὸ προσώπου μου; οὐκ ἐπάξω
 τὴν κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ
 αὐτοῦ ἐπάξω τὴν κακίαν.

c. δ Possibly nobles is here meant. ξ Gr. had been written.
 Heb. Gram. p. 22. λ Gr. called. μ Gr. inherit. ζ Gr. sold it not.
 foolishly, or in vain. τ Gr. evils. φ Gr. give. χ Gr. to Jezabel. ψ Gr. by.

HOOFSTUK 3

3.1 DIE LXX

3.1.1 Inleiding

In hoofstuk 1 is daarop gewys dat 'n skrywer sy materiaal selekteer en orden rondom 'n bepaalde idee, tema of ideologie. Dit is veral die seleksie en ordening van materiaal wat 'n nuwe skepping tot stand bring (Eetveldt 1982:59).

Die vraag kom by 'n mens op: Hoe lyk die Nabot-verhaal in die LXX, veral as daar breedweg die volgende verskille tussen die twee tradisies (Deist 1990) bestaan?

3.1.1.1 *Oneffenhede in die MT*

In die deel oor "Die betekenis van 3 Konings 20 binne die raamwerk van 3 Konings", word aangetoon dat die MT oneffenhede vertoon en by sekere tekstradisies, of dele daarvan in die LXX, aansluit of dit weglaat. Daarbenewens lyk dit of die MT Juda goedgesind is, maar negatief teenoor Israel staan.

3.1.1.2 *Redaksionele verwerkinge in die MT*

In 3 Konings 20 speel die Nabot-episode in Samaria af, terwyl die MT sy bes doen om die gebeure aan Jisreël te koppel. Redaksionele verwerkings kom in die MT teks voor. Vers 1 toon 'n duidelike redaksionele verwerking: *וַיְהִי אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה*. Die rede is duidelik. Die redaktor van die MT voeg hoofstuk 21 hier in, omdat hy iets anders wil sê as die LXX en daarom het hy 'n ander opeenvolging van hoofstukke as die LXX.

'n Tweede redaksionele toevoeging in die MT is die woorde *בִּיזְרְעֵל*. Die redaktor wil die hele gebeure in Jisreël laat afspeel, waar Agab 'n tweede paleis sou gehad het.

Hierdie tweede paleis blyk ook 'n redaksionele toevoeging te wees, want die LXX het bloot τῷ αλφ, teenoor die MT se 7כ"ה. Vergelyk ook die toevoeging van 17'17 in vers 8. Dit lyk of die stad Jisreël nie by die LXX 'n rol speel nie. Die LXX verwys telkens na Nabot, die Jisreëliet, maar nooit na die stad Jisreël nie, terwyl die MT Jisreël telkens redaksioneel toevoeg (vgl v 1, 4, 19). In vers 19 laat die MT beide die ekwivalente woorde vir παντα en ἐκεῖ uit, omdat die MT die gebeure aan een plek wil koppel, naamlik Jisreël.

3.1.1.3 Die plasing van 1 Konings 21 in die MT

Die LXX het die verhale oor Agab netjies bymekaar, terwyl die MT die eenheid verbreek met die Nabot-episode. Die LXX se volgorde blyk meer getrou te wees aan die moederteks (Shenkel 1968:88).

3.1.1.4 Die LXX as 'n vertaling/afsonderlike teks-tradisie

Die LXX is in die eerste plek 'n vertaling van 'n Hebreeuse Vorlage. Hoe het die vertaler/s die Vorlage benader? Indien 'n vertaler die Vorlage letterlik vertaal, dan dui die afwykings tussen die LXX en die MT nie op veranderings wat die vertaler aangebring het nie. Die rede vir die afwykings moet eerder in 'n ander Vorlage gesoek word (Cook 1988:366).

3.1.1.5 'n Vergelyking tussen die LXX en die MT

Verse 3, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 26 kom letterlik met die MT ooreen. Verse 2, 3, 6, 8, 13, 15, 20 toon weinig verandering. 'n Woord word hier bygevoeg of daar weggelaat, of 'n bepaalde gedagte word net weer herhaal. Dit stem feitlik honderd persent ooreen met die MT.

Die volgende verse verskil wel van die MT.

וַיְהִי	καὶ
אָחָר	
הַדְּבָרִים	
הָאֵלֶּה	
כָּרַם	ἀμπελῶν
הָיָה	εἰς ἥν
לִנְבוֹת	τῷ Ναβουφαι
הַיִּזְרְעֵאֵלִי	τῷ Ἰεζραηλίτῃ
אֲשֶׁר	
בַּיִזְרְעֵאֵל	
צָא	παρὰ
הַיָּכָל	τῷ ἄλῳ -----
אָחָב	Ἀχάαβ
מֶלֶךְ	Βασιλέως
שֶׁמְרוֹן	Σαμαρείας

VERS 16

וַיְהִי	καὶ ἐγένετο
כַּשְׁמַע	ὡς ἤκουσεν
אָחָב	Ἀχάαβ
כִּי	ὅτι
תָּמָּה	τέθνηκεν
נְבוֹת	Ναβουθαι

ὁ Ἰεζραηλίτης -----
 καὶ διέρρηξεν
 τὰ ἱμάτια ἑαυτοῦ
 καὶ περιεβάλετο
 σάκκον
 καὶ ἐγέντο
 μετὰ ταῦτα -----

וַיָּקָם	καὶ ἀνέστη
לָרֶדֶת	καὶ κατέβη
אָחָב	Ἀχάαβ
כָּרַם - אֵל	εἰς τὸν ἀμπελῶνα
נְבוֹת	Ναβουθαι
הַיִּזְרְעֵאֵלִי	τοῦ Ἰεζραηλίτου
לְרִשְׁתּוֹ	κληρονομήσαι αὐτόν

VERS 27

----- ויהי	καὶ -----;
: כשמע	ὑπὲρ τοῦ λόγου :
: אקאב	ὥς κατενύγη :
: תא - הדברים	Αχασ :
:----- האלה	ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου--;
	καὶ ἐπορεύετο κλαίων -----;
ויקרע	καὶ διέρρηξε
בגדיו	τὸν χιτῶν αὐτοῦ
וישם-פ	καὶ ἐξώσατο σάκκον
על-בשרו	ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ
ויצום	καὶ ἐνήστευσε
וישכב	καὶ περιεβαλετο
פשו	σάκκον
	ἐν τῇ ἡμέρᾳ -----;
	ἣ ἐπάταξε :
	Ναβουθαι :
	τὸν Ιεζραηλίτην-----;
ויהלך	καὶ ἐπορευθη
טא	

VERS 28

ויהי	καὶ ἐγένετο
דבר-יהוה	ῥῆμα κυρίου
	ἐν χειρὶ -----;
	δούλου αὐτοῦ :
	Ἡλίου :
	περὶ Αχασ-----;

א - אלהיו
 התשבי
 לאמר

καὶ -----
 εἶπεν κύριος--

הראית	ἐώρακας
כי-נכנס	ὡς κατενυγη
אחאב	Ἀχάαβ
מלפני	ἀπὸ προσώπου μου

ויעם
 כ' - נכנס
 מפני

לא - אבי	οὐκ ἐπάξω
הרעה	τὴν κακίαν
בימיו	ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ
	ἀλλα-----
בימי בנו	ἐν ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
אביא	ἐπάξω
הרעה	τὴν κακίαν

על - ביתו

Uit bogenoemde vergelyking is dit duidelik dat die LXX-vertaler/s sy Vorlage letterlik probeer weergee het. Die feit dat relatief min minusse en plusse voorkom in vergelyking tussen die twee tradisies wys dat die LXX-vertaler nie 'n vrye vertalingstegniek gebruik het nie. Neem 'n mens in ag wat in punt 3.1.1.1 - 3.1.1.4 hierbo uiteengesit is, is die verskille wat tussen die twee teks-tradisies voorkom, eerder toe te skryf aan verskillende Vorlage. In hierdie hoofstuk gaan ek die MT en LXX met mekaar vergelyk om vas te stel hoe die Nabot-vertelling by elkeen van die tradisies lyk. Met hierdie gegewens tot 'n mens se beskikking, probeer 'n mens vasstel hoe die LXX, of sy Vorlage, die materiaal geselekteer en georden het, natuurlik volgens 'n bepaalde perspektief. Dit is veral hierdie seleksie en ordening van die materiaal wat telkens 'n unieke proses is en wat 'n unieke teks tot stand bring (Eetveldt 1982:58).

Die teks kan 'n eie unieke interpretasie van die Hebreeuse Vorlage wees, dit wil sê die tekselemente is wel op 'n unieke manier geselekteer en georden, maar die interpretasie hou by die elemente (spykers) van die Vorlage. Reeds is daarop gewys dat die LXX nie 'n vrye vertaling is nie en dat daar in die teks nie die soort redaksionele veranderinge voorkom wat byvoorbeeld in die MT voorkom nie. Die volgende tekste word gebruik:

- (1) Rahlfs, Alfred 1935. Septuagint Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes.
- (2) Brenton, CL 1986, 1987. The Septuagint with Apocrypha: Greek and English.
- (3) Die Afrikaanse Bybel - hersiene uitgawe 1966.

3.1.2 Ooreenkomste en verskille tussen die MT-weergawe en die LXX-weergawe van die Nabot-vertelling

3.1.2.1 Ooreenkomste

a Die aantal karakters stem ooreen

Dieselfde aantal karakters wat in die MT optree, tree in die LXX op.

b Die karakterkategorieë is dieselfde

Die karakters verander nie van rolle nie. Agab bly die protagonis in die verhaal met die Kupios as sy teenstander. Agab se helper is nog steeds Isebel, terwyl Elia as God se profeet optree.

c Die gebeure stem ooreen

Verse 3, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 26 kom letterlik met die MT ooreen.

Verse 2, 3, 6, 8, 13, 15, 20 toon weinig verandering. 'n Woord word hier bygevoeg of daar weggelaat, of 'n bepaalde gedagte word net weer herhaal. Die byvoegings of weglatings bring nie nuwe gebeure in die verhaal in, of laat bestaande gebeure uit die verhaal weg nie. Die gevolgtrekking waartoe 'n mens kom, is

dat daar geen verskuiwing van spykers (elemente) plaasgevind het nie.

3.1.2.2 *Verskille*

So pas is gesê dat daar geen nuwe gebeure toegevoeg of weggelaat is in vergelyking met die MT-verhaal nie. Wat dan van die "plusse" en "minusse" wat wel by die twee tradisies voorkom?

a Die volgende gebeure word in die LXX-weergawe nader omskryf

- (1) Vers 1. In vers 1 toon die MT 'n duidelike redaksionele verwerking deur die invoeging van die woord בְּיָרְמְלֵךְ. Die MT voeg ook genoemde woord in by verse 4 en 19. Daardeur gee die MT aan die Nabot-verhaal 'n spesifieke "setting". Die LXX koppel nie uitdruklik die gebeure aan Jisreël nie. Die LXX verwys telkens na Nabot, die Jisreëliet, maar nooit na die stad Jisreël nie. Dit mag wees dat die MT net eksplisiet maak wat die term Jisreëliet beteken - 'n inwoner van die stad Jisreël.
- (2) VERS 16. Agab skeur sy eie klere.
Agab hang 'n sak om homself.
Agab doen dit by die aanhoor van Nabot se dood.
- (3) VERS 19. Die varke lek Agab se bloed.
Die honde lek Agab se bloed op dieselfde plek waar die honde Nabot se bloed gelek het.
Die hoere sal hulle in Agab se bloed was.

Vers 16 en vers 19 is nie werklik nuwe gebeure nie, maar 'n intensifering van bestaande gebeure.

VERS 16

Agab het Nabot doodgeslaan.

Nabot is 'n Jisreëliet

Hierdie gedagte kom in die MT reeds voor in vers 19. Die

verskeie redaksies wat die MT ondergaan het, het Agab as Nabot se moordenaar al verder op die agtergrond geskuif sodat die motivering vir Agab se oordeel nie meer die moord op Nabot is nie, maar die verleiding van die volk tot afgodery. Wat hierdie verskille wel beklemtoon is dat die woldrade tussen die elemente nie presies dieselfde gespan is nie. Die span van die woldrade het alles te make met die gesigshoek van die skrywer.

3.1.3 Die gesigshoek van die skrywer

Om 3 Konings 20 te verstaan, moet ons die hoofstuk binne die konteks/voorstellingswêreld van 3 Konings verstaan, en veral 3 Konings 11 tot 22, omdat hierdie deel spesifiek die verstaan van 3 Konings 20 raak.

3.1.3.1 Die breek konteks waarin 3 Konings 20 staan

Die eerste saak wat 'n mens in die onderstaande uiteensetting opval, is dat die LXX met twee tekstradisies werk, naamlik:

- i) 3 Konings 11:26 - 12:24
- ii) 3 Konings 12:24 - 12:25

Die MT het raakpunte met albei die tradisies. Die volgende uiteensetting toon die raakpunte tussen die LXX en MT:

(1) 3 Konings 11:26 - 12:24

a. Afkoms van Jerobeam	
b. Profesie (kleed) oor verdeling	MT
c. Salomo ontslaap	Afkoms v Jerobeam
d. Egipte	Profesie (kleed)
e. Rehabeam en die verdeling	Egipte

(2) 3 Konings 12:24-25

a. Salomo ontslaap	Rehabeam en ver-
b. Afkoms van Jerobeam	deling
Rehabeam	Straf en Jerobeam
c. Egipte	
d. Straf en Jerobeam	
e. Verdeling van Israel (kleed, juk)	

Die MT volg in details die eerste tradisie en laat die tweede

tradisie feitlik geheel en al uit, behalwe die straf- en Jerobeam-gedeelte in die tweede tekstradisie, wat weer geweldig uitgebrei is in die MT.

Vergelyk die volgende tekste:

14 "יָבֵעַת הָיָא חֵלָה אֶבְיָה בְּדִרְבָּעִים: וַיֹּאמֶר יִרְבֵּעַם לְאִשְׁחֹו קוֹמִי נָא וְהִשְׁתַּחֲוִי וְלֹא יָדָע בִּרְאִיתָ אִשְׁתִּי יִרְבֵּעַם וְהִלָּכְתָּ שְׁלֹה הַנְּהִלָּשִׁים אַחֲרָה הַנִּבְיָא הוּא דְּכִרַּךְ עָלַי לְמַלְכִּי שְׁלִיחָתָם הָיָה: וְלִקְחָתָהּ בְּדֹד עֲשָׂרָה לָחִים וְנִקְרְוִים וּבְקִבְקִי דְּבִשׁ וּבָאָת אֵלַי הוּא יָגִיד לָךְ מִדִּהְיֶינָה לְנֶשֶׁר: יוֹתַעֵשׁ בֶּן אִשְׁתִּי יִרְבֵּעַם וְחָקֵם: וְתִלְךְ שְׁלֹה וְתָבֹא בֵּית אַחֲרָה וְאַתְּהוּ לְאִזְכָּל לְרִאשֹׁתִי בִּי קָמַ עֲנִי מִשִּׁיבִי: ׀ יִיחֲזֶה אִמֶּר אֶל־אֲתֵּהוּ הֵנָּה אִשְׁתִּי יִרְבֵּעַם בָּאָה לְרִשׁ דְּכִרַּךְ מִעַמָּךְ אֶל־יְבִנָּה בִּרְחֵלָה הוּא כֹּהֵן וְכֹהֵן חֹדֶר אֵלֶיהָ רַחֲמֵי כְּבֹאָה וְהוּא מִתְּנַפְרָה: יִיחֲזֵי בְּשֹׁמֵעַ אֲתֵּהוּ אֶת־קוֹל יִרְגִּלֶיהָ בָּאָה בְּפֶתַח וַיֹּאמֶר בָּאִי אִשְׁתִּי יִרְבֵּעַם לָמָּה זֶה אָתָּה מִתְּנַפְרָה וְאֲנִי שְׁלֹחַ אֵלַיָּךְ קָשָׁה: יִלְכִּי אִמֶּרִי לְיִרְבֵּעַם בְּהִי אִמֶּר דִּהְיֶה אֵלֶיהָ וְיִשְׂרָאֵל שֶׁן אֲשֶׁר הָרִימְתִּיךָ מִתּוֹךְ הָעָם וְאַתְּהָ נִגִּיד עַל עַמִּי וְיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאקְרַע אֶת־הַמִּסְלָכָה מִבֵּית דָּוִד וְאַחֲרָה לָךְ וְלֹא־הָיָה בְּעֶבְרֵי דָוִד אֲשֶׁר שָׁמַר מִצְוֹתַי וְאֲשֶׁר־הִלְכָּךְ אֲחֵרִי בְּכָל־לִבָּו לַעֲשׂוֹת כֶּךָ הַיִּשָּׂר בְּעֵינָי: וְתִתְּרַע לַעֲשׂוֹת מִכָּל אֲשֶׁר הָיָה לְפָנֶיךָ וְתִלְךְ וְתַעֲשֶׂה־לָּךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמִסְבּוֹת לְהִבְעִשֵּׁי וְאַתָּה הַשְׁלַכְתָּ אַחֲרַי גִּיד: ׀ יִלְכִּן הַגִּלְי מִכִּיָּא רָשָׁה אֶל־בֵּית יִרְבֵּעַם וְהִכְרַסִּי לְיִרְבֵּעַם מִשְׁתֵּין בְּקִיר עֲצוֹר וְעוֹב בְּיִשְׂרָאֵל וּבְעֶרְתִּי אַחֲרֵי בֵּית־יִרְבֵּעַם בָּאֲשֶׁר יִבְעִרִי הַגִּלְל עַד־חֲמוֹ: יִהְיֶה לְיִרְבֵּעַם בְּעִיר יֹאכָזָב הַבְּלָבִים וְהַמָּח בְּשָׂרָה יֹאכָזָב עוֹף הַשָּׁמַיִם בִּי דִּהְיֶה דְּכִרַּךְ: יִנָּאֵת קוֹמִי לְכִי לְבִיתֶךָ בְּבֹאָהּ רִגְלֶיךָ הַשְׁרִיחַ וּמִן הַהֲלָר: יִנְסָפְדוּלָּךְ בְּלִי־יִשְׂרָאֵל וּבְקִרְוֹ אִלּוּ בִּרְיָה לְבָדוֹ וְכֹא לְיִרְבֵּעַם אֶל־קִבְרֵי שֶׁן וּמִצְאֵי־בֹ דְּכִרַּךְ מִוֹב אֶל־הָעֵנָה אֵלֶיהָ וְיִשְׂרָאֵל בְּבֵית יִרְבֵּעַם: יִיחָקֵם דִּהְיֶה לוֹ מִלְכָּךְ עַל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִכְרִית אֶת־בֵּית יִרְבֵּעַם יְהִי הַיָּם וְהָיָה גַם־עֲתִידִי: יִיחֲזֶה דִּהְיֶה אֶת־יִשְׂרָאֵל בָּאֲשֶׁר יִגִּיד הַקֵּנָה בְּמִים וְנִתַּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִעַל הָאֲרָצָה הַשּׁוֹבָה הוּאֹת אֲשֶׁר נָתַן לְאַבְרָהָם תָּרָם מִעֶבֶר לְנֶגֶר שֶׁן אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־אֲשִׁרְיָהֶם מִכְּעִשִׁים אֶת־הָעֵנָה:

14 IN dieselfde tyd het Abia, die seun van Jerobeam, siek geword.
2 En Jerobeam het vir sy vrou gesê: Maak jou tog gereed en trek ander kiere aan, sodat hulle nie kan merk dat jy die vrou van Jerobeam is nie, en gaan na Silo; kyk, daar is die profeet Ahia wat van my gesê het dat ek koning oor hierdie volk sou word.
3 En neem met jou saam tien brode en koeks en 'n kruik met heuning, en gaan na horn toe; hy sal jou te kenne gee wat met die seun sal gebeur.
4 En die vrou van Jerobeam het so gedoen—haar gereed gemaak en na Silo gegaan en in die huis van Ahia gekom; en Ahia kon nie sien nie, want sy oë was styf vanweë sy ouderdom.
5 Maar die HERE het vir Ahia gesê: Kyk, die vrou van Jerobeam kom om jou te raadpleeg oor haar seun, want hy is siek; so en so moet jy vir haar sê. En toe sy inkom, terwyl sy haar as 'n vreemde aanstel,
6 en Ahia die geluid van haar voete hoor toe sy by die deur inkom, sê hy: Kom in, vrou van Jerobeam! Waarom stel jy jou so vreemd aan? Aan my is 'n harde boodskap aan jou toevertrou.
7 Gaan sê vir Jerobeam: So spreek die HERE, die God van Israel: Omdat Ek jou onder die volk uitverhef het en jou as 'n vors oor my volk Israel aangestel het
8 en die koningskap van die huis van Dawid afgeskeur en dit aan jou gegee het, maar jy nie soos my kneeg Dawid was wat my geboois gehou en My met sy hele hart nagevolg het om net te doen wat reg is in my oë nie,
9 maar jy meer kwaad gedoen het as al jou voorgangers en vir jou ander gode en gegote beelde gaan maak het om My te lere en My agter jou rug gewerp het—
10 kyk, daarom bring Ek onheil oor die huis van Jerobeam en sal van Jerobeam uitroei al wat manlik is in Israel, sonder uitsondering; en Ek sal die huis van Jerobeam skoon wegee soos 'n mens drek wegee totdat daar niks van oor is nie.
11 Die een wat van Jerobeam in die stad sterwe, hom sal die honde eet; en wat in die veld sterwe, sal die voëls van die hemel eet, want die HERE het dit gespreek.
12 Maak jou dan klaar, gaan na jou huis; as jou voete die stad inkom, sal die kind sterwe.
13 En die hele Israel sal hom beklaag en hom begrawe, want hy alleen van Jerobeam sal in 'n graf kom, omdat in hom iets goeds voor die HERE, die God van Israel, te vinde was in die huis van Jerobeam.
14 Maar die HERE sal vir Hom 'n koning oor Israel verwek wat die huis van Jerobeam dié dag sal uitroei; ja, wat sê ek? Nou al.
15 En die HERE sal Israel slaan, soos 'n riet in die water heen en weer beweeg, en sal Israel uitruk uit hierdie goeie land wat Hy aan hulle vaders gegee het, en hulle an-erzant die Eufraat verstrooi, omdat hulle hul heilige boomstamme gemaak en die HERE geterg het.
16 En Hy sal Israel oorgee vanweë die sondes van Jerobeam wat hy gedoen het en waarmee hy Israel laat sondig het.

24⁸ 24^κ Καὶ ἠρρώστησε τὸ παιδάριον αὐτοῦ ἀρρωστίαν κραταίαν· ἀπόδρα· καὶ ἐπορεύθη ἱεροβοὰμ ἐπερωτήσαι ὑπὲρ τοῦ παιδαρίου· καὶ εἶπε πρὸς Ἀνω τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Ἀνάστηθι καὶ πορεύου, ἐπερώτησον τὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ παιδαρίου, εἰ ζήσεται ἐκ τῆς ἀρρωστίας αὐτοῦ. 24^h καὶ ἄνθρωπος ἦν ἐν Σηλω καὶ ὄνομα αὐτοῦ Ἀχία, καὶ οὗτος ἦν υἱὸς ἐξήκοντα ἐτῶν, καὶ ῥῆμα κυρίου μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ἱεροβοὰμ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Ἀνάστηθι καὶ λαβὲ εἰς τὴν χεῖρά σου τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ ἄρτους καὶ κολλύρια τοῖς τέκνοις αὐτοῦ καὶ σταφυλὴν καὶ στάμνον μέλιτος. 24ⁱ 24^ι καὶ ἀνέστη ἡ γυνὴ καὶ ἔλαβεν εἰς τὴν χεῖρα αὐτῆς ἄρτους καὶ δύο κολλύρια καὶ σταφυλὴν καὶ στάμνον μέλιτος τῷ Ἀχίᾳ· καὶ ὁ ἄνθρωπος πρεσβύτερος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἡμβλυώπου

τοῦ βλέπειν. 24^k καὶ ἀνέστη ἐκ Σαριρα καὶ πορεύεται, καὶ ἐγένετο 24^l εἰσελθούσης αὐτῆς εἰς τὴν πόλιν πρὸς Ἀχίαν τὸν Σηλωνίτην καὶ εἶπεν Ἀχία τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ Ἐξέλθε δὴ εἰς ἀπαντὴν Ἀνω τῇ γυναίκα ἱεροβοὰμ καὶ ῥεῖς αὐτῇ Εἰσελθε καὶ μὴ στήξ, ὅτι τάδε λέγει κύριος Σκληρὰ ἐγὼ ἐπαποσταλῶ ἐπὶ σέ. 24^m καὶ εἰσῆλθεν 24ⁿ Ἀνω πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἀχία Ἵνα τί μοι ἐνῆνοχος ἄρτους καὶ σταφυλὴν καὶ κολλύρια καὶ στάμνον μέλιτος; τάδε λέγει κύριος Ἰδοὺ σὺ ἀπελευσθήσῃ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἔσται εἰσελθούσης σου τὴν πόλιν εἰς Σαριρα καὶ τὰ κοράσια σου ἐλευσονται σοὶ εἰς συνάντησιν καὶ ἐροῦσίν σοι Τὸ παιδάριον τέθνηκεν. 24° ὅτι τάδε λέγει κύριος Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξολοθρεύσω τὸν 24^p ἱεροβοὰμ οὐροῦντα πρὸς τοίχον, καὶ ἔσονται οἱ τεθνηκότες τοῦ ἱεροβοὰμ ἐν τῇ πόλει καταφάγονται οἱ κύνες, καὶ τὸν τεθνηκότα ἐν τῷ ἀγρῷ καταφάγεται τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸ παιδάριον κόφονται Οὐαὶ κύριε, ὅτι εὐρέθη ἐν αὐτῷ ῥῆμα καλὸν περὶ τοῦ κυρίου. 24^q καὶ ἀπῆλθεν ἡ γυνή, ὡς ἤκουσεν, καὶ ἐγένετο ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Σαριρα, καὶ τὸ παιδάριον ἀπέθανεν, καὶ ἐξῆλθεν ἡ κραυγὴ εἰς ἀπαντὴν.

24^r 24^ρ Καὶ ἐπορεύθη ἱεροβοὰμ εἰς Σικιμα τὴν ἐν ὄρει Ἐφραιμ καὶ συνήθροισεν ἐκεῖ τὰς φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἀνέβη ἐκεῖ Ῥοβοὰμ υἱὸς Σαλωμων. καὶ λόγος κυρίου ἐγένετο πρὸς Σαμαίαν τὸν Ἐλαμι λέγων Λαβὲ σεαυτῷ ἱμάτιον καινὸν τὸ οὐκ εἰσεληλυθὸς εἰς ὕδωρ καὶ ῥῆξον αὐτὸ δώδεκα ῥήγματα καὶ δώσεις τῷ ἱεροβοὰμ καὶ ῥεῖς αὐτῷ Τάδε λέγει κύριος Λαβὲ σεαυτῷ δέκα ῥήγματα τοῦ περιβαλέσθαι σε καὶ ἔλαβεν ἱεροβοὰμ· καὶ εἶπεν Σαμαίας Τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τὰς δέκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ.

And his young child was sick with a very severe sickness; and Jeroboam went to enquire concerning the child: and he said to Anō his wife, Arise, go, enquire of God concerning the child, whether he shall recover from his sickness. Now there was a man in Selom, and his name was Achia: and he was sixty years old, and the word of the Lord was with him. And Jeroboam said to his wife, Arise, and take in thine hand loaves for the man of God, and cakes for his children, and grapes, and a pot of honey. And the woman arose, and took in her hand bread, and two cakes, and grapes, and a pot of honey, for Achia: and the man was old, and his eyes were dim, so that he could not see. And she arose up from Sarira and went; and it came to pass when she had come into the city to Achia the Selonite, that Achia said to his servant, Go out now to meet Anō the wife of Jeroboam, and thou shalt say to her, Come in, and stand not still: for thus saith the Lord, I send grievous tidings to thee. And Anō went in to the man of God; and Achia said to her, Why hast thou brought me bread and grapes, and cakes, and a pot of honey? Thus saith the Lord, Behold, thou shalt depart from me, and it shall come to pass when thou hast entered into the city, even into Sarira, that thy maidens shall come out to meet thee, and shall say to thee, The child is dead: for thus saith the Lord, Behold, I will destroy every male of Jeroboam, and there shall be the dead of Jeroboam in the city, them the dogs shall eat, and him that has died in the field shall the birds of the air eat, and he shall lament for the child, saying, Woe is me, Lord! for there has been found in him some good thing touching the Lord. And the woman departed, when she heard this: and it came to pass as she entered into Sarira, that the child died; and there came forth a wailing to meet her. And Jeroboam went to Sikima in mount Ephraim, and assembled there the tribes of Israel; and Roboam the son of Solomon went up thither. And the word of the Lord came to Samaias son of Enlami, saying, Take to thyself a new garment which has not gone into the water, and rend it into twelve pieces; and thou shalt give some to Jeroboam, and shalt say to him, Thus saith the Lord, I take to myself ten pieces to cover thee: and Jeroboam took them: and Samaias said, Thus saith the Lord concerning the ten tribes of Israel.

3.1.3.2 In die eerste tradisie verskil die LXX en die MT ten opsigte van die gedeelte wat oor Egipte handel

Volgens die LXX het Jerobeam, terwyl hy in Egipte was, verneem van Salomo se afsterwe, waarna hy uit eie beweging na sy tuisdorp teruggekeer (3 Konings 11:43).

καὶ ἐκοιμήθη Σαλωμων μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν πόλει Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐγενήθη ὥς ἤκουσεν Ιεροβοαμ υἱὸς Ναβαθ — καὶ αὐτοῦ ἔτι ὄντος ἐν Αἰγύπτῳ, ὥς ἔφυγεν ἐκ προσώπου Σαλωμων καὶ ἐκάθητο ἐν Αἰγύπτῳ —, κατευθύνει καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν Σαριρα τὴν ἐν ὄρει Εφραιμ. καὶ ὁ βασιλεὺς Σαλωμων ἐκοιμήθη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν Ροβοαμ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

"And Solomon slept with his fathers, and they buried him in the city of David his father. And it came to pass when Jeroboam son of Nabat heard of it, even while he was yet in Egypt as he fled from the face of Solomon and dwelt in Egypt, he straightway comes into his own city, into the land of Sarira in the mount of Ephraim. "And king Solomon slept with his fathers, and Roboam his son reigned in his stead.

MT (1 Konings 11:43)

Die MT begin as volg:

וַיָּשָׁב שְׁלֹמֹה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּר בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמָּלֶךְ רְחָבֶם בְּנוֹ תַחֲתָיו:

Salomo is oorlede, en hy is begrawe by sy pa in die Dawidstad. Sy seun Rehabeam het hom as koning opgevolg.

In hoofstuk 12:2 & 3 staan:

יְהוָה בְּשִׁמְעוֹ יִרְבֶּעַם בְּרֹנֶכֶס וְהוּא עֹנֵנוּ בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי יְהוֹמָלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיָּשָׁב יִרְבֶּעַם בְּמִצְרַיִם: וַיִּשְׁלַחוּ וַיִּקְרְאוּ וַיָּבֹאוּ יִרְבֶּעַם וְכָל־קָהָל יִשְׂרָאֵל וַיַּדְּבִרוּ אֶל־יְרֵמְיָהוּ לֵאמֹר:

Jerobeam, seun van Nebat, het die berig gekry toe hy nog in Egipte was, waarheen hy vir Koning Salomo gevlug het. Hy het daar gewoon, maar hulle het boodskappers gestuur en hom laat roep. "Hy en die hele Israel kom toe na Rehabeam toe en sê vir hom ...."

Die hele vergadering en Jerobeam het, nadat die vergadering Jerobeam uit Egipte laat roep het, vir Rehabeam gaan spreek. Die klem val op Jerobeam en die vergadering. Die skrywer wil die leser duidelik attent maak op Jerobeam. In vers 12 word Jerobeam weer uitgelig as deel van die vergadering. In 12:20, na Rehabeam se onverkwiklike toespraak, is die hoorders boos. Daar staan:

יְהוָה בְּשֵׁם כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּרָשָׁב
 יִרְבְּעָם יִשְׁלְחוּ וַיִּקְרְאוּ אֹתוֹ אֶל־הַמַּעֲדָה וַיִּמְלִיכוּ אֹתוֹ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל
 לֹא הָיָה אַחֲרֵי כֵן שָׁבַת יְהוֹנָדָה לְבָדּוּ:

Toe die Israeliete verneem dat Jerobeam teruggekom het uit Egipte, het hulle hom na 'n volksvergadering toe laat kom en hom Koning gemaak oor die hele Israel. Niemand, behalwe die Judastam, het die koningshuis van Dawid aangehang nie.

Jerobeam was die hele tyd teenwoordig en uitgelig as een wat saam met die volk na Rehabeam gegaan het. Nou ontdek Israel skielik dat hy teruggekeer het. Hulle laat haal Jerobeam en maak hom koning. Hier is baie duidelik 'n oneffenheid in die MT.

Die LXX sê in 12:3 dat net die volk met Rehabeam gaan praat het. Jerobeam was nie deel van die gespreksgroep nie. Ook vers 12 sluit Jerobeam uit die gespreksgroep uit. In vers 20 hoor Israel dat Jerobeam teruggekeer het en laat hom haal. Die LXX is regdeur konsekwent oor Jerobeam wat uit eie beweging na Juda teruggekeer het, en wat nie deel van die afvaardiging na Rehabeam was nie.

3.1.3.3 Die verhouding tussen die tweede tradisie en die MT

a Die oordeel oor Jerobeam

Die MT sluit slegs oor 'die oordeel oor Jerobeam' by die tweede tradisie aan, maar 'verwerk' die gedeelte aansienlik. 'n Vergelyking tussen 1 Konings 14:10-16 en 3 Konings 12:24 lyk as volg:

(Die onderstreepte deel ontbreek in die LXX)

MT

LXX

וְלָמַן הָיָה מִבֵּית דָּוִד אֶל־יְהוָה
 וְיָדָעְתָּ וְהָיָה לְיָדָעְתָּ מִשְׁתֵּן בְּקִיר עֲצוּר וְשׁוּב בְּיִשְׂרָאֵל
 וְיָדָעְתָּ אֲחֵרִי בְּהִירָדָעְתָּ בְּאִשֶּׁר וּבְעֵרִי הַגִּלְלָה עַד־הַמָּוֶה וְהָיָה
 לְיָדָעְתָּ בְּעֵד יֶאֱכָלוּ הַבְּלָבִים וְהָמָת בְּשָׂדֶה יֶאֱכָלוּ עֵץ הַשִּׁמְשִׁים
 כִּי יִהְיֶה דָבָר: ¹²וְאַתָּה רֹאשִׁי לְבִי לְבִיתָהּ בְּבֹאֲדִי רִגְלֶיךָ הַשְׁעִירָה
 וְהָיָה בְּנֶגֶד: ¹³וְיִשְׁפָּדְדוּלוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל וְקִבְּרוּ אֹתוֹ בְּיָמָה לְבָדּוֹ וְכֹא
 לְיָדָעְתָּ אֶל־בְּקֶדֶר עֵץ נִמְצָאֻהוּ דָבָר מִזֶּה אֶל־הָהָרָה אֵלֶיךָ וְיִשְׂרָאֵל
 בְּבֵית יָדָעְתָּ: ¹⁴וְהָיָה דָּוִד לֹא מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר וְכִדְּתָה
 אֶת־בֵּית יָדָעְתָּ יְהוָה הַיּוֹם וְשָׁמָּה גַם־עַתָּה: ¹⁵וְהָיָה דָּוִד אֶת
 יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶּׁר יָנֹד הַקֶּנֶה בְּמִים וְנִתַּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִעַל־הָאֲדָמָה
 הַשּׁוֹכֵה הָיָה אֲשֶׁר נָתַן לְאַבְרָהָם חֶלֶם מִנֶּגֶד לְנֹתָר עֵץ אֲשֶׁר
 עָשָׂה אֶת־אֲשֻׁרָהֶם מִכְּעִשִׂים אֶת־הָהָרָה: ¹⁶וְהָיָה אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּגִלְלָה
 הַמִּאֲחֹדִי יָדָעְתָּ אֲשֶׁר חָטָא וְאֲשֶׁר חָטָא אֶת־יִשְׂרָאֵל:

¹⁰Om dié rede bring Ek ellende oor die huis van Jerobeam. Ek sal al wat manlik is uit die nageslag van Jerobeam, wie ook al, uit Israel uitroei. Ek gaan heeltemal ontslae raak van die huis van Jerobeam, soos 'n mens van vuilgoed ontslae raak. ¹¹Die een van Jerobeam wat in die stad onikom, die honde sal hom opvreet; en die een wat in die veld onikom, die roofvoëls sal hom vreet. Dit sal gebeur omdat die Here dit gesê het.

¹²Gaan jy nou maar huis toe. Sodra jy in die stad inkom, sal die kind sterf. ¹³Die hele Israel sal oor hom rou en hom begrawe. Hy sal ook die enigste van die familie van Jerobeam wees wat in 'n graf kom, want in die huis van Jerobeam het die Here die God van Israel net in hom iets goeds gevind.

¹⁴Die Here sal self 'n koning oor Israel aanstel wat die geslag van Jerobeam dadelik, sonder versuim, sal uitroei. ¹⁵So sal die Here Israel tref soos vloedwater riet tref. Die Here sal Israel uitdryf uit hierdie goeie land wat Hy aan hulle voorvaders gegee het, en Hy sal hulle anderkant die Eufraat verstrooi omdat hulle gewyde pale gemaak het en die Here daarmee uitgetart het. ¹⁶Hy sal hulle prysgee oor die sonde wat Jerobeam gedoen het en wat hy Israel laat doen het."

24^m ὅτι τάδε λέγει κύριος Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξολοθρεύσω τοὺς ἱεροβοὰμ οὐρούντα πρὸς τοῖχον, καὶ ἔσονται οἱ τεθνηκότες τοῦ ἱεροβοὰμ ἐν τῇ πόλει καταφάγονται οἱ κύνες, καὶ τὸν τεθνηκότα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καταφάγεται τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ τὸ παιδάριον κόψονται Οὐαὶ κύριε, ὅτι εὐρέθη ἐν αὐτῷ ῥῆμα καλὸν περὶ τοῦ κυρίου. 24ⁿ καὶ ἀπῆλθεν ἡ γυνή, ὡς ἤκουσεν, καὶ ἐγένετο ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Σαρίρα, καὶ τὸ παιδάριον ἀπέθανεν, καὶ ἐξῆλθεν ἡ κραυγὴ εἰς ἀπαντήν.

: for thus saith the Lord, Behold, I will destroy every male of Jeroboam, and there shall be the dead of Jeroboam in the city, them the dogs shall eat, and him that has died in the field shall the birds of the air eat, and he shall lament for the child, saying, Woe is me, Lord! for there has been found in him some good thing touching the Lord. And the woman departed, when she heard this: and it came to pass as she entered into Sarira, that the child died; and there came forth a wailing to meet her.

Die MT het 'n uitgebreide oordeel oor Jerobeam en betrek ook vir Israel in die oordeel, wat die LXX nie doen nie. Die MT staan duidelik negatief teenoor Israel, en hou Jerobeam verantwoordelik vir die feit dat God Israel gaan vernietig.

b Die LXX neem 'n harde houding teenoor die Judese Konings in

In 3 Konings 12:24 gee die tweede tekstradisie 'n kort opsomming van Koning Rehabeam, wat eindig met: En hy het die verkeerde voor die Here gedoen deur nie te wandel op die weg van sy vader Dawid nie (letterlik vertaal - hierdie deel het die MT uitgelaat, soos in die vorige uiteensetting aangetoon is).

In 'n ander opsomming van Rehabeam se optrede, 3 Konings 14:22, staan:

ἦσεν βοβοὰμ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου καὶ παρεζήλωσεν αὐτὸν ἐν πᾶσιν, οἷς ἐποίησαν οἱ πατέρες αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῶν, αἷς ἁμαρτων, 22ⁿ καὶ ἐποίησεν 22

Rehabeam het verkeerd gedoen in die oë van die Here deur hom (God) te terg in alles wat hulle voorvaders gedoen het en hulle sonde waarmee hulle gesondig het.

Die MT gee in 1 Konings 14:22 'n opsomming van Rehabeam, maar die volgende is opvallend:

Juda het gedoen wat verkeerd is in die oë van die Here:

יָדָעַשׁ יְהוָה: הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה

Dit is nie Rehabeam wat die verkeerde doen nie, maar Juda.

Dit blyk dat die MT 'n sagte houding teenoor die Konings van Juda inneem, teenoor die LXX se "harde houding".

Die LXX en MT behandel die Konings wat Rehabeam en Jerobeam opvolg, met eenvoudige reëlmaat (vergelyk hieronder). In hierdie opsig stem die LXX en MT grootliks ooreen.

3.1.3.4 Die reëlmaat waarmee Konings mekaar opvolg, kom ooreen in die LXX en die MT

a Konings van Juda

Die vorm waarin die berigte oor die Konings van Juda gegiet is, lyk soos volg:

- (1) Regeringstyd van die Koning.
- (2) Die Koning se sonde, en oordeel oor die Koning.
- (3) Alles wat die Koning gedoen het, is opgeteken.
- (4) Die Koning is by sy voorvaders begrawe.

Die uitsondering was Asa, wat reg gedoen het soos sy vader Dawid.

b Konings van Israel

- (1) Regeringstyd van die Koning.
- (2) Die sonde van die Koning.
- (3) Alles wat die Koning gedoen het is opgeteken.
- (4) Die Koning is by sy voorvaders begrawe.

Dit is opvallend dat net oor drie van Israel se Konings, Jerobeam, Baasa en Agab, die volgende oordeel gevel word, naamlik dat die honde hul nageslag sal verskeur en dat die voëls hulle sal opeet. By al drie die Konings kom die volgende gemeenskaplik voor, wat tegelykertyd nie by die ander Konings voorkom nie:

<u>Jerobeam</u>	<u>Baasa</u>	<u>Agab</u>
(1) 3 Kon 11:29-39	3 Kon 16:2	3 Kon 19
God oordeel aanvanklik positief oor die Koning.		
(2) 3 Kon 12:24	3 Kon 16:1	3 Kon 20

By al drie doen 'n profeet die oordeelsaankondiging.

(Agija)

(Jehu)

(Elia)

(3)	3 Kon 12:24	3 Kon 16:4	3 Kon 20:19
	Jerobeam en Baasa se nageslagte word verskeur, maar hulself nie.		Agab verskil: die honde sal hom verskeur en sy bloed oplek, asook sy nageslag.

3.1.4 Karakterisering

Die LXX teken die Karakters as volg:

3.1.4.1 Agab

Die oordeel oor Agab verskil soos volg van die ander twee konings s'n:

a Die oordeel oor Agab

By Agab is daar nie net die honde wat verskeur nie, maar ook die bloed wat die honde oplek, asook die varke wat sal verskeur. Die hoere sal hulself in Agab se bloed was. Agab se oordeel is veel erger as die oordeel oor die ander konings. Trouens, in vers 22 meld die profeet juis die twee konings, naamlik Jerobeam en Baasa, as voorbeelde oor die vernietiging van hul huise. Op dieselfde wyse gaan Hy Agab vernietig. Die oordeel oor Agab is veel intenser en meer vernederend as dié oor sy voorgangers.

b Die berou van Agab

Die optrede van Agab verskil egter van Jerobeam en Baasa s'n. Agab toon geweldige berou (3 Kon 20:16 & 27). Hierdie berou van Agab veroorsaak dat hy van die oordeel vrygespreek word, maar dat sy huis wel die oordeel sal ondervind (3 Kon 20:29). Hierteenoor staan 3 Kon 22:38, waar die profesie oor Agab tog

in vervulling gegaan het.

Dit lyk of 3 Kon 22 nie eers weet van Agab se berou nie, maar slegs van die profesie oor hom, wat dan ook letterlik in vervulling gaan. Geeneen van die ander twee konings toon enige berou nie, slegs Agab. Agab se berou kom in die LXX baie duidelik na vore, in vergelyking met die MT.

In 3 Konings 20:16 kom die volgende woorde bykomend na vore: Hy het sy klere geskeur en 'n sak omgehang. Na hierdie dinge het dit gebeur dat Agab opgestaan en na die wingerd gegaan het.

Vers 27 het die volgende woorde bykomend:

Agab het hom verneder voor die aangesig van die Here.

"Hy het huilend rondgegaan op die dag wat hy Nabot die Jisreëliet gedood het". Na aanleiding van die voorafgaande uiteensetting, wil dit voorkom asof die LXX baie van Agab se berou maak.

Aan die een kant lyk dit of Agab sterk veroordeel word vir die moord op Nabot (19). Daar word die twee sake geopper in die vers wat nie in die MT voorkom nie:

- (1) αἰ ὕς καὶ (die varke en)
- (2) αἰ πόρναί λούσονται ἐν τῷ αἵματι σου. (die hoere sal hulself in jou bloed was)

c Die rol van varke in die oordeel oor Agab

Daar is reeds aangetoon dat by die ander twee konings slegs die honde voorkom wat sal verskeur, terwyl hier ook van varke melding gemaak word. Die Jode het varke as onrein diere beskou en het 'n afsku in varke gehad (Lev 11:7 en Deut 14:8). Selfs die Fenisiërs het die varke as onrein beskou en derhalwe ook nie varke geoffer nie (Botterweck 1980;295). Met die invoeging van varke in die teks, kon dit Agab van twee fronte aankla:

Agab wou die Israelitiese, sowel as die Fenisiese godsdienst aanhang, maar beide het dieselfde godsdienstbeskouing oor varke gehad. Dit lyk so asof Agab van beide kante af verafsku word. Om half

Jahwis en half 'n Baäl-aanhanger te wees, is vir beide groepe onaanvaarbaar.

d Die funksie van die hoere in die Nabot-vertelling volgens die LXX

Die deel oor die hoere kom in die LXX voor in vers 19, maar nie in die MT nie. Hierdie byvoeging in die LXX blyk eerder 'n weglating te wees in MT. In die MT blyk 1 Konings 22:38 'n vervulling te wees van die profesie oor Agab se ondergang כְּדָבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר. In 1 Konings 22:38 word die prostitute in dieselfde asem genoem as die honde wat Agab se bloed sou oplek. Die LXX is konsekwent deurdat al drie die elemente wat in 3 Konings 20 voorkom, weer hier voorkom. Die feit dat die LXX die varke bygevoeg het by die aanvanklike oordeel, wat bestaan het uit die honde en die hoere wat by die oordeel oor Agab betrokke is, dui op die minagting waarmee God Agab verwerp.

Aan die een kant veroordeel die LXX Agab baie sterk, maar aan die ander kant beklemtoon die LXX Agab se berou. Laasgenoemde kom weer swak na vore in die MT.

In vers 16 voeg die LXX by:

Agab het sy klere geskeur en 'n sak om gehang. Toe Agab van Nabot se dood verneem (μετὰ ταῦτα), het hy dadelik in rou gegaan (vergelyk ook vers 27). Die gedagte van Agab wat onmiddelik in rou gaan (vers 16) ontbreek in die MT.

Die uitdrukking μετὰ ταῦτα in vers 16, word eksplisiet in vers 27 omskryf met: "op die dag wat hy Nabot gedood het".

Dit is duidelik dat die LXX Agab baie sterk veroordeel; veel meer as die MT. Teenoor hierdie geweldige veroordeling teken die LXX egter vir Agab as iemand wat sterk berou toon.

3.1.4.2 Die rol van Isebel

In Fenisies dui die naam Isebel op die verering van Baäl: ʾiṣṭl' kom waarskynlik van die Fenisiese ʾiṣl', plus nog

'n element. "Probably the deliberate Hebrew distortion of a Phoenician name honoring Baal. (cf. the name Baal'zebel 721X7V2 from a Phoenician inscription [CIS, I, 58]" (Harvey 1962:905). Die LXX het Isebel se naam ook so verstaan (3 Kon 19:2):

καὶ ἀπέστειλεν Ἰεζάβελ πρὸς Ἐλίου,
καὶ εἶπεν, εἰ σὺ εἰ Ἐλίου
καὶ ἐγὼ Ἰεζάβελ

(Isebel het Elia laat weet deur te sê: As jy Elia is, ek is Isebel.)

As jy Elia is (Elia beteken: My God is Jahwe), ek is Isebel (7217V2 beteken, prins vir Baäl). As 'n mens die LXX en die MT met mekaar vergelyk, lyk dit soos volg: Die LXX voeg die volgende deel in: εἰ σὺ εἰ Ἐλίου, καὶ ἐγὼ Ἰεζάβελ. Daardeur kom Isebel, wat beteken prins vir Baäl, te staan teenoor Elia, wie se God Jahwe is. Hoofstuk 19 handel dan oor Elia, wie se God Jahwe is. Met die selfopenbaring van Jahwe word Elia weggestuur om as prins vir Jahwe op te tree. In hoofstuk 20 tree Isebel as prins vir Baäl op (LXX plaas Nabot se episode op die voorgrond) deur Nabot te laat vermoor. Tog sou 'n mens in hoofstuk 20 'n veel sterker optrede van Isebel verwag. Dit is egter asof sy heeltemal op die agtergrond tree. Die LXX minimaliseer Isebel. Sy is nie regtig 'n faktor nie, dit wil sê sy verdien nie verdere vermelding nie. Die prins vir Baäl word nie werklik geag nie. Dit is eerder Agab wat die aandag trek en in die kollig is. 'n Mens merk hierdie minimalisering van Isebel op as jy die LXX met die MT vergelyk. In vers 13 kom 'n reël voor wat nie in die LXX voorkom nie (8V7 721 7217V2-7V2 7V2 7217V2 '7V2 die manne van Belial teen Nabot voor die volk). Die leser kon eerder verwag dat die reël by die LXX moet voorkom om Isebel as 'n sterk persoon te teken - dit gebeur egter nie. Dit is immers die MT wat in 19:2 die vergelyking tussen Isebel as prins vir Baäl en Elia as prins vir Kurios uitlaat. Volgens die MT, vers 13, is Isebel die sterk figuur, want die manne doen presies wat Isebel gevra het. Die LXX het 'n kortpad geneem: καὶ κατεμαρτύρησαν αὐτόν .

In vers 13 voeg MT spesifiek weer Nabot se naam in, om dit

duidelik te maak dat Nabot die een is wat teen God en die Koning gelaster het.

In vers 15 rapporteer die manne dat hulle Isebel se opdrag presies uitgevoer het, en vers 15 herhaal die basiese opdrag, sy het geslaag: כִּי קָם לְבוֹת וַיִּמּוֹת.

Vers 23: Hier verwys die LXX na Isebel bloot as αὐτήν, terwyl die MT haar by die naam noem.

In vers 15 noem die MT Isebel weer by die naam, terwyl die LXX bloot deur middel van 'n persoonlike voornaamwoord na haar verwys. In dieselfde vers rapporteer die manne dat hulle Isebel se opdrag presies uitgevoer het, en herhaal die basiese opdrag, sy het geslaag: כִּי קָם לְבוֹת וַיִּמּוֹת, terwyl die LXX dit verswyg. Dit alles dui daarop dat die LXX haar rol minimaliseer en haar dus nie as זַרְזָרָה ag nie. Daarteenoor vertolk Isebel 'n baie sterker rol in die MT.

3.1.4.3 Die rol van Nabot

Die LXX maak meer van die rol van Nabot as die MT. In vers 27 verbind die invoeging in die LXX Agab met die moord op Nabot (vers 19). In vers 4 in die MT word dit spesifiek herhaal dat Agab kwaad is oor Nabot se antwoord. Die LXX meld bloot dat Agab ongelukkig was en op sy bed gaan slaap het. Die LXX laat die herhaling van Nabot se antwoord uit.

3.1.4.4 Die rol van Elia

Elia tree op as die boodskapper van God. Die LXX laat twee maal in vers 19 die volgende frase uit:

כֹּה אָמַר יְהוָה לְאַמְרָאֵל וְלִזְבָּרְתָא, terwyl die LXX in vers 21 die volgende frase weer invoeg: τὰς λέγει Κύριος. Elia beklemtoon ook die feit dat dit die Κύριος is wat die oordeel gaan bring: ἐγὼ ἐπαγώ. EK, ja EK bring oor jou . . . . Die ἐγὼ word hier vir beklemtoning gebruik. Volgens vers 28 tree Elia as God se profeet op: ἐν χειρὶ σοῦλου αὐτοῦ Ἐλίου περὶ Ἀγαβ (in die hand van my dienskneg Elia oor Agab). Die deel ontbreek in die MT. In vers 20 staan in die LXX die volgende bykomende woorde:

παροργίζω αὐτόν (om Hom kwaad te maak). Volgens Elia het Agab dwaas gehandel en daarom het hy God kwaadgemaak. Elia tree dus deurgaans as die profeet van God op.

3.1.4.5 Die rol van God

'n Interessante verskynsel in die LXX se weergawe van die Nabot-vertelling, is die verskillende terme wat vir God gebruik word. Vergelyk die volgende tabel in verband met die gebruik van die term GOD.

GOD		
	MT	LXX
Vers 3:	יְהוָה	Θεός
10:	אלהים	"
13:	"	"
17:	יְהוָה	Kυριος
19:	"	"
20:	"	"
21:	-	"
23:	"	"
26:	"	"
27:	-	"
28:	"	"

Aanvanklik begin die LXX deur die term Θεός vir God te gebruik. Dit is eers wanneer dit by die oordeel kom, dat die term Kyrios vir Jahwe gebruik word. Die term Kyrios word by verse 21 en 27 ingevoeg. God (Kyrios) bring die oordeel (vers 21) en dit is God (Kyrios) voor wie hy hom verneder (vers 27). God (Kyrios) se oordeel word ook op die volgende wyse sterk beklemtoon. Op dieselfde plek waar Agab vir Nabot vermoor het, daar sal die honde en VARKE ook Agab se bloed oplek. Die inbring van die varke, asook die prostitute, dui op die weersin wat God in Agab se optrede het.

3.1.5 Konklusie

3.1.5.1 Die elemente van die twee tekste stem ooreen

Die spykers in die LXX-weergawe, in vergelyking met die MT-weergawe, is presies dieselfde ingekap.

a Die twee tradisies stem ooreen ten opsigte van die elemente

In die LXX tree 5 karakters op, en daar kom, in ooreenstemming met die MT, 26 gebeure voor. In albei verhale is Agab die hoofkarakter, en God die antagonis. Isebel bly Agab se helper, terwyl Elia namens God optree. In die LXX-weergawe het geen rolverskuiwing plaasgevind nie.

b Die tydvak van aanbidding is by albei tradisies dieselfde

Die verhaal word vanuit die hede aangebied, met 'n verwysing na die verlede (Nabot se dood) en 'n verwysing na die toekoms (die oordeel sal Agab se huis tref).

c Die gebeure stem ooreen

Verse 3, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 26 kom letterlik met die MT ooreen. Verse 2, 3, 6, 8, 13, 15, 20 toon weinig verandering. 'n Woord word hier bygevoeg of daar weggelaat, of 'n bepaalde gedagte word net weer herhaal. Geen nuwe gebeure kom in die LXX-verhaal voor nie.

Tog is die drade nie dieselfde gespan in vergelyking met die MT-weergawe nie.

3.1.5.2 Die woldrade wat tussen die spykers gespan word, verskil tussen die twee tradisies

a Die relasies tussen die elemente verskil

Agab is daarvan bewus dat daar slegs by Jahwe (Kurios) vergifnis is en daarom die volgende invoegings in vers 27:

"As gevolg van die woord was Agab deurboor met jammerte voor die aangesig van die HERE", en "hy het huilende rondgegaan", en "op die dag wat hy Nabot die Jisreëliet doodgeslaan het". Vers 28 bevat die volgende bykomende sinsnede: "EN DIE HERE HET GESê het jy gesien hoe Agab hom verneder voor my aangesig?"

Die rol van Jahwe word ook sterk beklemtoon in die LXX. In die vergelykende tabel oor die gebruik van verskillende terme vir Jahwe, het dit geblyk dat by die oordeel en vergifnis die term Kurios vir Jahwe gebruik word. Die term Kurios is weliswaar ook ingevoeg in die LXX om die sterk rol van Jahwe uit te bring. Hierdie sterk rol waarmee die Kurios uitgedruk word, kom baie mooi na vore in die magspel tussen Isebel wat 711771 verteenwoordig en Elia wat die Kurios verteenwoordig. Haar rol word geheel en al geminimaliseer in die Nabot-vertelling; sy is bloot 'n slegte koningin.

In die verhaal gebruik die LXX drie verskillende woorde vir die dood(maak) van Nabot:

verse 10, 11 en 14 --> λελιθοβοληται
19 --> ἐφόνευσας
27 --> ἐπάταξε

Die LXX voeg die volgende woorde by vers 27 in om die straf direk te koppel aan die moord op Nabot:

"op die dag wat hy Nabot die Jisreëliet doodgeslaan het", (ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἐπάταξε). πάτασσω: "can also be used for a fatal blow" (Seeseman 1973:939).

Vergelyk in dié verband Eksodus 2:12, waar Moses die Egiptenaar doodgeslaan het. Vers 27 hou dus direk verband met vers 19. Agab het Nabot vermoor. Hierdie terugkoppeling na vers 19 kom nie in die MT voor nie.

In die verhouding tussen die moedergebeure en die sekondêre gebeure, lyk die prentjie as volg:

Die moedergebeure is die basisgebeure waaruit alle ander gebeure ontwikkel. Die basisgebeure bly, soos in die MT, "die besit van die wingerd. In die LXX is die gebeure rondom die Kurios se oordeel oor Agab vanweë sy moord op Nabot, en die

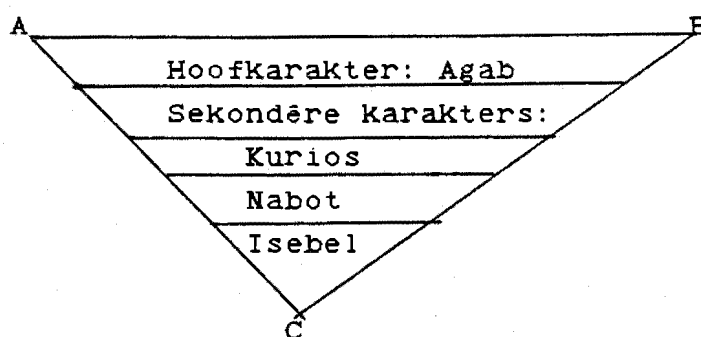
vernederling van Agab, belangrik. Hierdie sekondêre gebeure hou steeds verband met die moord op Nabot. Agab bly Nabot se moordenaar. Die verhaal van die LXX vorm 'n netjiese eenheid, met die sekondêre gebeure wat aansluit by die moedergebeure.

Alhoewel die LXX en MT se struktuur fisies feitlik honderd persent ooreenstem, is daar, wat die relasies tussen die gebeure en persone betref, wel verskille. Die LXX-verhaal het fisies twee strafgerigte, maar funksioneel, net een. Die oordeel hou direk verband met sy moord op Nabot en nie soos in die MT-verhaal omdat hy die volk tot afgodediens verlei het nie. (Fisies het die MT ook twee strafgerigte, waarvan die laaste strafgerig funksioneel is.)

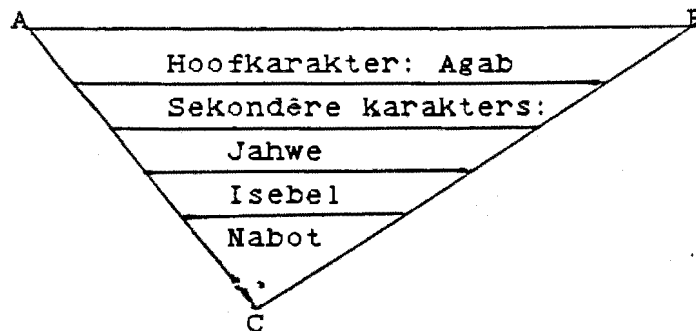
b Die LXX verskil ook van die MT-verhaal ten opsigte van die karakterisering van sy karakters

Die volgende skematiese voorstelling van die hoofkarakter en die sekondêre karakters in volgorde van belangrikheid in hul verhouding met die hoofkarakter, is 'n verdere verskil.

LXX

In die MT lyk die bepaalde verhouding as volg:

Albei verhale teken Agab as die hoofkarakter in die verhaal. Agab het net meer sonde gedoen in die MT as in die LXX, deurdat hy die volk tot sonde verlei het. In die LXX word die rol van Isebel doelgewus geminimaliseer, terwyl Nabot weer geheel en al verdwyn het in die MT-verhaal. Die seleksie en ordening van materiaal het direk te make met die intrige van die verhaal, daarom verskil dit onderling. In die LXX lê die klem op Agab wat Nabot vermoor het. Sy berou, asook sy vergifnis, word aan hierdie daad van Agab gekoppel, terwyl die MT dit aan Agab se verleiding van Israel koppel. Die moedergebeure is die basisgebeure waaruit alle ander gebeure ontwikkel. Die basisgebeure bly, soos in die MT, die besit van die wingerd. In die LXX is die gebeure rondom die Kurios se oordeel oor Agab vanweë sy moord op Nabot, en die vernedering, belangrik. Dit is rondom hierdie aspekte waar die meeste 'toevoegings' in die LXX voorkom. Die MT lê op sy beurt weer klem op Agab wat die volk tot afgodediens verlei het.

Alhoewel die twee tekstradisies feitlik identies is, (die spykers is dieselfde ingekap) word die drade tussen die spykers wel anders gespan. Om hierdie rede is die LXX-weergawe nie 'n herskrywing van die Nabot-verhaal nie, maar wel 'n ander interpretasie van die Nabot-gebeure.

Vanweë die relasies wat onderling anders gelê is, sal die plot, sowel as die ontknoping van die Nabot-verhaal tradisies, ook nie presies dieselfde lyk nie.

3.1.5.3 Die plot van die Nabot-verhaal volgens die LXX

Ryken (1984:64) sê dat dit wat skrywers tot 'n verhaal toevoeg of weglaat, 'n aanduiding is wat die gesigspunt ("point of view") van die skrywer is. Die stelling is belangrik, want dit is volgens hierdie gesigspunt wat 'n skrywer sy stof selekteer en orden, wat 'n eie intrige sowel as ontknoping van 'n verhaal meebring.

Die begin van die vertelling skep al klaar probleme, aangesien die MT-weergawe die verhaal in 'n spesifieke geografiese gebied wil laat afspeel en dus 'n addisionele "setting" aan die verhaal wil gee. Die LXX begin doodgewoon om die konflikpotensiaal in die verhaal te stel. "Nabot, die Jisreëliet, het 'n wingerd gehad teenaan die dorsvloer van Agab, die koning van Samaria" (3 Konings 20:1).

Die konflik tussen die Kūptos en Isebel is veel meer as in die MT-weergawe. In die LXX het hierdie konflik ook te make met waarvoor Isebel staan, vandaar dat Isebel op die agtergrond in die LXX-weergawe geskuif word.

Die konflik tussen Agab en die Kūptos is hewiger as in die MT-weergawe, want hierdie konflik hou direk verband met die moord op Nabot, en nie soos in die MT-weergawe, waar die konflik in verband met die verleiding van die volk tot afgodery, te make het nie.

3.1.5.4 Die ontknoping van die verhaal

Agab het berou oor die feit dat hy Nabot vermoor het, daarom gaan die oordeel van die Kūptos hom nie meer tref nie, terwyl die ontknoping by die MT-weergawe in verband met die verleiding van die volk tot afgodery te make het.

3.1.5.5 Klassifisering van die Nabot-verhaal in die LXX in vergelyking met die MT

- (1) Om 'n Kopie van die moederteks te wees moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakter-kategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde lê om 'n Kopie van die

moederteks te wees (vgl hoofstuk 1).

- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussens die elemente is nie dieselfde nie, het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

Die LXX val in die kategorie van punt 2. Die relasies tussens die vastepunte in die LXX-verhaal is anders gelê as in die MT-verhaal.

3.2	'N VERGELYKING TUSSEN DIE WYCLIFFE-, PURVEY- EN GENEVA-VERTALING ONDERLING, ASOOK MET DIE MT-TRADISIE	104
3.2.1	Inleiding	104
3.2.2	'n Vergelyking tussen Wycliffe- en Purvey se vertalings	105
3.2.3	Die Wycliffe- en Purvey-vertaling as letterlike vertalings van die Vulgaat	106
3.2.4	'n Ontleding van die Wycliffe- en Purvey- vertaling met die MT, volgens ooreenkomste en verskille	111
3.2.5	Konklusie	115

BIBLIA SACRA

IUXTA LATINAM VULGATAM VERSIONEM

AD CODICUM FIDEM

IUSSU

PII PP. XII

CURA ET STUDIO

MONACHORUM ABBATIAE PONTIFICIAE SANCTI HIERONYMI IN URBE

ORDINIS SANCTI BENEDICTI

EDITA

LIBER MALACHIM

EX INTERPRETATIONE SANCTI HIERONYMI

CUM VARIIS CAPITULORUM SERIEBUS

ROMAE

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

MDCCCXLV

CAPITULA LIBRI MALACHIM

SERIES A

Codd. R Φ RZ Φ EP

I. De senectute David et de Abisag Sunamite et de Adonia filio David qui affectavit succedere in regnum et de Salomone uncto in regem.

II. De praeceptis David in quibus instituit Salomonem et de morte David et de interfectione Adoniae Abiathar Ioab et Semei.

III. De filia Pharaonis uxore Salomonis et de visione eius in Gabaon ubi a Domino sapientiam postulat et de duabus mulieribus pro infante mortuo litigantibus et de ducibus ac principibus.

III. De expensa Salomonis diurna

et de equis et curribus et de sapientia et parabolis eius et de Hiram rege et lignis cedrinis et expensa operariorum ligna caedentium.

V. De constructione templi et divina contestatione ad Salomonem et de altari et reliqua.

VI. De domibus quas aedificavit Salomon sibi et uxori aegyptiae et de Hira aerario et de mare et bubus et leonibus aeneis et reliquis utensilibus templi.

VII. De arca in templum locata et de gloria quae apparuit in nebula et depraecatio Salomonis ad Dominum et ad populum benedictio.

Codd. R Φ RZ Φ EP (Unam seriem capit. pro duobus libris praebet R, binas series Φ EP. Series ad IV librum spectans deest in P).

Explicit capitulatio libri I malachim incipit capitulatio eiusdem libri secundi R; incipit capitulatio regum libri tertii Φ R; incipit capitulatio libri regum III P; incipit capitulatio de libro regum tertio Φ ^o; incipiunt capitula regum libri tertii Φ ^z; incipiunt capitula libri tertii regum E; incipiunt capitula in libro regum tertio Φ ^p.

1. et (1°) om. E | de (ante abisag) om. Φ ^RE | abisac R; abisa+ac E; habisa P | sonamite E; sonamithe P; somanite R | odonia R | in regno E | in rege Φ ^oEP | 2. dauid R | in om. Φ EP | constituit E | abiatar R; + et Φ ^z | 3. de (2°) om. E | uisione eius in gabaon - R; apparitione domini Φ EP | a domino om. Φ EP | sapientia E | postulauit Φ E; postolauit P | de duabus] praem. de iudicio Φ ; praem. de iuditio P; praem. de iudicia E | mulieribus om. R* | mortuo litigantibus om. Φ EP | de ducibus] decibus E | ac principibus om. Φ ^o | ac] a EP | 4. et (ante curribus)] ac Φ ^p; + de E | iram Φ ^p; cira R | regis E | operariorum ligna caedentium - R; operum Φ EP | 5. reliquis R | 6. quae P | aedificauit + sibi Φ ^z | uxore E | de (2°) om. Φ EP | chyra P; chiram R | bubus] praem. de Φ E | 7. in templo Φ ^zE | qua Φ ^z | de praecatione Φ ^{RZ}EP; de praecatione Φ ^p | benedictione Φ ; benedictionem E.

- 36 cui ait
quia noluisti audire vocem Do-
mini
ecce recedes a me et percutiet
te leo
cumque paululum recessisset ab
eo invenit eum leo atque per-
cussit
- 37 sed et alterum conveniens vi-
rum
dixit ad eum percutite me
qui percussit eum et vulneravit
- 38 abiit ergo propheta et occurrit
regi in via
et mutavit aspersione pulveris os
et oculos suos
- 39 cumque rex transiret clamavit ad
regem et ait
- servus tuus egressus est ad proe-
liandum comminus
cumque fugisset vir unus
adduxit eum quidam ad me et ait
custodi virum istum
qui si lapsus fuerit erit anima
tua pro anima eius aut talen-
tum argenti adpendes
- 40 dum autem ego turbatus huc il-
lucque me verterem
subito non comparuit
et ait rex Israhel ad eum
hoc est iudicium tuum quod ipse
decrevisti
- 41 at ille statim absternit pulverem
de facie sua
et cognovit eum rex Israhel quod
esset de prophetis

38. aspersione AC (adsp.); aspersionem R | 40. huc illucque RA; huc adque
illuc C | comparuit RA²(com.)C; comparuit A*.

Deest A¹.

36. adire Σ¹* | uocem] uerbum DZ |
recedis Π¹; recedas Ψ¹ | percutiat Σ¹B |
cumque — 38. occurrit] *in ras.* Ψ¹ | pau-
lulum *om.* Ψ¹ *cum hebr. et LXX* | ~ re-
cessisset paul. ab eo Ω¹*; ~ paul. ab eo
recessisset Π¹ | atque] et Π¹ *cum Ambr. L.c.*

37. *tot. vers. in ras.* Ψ¹ | et] et ad
B²; *om.* B* | conueniens] H* I* Γ¹*; inue-
niens Λ¹ ΦEPH² I² ZΓ¹ Ψ¹ Ωagrelb̄c.

38. abiit — occurrit] *in ras.* Ψ¹ |
regi] rex Ψ¹ | in uiam Π¹; obuiam Θ¹*;
obuiam in uia Θ¹ Λ¹ Ω¹* | et mut.] et puta-
uit B*; et fedauit B²; *om.* I* | aspersio-
nem RΠ¹ | os et] *charact. minut. g; om.*
Θ¹ Ω¹ γ¹ *cum hebr. et LXX.*

39. transisset XΣ¹ ΩBΨ¹ Ωagrelb̄c;
transisset Γ¹ | est *om.* D | comminus] Θ¹*;

cōminus Σ¹ PZΨ¹; conminus RXΘ¹*;
cominus Λ¹ Σ¹ Ωagrelb̄c; quominus Π¹;
praem. in Λ¹* DΦ¹ Ω¹ γ¹ P* IZΨ¹ Ω¹ Λ¹ | fug.]
fuisset Π¹ | qui] I² (*i in ras.*); quia Θ¹ Λ¹ Ω¹ |
lapsus] Ψ¹*; elapsus Ψ¹* | ~ fuerit (e)lap-
sus Ψ¹ | erit *om.* DE* *cum* Λ¹ (*marg.*) |
aut] ut Σ¹; ait D | adpendens Σ¹; appen-
dens Π¹ P* Ψ¹ (*corr.*)^p.

40. ego] ergo Φ¹ Ψ¹*. ¶ h. seruus
tuus Θ¹ | conturbatus Π¹; + essem Ψ¹ |
illucque] atque illuc Π¹ Ω¹*; adque illuc
C | me uerterem] mererem D*; deuerte-
rem D² | cōparuit Ψ¹ (*uit in ras.*); co(n)-
parauit A* Λ¹ Ω¹ D* Φ¹* | tuum *om.* Π¹.

41. facie sua] ¶ h. oculis suis (*ut
vid.*) Θ¹ | eum *om.* XΣ¹ BH* Γ¹* | israhel
om. P* | ~ rex isrl eum Φ¹*.

36. <cui RAC | <quia RA | <ecce RA | <cumque RAC | 37. <sed RAC | <dixit RA | <qui
RA | 38. ¶ abiit XLVII. A; LIII. Λ¹ Φ¹ KΓ¹ Λ¹ Ω¹*; LXXXVIII. Θ¹; XC. Θ¹; *Div. sine num.*
Ψ¹; <abiit RC | <et mutavit RA | 39. <cumque RA | <servus RAC | <cumque RA | <ad-
duxit RA | <custodi RA | <qui RA | <aut R | 40. ¶ dum *Div. sine num.* Ψ¹; <dum RA |
<subito RA | <et RAC | <hoc RA | 41. <at RAC | <et RA.

⁴² qui ait ad eum
haec dicit Dominus
quia dimisisti virum dignum
morte de manu tua
erit anima tua pro anima eius
et populus tuus pro populo eius
⁴³ reversus est igitur rex Israhel in
domum suam
audire contemnens et furibundus
venit Samariam
XXI. ¹ post verba autem haec vi-
nea erat Naboth Hiezrahelitae
qui erat in Hiezrahel
iuxta palatium Ahab regis Sama-
riae
² locutus est ergo Ahab ad Naboth
dicens

da mihi vineam tuam ut faciam
mihi hortum holerum.
quia vicina est et prope domum
meam
daboque tibi pro ea vineam me-
liorem aut si tibi commodius putas ar-
genti pretium quanto digna est
³ cui respondit Naboth
propitius mihi sit Dominus
ne dem hereditatem patrum meo-
rum tibi
⁴ venit ergo Ahab in domum suam
indignans et frendens super
verbo quod locutus fuerat ad
eum Naboth Hiezrahelites di-
cens

42. dignum morte RA; morte dignum C | 43. samariam AC; samaria R.
XXI. 2. et prope AC; prope (et om.) R | 4. iezrahelites A; ihezrahelites C; hiez-
rahelitis R.

Deest A^L.

42. demisisti Dφ²av | mortī XΣT.
¶ h. anathematis (?) Θ^a | ~ morte dig-
num CΠ^r | de manu tua om. B.

43. in om. E | adire B† | samaria
RΠ^rI^a; in samariam Λ^hBφ^vrPHZΓΨ^hΩ
agrelāc; in samaria φ^hzovΨ^d. ¶ ant. « in
samaria » Guill.

XXI. 1. ~ haec autem P* | haec +
tempore illo φEPKIZΨΩag(charact. mi-
nut.)elāc | qui erat] c (edd. 1592, 1593 et
1598); quae erat E Ιvāc (in indice err.
corrig. editioni 1598 praefixo) cum Rab.
Mauro in 4 Reg. 3, 21; que erat I³ (e et
e in ras.); querat Π^r* | palatium] appli-
citum Ψ^d | ahab om. Ψ^h.*.

2. ~ ergo est Θ^a* | uineam] ueniam
I^a | quia] qui D*; que D² | et om. RΓ³

cum hebr. | pro eam uineam B*; uineam
pro ea E; pro uinea Π^r*; pro uineam Π^r* |
si. Σ^a; om. H* | ~ commodius tibi putas
Ω^hagrelāc; ~ commodius putas tibi Ω³ |
quanto] φ^h*; quantum Λ^h2(um corr.)X
ΠΣT Bφ^hzovrP*ZΨ^hΩ^hatēl cum Libro co-
mico (ed. Morin, p. 29); quanta I³ (alt. a
in ras.); quando Θ³ | est + dabo Π^rΣ^{om}
P^hHZΓΩ^r, cf. hebr. et LXX. ¶ « quanto
digna est dabo » Hug.

3. propit. — dominus] ¶ [h. ab]sit
a me a domino Θ^a | sit om. H* | ~ sit
mihi Π^aΣ^{om}φ^hEZΓ^hΨ^hΩ^hmgrelāc | tibi om.
H*.

4. ergo om. B | indignatus R | fren-
dens] fremens Ω^h* | super uerbum XΣB
Dφ^hzovEΘ^h*H I^a*ZΓ^hΨ^hΩ^h* | hiezraheli-

42. ¶ qui XCI. Θ^h*; <qui RAC | ¶ haec XCI. EΘ^h*; XCIII. B; <haec RA | <quia A |
<erit RA | <et RA | 43. <reversus RAC | <audire RA.

XXI. 1. ¶ post XXI. Ω^h*; XLVIII. A; LIIL Λ^hφ^hKIΓ^hΩ^h*; LXXXVIII. Θ³; XCII. EΘ^h*; XCIII. B; Div. sine num. ZΨ; <post RC | <vineā A | <iuxta RA | 2. ¶ locū-
tus XXVI. C; Div. sine num. Z; <locutus RA | <da RA | <quia RA | <daboque RA | <et RA |
<aut RA | 3. <cui RAC | <propitius RA | <ne RA | 4. <venit RAC | <super A.

non do tibi hereditatem patrum meorum et proiciens se in lectulum suum avertit faciem ad parietem et non comedit panem	et ille ait non do tibi vineam meam
⁵ ingressa est autem ad eum Hieza- bel uxor sua dixitque ei quid est hoc unde anima tua con- tristata est et quare non come- dis panem	⁷ dixit ergo ad eum Hiezabel uxor eius grandis auctoritatis es et bene re- gis regnum Israhel surge et comede panem et aequo esto animo ego dabo tibi vineam Naboth Hiezrahelitae
⁶ qui respondit ei locutus sum Naboth Hiezraheli- tae et dixi ei da mihi vineam tuam accepta pe- cunia aut si tibi placet dabo tibi vineam pro ea	⁸ scripsit itaque litteras ex nomine Ahab et signavit eas anulo eius et misit ad maiores natu et ad optimates qui erant in civitate eius et habi- tabant cum Naboth

4. faciem C; faciaem R; faciem suam A | 5. comedis AC; comedes R | 7. regis AC; reges R.

Deest A¹.

tis R; hezrahelitis B* | do = RACXΠ^oΣB EΘHΓ^oΨ^om cum Libro comico L. c.; dabo *rell. codd. et edd. cum cod. graeco A et mult. al., cf. hebr.* | lectum A^oXΠ^oΣ^oΦ^o Zg, *cf. Ambr. de Nab. 2* | faciem + suam AA^oXΣBDΦEΘPH^oI^oZΓ^oΨ^oΩ^oagrelbāc cum *hebr. LXX, Ambr. et Libro comico II. cc.* | ad par.] h. non habet Θ^o | et om. D.

5. autem] itaque m | ad eum om. Ψ^o | sua] eius XΣ^oTE | contrista Σ^o*; tri- sta P* | ~ contristata est anima tua Ω^om | comedes RXΠ^oΣ^oDΦ^oH*KI*Ψ^o; comedi- sti Π^o; comedit Θ^o.

6. ad nab. hiezrahelite B*; ad nab. iezrahelitem B*, *cf. hebr. LXX et Librum comicum L. c.* | dixit ei Π^oI^o; dixit A^o | tibi (I^o) + cōmodius Σ^o (ex v. 2) | tibi (2°) om. Θ^o*Ψ^o | uineam] P*; meliorem uineam Σ^oBHΩ^o; uineam meliorem A^o (in ras.) XΣ^oTD^oP^oΓ^oΩ^oaelāc, *cf. LXX*; ui-

neam meam meliorem Z; meliorem meam Γ^o. ¶ *hebr. ant. « uineam pro ea » Hug.* | pro ea — uineam om. D | pro eam Π^o*; pro eo Θ^o* | ~ pro ea uineam meam meliorem Z | et] at Ω^o | do = RACΠ^oΣ^o BEΘ^oΣA^oI^oZΓ^oAB^oΨ^omg cum Libro comico L. c.; dabo Γ^o cum *rell. codd. et edd. et LXX, cf. hebr.* | uineam meam om. Π^o.

7. ~ hiezabel uxor eius ad eum I^o | auctoritatis] Γ^o (tis *corr.*); auctoritas H^o; auctoris C | est R^om (ut *vid.*) | et om. R | reges RD; om. Ψ^o* | et (ante com.) om. Π^oΣ^oΓ^o cum *hebr. LXX et Ambr. de Nab. 9* | ~ animo esto ZΨ^oΩ^oagrelbāc | ego] et Γ^o.

8. litteras] ¶ [h. libros] Θ^o (*restit. ex Martianaes*) | et (ante signavit) om. Φ^o* | ad (ante maiores) om. Σ^o* | ad (ante optim.) om. XΠ^oΣ^oΓ^oΦ^oΩ^oagrelāc cum *cod. graeco B et mult. al.* | eius] ei D^o.

<non RA | <et RA | <avertit RA | 5. ¶ ingressa XC. Θ^o; XCIII. EΘ^oAMH; <ingressa RAC | <quid RA | <et A | 6. <qui RAC | <locutus RA | <da RA | <aut RA | <et RA | 7. ¶ dixit XCIII. Θ^o; XCV. B; <dixit RAC | <grandis RAC | <surge RA | <ego RA | 8. <scripsit RAC | <et signavit RA | <et misit RA | <qui RA.

- ⁹ litterarum autem erat ista sententia
praedicate ieiunium
et sedere facite Naboth inter pri-
mos populi
¹⁰ et submitte duos viros filios Be-
lial contra eum
et falsum testimonium dicant
benedixit Deum et regem
et educite eum et lapidate sicque
moriatur
¹¹ fecerunt ergo cives eius maiores
natu et optimates qui habita-
bant cum eo in urbe

- sicut praeceperat eis Hiezabel
et sicut scriptum erat in litteris
quas miserat ad eos
¹² praedicaverunt ieiunium et sedere
fecerunt Naboth inter primos
populi
¹³ et adductis duobus viris filiis dia-
boli fecerunt eos sedere contra
eum
at illi scilicet ut viri diabolici di-
xerunt contra eum testimonium
coram multitudine
benedixit Naboth Deo et regi

11. fecerunt ergo RA; feceruntque C | ciues eius RC; ciues (eius om.) A | in urbe RA; in urbem C | 13. filiis R²AC; filii R* | deo et regi A; deum et regi R; deum et regem C, cf. supra v. 10.

Deest A¹.

9. litterarum] ¶ h. librorum Θ^o | erat sta] erant ista Π^o cum Libro comico l. c.; haec erat Ω²arelv̄ḡc; ista Φ² | primos] P^o; primates XΣBP²HΓ; uel primos principes Ψ².

10. summite D; summitte Γ²; inmitte m | ~ uiros duos Π^o | blial A | falsum] ¶ h. non habet Θ^o | benedixit] Π^o Σ²(bene corr.)P² (xit in ras.); maledixit Π^o Σ²om cum Λ² (marg.), cf. Lucif. Calar. de s. Athan. 1, 18 (maledixisti); + naboth Λ²Γ²(nabot)Ω²ma cum pauc. codd. graec. minusc., Λ² (marg.) et Libro comico l. c. ¶ hebr. « benedixit » Hug. et lac. | deum et regem] Θ²(deum in ras.)P²; dominum et regem C cum Lucif. Calar. l. c.; deo et regi Θ²AMG²(deo in ras.)P² cum Libro comico l. c.; deo regi Θ²; + maledixit Θ² | eum + foras P² cum paucis codd. graec. minusc.; + foras ciuitatem Γ²; + foris ciuitatem Θ²AMG² | lapidate + eum Π^o cum hebr. et codd. graecis qui hunc v. habent.

11. fec. ergo] feceruntque CΠ^o | eius

om. AΩ² cum paucis codd. graec. minusc.; + et B cum Libro comico l. c. | habit.] habebant D | in urbem Θ²Σ²Ψ²; in urbem C | eis om. Σ²Σ²BΓ | script. erat] erat scriptum Ω²Σ²; pscriptum erat Φ²; scriptum est XD | in litteras Σ². ¶ [h. libris] Θ^o (restit. ex Martiano) | miserit D.

13. abductis Ψ² | ~ uiris duobus Ω² | filiis] Ψ²; filii R²Σ²Γ²AB²Ψ²DF² | diaboli] ¶ h. belial Θ^o | fecerunt — benedixit] in ras. et marg. Γ²; eos om. Σ² | scilicet] uidelicet Ω² | ut uiri diaboli BZ Γ²Λ²; uiri diabolici X²D; uiri diaboli X², cf. hebr. ¶ h. uiri belial (ut vid.) Θ^o | dixerunt] praem. et m | testim.] praem. falsum I² | coram multitudine] P²; coram multitudine R; coram omni multitudine Θ²Σ²(-nē)AMG²P²ZΓ²Ω². ¶ h. coram populo Θ^o | ~ coram omni multitudine. testim. Ω² | benedixit] X²Π²; maledixit X²Π²om; edixit Π² | deo et regi — AXΣ²Γ²Θ²P²KΨ²BF² cum Libro comico (ed. Morin, p. 30); deum et regi R Γ²Λ²(l in ras.); deo et regem Σ²; deum et regem CA²Π²Σ²OMB²DΦEP²HIZΓ²Ψ²Ω²m

9. <litterarum RAC | <praedicate RAC | <et RA | 10. <et submitte RA | <et falsum RA | <benedixit RAC | <et educite RA | 11. <fecerunt RAC | <sicut RA | <et sicut RA | 12. <praedicaverunt RA | 13. <et RA | <at RAC | <benedixit RAC.

quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem et lapidibus interfecerunt

14 miseruntque ad Hiezabel dicentes lapidatus est Naboth et mortuus est

15 factum est autem cum audisset Hiezabel lapidatum Naboth et mortuum

locuta est ad Ahab surge posside vineam Naboth Hiezrahelitae qui noluit tibi adquiescere et dare eam accepta pecunia non enim vivit Naboth sed mortuus est

16 quod cum audisset Ahab mortuum videlicet Naboth surrexit et descendebat in vineam Naboth Hiezrahelitae ut

possideret eam

17 factus est igitur sermo Domini ad Heliam Thesbitem dicens

18 surge et descende in occursum Ahab regis Israhel qui est in Samaria

ecce ad vineam Naboth descendit ut possideat eam

19 et loqueris ad eum dicens haec dicit Dominus

occidisti insuper et possedisti et post haec addes haec dicit Dominus

in loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth

lambent tuum quoque sanguinem

20 et ait Ahab ad Heliam num invenisti me inimice † mei † qui dixit inveni

15. surge posside AC; surge et posside R | 18. surge et descende RC (et); surge descende A | 20. inimice mei] inimice meae AC, fortasse cum archetypo, eoque, ut vid., erroneo; inimice meus R.

Deest A¹.

agelac, cf. LXX; in deum et regem B²; + maledixit Θ² | et] ex K².

14. est (post lapid.) om. D cum Libro comico L c.

15. autem om. DΓ² cum Libro comico L c. | surge + et RXΣ¹⁰ΘP²lgc | hiezrahelites B²; hiezrahelitis B² | qui] quia DI | tibi om. B | acceptam pecunia Θ²; accepta pecuniam Π²B²D; pecunia accepta Φ².

16. descendit Φ²Ω²g.

17. factum est igitur Ψ⁰; factus est autem Σ²E²Θ²1; factum est autem Θ²†; factus igitur K; factus est E², cf. Librum comicum L c. (factum est).

18. et om. AA²Π²Σ²Β²Φ²Ε²Θ²Ρ²Η²Κ²Ζ²Ψ²

Ωbmagn cum hebr. | regem Π⁰ | in (ante sam.)] de Θ² | ad] in Ω²* | descendet X Σ¹⁰Θ² cum Libro comico L c. | possideret Ω².

19. dominus + deus Φ²2HΩate | ad-des haec om. Γ² | addens Π⁰ | hoc om. Σ²Θ²2G² cum hebr. LXX, A² (marg.), Ambr. de Nab. 11 et Lucif. Calar. de s. Athan. 1, 19 | in quo] quem Ψ⁰ | linx.] linxerint sanguinem Ω² | ~ naboth sanguinem Ψ⁰ | ~ quoque tuum sanguinem Λ²X Π⁰Σ²Β²Φ²2V²EPH²2ZΓ²Ψ⁰Ω²2g cum Libro comico L c.; ~ quoque sanguinem tuum Φ⁰Ω²arelgc.

20. ahab ad hel.] ad ahab helia Ψ⁰ | inuenisti — dixit] in ras. Λ²* | uenisti R² |

<quam RAC | 14. <miseruntque RAC | <lapidatus RA | 15. ¶ factum Div. sine num. Z; <factum RAC | <locuta RA | <qui RA | <non RA | 16. <quod RAC | <surrexit A | 17. ¶ factus XXVII. C; XCI. Θ²; XCIII. ΕΘ²2AMG²H; XCVI. B; § factus II. Ω²; <factus RA | 18. <surge RAb | <ecce RAB | 19. <et RACb | <haec R | <occidisti RAb | <et post RA | <haec dicit R | <in loco RAb | <lambent RAB | 20. <et RACb | <num RACb | <qui RAb.

- eo quod venundatus sis ut faceres
malum in conspectu Domini
21 ecce ego inducam super te ma-
lum
et demetam posteriora tua
et interficiam de Ahab mingen-
tem ad parietem et clausum et
ultimum in Israhel
22 et dabo domum tuam sicut do-
mum Hieroboam filii Nabath
et sicut domum Baasa filii Ahia
quia egisti ut me ad iracundiam
provocares et peccare fecisti
Israhel
23 sed et de Hiezabel locutus est
Dominus dicens
canes comedent Hiezabel in agro
Hiezrahel
24 si mortuus fuerit Ahab in civi-
tate comedent eum canes
si autem mortuus fuerit in agro
comedent eum volucres caeli
25 igitur non fuit alter talis ut
Ahab
qui venundatus est ut faceret ma-
lum in conspectu Domini
concitavit enim eum Hiezabel
uxor sua

23. sed et de R²AC; sed et (de om.) R^o.

Deest A^o.

me om. K | inimice mei = XΣB²(ic in ras.)
H², cf. hebr. et LXX; inimici mei H^o; ini-
mice meae ACΠ^o4(inimice)DKb, cf. *Li-
brum comicum* (inimici meae); inimice mee
E^m; inimice mi Φ²gr; inimice meus R
ΘP²ZΓ^oΩ², cf. *Ambr. de Nab. 12 et Lu-
cif. Calar. L c.* (inimicus meus); inimicum
tuum Λ²Γ²Ω²(ū tuū in ras.)Ω²m; inimicum
tibi φ²α²ζ²ν²E^oP^o1²(ū tibi in ras.)Ψ^oν²α²ε²λ²β²γ²;
inimice meus tibi Ψ²; inimicum tibi uel
inimice mi Ψ² in ras. brev. spat. ¶ « num
inuenisti me inimice meus » ita habet
hebr. et ant. *Hug.* ant. et noui « num in-
uenisti me inimicum tibi » *Guill.* | dixit
+ ei ΘP²Γ² | in conspectu] ¶ h. in ocu-
lis Θ^o.

21. ecce] *praem.* propterea hec dicit
dñs Ω; *praem.* h(a)ec dicit dominus ac
cum *codd. graec. fere om. et Lucif. Ca-
lar. de s. Athan. 1, 19.* ¶ hebr. « domini
ecce ego » *Hug.* « propterea hec dicit do-
minus » hebr. ant. non habent hoc *lac.* |
et om. B | demet+am A²; demetiam Σ²MB
φ²α²; demittam Θ²ν²α²; dimittam Π²ν²Dφ²E²

Θ²P²; demetiar XΨ². ¶ h. auferam Θ^o |
et (ante interf.)] ut H^o | interf.] deficiam
Φ² | clausum R^o | ultimum] ¶ h. derelictum
Θ^o | in] P^o (ut vid.); de ΘP²Ψ².

22. fili Rφ²α²m (ut vid.) | baasa] ahab
Ψ² | fili R; filia DΘ²; filium B | quia]
qui Θ² | egisti] eiecisti X.

23. sed + locutus est dominus de
iherusalem D | et om. A² | de om. R^oΣ²
E², cf. LXX et *Lucif. Calar. L c.* (ad) |
comedunt Π² | in agro hiezz.] in agro in
azrahel Ψ²; om. Σ²α².

24. si — ahab] ¶ h. qui mortuus fue-
rit de ahab Θ^o | in ciuitatem Π² | come-
dunt (1°) Π²Γ²α² | si autem] ¶ h. qui au-
tem Θ^o | comedunt (2°) D.

25. ~ talis fuit alter R | ut] in ras.
Ψ²; sicut XΣ²ν²α²ε²λ²β²γ² | in conspectu
dom.] X² (u corr.); in conspectum dom.
Θ² cum *Libro comico* (ed. *Morin, p. 31*);
coram domino Ω². ¶ h. in oculis domini
Θ^o | enim] autem Γ² | eum om. Ψ² | ~
eum enim I² | ~ uxor sua hiezabel Θ²α² |
sua + dicens Ψ²ν².

<eo RAb | 21. <ecce RAb | <et demetam RAb | <et interficiam RAb | 22. <et dabo
RAb | <et sicut RAb | <quia R | <et Ab | 23. ¶ sed XCII. Θ²; XCV. EΘ²AMGH; XCVII.
B; <sed RACb | <canes RACb | 24. <si mortuus RACb | <si autem RAb | 25. ¶ igitur
Div. sine num. Z; § igitur III. Ω²; <igitur RACb | <qui RAb | <concitavit RAb.

26 et abominabilis effectus est
in tantum ut sequeretur idola
quae fecerant Amorraei
quos consumpsit Dominus a facie
filiorum Israhel
27 itaque cum audisset Ahab sermones istos
scidit vestem suam
et operuit cilicio carnem suam
ieiunavitque et dormivit in sacco
et ambulabat dimisso capite
28 factus est autem sermo Domini
ad Heliam Thesbitem dicens
29 nonne vidisti humiliatum Ahab
coram me
quia igitur humiliatus est mei causa

non inducam malum in diebus
eius
sed in diebus filii sui inferam
malum domui eius
XXII. 1 transierunt igitur tres anni
absque bello inter Syriam et
Israhel
2 in anno autem tertio descendit
Iosaphat rex Iuda ad regem
Israhel
3 dixitque rex Israhel ad servos
suos
ignoratis quod nostra sit Ramoth
Galaad
et negligimus tollere eam de
manu regis Syriae
4 et ait ad Iosaphat

26. effectus est RA; factus est C.

Deest A¹.

26. effectus] in ras. P²; factus CA¹¹
ΠΓ⁸arel̄c; om. Ω² | sequatur Ψ¹⁰ | idola
om. Ω². ¶ h. sordes Θ¹ | fecerant] P²;
fecerunt XBΘ¹¹P² cum Libro comico L c. |
amorraei A¹¹XNΣBΘ¹¹PKIZIΓΨ¹⁰Ωmag;
amorraei rel̄b̄c; ammorrei D | consum-
pserat Ψ¹⁰.

27. cum] dum X | audiret Γ¹¹ | uestem
suam] uestimenta sua A¹¹ΠΘarel̄c
cum Libro comico L c., cf. hebr. et A¹¹ (marg.,
scissis uestibus suis) | in saccum m | ambu-
lauit A¹¹Σ¹⁰Φ¹¹P²ZΨ¹⁰Ωagrel̄c | dimisso]
B²Φ²E¹*; demisso A¹¹Σ¹⁰B²Φ²E¹Γ²Ω²
agrel̄b̄c.

28. factus est autem] Σ¹⁰; factum
est autem Θ¹; factus est igitur Σ¹⁰MBH
IΓΩ²; factus est ergo E²; et factus est

arel̄c; factusque est Ω²; factus est Φ²
E¹Ψ¹¹.

29. ~ ahab humiliatum Σ¹⁰MBΦ¹E
HKΓΩ¹¹g cum Libro comico L c. | igitur]
ergo Ω²; om. P²H¹Ω² | est] es Γ¹* | cau-
sam ΠΓΨ¹⁰ | indicam Θ¹¹ | eius] meis Γ¹* |
~ in diebus eius malum Σ¹¹ cum Ambr.
de Nab. 17 et Caes. Arel. serm. 65 (ed.
Morin, p. 268) | sui] eius XΣ¹⁰B | domu
Θ¹¹.

XXII. 1. trans. ig.] transierunt ergo
Φ² in ras. | inter syria R | israhel] praem.
inter H cum hebr. et LXX.

3. dixitque] dixit itaque Θ¹ | israhel
om. P¹ | ignoratis] praem. num Π¹⁰, cf.
hebr. et LXX | ramoth-galaad elb | negli-
gemus B² (i ex e) | ~ eam tollere ΠΓPI.

26. <et RAb | <in RAb | <quos RAb | 27. ¶ itaque XCIII. Θ²; XCVI. EΘ¹¹AMGH; XCVIII.
B; <itaque RACb | <scidit RAb | <et RAb | <ieiunavitque RAb | <et ambulabat RAb |
28. <factus-RACb | 29. ¶ nonne Div. sine num. Z; <nonne RAb | <quia RAb | <non
RAb | <sed RAb.

XXII. 1. ¶ transierunt XVIII. R; XVIII. X; XXII. Ω²; XLVIII. Ab; LV. A¹¹Φ¹
K1; Div. sine num. ZΨ; <transierunt C | 2. ¶ in XVII. Φ²; XVIII. ΣΦ¹¹AD; LV. Γ¹;
XCVIII. B; <in RACb | 3. ¶ dixitque XCIII. Θ²; XCVII. EΘ¹¹AMGH; <dixitque RAC
b | <ignoratis RAb | <et RAb | 4. <et RACb.

- veniesne mecum ad proeliandum
in Ramoth Galaad
5 dixitque Iosaphat ad regem Israhel
sicut ego sum ita et tu
populus meus et populus tuus
unum sunt
et equites mei et equites tui
dixitque Iosaphat ad regem Israhel
quaere oro te hodie sermonem
Domini
6 congregavit ergo rex Israhel pro-
phetas quadringentos circiter
viros
et ait ad eos
ire debeo in Ramoth Galaad ad
bellandum an quiescere
qui responderunt ascende et da-
bit Dominus in manu regis
7 dixit autem Iosaphat
non est hic propheta Domini
quispiam ut interrogemus per
eum
8 et ait rex Israhel ad Iosaphat
remansit vir unus per quem pos-
simus interrogare Dominum
sed ego odi eum quia non pro-
phetat mihi bonum sed malum
Micheas filius Hiemla
cui Iosaphat ait
ne loquaris ita rex
9 vocavit ergo rex Israhel eunu-
chum quendam et dixit ei

XXII. 5. quaere oro RA²; quere horo C; quaero oro A* | 8. possimus RA; pos-
sumus C | odi A; odii R; hodie C | ita AC; sta R.

Deest Λ⁴.

4. ait om. m | ad om. BP*Γ^Λ | ue-
niesne] Θ^{3*}; uenies Θ^{3*}Ψ^{om}, cf. codd.
graec. BN | ramoth-galaad elb.

5. populus (1°) — 6. et ait] *partim*
in ras. Θ^{3*} | populus (1°) — tui] Θ^{3*}; et
sicut populus meus ita et populus tuus
et sicut equi mei ita et equi tui Θ^{3*}, cf.
LXX | et (post meus) om. Π^oΣ^oΘ³ | et
(post sunt) om. XΣ^{to} cum hebr., cf. LXX |
mei et equites om. Λ^{4*} | et equites (2°)
equites Λ^{4*}Π^oΦ^{3*}Ψ³agrelb³g; et Γ³ | ~
equites tui et equites mei Σ⁴ | quaero A*
Φ^{vb} | oro] obsecro Π^oΓ^{1*} | te] ¶ h. non
habet Θ³ | hodie om. Π^o cum paucis codd.
graec. minusc. | ~ te hodie oro Σ⁷.

6. ergo] igitur XΣ^{to} | ait] dixit Σ⁷ |
ramoth-galaad elb | bellandum] proelian-
dum B*HΓ; preliandum Σ³B³ | qui] cui
Ψ^o | dominus] *praem.* eam Λ⁴XΠΣBΦPH
Γ²ZΓΨΩarela³g; *praem.* eos Θ³ΣAM³Θ³ (ut

vid.); + eos E | in manum Π^o; in manus
Θ³ cum LXX.

7. non] nonne Ω⁴, cf. cod. graec. A
(ἀρα οὐκ) | hic om. Σ⁴BH*Γ^ΛΛ⁴ | quispiam
om. B cum hebr. LXX et Lucif. Calar. de
reg. apoc. 8 | ut] et Π^o cum hebr. LXX
et Lucif. Calar. l. c. | per om. Γ³.

8. israhel om. Θ^{3*} | possimus] Θ^{3*}Λ⁴Θ³;
possemus Θ^{3*}Θ³; possumus CA⁴Λ⁴(*in ras.*)
Σ³MBΦEΘ³PHKIZΓΨΩagrelb³g | domi-
num] deum B* | sed + et Θ³ | odi] Σ⁷;
odii R; hodie CΣ⁷; hodie D*; odie B* |
micheas + autem Π^o | hiemla] Θ³Γ^{1*};
ihemla C; iemla AA⁴XΣ^{to}BΘ³Γ^{1*}ΨΩΓ³;
agrelb³g; hyemla Φ³Ω³ | ait om. R | ne]
non P* | loquaris] Λ⁴Λ⁴(*aris in ras.*)Γ³ (a
in ras.); loqueris Ψ^o | ita] ista D; sta R |
rex + isrl Ψ³.

9. ergo] itaque XΣ^{to} | israhel om. Φ^o |
ei] ad eum Θ³ΣAM | festina ducere Π^o;

<veniesne RAb | 5. <dixitque RACb | <sicut RACb | <populus meus RAb | <et equites
mei RAb | <dixitque RACb | <quaere RAb | 6. <congregavit RACb | <et RAb | <ire
RAb | <qui RAb | <ascende R | 7. <dixit RACb | <non RACb | 8. <et RACb | <remansit
RAb | <sed RAb | <micheas RACb | <cui RACb | <ne RACb | 9. ¶ vocavit XCVI. Θ³;
XCVIII. EΘ³AMOH; C. B; <vocavit RACb.

40 talent of siluer thou shalt zeelde. Forsothe while Y disturblid hidir and thidyr turnede me, feerly he aperide not. And the kyng of Yrael seith to hym, This is thi dome that thi self hast demyd. And he anon wipide aweye the powdre fro his face, and the kyng of Irael knewe him, that he was of the prophetis. The whiche seith to hym, Thes thingis seith the Lord, For thou hast laft a man worthis the deeth fro thin hoond, thi lijf schal be for the lijf of hym, and thi puple for his puple. Thanne the kyng of Irael turnede agen in to his hows, dispisyng to here, and ful of woodnes cam in to Samarie.

CAP. XXI.

1 Aftir thes wordis forsothe, in that tyme, there was a vyn to Naboth Jezraelite, that was in Jezrael, beside the paleys of Achab, kyng of Samarye. 2 Thanne spak Achab to Naboth, seiynge, 3 If to me thi vyn 3erd, that I make to me a wort 3erd, for it is ny3, and^e beside myn hows; and I shal 3yue to thee for it a betere vyn 3erd; or if more profitable thow wenyst to thee, of siluer the prijs as myche as it is worth, I shal 3eue. To whom answerde Naboth, Merciful be to me the Lord, that I 3yue not the heritage of my faders to thee. Thanne Achab cam into his hows, endeynyng, and^h grutchynge vpon the word that Naboth Jezraelite hadde spoken to hym, seiynge, I shal not 3yue to thee the heritage of my faders; and throwynge hym self into his bed turnede aweye his face to the wal, and eete not breed. Forsothe Jezabel, his wijf, wente into hym, and seide to hym, What is that, wherof thi soule is drery? and whi etist thou not breed? The which answerde to hire, I spak to Naboth Jezraelite, and seide to

man; and if he aschapith², thi lijf schal be for his lijf³, ether thou schalt paye a talent of siluere. Sotheli while Y was troubled, and turnede me hidur and thidur, sodeynly he apperide not. And the kyng of Israel seide to hym, This is thi doom which^a thou hast demed. And anon he wipide^b away[†] the dust fro his face, and the kyng of Israel knew him, that he was of the prophetis. Which^c seide to the kyng, The Lord seith these thingis, For thou deliueridist fro thin hond a man worthis the^d deeth, thi lijf schal be for his lijf, and thi puple schal be^e for his puple. Therfor the kyng of Israel turnede agen in to his hows, and dispyside to here^f, and cam^g wod in to Samarie.

CAP. XXI.

Forsothe after these wordis, in that tyme, the vyner of Naboth of Jezrael, that was in Jezrael^h, was bisidis the paleys of Achab, kyng of Samarye. Therfor Achab spak to Naboth, and seide, 3yue thou to me theⁱ vyner^k, that Y make to me^l a gardyn of wortis, for it is ny3^m, and ny3 myn hows; and Y schal 3yue to thee a betere vyner for it; ethir if thou gessist it more profitable to thee, Y schall 3yueⁿ the prijs of siluer, as myche as it is worth. To whom Naboth answeride, The Lord be merciful to me, that Y 3yue not to thee the eritage of my fadris. Therfor Achab cam in to his hows, hauynge indignacioun, and gnastyng on the word which^o Naboth of Jezrael hadde spoke to him, and seide, Y schal not 3yue to thee the eritage of my faders. And Achab castide doun him silf in to his bed, and turnede awei his face to the wal, and eete not breed. Forsothe Jezabel, his wijf, entride to hym, and seide to hym, What is this thing, wherof thi soule is maad sory? and whi etist thou not breed? Which^q answeride to hir, Y spak to Na-

^a thi lijf schal be for his lijf, and Y resseyued him in this condicioun. *Live here. c.*

[†] and anon he wipide away, etc.; in Ebreu it is, remouyde the cloth, ether binding, fro his face. *Live here. c.*

[‡] and cam wode in to Samarie; Josephus seith, that he killide the profeete. *Live here. c.*

[§] the eritage of my fadris; for prijs, ether for other eritage, for the lond of Israel was properly Goddis himsilf, and it my3te not be seeld for euere, but onely til to the iubile in xxv. c.^o of Leuitici; and therfor nether that was grauntid in the lawe, no but in nede, but Naboth was riche, and therfor he was not compellid to selle his eritage; forsothe the king wolde haue it, for euerlastinge tyme. *Live here. c.*
^{||} in to his bed for indignacioun and vn-pacience, and bi this it is opin, that the kyng my3te take for his wille, the feeldis of hisse sugetis. *Live here. c.*

^d of A. ^e to A. ^f in ABFH. ^g Om. A. ^h the A.

² aschapith away I. ^a that I. ^b wipide DEKLMSXBq. ^c The which I. ^d Om. I. ^e Om. I. ^f here Goddis word I. ^g he cam I. ^h Om. I. ⁱ thi IK. ^k vyn3eerd I. vyne D. ^l me theroff I. ^m ny3 to me I. ⁿ 3yue thee I. ^o that I. ^p And I. ^q The which I.

hym, 3if to me thi vyn 3erd, the monee takyn, or if to thee it plesse, I shal 3yue to thee a betere vyn 3erd for it. And he seith, I shal not 3yue to thee my vyn 3erd. Thanne Jesabel, his wijf, seide to hym, Of greet autoryte thou art, and wel thou gouernyst the rewme of Yrael; rijs, and eet breed, and inⁱ euen ynwit be thow; I shal 3yue to thee the vyn 3erd of Naboth Jezraelite. And so she wroot lettris of the name of Achab, and signede hem with his rynge; and sente to the more thur3 birth, and to the best, that weren in his cytee, that dwelliden with Naboth. Of the lettris forsothe this was the sentence; Preche 3e fastynge, and makith Naboth to sitte among the first of the puple; and vndirleye 3ee two men, sonys of Belial, azens hym, and fals witness seye thei, Naboth hath blessid God and the kyng; and ledith hym out, and stonith, and so dye he. Thanne his cite-seens more thur3 birth, and the best that dwelliden with hym in the citee, diden as Jesabel hadde comaundid to hem, and as it was writen in the lettris, that she sente to hem. Thei prechiden fastynge, and maden Naboth to sitte among the first of the puple; and two men brouzten forth, sonys of the deuel, thei maden hem to sitte azens hym, and thei, that is, as deuels men, seiden azens hym witness before al the multitude, Naboth blesside God and the kyng; for what thing thei ledden hym out of the citee, and with stonus slown^k. And thei senten to Jezabel, seiynge, Naboth is stoned, and is deed. It is doo forsothe, whanne Jesabel hadde herd Naboth stoned and deed, she spak to Achab, Rijs, weeld the vyn 3erd of Naboth Jezraelite, that wold not to thee assente, and 3yue it, the monee taken; forsothe Naboth lyueth not, but he is deed. The which thing whanne

both of Jezrael, and Y seide to hym, 3yue thi vyner^r to me for money takun, ethir if it plesith thee, Y schal 3yue to thee a betere vyner for it. And he seide, Y schal not 3yue to thee my vyner^s. Therfor Jezabel, his wijf, seide to hym, Thou art of greet auctorite, and thou gouernest wel Israel; rise thou, and ete breed, and be thou 'paciēt, *ethir coumfortid*^u; Y schal 3yue to thee the vyner of Naboth of Jezrael. Therfor sche^v wroot lettris[†] in the name of Achab, and seelide tho with the rying of hym; and sche sente to the grettere men in birthe, and to the beste men, that weren in the citee of hym^w, and dwelliden with Naboth^x. Sotheli^y this⁹ was the sentence of the lettre; Preche 3e fastyng, and make 3e Naboth to sitte among the firste men of the puple; and sende 3e priueli twei men, the sones of Belial, azens hym, and sey thei fals witnessyng, Naboth blesside^z God and the kyng^{a†}; and lede 3e out hym, and^b stoon 3e him^c, and die he so. Therfor hise cite-¹¹ seyns, the grettere men in birthe, and the beste men that dwelliden with hym in the citee, diden as Jezabel hadde comaundid, and as it was writun in the lettris, whiche^d sche hadde sent to hem. Thei prechiden¹² fastyng, and maden Naboth to sitte among the firste men of the puple; and whanne¹³ tway men, sones of the deuel, weren brouzt, thei maden hem to sitte azens hym^e, and thei, that is^f, as men of the deuel, seiden witnessyng azens him bifor al the multitude, Naboth blesside God and the kyng; for which thing thei ledden hym with out the citee, and killiden him^g with stoonys. And thei senten to Jezabel, and seiden,¹⁴ Naboth is stonyd, and is deed. Forsothe¹⁵ it was doon, whanne Jezabel hadde herd Naboth stonyd and deed, sche spak to Achab, Rise thou, take thou^h in possession the vyner of Naboth of Jezrael,

† sche wroot lettris, etc.; bi the wille and knowing of Achab. Lire here. c.

† Naboth blesside God and the kyng; that is, curside, as in ii. c. of Job, Blesse thou God, and die thou; for the orroure of cursing, Jewis signefiēden it bi the contrarie name. Lire here. c.

ⁱ Om. E pr. m. ^k slown hym A.

^r vyn3erd i. ^s vyn3erd i. ^t a L. ^u coumfortid ether paciēt cfmw. paciēt or of euen ynwit i. ^v Jezabel i. ^w Naboth i. ^x him i. ^y And i. ^z hath blessid i. ^a kyng, that is, hath cursid i. ^b Om. c. ^c Om. plures. ^d that i. ^e Naboth i. ^f is to wite i. ^g Om. plures. ^h Om. i.

Achab hadde herd, that Naboth¹ is deed, he roos, and cam down into the vyn 3erd of Naboth Jezraelite, that he weelde it.
 17 Thanne the word of the Lord is doon to
 18 Helias Thesbites, seiynge, Rijs, and come down into a3en comynge to Achab, kyng of Irael, that is in Samarye; loo! to the vyn 3erd of Naboth he dessendide, that he
 19 weelde it. And thou shalt speke to hym, seiynge, Thes thingis seith the Lord God, Thow hast slayn, and furthermore^m thou hast weeldid; and after thes thingis thou shalt adde, Thes thingis seith the Lord, In this place, in the which houndis lickiden the blood of Naboth, shulen lick and
 20 thi blood. And Achab seith to Helyas, Whether thou hast foundun me thin enemy? The which seide, I haue founden, forthi that thou be solde that thou¹
 21 doo yuel in the sijt of the Lord. Therfor thes thingis seith the Lord, Loo! I shal brynge yn yuel vpon thee, and I shal hewe of thin hyndirmoris, and slee fro Achab a pisser to the wal, and the
 22 closid, and the last in Irael; and I shal 3yue thin hows as the hows of Jeroboam, the sone of Nabath, and as the hows of Baasa, the sone of Achia; for thou hast doon that thou terre me to wrath, and
 23 thou hast maad Irael to synne. But and of Jesabel the Lord hath spokyn, seiynge, Houndis shulen eete Jezabel in the feelde
 24 of Jezrael; if Achab were deed in the citee, houndis shulen ete hym; forsothe if he were deed in the feelde, foulis of
 25 lieuene shulen ete hym. Therfor there was non other siche as Achab, that is sold that he do yuel in the sijt of the Lord; forsothe Jezabel, his wijf, stiryde
 26 hym; and abomynable is maad, insomiche that he folwide the mawmettis that Amorreis maden, whom the Lord destruyde fro the face of the sonis of

whichⁱ nolde^k assente to thee, and 3yue it for money takun; for Naboth lyueth not, but is deed. And whanne Achab hadde¹⁶ herd this, that is, Naboth deed¹, he roos, and 3ede down in to the vyner of Naboth of Jezrael, to haue it[†] in^m possessioun. Therfor the word of the Lord was maad¹⁷ to Elie of Thesbi, and seide, Rise thou,¹⁸ go down in to the comyng of Achab, kyng of Israel, whichⁿ is in Samarie; lo! he goith down to the vyner of Naboth, that he haue it in possessioun. And thou¹⁹ schalt speke to hym, and 'thou schalt^o seie, The Lord God^p seith these thingis, Thou hast slayn[†], ferthermore and thou hast take^r in possessioun; and aftir these thingis thou schalt adde^s, In this place, wherynne doggis lickiden the blood of Naboth, thei schulen licke also thi blood. And Achab seyde to Elie, Whether thou²⁰ hast founde me thin enemy? Which^t Elie^u seide, Y haue founde^v, for thou art seeld^w § that thou schuldist do yuel in the sijt of the Lord. Therfor the Lord seith these²¹ thingis, Lo! Y schal brynge yn^x on^y thee yuel, and Y schal kitte away thin^{yy} hyndrere^z thingis, and Y schal sle of Achab a pissere to the wal, and prisoned^a, and the laste in Israel; and Y schal 3yue thin²² hows as^b the hows of Jeroboam, sone^c of Naboth, and as the hows of Baasa, sone^d of Ahia; for thou didist^e to excite me to wrathfulnesse, and madist Israel to do synne. But also the Lord spak of^f Jeza-²³ bel, and seide, Doggis schulen ete Jezabel in the feelde of Jesrael; if Achab schal²⁴ die in the citee, doggis schulen ete hym; sotheli if he schal die in the feelde, briddis of the eyr schulen ete hym. Therfor noon²⁵ other was sich as Achab^{||}, that was seeld to do yuel in the sijt of the Lord; for Jezabel his wijf excitide hym[§]; and he²⁶ was maad abhomynable, in so myche that

† to 3yue it, etc.; for hise goodis weren forfeitid bi mannus doom. Live here. c.

‡ thou hast slayn; for the lettis of the deth of Naboth weren maad and sent bi the knowing and will of Achab. Live here. c.

§ for thou art seeld; as a thing seeld passith in to the lordschip and possessioun of the biere, so Achab semyde al a3et to idola, and seruyng to idola. madist Israel to do synne; not onely in the worschipping of caluys, as othere kyngis bifor goyng diden, but also in the worschipping of Baal. Live here. c.

|| was sich as Achab; that is, in kingis bifor goyng him, for he brouyte in to his rewme the worschipping of Baal, at exciting of his wijf. Live here. c.

¹ Naboth Jezraelite *E pr. m.* ^m therfor *ABFH.*

ⁱ that *I.* ^k wolde not *I.* ^l to be deed *I.* ^m in to co *pr. m.* ⁿ that *I.* ^o Om. *I.* ^p Om. *CEL.* ^q slayn Naboth *I.* ^r take his vyn3erd *I.* ^s adde to mo yuelis *I.* ^t And *I.* ^u Om. *c.* ^v founde thee so *I.* ^w sold to the deuyl *I.* ^x Om. *c.* ^y upon *I.* ^{yy} the *D.* ^z hyndere *ixc.* ^a the prisoned *I.* ^b to be as *I.* ^c the sone *I.* ^d the sone *I.* ^e didist yuel *I.* ^f to *I.* ^g hym therto *I.*

27 Yrael. And so whanne Achab hadde herd thes wordis, he kitte his clooth, and couerde his flesh with an heire, and he fastide, and slepte in a sak, and wente, 28 the heed leyd down. And the word of the Lord is maad to Helye Thesbite, seiynge, Whether hast thou not seen Achab mekyd before me? Thanne for he is mekid bi cheşoun of me, I shal not brynge yn the yuel in the days of hym, but in the daies of his sone I shal brynge yn the yuel to the hows of hym.

CAP. XXII.

1 Three ȝeer thanne passiden ouer with outen batail bitwixe Ciryē and Israel. 2 Forsothe in the thridde ȝeer Josaphat, kyng of Juda, cam down to the kyng of 3 Israel. And the kyng of Israel seyde to his seruauntis, Vnknowe ȝe, that Ramoth Galaad^m isⁿ oure, and we ben negligent to take it fro the hoond of the kyng of 4 Ciryē? And he seith to Josaphath, Shalt thou not come with me to fȝt in Ramoth 5 Galaad? And Josaphath seide to the kyng of Israel, As Y am, so and thou; my puple and thi puple ben oon, and mi horsmen and thi horsmen. And Josaphath seide to the kyng of Israel, Seche, I praye thee, the word of the Lord to 6 day. Thanne the kyng of Israel gaderide the prophetis about foure hundrid men, and seith to hem, Shal I goo into Ramoth Galaad to fȝte, or reste? The whiche answerden, Sty vp, and the Lord shal 7 ȝeue it in the hoond of the kyng. Josaphath forsothe seide, Is there not here eny man a prophete of the Lord, that 8 we asken bi hym? And the kyng of Israel seith to Josaphat, There is laft o man, bi the which we mowen aske the Lord; but and I haue hatid hym, for he

he suede the ydols that Ammorreis^h maden, which Ammorreisⁱ the Lord wastide fro the face of the sones of Israel. Therfor 27 whanne Achab hadde herd these wordis, he to-rente his cloth, and hilide his fleisch with an hayre, and he fastide, and slepte in a sak, and ȝede with the heed cast down. Theȝ word of the Lord was maad 28 to Elie of Thesbi, and seide, Whethir thou hast not seyn Achab maad low bifor me? Therfor for he is maad low[†] for the^k cause of me, Y schal not brynge yn yuel in hise daies, but in the daies of his sone Y schal brynge yn yuel to his hows.

CAP. XXII.

Therfor thre ȝeeris^l passiden with out¹ batel bitwixe Sirie and Israel. Forsothe^m 2 in the thridde ȝeer Josephat, kyng of Juda, ȝede down to the kyng of Israel. And the 3 kyng of Israel seide to hise seruauntis, Witen ȝe not, that Ramoth of Galaad is oure, and we ben neglident to take it fro the hoond of the kyng of Sirie? And heⁿ 4 seide to Josaphat^o, Whether thou schalt come with me to fȝte in to Ramoth of Galaad? And Josaphat seide to the kyng^s of Israel, As Y am, so and thou; my puple and thi puple ben oon; and my knyȝtis and thy knyȝtis^{ben oon^p}. And Josephat seide to the kyng of Israel, Y preie thee, axe thou to dai the word of the Lord. Therfor^q the 5 kyng of Israel gaderide^r prophetis aboute foure hundrid men, and he seide to hem, Owe Y to go in to Ramoth of Galaad to fȝte, ethir to^a reste? Whiche^t answeriden, Stie thou^u, and the Lord schal ȝyue it in the hond of the kyng^v. Forsothe Jose- 6 phat seide, Is^w not here ony profete of the Lord, that we axe bi hym? And the 7 kyng of Israel seide to Josephat, O man, Mychee^x, sone^y of Hiemla, is left, bi whom we moun axe the Lord; but Y hate hym, for he prophesieth not good^z to me, but

† he is maud low; this penaunce was for drede of deth, as it is seid comynly, and therfor it disseruede not grace and auoiding of euerlastinge payne, thouȝ it disseruede dilaiyng of temporal payne; othere men seyen, that this was veri penaunce onely at an our, for he turnede agen to yuele passid. Lire here. c.

^m of Galaad *A pr. m.* ⁿ be BCFH.

^h men of Ammorey i. ⁱ men i. ^j And the i. ^k Om. i. ^l ȝeer i. ȝer xl. ^m And i. ⁿ Achab i. ^o Johasaphat, king of Juda i. ^p Om. i. ^q And dnmq. ^r gaderide to gidre i. ^s owe I to i. ^t The whiche i. ^u thou up i. ^v kyng of Israel i. ^w Is ther i. ^x Mychee bi name i. ^y the sone i. ^z good thing i.

3.2 'N VERGELYKING TUSSEN DIE WYCLIFFE-, PURVEY- EN GENEVA-VERTALING ONDERLING, ASOOK MET DIE MT-TRADISIE

3.2.1 Inleiding

3.2.1.1 *Die agtergrond van die Wycliffe-, Purvey- en Geneva-vertaling*

Wycliffe en sy volgelinge het die hele Vulgaat in 1382 nC in Engels vertaal. Na Wycliffe se dood het Purvey die Wycliffe-vertaling hersien. Hierdie hersiene uitgawe, ook die Purvey Revision genoem, was vir twee en 'n half jaar die Engelse Bybel (Moulton 1987:19).

In 1850 het die Oxford Universiteitsdrukkery albei vertalings langs mekaar afgedruk met die titel:

"The Holy Bible, containing the Old and New Testaments with the Apocryphical Books, in the earliest English version made from the Latin Vulgate by John Wycliffe and his followers."

Die afdruk in die eerste kolom bevat die Wycliffe-vertaling, terwyl die tweede afdruk die Purvey-vertaling verteenwoordig.

Die Wycliffe-vertaling is 'n meer letterlike vertaling, terwyl die Purvey-vertaling meer 'n idiomatiese vertaling is. Die doel van die Purvey-vertaling kan in die woorde van Moulton as volg opgesom word: "... to translate as clearly as he could to the sentence (sense), and to have many good fellows and cunning at the correcting of the translation" (1987:21).

Die Geneva-vertaling het in 1560 die lig gesien, deur 'n groep bannelinge wat hul in Geneve gevestig het (Lloyd 1969:6). Hierdie groep vertalers het wel van die Griekse, Hebreeuse en Latynse vertalings gebruik gemaak om die Geneva-vertaling te kon maak, teenoor die Wycliffe-vertaling wat net die Vulgaat gebruik het en die Purvey-vertaling wat net van die Vulgaat en 170 Latynse manuskripte gebruik het om hulle onderskeie vertalings te maak.

3.2.2 'n Vergelyking tussen Wycliffe en Purvey se vertalings

Wycliffe en Purvey se vertalings verskil in 'n paar opsigte van mekaar.

3.2.2.1 Verskille tussen die Wycliffe- en Purvey-vertaling

a Die plasing van die boeke onderling verskil

Purvey verwerp die eerste en tweede boek van Esdras. Hy plaas die apokriewe byvoegings in Daniël en Esra by die kanonieke boeke. Die gebed van Manassa voeg Purvey in by 2 Kronieke. Tobit en Judit plaas hy voor Ester, terwyl Prediker voor Jesaja en Barug, asook die brief van Jeremia, voor Esegïel staan. 1 en 2 Makkabeërs word voor die klein profete geplaas (Moulton 1987:28). Purvey het redelik vry met die Wycliffe-vertaling omgegaan, deur boeke rond te skuif vanaf apokriewe vlak na kanonvlak.

b Die onderlinge woordgebruik asook spelling verskil

<u>Wycliffe-vertaling</u>	<u>Purvey-vertaling</u>
vers 1: vyn	vyner
3: answerde	answeride
4: throwynge	castide
5: drery	sory

c Die Purvey-vertaling het kantaantekeninge

Die Purvey-vertaling het kantaantekeninge, terwyl kantaantekeninge by die Wycliffe-vertaling ontbreek.

3.2.2.2 Ooreenkoms tussen die Wycliffe- en Purvey-vertaling

Daar is 'n merkwaardige ooreenkoms tussen die twee vertalings.

a Albei vertalings is gebaseer op die Vulgaat

Die Vulgaat is as voldoende beskou om die Wycliffe- en Purvey-vertaling van te maak. Die Vulgaat was in die Westerse Kerk as die "common Bible" beskou, en "a version taken from the language of the Jews or of the Greeks might in those days have been suspected of some grievous taint" (Moulton 1987:29).

In hierdie opsig verskil die Geneva-vertaling van genoemde twee vertalings, aangesien die Geneva-vertaling op Hebreeuse en Griekse tekste gebaseer is.

3.2.3 Die Wycliffe- en Purvey-vertaling in vergelyking met die Vulgaat

3.2.3.1 Die Wycliffe- en Purvey-vertaling as letterlike vertalings van die Vulgaat

'n Vergelyking tussen die Wycliffe- en Purvey-vertaling met die MT, het getoon dat genoemde twee vertalings 'n aantal plusse tot die MT bevat, asook omskrywings. Waar die twee vertalings van die MT verskil, daar verskil die Vulgaat ook van die MT. Waar genoemde twee vertalings die MT omskryf, kom dieselfde omskrywings ook in die Vulgaat voor. Anders gestel, die twee vertalings vertaal die Vulgaat letterlik en verskil oral van die MT, waar die Vulgaat van die MT verskil.

a Die twee vertalings het, in ooreenstemming met die Vulgaat, die volgende plusse

Vers 10

In vers 10 gebruik die MT die volgende woorde: "Plaas twee waardelose manne (שְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּלִיַּדִּים), voor hom..." Die LXX noem die twee manne wetsoortreders (παράνομον), terwyl genoemde vertalings, na aanleiding van die Vulgaat, 'n gepersonifiseerde gebruik van die term שְׁנֵי הֵם (duos viros filios Belial - Belial met 'n hoofletter geskryf). Vergelyk die gebruik van die term in vers 13. Die

vertalings gebruik die term in ooreenstemming met die Vulgaat.

<u>Vulgaat</u>	<u>Vertalings</u>	<u>MT</u>	<u>LXX</u>
duobus viris	twey men	דְּשְׁנַיִם אֲנָשִׁים	δύο ἄνδρες
filiis <u>diaboli</u>	sones of the <u>deuel</u>	בְּנֵי הַשָּׂטָן	υἱοὶ τοῦ διαβόλου
ut viri	as men of	בְּנֵי הַשָּׂטָן	υἱοὶ
diabolici	the deuel		παράνομων

Die inbring van die duiwel in die verhaal gee aan die verhaal 'n nuwe dimensie, wat die verhaal nie vantevore in óf die MT óf in die LXX gehad het nie.

b Die vertalings, in ooreenstemming met die Vulgaat, omskryf ook die MT

Volgens die Vulgaat het Nabot 'n keuse wat hy kan uitoefen om te kyk watter een van die twee, die wingerd of die geld, vir hom die meeste voordeel inhou. Die Vulgaat gebruik die woord commodus, 'n verbuiging van die woord commodum. Die woord commodum het die volgende betekenismoontlikhede:

proper, appropriate, convenient en advantage.

Die Latynse woorde vir profitable is eintlik proficere, lucrum en utiliter.

Die Engelse vertalings kies egter die gedagte van "advantage", een van die moontlike betekenisse van die woord, om die woord commodum mee te vertaal, terwyl commodum sêlf die Hebreeus goed weergee: "wat ook al goed is (appropriate/convenient) is in jou oë". Daar is dus 'n interpretasie van die Latyn in die Engels.

Die MT gebruik die term "goed is in jou oë" (טוֹב בְּעֵינֶיךָ), wat in ooreenstemming is met die Grieks, wat 'n onpersoonlike werkwoord gebruik: ἀρεσκει - of dit Nabot sal geval/tevrede sal stel. Dit lyk nie of daar by die MT of die LXX 'n winsmotief betrokke is nie- en heel waarskynlik ook nie in Latyn nie.

Volgens vers 7 in die Vulgaat is Agab een wat goed regeer (bene regis regnum), wat in ooreenstemming is met die twee vertalings (and thou gouernest wel Israel). In die MT kry Agab nie hierdie soort erkenning van sy vrou nie. Die aanmerking van Isebel kom in die MT in 'n vraagvorm voor. Hier verwyt sy vrou hom: "Regeer jy nou oor Israel"
 אַתָּה עוֹתֵר חֶעֱשֶׂה מְלוּכָה עַל-יִשְׂרָאֵל.

In vers 24 maak die vertalings, na aanleiding van die Vulgaat, die oordeel van God op Agab van toepassing. In die Vulgaat staan daar: "Gestel Agab sterf in die stad dan sal die honde hom opeet. As hy in die oop veld sterf, sal die voëls van die hemel hom opeet" (si mortuus fuerit Ahab in civitate comedent eum canes si autem mortuus fuerit in agro comedent eum volucres caeli). Die vertalings maak ook hierdie oordeel op Agab van toepassing: "...if Agab schal die in the citee, doggis schulen ete hym; sotheli if he schal die in the feeld, briddis of the eyr schulen ete hym." Die MT, sowel as die LXX, het hierdie oordeel op die nageslag van Agab van toepassing gemaak, en nie op Agab self nie: Die een van Agab wat sterf in die stad... (הָמָּת לְאַחָאב בְּעִיר), en die een wat sterf in die veld ... (הָמָּת בְּשָׂדֶה).

In vers 6 volg die twee vertalings die Vulgaat letterlik, maar voeg 'n woord in.

Die Vulgaat lees as volg: "of as dit jou geval, sal ek vir jou 'n wingerd gee in die plek daarvan" (aut si tibi placet dabo tibi vineam pro ea).

Die vertalings voeg die "beter" in. Agab sal vir Nabot 'n beter wingerd gee... wat in ooreenstemming is met vers 2 in die Vulgaat, sowel as in die vertalings.

Die Vulgaat stem egter ooreen met die MT wat ook nie "beter" bevat nie.

3.2.3.2 Konklusie

a Die Wycliffe- en Purvey-vertaling is kopieë van die Vulgaat

- * Genoemde vertalings kom letterlik met die Vulgaat ooreen (vgl bylaag).

- * Waar die Vulgaat van die MT verskil, of ooreenstem, daar stem die vertalings ook ooreen, of verskil hulle ook van die MT. Die elemente en relasies is dus dieselfde as die Vulgaat, sodat die plot, plotplan, struktuur en ontknoping van die vertalings met die Vulgaat sal ooreenstem.

b Die Vulgaat is 'n herskrywing van die MT

(1) Die Vulgaat bring nuwe elemente in die verhaal in.

Die inbring van die duiwel is 'n nuwe konsep wat in die verhaal ingebring is. Die inbring van die duiwel gee aan die verhaal 'n nuwe dimensie wat die verhaal nie vantevore gehad het nie.

- * Die Vulgaat vertaal gewoonlik die woord belial met impius, iniquus, of inutilis.
- * Die term belial word op verskeie plekke as 'n eienaam gebruik (Deut 13:13; Rig 19:22; 1 Sam 1:16; 2:12; 10:27; 25:17; 2 Sam 16:7 en Nah 1:15). In genoemde gevalle word die term belial bloot oorgeskryf, terwyl dit in 3 Konings 21 met diabolus vertaal word. Dit is die enigste plek in die Ou Testament waar die Vulgaat die term belial met diabolus vertaal. Die Vulgaat koppel dus 'n bepaalde betekenis aan die term diabolus in vers 13.
- * In vers 10 vertaal die Vulgaat die term belial met 'n hoofletter (enkelvoud) en in vers 13 vertaal die Vulgaat die term belial met diaboli (enkelvoud geneties), met die gevolg dat vers 13 in die lig van vers 10 verstaan moet word.
- * Die term diabolicus kom slegs op twee plekke voor in die Vulgaat naamlik in 3 Konings 21 en Jakobus 3:15. In Jakobus 3:15 staan kennis wat van God af kom teenoor aardse kennis wat slegs vir die duiwels goed is. Die Vulgaat dink aan die duiwel as 'n enkele persoon en die bonatuurlike teenstander van God. Dié gedagte kom ook in die Nuwe Testament (2 Kor 6:15) voor, waar die

figuur van Belial (Beliar) as die teenstander van Christus optree. Die inbring van die duiwel as 'n nuwe karakter in die verhaal beteken dat daar aan die vaste punte in die teks verskuif is.

(2) Nuwe drade word ook tussen die elemente in die teks gespan. Volgens Isebel (7) regeer Agab goed. Sy is tevrede met Agab se regeringsstyl, wat kennelik nie die geval in die MT is nie.

Volgens vers 24 maak God self jag op Agab, sodat waar hy hom ook al bevind, hy sal sterf (24). Die MT maak die oordeel van God op Agab se nageslag van toepassing.

(3) *Klassifisering van die Nabot-vertelling in die Vulgaat in vergelyking met die MT.*

- * Om 'n kopie van die moederteks te wees, moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees (vgl hoofstuk 1).
- * Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie, het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- * Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

In die Vulgaat het daar verskuiwings ten opsigte van die elemente plaasgevind, sodat die Vulgaat 'n herskrywing van die Nabot-verhaal is.

c Die Vulgaat en sy verskille

Die vraag ontstaan waarom die Vulgaat so afwyk van die MT en die LXX? Daar kan 'n aantal redes daarvoor wees:

- * Hieronymus het die Latynse vertaling in drie fases afgehandel, en eers in die derde fase het hy die Ou

Testament op grond van Hebreeuse manuskripte hersien. Die verskille tussen die MT en die Vulgaat kan wees as gevolg van verskillende Vorlage wat onderskeidelik gebruik is.

- * Die verskille kan wees as gevolg van die advies wat Hieronymus gekry het van sy rabbynse raadgewers (Deist 1988:186).
- * Die invloed van die onderskeie Griekse tekste wat hy in sy vertaalwerk gebruik het, kan nie onderskat word nie. "In particular, the textual critic must bear in mind the possibility of influences exerted on Jerome's translation by Greek texts" (Deist 1988b:187).
- * Die invloed van die leser en die situasie het 'n bepaalde invloed op 'n vertaalwerk. Die meeste dele van die Ou Testament wat vertaal is, is deur Christene gedoen, soos wat die behoefte ontstaan het.

3.2.4 'n Ontleding van die Wycliffe- en Purvey-vertaling in vergelyking met die MT, volgens ooreenkomste en verskille

3.2.4.1 Ooreenkomste

a Die aantal karakters stem ooreen

Die aantal karakters wat in die vertalings voorkom, stem grootliks ooreen met die MT (vgl bylaag oor die vertalings). In die MT kom daar 5 karakters voor, terwyl daar in die vertalings 6 karakters voorkom (vgl vers 13). Dit beteken dat hier 'n nuwe spyker in die plank gekap is. Hier het dus 'n verandering in die vastepunte van die teks plaasgevind.

b Die kategorisering van die karakters kom ooreen

In die vertalings het daar nie 'n verskuiwing van rolle plaasgevind nie.

c Die aantal gebeure stem grootliks ooreen

Die aantal gebeure in die vertalings stem grootliks ooreen met die MT (vgl bylaag oor die ooreenkomste in gebeure in die vertalings), behalwe vir gebeure 21 en 22.

3.2.4.2 Verskille

a Daar kom 'n nuwe karakter in genoemde vertalings voor

Die twee manne wat teen Nabot getuig, word aanvanklik in vers 10 "sonys of Belial" genoem en in vers 13 "sonys of the deuel" genoem. Die Hebreeuse term kom hoofsaaklik in die Deuteromistiese geskiedenis voor, en dan in die sin van mense wat verkeerd doen of ontaard het. In genoemde vertalings kom 'n gepersonifiseerde gebruik van die term 79'73 voor (die twee manne was kinders van die duiwel), wat 'n baie later ontwikkeling is. "But the personified use of beliyya 'al in the other qumran texts and in the Pseudepigrapha is more typical for this period. Here "Belial" or "Belair" is identical with Satan" (Otzen 1973:136). Buitekant die Koemran tekste (2 Kor. 6:15) word die term as 'n aanduiding vir Satan gebruik. Die MT gebruik die term beliyya 'al om deugniete aan te dui. Die term word hier in 'n juridiese konteks gebruik waar regspraak gelewer moet word, om die voortgang van 'n gemeenskap te verseker (Otzen 1973:134).

b Sommige gebeure word omskryf

Vers 24:

Die Wycliffe-vertaling vertaal hierdie vers as volg:

'if Achab were deed in the citee,
houndis shulen ete hym;
forsothe if he were deed in the
feelde, foulis of heuene shulen ete him'.

Die Purvey-vertaling vertaal as volg:

'if Achab schal die in the citee,
doggis schulen ete hym;
sotheli if he schal die in the feeld,
briddis of the eyr schulen ete hym'.

In die MT staan die volgende woorde (letterlik vertaal): " Die EEN VAN Agab wat in die stad (Gal participuim) sterf..." In die genoemde vertalings word die oordeel direk op Agab van toepassing gemaak, terwyl die MT die nakomelinge van Agab in die oog het.

c Die volgende gebeure word tot die verhaal toegevoeg

Vers 2:

Benewens die feit dat Agab die wingerd seek om daarvan 'n groentetuin te maak en omdat dit naby sy huis geleë is, wil hy die wingerd hê; 'for it is niz/nyz'. Agab het ook 'n 'kapitalistiese' benadering tot die grondtransaksie. Nabot kan self besluit uit watter transaksie hy die beste voordeel kan trek, 'or if more profitable to thee'.

Vers 7:

Beide vertalings omskryf hierdie vers om dit meer duidelik te maak. "Thanne Jesabel, his wijf, seide to him, Of greet autoryte thou art, and wel thou gouernyst the rewme of Yrael". Die MT stel die vers as volg: "Regeer jy nou oor Israel?"

Vers 10:

Die MT gebruik hier 'n werkwoord. Letterlik vertaal staan daar: "Hulle het hom beskuldig". Die Wycliffe-vertaling lui: "and FALS WITNES seye thei". 'n Byvoeglike naamwoord beskryf hierdie getuienis teen Nabot as vals. In die Purvey-vertaling staan daar: "and sey thei FALS witnessyng". Die twee deugniete se getuienis was vals, omdat hulle kinders van die Duiwel was (vers 13).

d Die karakterisering van karakters

Genoemde vertalings verskil van die MT ten opsigte van die karakterisering van sy karakters.

(i) Agab

Agab bly die hoofkarakter in die verhaal, maar hy word

sterker uitgebeeld in die onderskeie vertalings as in die MT. Agab wil die wingerd vir 'n groentetuin hê, maar die wingerd is ook 'niz' om te hê. Agab as karakter is dus 'kapitalis=
ties' ingestel, want Nabot het ook die ruimte om die keuse uit te oefen wat hom tot die beste voordeel kan strek. Hy is ook meer emosioneel geteken in die onderskeie vertalings, want hy gooi homself op die bed, en draai sy gesig na die muur om niemand te sien nie. Sy onvermoë om teen Nabot op te tree, word sterker beklemtoon in die vertalings, deurdat Isebel vir hom daarop wys dat hy 'n groot gesagsfiguur is ('greet outryte thou art' [vers 7]). In die gebeure hierbo is uitgewys dat Agab sterk veroordeel word (vers 24). Die oordeel word op Agab self van toepassing gemaak, en nie soos in die MT op sy nageslag nie. As hyself sou sterf in die stad sal die honde hom eet, en as hy in die veld sou omkom sal die voëls van die hemel hom opeet.

(ii) Nabot

Nabot as karakter se onskuld word sterker beklemtoon in die onderskeie vertalings as in die MT. Die twee wat teen hom getuig is valse getuies, omdat hulle kinders van die Duiwel is. Hierdie gedagte kom nie in die MT voor nie. Die duiwel word hier as 'n nuwe karakter in die verhaal ingebring. Die konsep van 'n duiwel het eers veel later, tydens of na die ballingskap ontstaan.

Die ampsdraers en leiers word nou die 'thurz birth, and to the best' manne in die stad (vers 8). 'n Kontekstualisering van die betrokke leiersfigure vind plaas, dit wil sê die terme wat in die Ou Testament voorgekom het, word nou aangepas sodat sy gehoor kan begryp dat dit hier gaan om die leiers en vername mense van die stad.

e Die gesigspunt van die verteller

In 'n vergelykende studie kom die gesigspunt van die verteller duidelik na vore, daar waar die tekste van mekaar verskil (Ryken 1984:64). Die verskille draai om gierigheid (vers 2

"for it is nyz" en "profitable"), mag (vers 7 "Of greet autoryte thou art"), oordeel (vers 24 "if Achab were deed in the citee, ... "), en die duiwel verse 10 en 13. Die vertalings gebruik die term Belial in dieselfde sin as die Vulgaat. In vers 10 word die term Belial ook met 'n hoofletter geskryf en in vers 13 word belial in altwee verwysings met duiwel (enkelvoud) vertaal.

f Die vertalings en die plot van die verhaal

Spanning ontstaan tussen Agab en Nabot wanneer Agab die wingerd van Nabot wil hê. Die rede waarom hy die wingerd wil hê is nie soseer om 'n groentetuin aan te lê nie, maar in die woorde van die teks: "for it is nyz". Gierigheid lê aan die grondslag van hierdie begeerte van Agab. Maar, omdat Agab 'n swakkeling is, spreek sy vrou hom sterk aan in vers 7. Agab is iemand met groot gesag en daarom kan hy sy wens werklikheid laat word. Isebel besluit dat sy sy wens werklikheid gaan maak deur middel van mag, en span die kinders van die duiwel daarvoor in. Die verhaal bereik 'n hoogtepunt waar God tussenbeide tree en Agab baie swaar gaan straf omdat hy so gierig was. Agab sal nie die oordeel van God kan ontvlug nie: "if Acab were deed in the citee, houndis shulen ete hym; forsothe if he were deed in the feelde, foulis of heuene shulen ete hym".

g Die vertalings en die ontknoping van die verhaal

Die ontknoping van 'n verhaal bring 'n mens by die "outcome of the story". Dit gaan by die ontknoping om die kerninsig van die verhaal. Die kerninsig in genoemde vertalings draai rondom hierdie veroordeling van Agab. Hierdie veroordeling is, in teenstelling met die MT, spesifiek op Agab van toepassing gemaak. 'n Mens sou die kerninsig as volg kon formuleer: God keur gierigheid ten sterkste af, gierigheid lei tot verkeerde dade, want dit is geïnspireer as 'n werktuig in die hand van die duiwel.

3.2.5 Konklusie

Die Wycliffe- en Purvey-vertaling is 'n herskrywing van die MT-verhaal.

3.2.5.1 Daar het 'n verskuiwing van spykers plaasgevind

Beide vertalings bring 'n nuwe karakter in die verhaal in wat, soos reeds aangetoon is, veel later ontstaan het. Die inbring van die konsep van 'n duiwel is 'n nuwe spyker wat in die plank ingeslaan is. Die konsep van 'n duiwel gee 'n nuwe dimensie aan 'n verhaal. Gierigheid kom eintlik van die duiwel, sodat Agab in die mag van die duiwel was. Die konflik tussen die bomaanse en ondermaanse wêreld verskil nou van die MT-verhaal. Die konflik is nou 'n konflik tussen die bomaanse wêreld.

3.2.5.2 Die woldrade wat tussen die spykers gespan word verskil

Nie net het daar 'n verskuiwing van vaste punte in die vertalings plaasgevind nie, maar die karakters in die vertalings kry ook nuwe inhoud. Agab is byvoorbeeld gierig en Isebel is meer baasspelerig as in die MT. Die relasies tussen die elemente lê nie meer presies dieselfde as in die MT nie.

3.2.5.3 Klassifisering van die Wycliffe- en Purvey-vertaling in vergelyking met die MT

Om 'n herkenbare weergawe van die moederteks te wees, word die volgende vereistes gestel:

- (1) Om 'n kopie van die moederteks te wees moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde lê om 'n kopie van die moederteks te wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie, het ons met

'n interpretasieverskil te make.

- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

Die Wycliffe- en Purvey-vertaling voldoen aan die vereistes van punt (3) hierbo. Genoemde vertalings is dus herskrywings van die MT.

3.3	DIE GENEVA-VERTALING	118
3.3.1	Die verhouding tussen die Geneva-vertaling en die MT	118
3.3.2	Ooreenkomste en verskille tussen die Geneva- vertaling en die MT.....	119
3.3.3	Konklusie	119

Nabóth slaine.

I. Kings: Aháb reproued. 163

After these things Nabóth the Izreelite had a vineyarde in Izreel, hard by the palace of Aháb King of Samaria. And Aháb spake vnto Nabóth, saying, Giue me thy vineyarde, that I may make me a garden of herbes thereof, because it is nere by mine house: and I wil giue thee for it a better vineyarde then it is: or if it please thee, I wil giue thee the worthe of it in money.

And Nabóth said to Aháb, The Lord kepe me from giuing the inheritace of my fathers vnto thee.

Then Aháb came into his house heauy & in displeasure, because of the worde which Nabóth the Izreelite had spokē vnto him. For he had said, I wil not giue thee the inheritance of my fathers, and he lay vpon his bed and turned his face and wolde eat no bread.

Then Iezébel his wife came to him and said vnto him, Why is thy spirit so sad y thou eatest no bread?

And he said vnto her, Because I spake vnto Nabóth the Izreelite, and said vnto him, Giue me thy vineyarde for money, or if it please thee, I wil giue thee another vineyarde for it: but he answered, I wil not giue thee my vineyarde.

Then Iezébel his wife said vnto him, Doeſt thou now gouerne the kingdome of Israël vp, eat bread, and be of good chere, I wil giue thee the vineyard of Nabóth the Izreelite.

So she wrote letters in Ahabs name, & sealed them with his seale, and sent the letters vnto the Elders, and to the nobles that were in his citie dwelling w Nabóth.

And she wrote in the letters, saying, Proclaime a fast, and set Nabóth among the chief of the people,

And set two wicked men before him, and let the witnesses against him, saying, Thou didest blasphemie God and the King: the cary him out, and stone him that he may dye.

And the men of his citie, even the Elders and gouernours, which dwelt in his citie, did as Iezébel had sent vnto them: as it was writē in the letters, which she had sent vnto them.

They proclaimed a fast, and set Nabóth among the chief of the people,

And there came two wicked men, & sat before him: and the wicked men witnessed against Nabóth in the presence of the people, saying, Nabóth did blasphemie God and the King. The they caryed him away out of the citie, and stoned him with stones, that he dyed.

Then they sent to Iezébel, saying, Nabóth is stoned and is dead.

And when Iezébel heard that Nabóth

was stoned and was dead, Iezébel said to Aháb, Vp, & take possession of the vineyard of Nabóth the Izreelite, which he refused to giue thee for money: for Nabóth is not aliue, but is dead.

And when Aháb heard that Nabóth was dead, he rose to go downe to the vineyard of Nabóth the Izreelite, to take possession of it.

And the worde of the Lord came vnto Eliáh the Tishbite, saying,

Arise, go downe to meete Aháb King of Israël, which is in Samaria. lo, he is in the vineyarde of Nabóth, whether he is gone downe to take possession of it.

Therefore shalt thou say vnto him, Thus saith the Lord, Hast thou killed, and also gotten possession? And thou shalt speake vnto him, saying, Thus sayth the Lord, In the place where dogs licked the blood of Nabóth, shal dogs lickē euē thy blood also.

And Aháb said to Eliáh, Hast thou founde me, o mine enemy? And he answered, I haue founde thee: for thou hast sold thy selfe to worke wickednes in the sight of the Lord.

Beholde, I wil bring euil vpon thee, & wil take away thy posteritie, and wil cut off from Aháb him that pisseth against the wall, as wel him that is shut vp, as him that is left in Israël,

And I wil make thine house like the house of Ieroboám the sonne of Nebát, & like the house of Baasá the sonne of Ahíah, for the prouocation wherewith thou hast prouoked, and made Israël to sinne.

And also of Iezébel spake the Lord, saying, The dogs shal eat Iezébel, by the wall of Izreel.

The dogs shal eat him of Ahabs stock, that dyeth in the citie: and him that dyeth in the fields, shal the foules of the ayre eat.

But there was none like Aháb, who did sell him selfe, to worke wickednes in the sight of the Lord: whome Iezébel his wife prouoked.

For he did exceedig abominably in following idoles, accordig to all that the Amorites did, whome the Lord cast out before the children of Israël.

Now when Aháb heard those wordes, he rent his clothes, and put sackcloth vpon him and fasted, and lay in sackcloth and went softly.

And the worde of the Lord came to Eliáh the Tishbite, saying,

Seest thou how Aháb is humbled before me, because he submitteth him selfe before me, I wil not bring that euil in his dayes, but in his sonnes dayes wil I bring euil vpon his house.

3.3 DIE GENEVA-VERTALING

3.3.1 Die verhouding tussen die Geneva-vertaling en die MT

Die Geneva-vertaling is 'n letterlike weergawe van die MT. Vergelyk byvoorbeeld vers 1 in die MT en Geneva-vertaling.

After these things	וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
Naboth the Izrealite	לְנָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי
had a vineyarde	הָיָה כֶּרֶם
in Izreel,	בְּיִזְרְעֵאל
hard by the palace	אֶצֶל הַיֶּכֶל
of Ahab King of	אֶחָאָב מֶלֶךְ
Samaria.	שָׁמְרוֹן

Waar die vertaling wel iets sou "byvoeg", word hierdie "byvoeging" met kursief gedrukte woorde aangedui (Danner 1970:260). In 1 Konings 21 kom sulke kursief gedrukte woorde wel voor in verse 6 (ANOTHER, die MT het bloot "IN SY PLEK" het. Die vertaling van "another" in plaas van "in sy plek" is ter wille van duidelikheid gedoen (Danner 1970:26). In vers 11 kom die woord 'even' voor. Dit lyk of die Geneva-vertaling die oudstes en regeerders as deel van die manne van die stad uitsonder, dat selfs hulle meedoen aan Isebel se opdrag. In vers 18 word 'he' bygevoeg, slegs vir vertaling-doeleindes, sodat die leser die vers makliker kan lees. Dit geld ook vir 'thee' in vers 20. In vers 24 gebruik die Geneva die term 'stocke', in die sin van afstammeling/nakomeling. Die MT lui (letterlik vertaal): "...die een van Agab wat sterf...", sodat hier nie eintlik 'n byvoeging in die teks is nie, maar 'n beklemtoning van die oordeel wat nie vir Agab nie, maar wel sy afstammeling sal tref. In vers 29 is die 'but' wat ingevoeg word net om die klemverskuiwing duidelik te laat uitstaan. "Nie in Agab se dae nie, MAAR in sy seuns se dae..." Die toevoegings in die teks is nie wesenlik van aard nie.

3.3.2 OoreenKomste en verskille tussen die MT-weergawe en die Geneva-vertaling

Die Kriteriumlys toon aan dat die Geneva-vertaling 'n letterlike vertaling van die MT is. Die elemente en relasies kom letterlik ooreen met die MT, sodat die plot, die plotplan en die struktuur met die MT ooreenkom. Die relasies is derhalwe ook dieselfde as in die MT.

3.3.3 Konklusie

Om 'n herkenbare weergawe van die moederteks te wees word die volgende vereistes gestel:

- (1) Om 'n kopie van die moederteks te wees moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, en die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees om 'n kopie van die moederteks te wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie, het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

Die Geneva-vertaling is 'n Kopie van die moederteks.

HOOFSTUK 4 120

**'N ONTLEDING VAN 1 KONINGS 21 IN KOMMENTARE EN PREKE
AAN DIE HAND VAN DIE KRITERIUMLYS**

4.1 DIE TEKS VAN JOSEFUS IN VERGELYKING MET DIE LXX ... 120

4.1.1 Inleiding 120

**4.1.2 Ooreenkomste en verskille tussen die LXX-
verhaal en die Josefus-teks 121**

4.1.3 Die karakterisering 130

4.1.4 Die gesigspunt van die verteller 138

4.1.5 Die plot(intrige) van die verhaal 138

4.1.6 Die ontknoping van die verhaal 140

**4.1.7 Die skrywer en die tyd waarin die verhaal
geskryf is 140**

4.1.8 Konklusie 143

20 Καὶ ἀμπελῶν εἰς τὴν τῷ Ναβουθαὶ τῷ Ἰεζραηλίτῃ παρὰ τῇ
2 ἄλφ' Ἀχαάβ βασιλέως Σαμαρείας. Καὶ ἐλάλησεν Ἀχαάβ
πρὸς Ναβουθαὶ, λέγων, δός μοι τὸν ἀμπελῶνά σου, καὶ ἔσται
μοι εἰς κήπον λαχάνων, ὅτι ἐγγίζων οὗτος τῷ οἴκῳ μου, καὶ
δώσω σοι ἀμπελῶνα ἄλλον ἀγαθὸν ὑπὲρ αὐτοῦ· εἰ δὲ ἀρέσκει
ἐνώπιόν σου, δώσω σοι ἀργύριον ἄλλαγμα ἀμπελῶνός σου
3 τούτου, καὶ ἔσται μοι εἰς κήπον λαχάνων. Καὶ εἶπε Ναβουθαὶ
πρὸς Ἀχαάβ, μὴ γένοιτό μοι πυρὰ Θεοῦ μου δοῦναι κληρονο-
μίαν πατέρων μου σοί.
4 Καὶ ἐγένετο τὸ πνεῦμα Ἀχαάβ τεταραγμένον, καὶ ἐκοιμήθη
ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, καὶ συνεκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ
5 οὐκ ἔφαγεν ἄρτον. Καὶ εἰσῆλθεν Ἰεζάβελ ἡ γυνὴ αὐτοῦ πρὸς
αὐτόν, καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτόν, τί τὸ πνεῦμά σου τεταραγ-
6 μένον, καὶ οὐκ εἰ σὺ ἐσθίων ἄρτον; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν,
ὅτι ἐλάλησα πρὸς Ναβουθαὶ τὸν Ἰεζραηλίτην, λέγων, δός
μοι τὸν ἀμπελῶνά σου ἀργύριον· εἰ δὲ βούλη, δώσω σοι ἀμπε-
λῶνα ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ· καὶ εἶπεν, οὐ δώσω σοι κληρονομίαν

πατέρων μου. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Ἰεζάβελ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, σὺ γ'
νῦν οὕτω ποιεῖς βασιλεία ἐπὶ Ἰσραὴλ; ἀνάστηθι καὶ φάγε ἄρτον
καὶ σαυτοῦ γενοῦ, ἐγὼ δὲ δώσω σοι τὸν ἀμπελῶνα Ναβουθαὶ
τοῦ Ἰεζραηλίτου.

Καὶ ἔγραψε βιβλίον ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἀχαάβ, καὶ ἐσφραγί- 8
σατο τῇ σφραγίδι αὐτοῦ· καὶ ἀπέστειλε τὸ βιβλίον πρὸς τοὺς
πρεσβυτέρους καὶ τοὺς ἐλευθέρους τοὺς κατοικοῦντας μετὰ
Ναβουθαί. Καὶ ἐγγράπτο ἐν τοῖς βιβλίοις, λέγων, νηστεύ- 9
σατε νηστείαν, καὶ καθίσατε τὸν Ναβουθαὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λαοῦ.
Καὶ ἐγκαθίσατε δύο ἄνδρας υἱοὺς παρανόμων ἐξεναντίας αὐτοῦ, 10
καὶ καταμαρτυρησάτωσαν αὐτοῦ, λέγοντες, εὐλόγησε Θεὸν καὶ
βασιλεία· καὶ ἐξαγαγέτωσαν αὐτόν, καὶ λιθοβολήσάτωσαν αὐτόν,
καὶ ἀποθανέτω.

Καὶ ἐποίησαν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως αὐτοῦ οἱ πρεσβύτεροι 11
καὶ οἱ ἐλεύθεροι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ, καθὼς ἀπέ-
στείλε πρὸς αὐτοὺς Ἰεζάβελ, καὶ καθὰ ἐγγράπτο ἐν τοῖς
βιβλίοις οἷς ἀπέστειλε πρὸς αὐτούς. Καὶ ἐκύλεσαν νηστείαν, 12
καὶ ἐκάθισαν τὸν Ναβουθαὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λαοῦ. Καὶ εἰσῆλθον 13
δύο ἄνδρες υἱοὶ παρανόμων, καὶ ἐκάθισαν ἐξεναντίας αὐτοῦ, καὶ
κατεμαρτύρησαν αὐτοῦ, λέγοντες, εὐλόγησας Θεὸν καὶ βασιλεία·
καὶ ἐξήγαγον αὐτόν ἐξω τῆς πόλεως, καὶ ἐλιθοβολήσαν αὐτόν
ἐν λίθοις, καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἀπέστειλαν πρὸς Ἰεζάβελ, λέγον- 14
τες, λελιθοβολήθη Ναβουθαὶ, καὶ τέθηκε.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν Ἰεζάβελ, καὶ εἶπε πρὸς Ἀχαάβ, 15
ἀνάστα, κληρονομήσει τὸν ἀμπελῶνα Ναβουθαὶ τοῦ Ἰεζραηλίτου,
ὅς οὐκ ἔδωκε σοι ἀργύριον, ὅτι οὐκ ἔστι Ναβουθαὶ ζῶν, ὅτι
τέθηκε. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν Ἀχαάβ ὅτι τέθηκε Ναβου- 16
θαὶ ὁ Ἰεζραηλίτης, καὶ διέφθηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ περιεβί-
λετο σάκκον· καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα, καὶ ἀνέστη καὶ κατέβη
Ἀχαάβ εἰς τὸν ἀμπελῶνα Ναβουθαὶ τοῦ Ἰεζραηλίτου κληρονο-
μήσαι αὐτόν.

Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Ἠλίον τὸν Θεσβίτην, λέγων, ἀνά- 17, 18
στηθι καὶ κατάβηθι εἰς ἀπαντὴν Ἀχαάβ βασιλέως Ἰσραὴλ τοῦ
ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτι οὗτος ἐν ἀμπελῶνι Ναβουθαί, ὅτι καταβέβη-
κεν ἐκεῖ κληρονομήσαι αὐτόν. Καὶ λαλήσεις πρὸς αὐτόν, 19
λέγων, τάδε λέγει Κύριος, ὡς σὺ ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας,
διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος, ἐν παντὶ τόπῳ ᾧ ἔλειξαν αἱ ὕες
καὶ οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθαί, ἐκεῖ λείξουσιν οἱ κύνες τὸ αἷμά
σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἱματί σου. Καὶ εἶπεν 20
Ἀχαάβ πρὸς Ἠλίον, εἰ εὐρηκὰς με ὁ ἔχθρός μου; καὶ εἶπεν,
εὐρηκα· διότι μάτην πέπρασαι ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον
Κυρίου, παροργίσαι αὐτόν. Ἴδου ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σέ κακὰ· καὶ 21
ἐκκαύσω ὅπσις σου, καὶ ἐξολοθρεύσω τοῦ Ἀχαάβ οὐροῦντα
πρὸς τοίχον, καὶ συνεχόμενον καὶ ἐγκαταλειμμένον ἐν
Ἰσραὴλ. Καὶ δώσω τὸν οἶκόν σου ὡς τὸν οἶκον Ἱεροβοάμ 22
υἱοῦ Ναβὰτ, καὶ ὡς τὸν οἶκον Βασάμ υἱοῦ Ἀχιὰ, περὶ τῶν
παροργισμάτων ὧν παρώργισας καὶ ἐξήμαρτες τὸν Ἰσραὴλ.
Καὶ τῇ Ἰεζάβελ ἐλάλησε Κύριος, λέγων, οἱ κύνες καταφά- 23
γονταὶ αὐτήν ἐν τῷ προτειχίσματι τοῦ Ἰεζραὲλ. Τὸν τεθνη- 24

353 ὁ δ' Ἠλίας ὑποστρέφει ταῦτ' ἀκούσας εἰς τὴν
Ἑβραίων χώραν καὶ τὸν Σαφάτου παῖδα Ἐλισ-
σαῖον καταλαβὼν ἀρῶντα καὶ μετ' αὐτοῦ τινες
ἄλλους ἐλαύνοντας ζεύγη δώδεκα προσελθὼν ἐπ-
354 ἔρριψεν αὐτῷ τὸ ἴδιον ἱμάτιον. ὁ δ' Ἐλισσαῖος
εὐθέως προφήτευσεν ἡρξάτο καὶ καταλιπὼν τοὺς
βόας ἠκολούθησεν Ἠλίᾳ. δεηθεὶς δὲ συγχωρῆσαι
αὐτῷ τοὺς γονεῖς ἀσπάσασθαι, κελεύοντος τούτου
ποιεῖν, ἀποταξάμενος αὐτοῖς εἶπετο καὶ ἦν Ἠλίου
τὸν ἅπαντα χρόνον τοῦ ζῆν καὶ μαθητῆς καὶ
διάκονος. καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ προφήτου τούτου
τοιαῦτα ἦν.

355 (8) Νάβωθος¹ δὲ τις ἐξ Ἰεζαρήλου πόλεως
ἀγρογεῖτων ὧν τοῦ βασιλέως παρακαλοῦντος αὐτόν
ἀποδόσθαι τιμῆς ὅσης βούλεται τὸν πλησίον αὐτοῦ
τῶν ἰδίων ἀγρόν, ἵνα συνάψας ἐν αὐτῷ ποιήσῃ
κτῆμα, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο χρήματα λαβεῖν ἐπι-
τρέποντος ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου,
τοῦτο μὲν οὐ φησι ποιῆσειν, αὐτὸς δὲ τὴν ἰδίαν
καρπώσεσθαι² γῆν, ἣν ἐκληρονόμησε τοῦ πατρός.
356 λυπηθεὶς δ' ὡς ἐφ' ὕβρει τῷ μὴ τὰλλότρια λαβεῖν
ὁ βασιλεὺς οὔτε λουτρόν προσηνέγκατο οὔτε
τροφήν, τῆς δ' Ἰεζαβέλ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ
πυνθανομένης ὅ τι λυπείται καὶ μήτε λούεται μήτε
ἀριστον αὐτῷ παρατίθεται μήτε δεῖπνον, διηγῆσάτο
αὐτῇ τὴν Ναβώθου σκαιότητα καὶ ὡς χρησάμενος

¹ Niese: Ναβώθης RO: Νάβουθος MSP Exc.: Ναβουθαῖος
E: Naboth Lat.

² Exc. Suidas: καρπώσασθαι codd.

ἐπιεικέσι πρὸς αὐτόν λόγοις καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας
357 ὑποδεεστέροις ὕβρισθῆναι μὴ τυχῶν ὧν ἤξιον. ἡ
δὲ μὴ μικροψυχεῖν ἐπὶ τούτοις παρεκάλει, παν-
σάμενον δὲ τῆς λύπης ἐπὶ τὴν συνήθη τρέπεσθαι¹
τοῦ σώματος πρόνοιαν· μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ
358 τῆς Ναβώθου τιμωρίας. καὶ παραχρήμα πέμψει
γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Ἰεζα-
ρηλιτῶν² ἐκ τοῦ Ἀχάβου ὀνόματος νηστεῦσαι τε
κελεύουσα καὶ ποιησαμένους ἐκκλησίαν προκαθίσει
μὲν αὐτῶν Νάβωθον (εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπι-
φανοῦς), παρασκευασαμένους δὲ τρεῖς τολμηροὺς
τινας τοὺς καταμαρτυρήσαντας αὐτοῦ, ὡς τὸν θεόν
τε εἶη βλασφημήσας καὶ τὸν βασιλέα, καταλεῦσαι
359 καὶ τούτῳ διαχρήσασθαι τῷ τρόπῳ. καὶ Νάβωθος
μὲν, ὡς ἔγραψεν ἡ βασίλισσα, οὕτως καταμαρ-
τυρηθεὶς βλασφημήσαι τὸν θεόν τε καὶ Ἀχάβον
βαλλόμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀπέθανεν, ἀκούσασα
δὲ ταῦτα Ἰεζαβὲλ εἰσεῖσι πρὸς τὸν βασιλέα
καὶ κληρονομεῖν τὸν Ναβώθου ἀμπελῶνα προῖκα
360 ἐκέλευσεν. ὁ δὲ Ἀχάβος ἦσθη τοῖς γεγενημένοις
καὶ ἀναπηδήσας ἀπὸ τῆς κλίνης ὀψόμενος ἦκε τὸν
ἀμπελῶνα τὸν Ναβώθου. ἀγανακτήσας δ' ὁ θεὸς
πέμπει τὸν προφήτην Ἠλίαν εἰς τὸ Ναβώθου
χωρίον Ἀχάβῳ συμβαλοῦντα καὶ περὶ τῶν πε-
πραγμένων ἐρησόμενον ὅτι κτείνας τὸν ἀληθῆ
δεσπότην τοῦ χωρίου κληρονομήσειεν αὐτὸς ἀδίκως.

¹ τραπέσθαι (M)SP Exc. Suidas.

² Niese (duce Hudson): Ἰσραηλιτῶν codd.

c. ὁ ἰσχυρὸς nobles is here meant. ζ Gr. had been written.
Heb. Gram. p. 12. λ Gr. called. μ Gr. inherit. φ Gr. sold it not.
foolishly, or in vain. τ Gr. evils. φ Gr. give. x Gr. to Jezabel. φ Gr. by.

κότα τοῦ Ἀχαάβ ἐν τῇ πόλει φάγονται οἱ κύνες, καὶ τὸν τεθνηκότα αὐτοῦ ἐν τῷ πεδίῳ φάγονται τὰ πτεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

25 Πλὴν ματαιίως Ἀχαάβ, ὃς ἐπράθη ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, ὥς μετέθηκεν αὐτὸν Ἰεζάβελ ἡ γυνὴ αὐτοῦ.

26 Καὶ ἐβδελύχθη σφόδρα πορεύεσθαι ὀπίσω τῶν βδελυγμάτων, κατὰ πάντα δὲ ἐποίησεν ὁ Ἀμορραῖος, ὃν ἐξωλόθρευσε Κύριος ἀπὸ προσώπου υἱῶν Ἰσραὴλ.

27 Καὶ ὑπὲρ τοῦ λόγου ὡς κατενύγη Ἀχαάβ ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπορεύετο κλαίων, καὶ διεβόηξε τὸν χιτῶνα αὐτοῦ, καὶ ἐζώσατο σάκκον ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἐνήστευσε καὶ περιεβάλετο σάκκον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἐπάταξε Ναβουθαὶ τὸν

28 Ἰεζραηλίτην, καὶ ἐπορεύθη. Καὶ ἐγένετο ῥῆμα Κυρίου ἐν χειρὶ δούλου αὐτοῦ Ἠλιοῦ περὶ Ἀχαάβ, καὶ εἶπε Κύριος,

29 ἰώρακας ὡς κατενύγη Ἀχαάβ ἀπὸ προσώπου μου; οὐκ ἐπάξω τὴν κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπάξω τὴν κακίαν.

JOSEPHUS

361 ὡς δ' ἦκε πρὸς αὐτόν, εἰπόντος τοῦ βασιλέως ὃ τι βούλεται χρήσασθαι αὐτῷ (αἰσχροὺς γὰρ ὄντα ἐπὶ ἁμαρτήματι ληφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ), κατ' ἐκείνων ἔφη τὸν τόπον ἐν ᾧ τὸν Ναβώθου νεκρὸν ὑπὸ κυνῶν δαπανηθῆναι συνέβη, τό τε αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς γυναικὸς χυθῆσεσθαι αἷμα καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ γένος ἀπολεῖσθαι, τοιαῦτα ἀσεβῆσαι τετολμηκότος καὶ παρὰ τοὺς πατέριους νόμους πολίτην ἀδίκως

362 ἀνηρηκότος. Ἀχάβω δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ μετὰμελος, καὶ σακκίον ἐνδυσάμενος γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διήγεν οὐχ ἀπτόμενος τροφῆς ἀνθομολογούμενός τε τὰ ἡμαρτημένα καὶ τὸν θεὸν οὕτως ἐξευμενίζων. ὁ δὲ ζῶντος μὲν αὐτοῦ πρὸς τὸν προφήτην εἶπεν¹ ὑπερβαλεῖσθαι τὴν τοῦ γένους τιμωρίαν ἐπεὶ ἐπὶ² τοῖς τετολμημένοις μετανοεῖ, τελέσειν δὲ τὴν ἀπειλὴν ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀχίβου. καὶ ὁ μὲν προφήτης ταῦτ' ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ.

363 (xiv. 1) Τῶν δὲ περὶ τὸν Ἀχαβὸν ὄντων τοιούτων κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ τοῦ Ἀδάδου υἱὸς βασιλεύων τῶν Σύρων καὶ Δαμασκοῦ δύναμιν ἐξ

ἀπάσης τῆς χώρας συναγαγὼν καὶ συμμάχους τοὺς πέραν Εὐφράτου βασιλέας ποιησάμενος τριά-

364 κοντα καὶ δύο, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀχαβὸν. ὁ δ' οὐκ ὦν ὁμοῖος αὐτῷ τῇ στρατιᾷ πρὸς μάχην μὲν οὐ παρετάξατο, πάντα δ' εἰς τὰς ὀχυρωτάτας

¹ ὡς Naber.

² εἶπεν om. RO.

³ ἐπεὶ ἐπὶ conj.: εἶπεν ἐφ' οἷς ἐπὶ RO: ἐπὶ M: ἐπεὶ SPE Exc.

HOOFSTUK 4

4.1 DIE TEKS VAN JOSEFUS IN VERGELYKING MET DIE LXX

4.1.1 Inleiding

Josefus gebruik die LXX om die Bybelse verhale aan die Griekssprekende wêreld oor te dra (Ulrich 1978:226). In die oordra van die verhale gaan hy redelik vry daarmee om (Ulrich 1978:240). Die vraag wat by 'n mens ontstaan is naamlik hoe Josefus met hierdie tēkstradisie omgaan. Skep Josefus 'n nuwe verhaal of oefen die teks 'n bepaalde kontrole uit by sy interpretasie van die verhale? Josefus maak van verskeie verteltegnieke gebruik om sy verhaal te skryf.

4.1.1.1 'n Verhaal moet vir Josefus redelik aanvaarbaar wees

Indien 'n bepaalde verhaal ingaan teen wat hy as redelik beskou en sodoende kan veroorsaak dat dit wat hy wil deurgee onaanvaarbaar sal wees, pas hy die gegewens aan of laat dit doodgewoon weg.

Die volgende voorbeelde kan hierdie verteltegniek van Josefus duidelik maak:

- (1) Dionysus ('n Romeinse skrywer) en Josefus het dieselfde houding teenoor wonderwerke. Josefus minimaliseer die hemelvaart van Elia, en Dionysus wys dat die bonatuurlike redding van Romulus deur vader Mars ook op 'n natuurlike wyse verklaar kan word. "It however, seems clear that there was a strong feeling that the credibility of early history was lessened by any record of miracles which might tend to reduce it to the level of myth" (Jackson 1977:248).
- (2) Oor die vrou van Lot wat in 'n soutpilaar verander het sê Josefus hy het dit nie gesien nie - dit staan glo nog.
- (3) Die water het by Mara drinkbaar geword deurdat die

boonste water afgeskep is, terwyl die onderste water wel drinkbaar was.

4.1.1.2 Vir Josefus gaan dit ook om watter lesse uit 'n verhaal geleer kan word

Die verhaal oor die geboorte van Moses leer dat 'n mens nie die wil van God kan dwarsboom nie, al sou so iemand ook oor onbeperkte middele beskik. God sal sy wil tot uitvoer bring. "All that God wants reaches its perfect end, in spite of difficulties" (Attridge 1976:198). Josefus som Agab se dood so op: die dood van Agab leer ons om wys op te tree en jouself aan God se wil te onderwerp (JAnt 8.15.6 par 420).

4.1.1.3 Persoonlikheidsbeskrywing

Die beskrywing van 'n persoon speel 'n rol in sy opstel van 'n verhaal. Josefus beskrywe twee momente van elke persoon se lewe:

- (1) die aanvang van die persoonlikheid se lewe, en
- (2) die dood van die persoonlikheid (Jackson 1976:201).

Wanneer hy oor Abraham begin skryf, som hy hom as volg op: Abraham was intelligent in alle opsigte, sowel as oorredend vir die wat na hom luister (JAnt I.7.1 par 154-155). By die dood van 'n persoonlikheid gee hy 'n opsomming van die hoofkwaliteite van so 'n persoon se lewe. Abraham is 'n skitterende man in alle opsigte, en is waardig deur God vereer (JAnt I.7.1 par 256). Vir Josefus is die innerlike ervaring/belewing van sy karakters belangrik. So is daar emosies by die karakters aanwesig wat hul tot sekere dade aanspoor. Agab voel beledig deur Nabot se optrede en dit verklaar weer sy optrede teen Nabot.

4.1.2 Ooreenkomste en verskille tussen die LXX-verhaal en die Josefus-teks

4.1.2.1 Ooreenkomste

a Die aantal karakters stem ooreen

Die aantal karakters wat in die verhaal optree stem ooreen met die aantal karakters wat in die LXX optree.

b Die katagorisering van karakters stem ooreen

Agab is die protagonis, Isebel sy helper. God is die antagonis, met Elia wat as sy helper optree.

c Josefus volg die basiese storielyn van die LXX-verhaal

Die moedergebeure, die moordplan van Isebel, die strafgerig oor Agab en Isebel, en ten slotte Agab se strafgerig stem ooreen.

4.1.2.2 Verskille

Die weergawe van Josefus toon ook die volgende verskille: Gebeure word tot die verhaal toegevoeg, maar ook weggelaat.

a Die volgende gebeure word tot die verhaal toegevoeg

Par 355: Agab wil sy grond konsolideer (een eiendom maak- ἵνα συνάψας ἐν αὐτῷ), daarom wil hy Nabot se grond aankoop.

LXX: Die LXX, daarteenoor, sê dat Agab 'n groentetuin wil aanlê, daarom seek hy Nabot se grond (gee my jou wingerd - Δός μοί τόν ἀμπελῶνα σου καὶ ἔσται καὶ epeksegeties gebruik - ek wil dit as 'n groentetuin gebruik). Josefus laat die groentetuin uit. Agab stel nie belang in 'n groentetuin nie, hy wil sy grond konsolideer.

Par 355: Agab wil eers die grond koop teen enige prys (παρακαλοῦντος αὐτόν ἀποδόσθαι τιμῆς ὅσης) en Nabot kan enige ander grond van Agab uitkies in ruil vir syne (εἰ, δὲ μὴ βούλοιο χρήματα λαβεῖν ἐπιτρέποντος ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου). Twee woorde val 'n mens op, naamlik enige prys en enige grond. Agab wil baie graag hierdie grond bekom.

LXX: Die LXX, verse 2 & 3, skets 'n ander prentjie. Agab sal 'n ander goeie wingerd gee (nie enige wingerd nie) in ruil vir Nabot se wingerd. Indien dit Nabot nie geval nie, sal Agab die grond koop. Die volgorde wat Josefus gebruik en wat in die LXX voorkom, verskil ook. In Josefus se teks wil die Koning eers koop, dan ruil. In die LXX, daarteenoor, wil hy eers ruil en dan koop.

Par 355: Agab versoek (praesens participium παρακαλῶντος) Nabot om die wingerd te koop.

LXX: In die LXX, vers 2, beveel Agab (Δός 2 pers. ekv. aor. 2 imper. akt. van δίδωμι) Nabot om die wingerd aan hom te verkoop.

Par 355: Agab sê indien Nabot nie regtig wil verkoop nie (μὴ βούλοιο - Josefus laat Agab 'n sterk negatief gebruik) - dan kan Nabot dink in terme van 'n ruiling.

LXX: Hierteenoor gebruik die LXX (vers 2) 'n onpersoonlike werkwoord (ἀπέσκει) om tot 'n vergelyking met 'n koopprys te kom.

Par 355: Nabot reageer nie so sterk op hierdie aanbod van Agab soos dit die geval met die LXX is nie.

τοῦτο μὲν οὐ φησι ποιήσεν, teenoor LXX vers 3 ' μὴ μοι γένοιτο.

Par 355: Nabot se reaksie op Agab se aanbod oor sy grond het die bykomende gedagte: Nabot wil die vrug van sy eie land geniet wat hy geërf het van sy vader (οὗτος δέ την ἰδίαν καρπώσεται γῆν ἣν ἐκληρόνομησε τοῦ πατρὸς).

Daarteenoor gebruik die LXX die meervoud in vers 3 πατέρων. LXX vers 3: Nabot weier om aan Agab se aanbod te voldoen, omdat Nabot nie die erfdeel van sy vaders aan Agab gee nie (μὴ γένοιτο μοι παρὰ Θεοῦ μου δοῦναι κληρονομίαν πατέρων μου σοῖ)

Par 355: Nabot se weiering word nie so sterk in die Josefus-tekste uitgedruk (Nabot het gesê hy sal dit nie doen

nie - τοῦτο μὲν οὐ φησι ποιήσεν) as in die LXX-teks nie (mag dit nooit met my gebeur- μή μοι γένοιτο vers 3). (Vgl μη+optatief = sterk negatief.)

Par 356: Agab bad nie en eet nie sy ontbyt en hoofmaaltyd nie (μήτε λούεται μήτε ἄριστον αὐτῷ παρατίθεται μήτε δεῖπνον).

LXX : In vers 4 gaan Agab op sy bed lê, met sy gesig bedek, en hy eet nie.

Par 356: Die rede wat Josefus aangee waarom Agab kwaad is, is as volg: Hy het aan Isebel die teenkanting van Nabot oorgedra, terwyl hy vriendelik en gemoedelik teenoor hom was. Sy woorde was volgens koninklike gesag en gedrag, maar hy is beledig omdat Nabot nie wil gee wat hy gevra het nie - letterlik wil voorsien in wat hy waardig is nie. Josefus voeg 'n verdere plus by deur na Agab te verwys as die Koning (ὁ βασιλεὺς). Die gebruik van die bepaalde lidwoord is hier belangrik soos die verhaal verder gaan ontplooi.

Par 356: Agab se antwoord aan Isebel bevat heelwat plusse. Agab was vriendelik en gemoedelik teenoor Nabot. Agab het homself in sy koninklike waardigheid verneder. Agab voel beledig omdat hy nie gekry het wat hy gevra het nie (σκαλιότητα).

Par 357: Isebel sê sy sal sorg dat Nabot gestraf word (μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ τῆς Ναβώθου τιμωρίας).

Par 358: Josefus voeg 'n stukkie kommentaar oor Nabot in: Nabot kom uit 'n vername familie (εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπιφανοῦς).

Par 358: In paragraaf 358 bevat Isebel se brief 'n aanklag teen Nabot. Hierdie aanklag lees as volg: ὡς τὸν θεόν τε εἶη βλασφημήσας καὶ [Αχαβον] τὸν βασιλέα.- Nabot het gelaster, beide teen (τὸν) dié God en teen dié Koning. Daar is dus 'n dubbele aanklag teen

Nabot. Laster teen DIE God en DIE Koning (τε) en καί. (Blass DeBrunner par 444 en 445). Die LXX daarteenoor (vers 10) het slegs: Agab het God en die Koning geseen.

Par 359: As gevolg van die Koningin se brief, staan daar: οὕτως καταμαρτυρηθεὶς βλασφημῆσαι τὸν Θεόν τε καὶ Ἀχαβόν LXX vers 13: Die deugniete het presies gedoen wat Isebel beveel het. Die aanklag lui dan ook so: Εὐλόγηκας Θεόν καὶ βασιλέα. Die bykomende gebeure is as volg: Die dubbele aanklag staan weer voorop τε καὶ (beide en). Agab word nou by name genoem Ἀχαβόν .

Par 359: Isebel deel aan Agab mee dat hy die wingerd kan kry sonder om daarvoor te betaal (ποίκα.) LXX vers 15: Neem nou die wingerd in besit wat Nabot nie aan jou wou verkoop nie: ὅς οὐκ ἔδωκέν σοι ἀργυρίου. Isebel word gelyktydig saam met Agab veroordeel. In die LXX is die veroordeling geskei (verse 19 en 23). Wat in Josefus se teks voorkom, maar nie in die LXX nie, is die verwysing na Isebel as die ἡ βασίλισσα .

Par 359: Agab se reaksie by die aanhoor van Nabot se dood verskil by Josefus aansienlik van die LXX se , weergawe daarvan. Agab spring van sy bed af op en hy is bly (ἡσθη) en gaan na Nabot se wingerd.

LXX: Vers 16 sê dat Agab sy klere geskeur het en in rou is by die aanhoor van Nabot se dood.

Par 360: Nabot is die ware eienaar van die grond (ἀληθῆ δεσπότην τοῦ χωρίου). Nabot is onregverdiglik gedood (ἀδικως).

Par 360: God was kwaad. Die participium (ἀγανακτήσας) kan hier konsessief vertaal word. Aangesien God kwaad was, het hy Elia, die profeet, gestuur.

Par 360: Nabot word die werklike eienaar van die grond .

genoem (δεσποτην τοῦ χωρίου).

Par 360: Nabot is onregverdiglik vermoor (ἀδίκως asook in par 361 ἀδίκως). Hier kom iets nog by, naamlik dat Agab teen die wette van die land opgetree het (τοὺς πατρίους νόμους).

Par 361: Agab gee te kenne dat Elia met hom kan handel soos hy goeddink (ὅ τι βούλεται χρήσασθαι αὐτῷ).

Par 361: Agab het teen sy eie land se wette opgetree deur Nabot onregverdiglik dood te maak (παρὰ τοὺς πατρίους νόμους πολίτην).

Elia word hier die profeet genoem, asook in par 362, wat nie in die LXX voorkom nie.

Baie van die gebeure wat hier tot die LXX-verhaal toegevoeg is, is nie regtig nuwe gebeure in die sin van nuwe spykers wat in die plank ingekap word nie.

- i) Die gebeure wat bykom intensiveer 'n bepaalde handeling byvoorbeeld Agab eet nie ontbyt of die hoofmaaltyd nie, of
- ii) dit maak eksplisiet wat reeds in die teks aanwesig is byvoorbeeld Nabot is onregverdiglik gedood.

Daar is egter wel 'n nuwe spyker wat in die plank ingekap word. Nabot is die wettige eienaar van die wingerd. Agab het sy eie land se wette oortree en hier word eksplisiet gesê dat Nabot onregverdig (ἀδίκως) vermoor is (JAnt 8.13.8 par 360). Hierdie drie gebeure, naamlik wettige eienaar, landswette oortree en onregverdig vermoor, hou direk verband met mekaar, sodat dit een gebeurtenis vorm. In par 361 verbind Josefus die drie gebeure. "en teen sy land se wette 'n onregverdige burgerlike vermoor" (καί παρὰ τοὺς πατρίους νόμους πολίτην ἀδίκως ἀνηρηκότος). In nie een van die voorafgaande tekstradisies het hierdie gebeurtenis gefunksioneer nie. Dit is 'n nuwe spyker wat ingekap is.

b Die volgende gebeure word in vergelyking met die LXX- weergawe weggelaat

- * Nêrens word Nabot in die Josefus-verhaal 'n Jisreëliet genoem nie (vgl gebeure 1, 4, 6, 13 en 14). Elke keer laat Josefus dié gebeure in sy verhaal uit.
  - * Die gedagte aan, en die herhaling van 'n groentetuin ontbreek by Josefus (gebeure 2).
  - * Die gebeure oor Agab wat huis toe gaan, ontbreek ook in die Josefusverhaal (gebeure 4).
  - * Agab het op sy bed gaan lê, ontbreek by Josefus (gebeure 4).
  - * Die herhaling van die gebeure oor die Koop of ruil van die wingerd, ontbreek by Josefus (gebeure 6).
  - * Daar is ook geen verwysing na Agab as Koning van Israel nie, dat hy Agab dus in 'n besondere gesagsposisie verkeer nie (gebeure 8).
  - * Isebel versêel nie die briewe nie (gebeure 9).
  - * Die noukeurige herhaling van die uitvoering van Isebel se opdrag ontbreek (gebeure 12).
  - * Volgens die LXX het Agab, nadat hy van Nabot se dood , gehoor het, in rou gegaan. Josefus vermeld dit nie.
  - * Daar is geen verwysing na Agab in Samaria nie (gebeure 15).
  - * Daar is nie 'n uiterlike vyandskap tussen Agab en Elia nie (gebeure 17).
- Par 361: Die verhouding tussen Agab en Elia is ook nie so swak soos by die LXX nie. By Josefus sê Agab aan Elia dat Elia na goeddunke met hom kan handel (ὁ τι βούλεται χρῆσασθαι αὐτῷ.). Agab is so mak soos 'n lammetjie, terwyl die LXX Agab meer aggressief voorstel (ἐλὲ εὐρηκας, με ὁ ἐχθρὸς μου vers 20). "Jy het het my gevind, vyand van my".)

* Daar is ook geen verwysing na die varke en hoere in die oordeel van Josefus nie. In par 361 is die oordeel oor Agab nie so skrikwekkend by Josefus as by die LXX nie. In vers 19 stel die LXX dit as volg: "op die plek waar die varke en honde die bloed van Nabot gelek het, daar sal die honde ook jou bloed lek" (ἐν παντί τόπῳ ὃ ἐλείξεν αἱ ὕες καὶ οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθαί, ἐκεῖ λείξουσιν οἱ κύνες τὸ αἷμα σου). Oor Isebel lyk die oordeel ook verskriklik: "die honde sal haar verskeur by die muur van Jisreël" (οἱ κύνες κατάφαγονται αὐτήν ἐν τῷ προτείχισματι Ιεζραελ).

* Gebeure 19 plaas klem op 'n gelyktydige oordeel oor Agab, Isebel en Agab se huis. In die LXX, verse 21-23, het ons met afsonderlike oordele te make. Eers is dit Agab, dan die nageslag van Agab, en dan kom Isebel aan die beurt. In gebeure 19 ontbreek die vergelyking tussen Agab, Jerobeam en Baasa, waar Agab net so goddeloos is soos hulle. Benewens die oordeel (LXX vers 19) wat die profeet oor Agab uitspreek, vind ons 'n uitgebreide oordeel oor die nageslag van Agab (LXX vers 21 & 24). Dit is duidelik dat Josefus nie begaan is oor die nageslag van Agab nie: "en sy hele nageslag sal uitgewis word" (καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ γένος ἀπολείσθαι par 361). In Josefus word amper terloops na die nageslag van Agab verwys.

* In gebeure 22 ontbreek die oordeel oor Agab se familie wat betref die stad en veld. Die gebeure oor Isebel wat Agab verlei het ontbreek in die Josefus-vertelling. In die LXX is dit Isebel wat Agab verlei het. (ὥς μετέθηκεν αὐτόν Ιεζβελ ἡ γυνὴ αὐτοῦ).

* Agab volg ook nie die voetspore van die Amoriete soos in die LXX nie (gebeure 24).

Volgens Josefus (par 362) reageer Agab met berou na die aanhoor van die oordeel. In die LXX reageer (vers 16) Agab reeds by die aanhoor van Nabot se dood met berou. Die LXX

bring ook 'n tweede rondte van berou in die verhaal in (vers 27).

Gebeure 25 (Par 362): Hierdie paragraaf en vers 27 van die LXX vertel die leser van Agab se selfvernedering:

LXX VERS 27

ὡς κατενυγη Αχααβ
ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου
ἐπορεύετο
κλαίων καὶ
διέρρηξεν τὸν ἱτῶνα
ἐξώσατο σάκκον
ἐνήστευσεν
περιεβάετο σάκκον

JOSEFUS PAR 362

λύπη τῶν πεπραγμένων
καὶ μετάνειος, καὶ
σακκίον ἐνδυσάμενος
γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διηγεν
οὐχ ἀπτόμενος τροφῆς
ἀνθομολογουμένος τε τα
ἡμαρτημένα
τὸν Θεὸν οὕτως
ἐξευμενίσων

Josefus lê veral klem op die simboliese handeling van Agab. Volgens Josefus het Agab onder andere Kaalvoet rondgeloop.

Baie van die gebeure wat weggelaat is, is van so 'n aard dat daar nie 'n nuwe verhaal ontstaan het nie.

Die volgende voorbeeld sal dit duidelik maak.

Die term Jisreëliet kom nie in Josefus voor nie, maar die inhoud van hierdie begrip kom wel voor, daarom sê Josefus dat Nabot uit 'n belangrike familie kom (par 358 εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπιφανοῦς).

Daar is wel gebeure weggelaat ('n spyker is uitgetrek) in Josefus se weergawe van die LXX-verhaal. Die teks van Josefus gee 'n verkorte weergawe van die LXX (verse 17-29). In hierdie verkorte weergawe laat Josefus die gebeure rondom strafgerig 2, weg naamlik dat Agab die volk tot afgodery verlei het. Tereg sien Josefus dat dié deel niks met die moedergebeurtenis te make het nie. Agab is indirek verantwoordelik vir die moord op Nabot, deurdat hy toegelaat het dat Isebel aan bewind van sake staan. Hy koppel Agab se veroordeling nie aan afgode wat hy in Israel sou ingedra het nie, en daarmee sluit hy aan by die LXX se weergawe van die verhaal wat, soos aangetoon is, op hierdie punt van die MT

verskil. Die weglating van die gebeurtenis dui egter op 'n spyker wat uitgetrek is.

4.1.3 Die Karakterisering van die karakters

4.1.3.1 Agab

a Agab is imperialisties gesind

Hy wil sy grond verenig sonder om van bestaande grond af te sien, daarom wil hy eers Nabot se grond koop, en as dit nie kan nie, sal hy dit wil ruil. Agab wil sy grond konsolideer, daarom wil hy Nabot se grond aankoop. Josefus maak in sy teks geen melding van 'n groentetuin nie, terwyl die LXX dit twee maal herhaal. Om die grond te bekom, sal Agab enige prys betaal. Agab wil eers kyk of hy nie die grond kan bykoop nie, daarom wil hy, in teenstelling met die LXX eers koop, dan ruil. Agab wil nie somer van sy grond afstaan nie. Josefus teken Agab as 'n imperialis. Agab wil die grond baie graag hê. Hy is bereid om enige prys daarvoor te betaal of om ENIGE van sy ander grond daarvoor te ruil. Die LXX skets Agab nie so nie. Agab wil die wingerd ruil vir 'n ander wingerd, weliswaar 'n goeie wingerd, maar nie vir enige van sy wingerde nie. Agab is ook nie bereid om enige prys te betaal vir Nabot se wingerd nie.

b Hy is 'n swakkeling

In vers 7 spreek Isebel Agab sterk aan. Agab tree nie op soos wat van 'n koning verwag word nie en Isebel beveel Agab om op te staan (aor. imperatief), te eet (aor. imperatief) en om homself te was (imperatief), en sy sal vir hom die wingerd gee. Sy behandel hom soos 'n kind. Agab lyk na 'n swakkeling. Josefus volg hierdie gedagterigting op in sy skrywe. In par 356 sê Agab dat Nabot hom nie volgens sy koninklike waardigheid behandel het nie en in par. 361 erken Agab dat hy toegelaat het dat Isebel Nabot doodmaak. (αἰσχρὸν γὰρ οὖτα ἐπὶ ἀμαρτήματι ληφθῆναι ὑπὸ αὐτοῦ), aangesien [participium konsessief vertaal] hy skaam is oor die sonde wat aan hom toegeskryf kan word [idiomaties vertaal]). Op grond van

(κατ' ἐκεῖνον) sy eie skulderkentenis kondig Elia God se oordeel aan.

c Agab is nie aggressief nie

Agab tree baie menslik op. Hy vra/versoek Nabot (παρακαλοῦντος) of hy nie sy wingerd aan hom sal verkoop nie. In die LXX beveel Agab vir Nabot om sy wingerd aan hom te verkoop. Indien Nabot sterk daarvoor voel om nie te verkoop nie, dan kan hulle 'n ruiling aangaan. Volgens Josefus praat Agab baie mooi met Nabot en was hy vriendelik en gemoedelik. Hy het Nabot nie in amptelike hoedanigheid gaan ontmoet nie. Daar bestaan geen rede om hierdie weergawe van sy benadering tot Agab in twyfel te trek nie. Dit strook met die voorafgaande, waar hy Nabot versoek het om sy wingerd te verkoop en waar hy selfs Nabot se wens eerbiedig indien hy nie wil verkoop nie, maar liever sal ruil. Wanneer Elia Agab tegemoet gaan, dan is Agab die ene nederigheid. Elia kan met hom maak soos dit Elia behaag.

Die LXX daarteenoor, teken Agab heel astrant. Het die vyand van my, my gevind! (Εἰ εὐρηκὰς με, ὁ ἐχθρὸς μου). Selfs Isebel berispe hom soos wat 'n mens 'n kind berispe: "Hou op om Kleinserig te wees en gaan versorg jouself".

d Agab oortree sy eie landswette

Agab is nie net 'n imperialis nie, maar hy verbreek ook sy eie land se wette (παρά τοὺς πατριῶς νόμους). Josefus was nie net 'n mens wat aan die Wet gehoorsaam was nie, hy was ook 'n gehoorsame landsburger. Ook hierdie aspek van sy lewe kom in sy nuwe teks voor. Op grond (κατ' ἐκεῖνον) van Agab se skulderkentenis (αἰσχρὸν γὰρ ὄντα ἐπὶ ἁμαρτήματι ληφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ) spreek Elia die oordeel uit. Volgens Josefus (die deel kom net by Josefus voor (par. 361)), weet Agab dat hy nooit Isebel moes toegelaat het om sake te reël nie en daarom verstaan hy Elia se oordeel.

e Agab is 'n moordenaar

Hy is 'n moordenaar vanweë die feit dat hy nie Isebel gestop het nie (par 361).

f Die oordeel oor Agab is nie so geweldig nie

Agab weet waaroor hy gestraf gaan word. Elia kondig Agab en Isebel se dood aan, maar ook die nageslag van Agab gaan vernietig word. Josefus gebruik 'n sterk woord ἀπολείσθαι, omdat Agab goddeloos ἀσεβῆσαι en wreed is. Josefus voeg 'n deeltjie in wat nie in die LXX voorkom nie: "en teen sy land se wette, onregverdig 'n gedood het" (παρά τοὺς πατρίου νόμους πολίτην ἀδίκως).

4.1.3.2 Nabot

Josefus skets die rol van Nabot as volg:

a Nabot is nie 'n onverbiddelike mens nie

Josefus stel Nabot nie as 'n onverbiddelike mens voor soos wat die LXX dit doen nie. Hy gebruik nie in sy teks die μή + optatief konstruksie, soos wat die LXX doen nie. Die LXX gebruik die uitdrukking in die konteks van 'n eedswering: "Mag God dit verhoed dat ek die erfdeel van my vadere vir jou gee". Josefus gebruik 'n gematigde uitdrukking. Die gematigde uitdrukking οὐ φησι ποιῆσεν (letterlik - hy sê egter, [μὲν], om dit nie te doen nie). Dit is ook menslike redes wat Nabot aanvoer waarom hy nie die grond wil verkoop nie. Hy wil graag die vrug van sy land geniet, en die grond het hy van sy pa geërf. In die LXX is Nabot se antwoord kortaf. Nabot druk hom sterk uit teen die aanbod van Agab: μή μοι γένοιτο παρὰ Θεοῦ (vers 3). Hy roep selfs God in om so iets te verhoed (παρὰ Θεοῦ). In die LXX staan Nabot sterk by die tradisies κληρονομίαν πατέρων μου (vers 3). Die grond is Sibbegrond en behoort aan die stam. Volgens Levitikus 25:23-25 mag die grond slegs aan iemand in die sibbe verkoop word. Teenoor die tradisie vaste Nabot van die LXX, staan die Nabot van Josefus op 'n heel ander vlak. Nabot het nie soseer erg aan die tradisie van die vaders nie, maar hy het die grond van sy pa geërf: enkelvoud πατέρος

teenoor πατέρων, meervoud in die LXX. Collingwood wys daarop dat die Romeine mense was met 'n besondere historiese bewussyn en "the inheritance from the past of institutions scrupulously preserved ... the moulding of life according to the pattern of ancestral custom" (voetnota Naude 1963:24). Hierdie uitgangspunt van die Romeine het nie by Josefus 'n rol gespeel nie. Josefus teken Nabot as een wat nie erg het aan die tradisie nie, hy wil net sy grond geniet.

b Nabot is 'n vername man

Josefus teken Nabot as 'n vername man (par 358 εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπιφανοῦς), wat uit 'n vername familie kom. Hierdie gedagte het Josefus aan die LXX ontleen. Josefus maak hier eksplisiet wat reeds implisiet in die teks sit. Die feit dat Nabot 'n Jisreëliet genoem word, impliseer "belangrikheid", want die gentilicum word nie by non-entiteite gebruik nie. Nabot kom uit 'n vername familie en daarom kan hy by die vergadering voorsit. Josefus het van vername of belangrike mense gehou. Hy het sy hoëpriesterlike afkoms beklemtoon, asook sy afkoms van die Hasmoniese Koninklike huis. "To prove his own veracity, and the validity of his pride in his social status, he expounds his genealogy as it appeared in the registers. He emphasises his descent from Jonathan I (JVit 1.1 par 2-6) and therefore from the Hasmonean house, which he explicitly describes as the royal house" (Annandale-Potgieter 1989:2). Hierdie stukkies kommentaar teken Nabot ook as 'n vername man, uit 'n vername familie. Hy doen dieselfde met Isebel, sodat hy uiteindelik hierdie twee teenoor mekaar kan afspeel. Hierdie gemoedlike, toeganklike Nabot, kom uit 'n vername familie. Hy wil net sy eie besitting geniet wat hy van sy pa geërf het. Alhoewel hy vermoënd is, het hy geen ambisies met hierdie vermoë nie. Sy mag is onder beheer en beteuel. Hierdie goeie, vername man is ONREGVERDIGLIK vermoor. Hy wat die wettige eienaar van sy grond was, is deur Isebel vermoor. Die magsugtige koningin se mag is onbeheers en onbeteuel. Die LXX verwys na Elia as die Tesbiet (verse 17 en 28 Θεοβίτην). By Josefus word deurgaans na Elia verwys as die profeet (par 360, 362).

4.1.3.3 ISEBEL

a Isebel is 'n sterk karakter

Isebel tree as die sterk persoon in die koninklike huishouding op. Sy beveel (παρεκαλεῖ) Agab om nie Kleinserig te wees nie en ouder gewoonte te gaan bad. Sy sal sorg (die koningin sê vir die koning - waar die koning eintlik die gesagsfiguur is) dat Nabot gestraf word. In die LXX, vers 8, skryf sy die brief in Agab se naam en verseël dit met sy ring, terwyl sy in Josefus se teks dadelik briewe stuur, bloot in die naam van Agab, sonder verseëling. Haar woord is genoeg. Haar opdrag word sonder enige teenstribbeling uitgevoer. In par 359 doen die manne wat die Koningin (ἡ βασίλισσα) beveel het in haar verslag.

Volgens Josefus is Isebel dus die sterk een in die koninklike huishouding, en sy hou van mag. Dit wil voorkom of Josefus vir Isebel aan die hand van Alexandra geteken het. Vir hom hoort 'n vrou nie in die politiek nie. Die rede waarom vrouens wel in die politiek werksaam is, is vanweë die feit dat die mans sulke swakkelinge is, en die gedagte kom sterk na vore wanneer 'n mens sy sketsing van die rol van Isebel vergelyk aan die hand van Alexandra.

Die teks oor Alexandra (JAnt 13.16.6 par 430-432)

430 (6) Ταῦτ' εἰπούσα μετ' οὐ πολὺ ἐτελεύτησε, βασιλεύσασα ἑτὴ ἐννέα, τὰ δὲ σύμπαντα βιώσασα τρία καὶ ἑβδομήκοντα, γυνὴ τῷ ἀσθελεῖ τοῦ φύλου κατ' οὐδὲν χρησαμένη· δεινὴ γὰρ εἰς τὸ φίλαρχον ἐν ταῖς μάλιστα γενομένη διήλεγξεν ἔργοις τό τε πρακτικὸν τῆς ἐν αὐτῇ γνώμης καὶ τὸ ἀσύνετον τῶν αἰεὶ πταιόντων· περὶ τὰς δυναστείας ἀνδρῶν·
431 τὸ γὰρ παρὸν κρεῖττον ἀξιοῦσα τοῦ μέλλοντος καὶ πάντα δεύτερα τιθεμένη τοῦ ἐγκρατῶς ἄρχειν, οὔτε

καλοῦ οὔτε δικαίου ἕνεκά γε τούτων ἐπεστρέφετο. εἰς γοῦν τοῦτο τῷ οἴκῳ ἀτυχίας τὰ πράγματα περιέστησεν, ὥστε ἦν μετὰ πλείστων κινδύνων καὶ ταλαιπωρίας περιεκτίσαστο· δυναστείαν ἐπιθυμίᾳ τῶν μὴ προσηκόντων γυναικί, χρόνοις οὐ πολλοῖς ὕστερον ἀφαιρῆθαι, τοῖς μὲν δυσμενῶς ἔχουσιν πρὸς τὸ γένος αὐτῶν τὴν αὐτὴν γνώμην προθεῖσα,¹ τὴν δὲ ἀρχὴν ἔρημιον τῶν προκηδομένων² ποιησά-
432 μένη. καὶ ξυμφωρῶν δὲ ἐνέπλησε καὶ ταραχῆς, ἐξ ὧν ζῶσα ἐπολιτεύσατο, καὶ μετὰ τὴν τελευταίην τὸ βασίλειον οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ οὕτως ἄρξασα ἐν εἰρήνῃ· τὸ ἔθνος διεφύλαξεν. τὰ μὲν οὖν περὶ Ἀλεξάνδραν³ τοῦτο εἶχε τὸ τέλος.⁴

b 'n Vergelyking tussen Isebel en Alexandra

(1) Albei is Koninginne.

Slegs in die teks van Josefus word spesifiek na

Isebel verwys as DIE KONINGIN (Jant 8.13.8 par 359).

(2) Albei hou van mag.

ISEBEL

Op haar woord het die
regeerders Nabot
doodgemaak, want sy
is die βασίλισσα

ALEXANDRA

Die mans was nie in
staat om 'n regerings-
basis te skep nie,
maar sy het.

Sy het 'n
buitengewone begeerte
gehad vir die mag om
te regeer (τό
φίλαρχον)

Isebel beveel Agab
rond.

παρεκάλει μικροψυχείν
παυσάμενον

Alexandra skep
'n regeringsbasis.
δεινή γὰρ εἰς τό
φίλαρχον ἐν αἰί
πταιόντων περί τας
δυναστείας ἀνδρῶν.

(3) In albei gevalle teken hy die mans as swakkelinge

Agab erken dat

hy nie sterk teenoor

Isebel opgetree het nie.

αἰσχρὸν γὰρ ὄντα

ἐπὶ ἁμαρτήματι

Die mans is

swakkelinge.

πταιόντων περί τας
δυναστείας ἀνδρῶν.

Die ooreenkomste tussen Isebel en Alexandra is opvallend. Voeg hierby Josefus se vooroordeel ten opsigte van die vrou in regeringshoedanigheid (δυναστείαν ἐπιθυμία των μὴ προσηγόντων των γυναικῶν par 431), dan is dit heel moontlik die rede waarom Josefus Isebel so negatief teken. Alexandra het daartoe bygedra dat die Hasmoniese ryk nie werklike opvolgers gehad het nie (πρὸς τό γένος ἀντῶν τήν αὐτήν γνώμην προθείσα par 431). Josefus het self aan die Hasmoniese ryk behoort en daarom was dit vir hom 'n baie teer saak. Dit is dus heel moontlik dat Josefus se negatiewe beoordeling van Isebel aan die hand van Alexandra gedoen is. Hierdie negatiewe siening van die vrou in die politiek, het

Josefus se skep van sy "nuwe teks" beïnvloed. Die vrou hoort nie in die politiek nie.

Die mans moet hulle verantwoordelikheid nakom, dan sal sulke onreg nie gepleeg word nie. (Agab erken dit in sy skuld=belydenis JAnt 8.13.8 par 361.) 'n Verdere saak wat Josefus negatief teenoor die vroue gestem het, is hulle strewe na mag. Ten spyte van die positiewe opmerkings oor Alexandra, verwyd hy haar omdat sy 'n verskriklike liefde vir MAG gehad het (δελνὴ γὰρ εἰς τὸ φιλαρχόν par 430). Sy was slim in vergelyking met baie mans wat nie 'n regeringsbasis kon skep of hou nie. Sy was 'n STERK VROU om mee rekening te hou. Weer opper Josefus haar magsbewustheid: πάντα δεῦτερα τιθεμένη τοῦ ἐγκρατῶς ἀρχεῖν (JAnt 13.14.3 par 431). Alexandra plaas alles tweede, met die oog op (εἰς τὸ + infinitief = doel) regeringsmag. Hierdie magsbewustheid van Alexandra, asook die feit dat sy as vrou regeer, het Josefus glad nie aangestaan nie. Dit pas nie by 'n vrou nie (δυναστείαν ἐπιθυμία μὴ προσηκόντων γυναικί). Die begeerte (datief van besit) tot mag/regeringsmag, is dinge wat nie by 'n vrou hoort nie. Deurdat sy alles tweede geplaas het om te kan regeer, het sy geen konsiderasie (ἀξίουσα) vir die mooie (καλοῦ) of geregtigheid nie (δικαίου). Isebel het in die Josefusverhaal ook van mag gehou, dit is reeds uitgespel. In Isebel se verhouding tot Agab kom hierdie magsbewustheid sterk na vore. Wanneer Elia Agab aanspreek oor sy sonde, toon Agab werklike berou. Hierdie berou kom duidelik in die simboliese handeling van Agab na vore, deurdat hy met 'n sakkleed en kaalvoet rondloop. Isebel wat tegelykertyd saam met Agab veroordeel is, bly onberouvol. Deur Agab se berou so sterk te skets, lyk dit of Agab nie so 'n slegte koning is nie, maar eerder 'n swak koning wat deur 'n sterk koningin gemanupileer word; dit blyk uit sy eie bekentenis. Josefus skep 'n kontrabeeld tussen Agab en Isebel, sodat Isebel as die sterk, slegte koningin uitgebeeld kan word.

4.1.3.4 ELIA

Die LXX verwys byvoorbeeld na Elia as 'n dienskneg

(δουλος) terwyl Josefus deurgaans na Elia as profeet (προφήτη) verwys. God se profeet kom na Agab oor die onreg wat Agab gepleeg het. Hierdie onreg raak die feit dat hy toegelaat het dat Isebel Nabot vermoor (αἰσχρον γὰρ ὄντα ἐπὶ ἁμαρτήματι). Op grond van hierdie erkenning van Agab (κατ' ἐκεῖνον par 361) spreek Elia die oordeel oor Agab uit. Die profeet Elia (par 361) kan met hom (Agab) maak soos wat hy goeddink. Agab aanvaar die gesag van die profeet sonder meer. Elia hoef nie eers die oordeel oor Agab aan te kondig sodat hy daardeur "sag " gemaak is, om sonder meer die gesag van Elia te aanvaar nie. Die oordeel volg na die erkenning van die gesag van die profeet oor sy lewe (par 361). Toe Agab die oordeel verneem en sy skulderkenning gedoen het, het hy dadelik tot die simboliese handeling van berou oorgegaan. In par 362 sluit Josefus die deel as volg af: "en die profeet het hierdie dinge aan die Koning duidelik gemaak" (καὶ ὁ μὲν προφήτης ταῦτ ἔδηλωσε τῷ βασιλεῖ).

Profesie speel by Josefus 'n geweldige belangrike rol, want hy het homself as 'n profeet beskou (Annandale-Potgieter 1989:4). Josefus noem homself 'n boodskapper van God (ἐγὼ δ' ἄγγελος ὑπο Θεοῦ προπεπομένος). In sy Vitae 1.42 par 209 het God in drome vir hom toekomstige dinge geopenbaar. Hy moet saam met die Galilieërs veg teen die Romeine, alhoewel hulle teen die Romeine gaan verloor (vgl. ook JBJ 3.8.3 par 352-354, JAnt 1.1.7. par 37).

In Josefus se verhaal word die name van al die karakters gevind, maar inhoudelik is hulle ander karakters, sodat die relasies tussen hulle noodwendig anders moet lê. Agab staan byvoorbeeld in 'n ander verhouding tot Elia. Hy bestempel Elia nie as sy vyand nie, maar is baie insiklik teenoor Elia. Elia kan met hom maak soos hy goeddink (JAnt 8.13.8 par 361). In sy verhouding teenoor Isebel is Agab die ene onderdanigheid. Hy doen wat sy BEVEEL, en hy erken hierdie sonde van hom (JAnt 8.13.8 par 361). Agab self het nie die moord gepleeg nie, maar hy het Isebel laat regeer en nie self die leisels gehou nie. Dit is sy sonde. Josefus verskil op hierdie punt van die LXX.

Volgens die LXX het Agab self die moord gepleeg. Omdat Josefus Agab indirek vir die moord op Nabot verantwoordelik hou, skakel hy die gebeure rondom strafgerig 2 uit, wat lei tot 'n struktuurverandering in die Josefusteks. Dié gebeure het, volgens Josefus, geen kousale verband met die moedergebeure nie. Deur egter dié gebeure uit te los, het hy 'n nuwe verhaalstruktuur geskep. Josefus het nie net 'n nuwe/ander verhaalstruktuur geskep nie, maar ook 'n nuwe plot en ontknoping van die verhaal. Die verskille waarmee 'n mens tot nou toe gekonfronteer is, het te make met die perspektief van die verteller, wat rondom hierdie perspektief/gesigspunt sy materiaal selekteer en orden.

4.1.4 Die gesigspunt van die vertellers

Agab wil graag sy grond konsolideer en is bereid om enige prys te betaal om konsolidasie te bewerkstellig (par 355). Hy ontmoet Nabot selfs op 'n persoonlike vlak (par 356). Toe Nabot weier is hy buitengewoon teleurgesteld (par 356). Agab is ook uitermate bly toe hy van Nabot se dood verneem en gaan dadelik af om die grond in besit te neem. Isebel is 'n vrou wat van mag hou. Sy is ook 'n vrou wat van geld hou. Nadat sy van Nabot se dood verneem het, sê sy vir Agab om die wingerd te gaan vat en hy hoef nou nie eers daarvoor te gaan betaal nie (par 359). God se profeet sien die onreg wat gepleeg word, terwyl Agab ook gou erken dat hy onreg gepleeg het (par 361 en 362), daarom kan Elia maar met hom maak soos hy goeddink. Twee maal verwys die verteller eksplisiet na hierdie onreg, wat uiteindelik ook gelei het dat die koning nie sy eie landswette gehoorsaam het nie en sodoende 'n burgerlike vermoor het. Die ontleding van die weergawe van Josefus se interpretasie van die Nabot-verhaal tot nou toe kan 'n mens as volg opsom: Begeerte, mag en geld lei tot die verbreking van (lands)wette en gevolglik die onregverdige dood van 'n burgerlike. "Onregverdige dood" dui op 'n bepaalde evaluering van die verteller.

4.1.5 Die plot van die verhaal

Die intrige van 'n verhaal bestaan uit mense, gebeure, ruimte-tyd, seleksie en ordening tot 'n eenheid van funksie en betekenis. Agab, om met die karakters te begin, is die hoofkarakter in die verhaal. Hy is 'n imperialis, wat selfs teen die wette van sy land sal ingaan om sy drang na grondbesit te bevredig. Hy is egter 'n swakkeling, altans so sien Isebel hom, want hy tree nie op soos wat dit van die koning verwag word nie. Elia sien hom as 'n swakkeling, want hy kan nie vir Isebel regeer nie. Daarom hou Elia vir Agab verantwoordelik vir die moord op Nabot. In die LXX het Agab vir Nabot vermoor (vers 27), by Josefus is Agab verantwoordelik gehou vir die moord op Nabot, want hy het nie sterk opgetree teen Isebel nie (par 361 ἀίσχρον γὰρ ὄντα ἐπὶ ἀμαρτήματι ληφῆναι ὑπ' αὐτοῦ, want hy is in skande oor die sonde wat hy toegelaat het).

Isebel tree as 'n sterk persoon na vore. Sy hou van mag. Sy tree dominerend op en alhoewel sy en Agab gelyktydig veroordeel word, toon sy, anders as Agab, geen berou nie. Dit toon die hardheid van hierdie vrou. Agab is meer menslik, hy tree gemoedelik op teen Nabot, terwyl sy hard optree. Sy is 'n ystervrou.

Nabot wil die vrug van die land geniet wat hy van sy pa geërf het. In die LXX is die grond van die vaders die rede waarom Nabot nie die wingerd wil afstaan nie. By Josefus is Nabot nie oor die erflating bekommerd nie, maar oor die vruggebruik van die grond. 'n Belangrike man, wat net sy grondjie wil geniet, daarom is die moord op hom so onregverdig.

Elia tree as God se profeet op. Hy tree net so sterk as profeet op, soos in die LXX. By beide tekste bly die moedergebeure dieselfde. Wat die ander gebeure betref, is daar wel 'n verskil.

Die LXX verbind Agab met die moord op Nabot, terwyl Josefus vir Agab verantwoordelik hou vir die moord op Nabot, omdat hy nie sterk regeer nie, en omdat hy sy eie landswette oortree. Die interaksie tussen die komponente bring 'n mens by die

intrige van die verhaal. God verwag van 'n koning sterk leierskap en gehoorsaamheid aan landswette.

4.1.6 Die ontknoping van die verhaal

Agab erken twee keer dat hy verkeerd gehandel het. In sy strewe om die grond te konsolideer, het hy toegelaat dat Isebel die leisels by hom oorneem. Hierdie verkeerde begeerte het daartoe gelei dat 'n burgerlike onskuldig gedood is. Onderwerping aan God, met berou, lei tot vergifnis.

4.1.7 Die skrywer en die tyd waarin die verhaal geskryf is

Dié gesigshoek van die verteller staan nie los van tyd en ruimte nie.

4.1.7.1 Die rol van Josefus se persoonlike lewe

Josefus is 'n man wat roem op sy hoëpriesterlike afkoms. Die leser moet dit goed verstaan dat hy van 'n vooraanstaande, priesterlike klas kom (*πρωτης ἐφημερίδος*), dit wil sê van Jehoiarib. Hierdie priesterlike afkoms van hom verklaar die klem wat hy deurgaans in die Bybelse geskiedenis op die wet en die nakom daarvan lê. Trouens, so sluit hy die lewe van Koning Agab af (JAnt 8.15.6 par 420) en so som Varneda (1986:253) Josefus se werk op: "He who obeys the will of God and does not transgress his laws will prosper in all". As gevolg van sy priesterlike afkoms en inslag, het Josefus ook 'n sekere moraliteit daarop nagehou. Toe 'n groep jongmanne Ptolemeus se vrou beroof het, het hy die gesteelde goed gekonfiskeer en aan haar terug besorg, omdat dit teen die wet is om jou vyand te beroof (JVit 1.26 par 128). Volgens Attridge het Josefus mense verafsku wat gestrewe het na mag, geld en posisie. "Greed for either money, or power or position emerges as one of the most significant vices in the annals of the Hebrews and it is inserted in several places where there is little or no scriptural foundation" (1976:122). Isebel het nie net oortree in haar strewe na mag en die

gesagsposisie wat sy teenoor Agab ingeneem het nie, maar sy het ook 'n derde euwel gepleeg, naamlik geld. Waar Agab bereid was om enige prys te betaal, kan Agab, volgens Isebel, die wingerd van Nabot kry sonder om daarvoor te betaal. Morele verval vind juis plaas, volgens Josefus, waar mag, geld of posisie 'n rol speel (JAnt 1.53). Dit is hierdie strewe na mag, geld en posisie wat uitloop op Nabot se dood. Hierdie strewes het onreg teenoor 'n onskuldige landsburger in die hand gewerk.

Josefus het homself ook as 'n profeet gesien. "Josephus linked his prophetic calling to his priesthood. Three times in the course of his writings Josephus states that God sent him dreames concerning future events" (Annandale-Potgieter 1989:4). As profeet het hy insigte verkry oor God se plan. "Therefore his prophetic power lay in the combination of exegetic skill and divine inspiration" (Annandale-Potgieter 1989:4). Die hele gedagte van profesie rus by Josefus op die basis van God se voorsienigheid (VOORWETE προνοια), daarom kan 'n profeet geglo word. So gaan die profeet Elia se oordeel oor Agab in vervulling. In die Antiquitates skryf Josefus drie slotwoorde. In boek 4 kom die eerste slotwoord voor. Saul sterf volgens die voorspellings van Samuel, omdat hy ongehoorsaam was aan God. Die tweede slotwoord handel oor Agab in boek 8, par 420. Vir die gebruikelike vervulling van 'n profesie gebruik Josefus die term προνοια, maar hier gebruik hy die terme ἡ τοῦ χρεῶν ἰσχυς (die krag van noodwendigheid). Josefus fel 'n sterk morele oordeel oor Agab. Hierdie goddelose Agab is ἀνοια en πονηρία, en het al die Konings oortref in goddeloosheid.

Die boodskap aan die lesers is duidelik. 'n Mens moet nie ligtelik met die profeet en sy profesie omgaan nie. Waar hy, Josefus, self ook 'n profeet is, moet die lesers ag gee op sy profesie. Ook aan hom openbaar God toekomstige gebeure deur middel van drome (JBJ 3.8.3, par 352-254, JAp 1.1.7 par 37).

4.1.7.2 Josefus is 'n wetsgehoorsame burger

Toe Josefus van verraad beskuldig is, het hy aangetoon dat

hyself ook 'n afkeer het aan 'n man wat nie aan sy eie land se wette gehoorsaam is nie, en dat dit totaal verkeerd is om teen jou eie land en sy burgers op te tree. Dit vorm 'n deel van sy apologie (vgl JVit. 46.55 par 239-289). Hierdie uitgangspunt van hom vind ook weerklank in sy weergawe van die Nabot-vertelling. Agab erken self dat dit verkeerd is om jou landswette te verbreek en 'n onskuldige burgerlike te dood.

Die Romeine het 'n sterk afkeer gehad in iemand wat teen sy land se wette ingaan. Die Romeinse lesers sou 'n sterk afkeer teenoor Agab hê. Josefus was 'n gedissiplineerde man en het groot agting vir die Romeinse burgerlike gehoorsaamheid gehad. Trouens, Josefus het sy troepe (JBJ 2.20.7) volgens die Romeinse kodes opgelei en volgens die Romeinse afdelings ingedeel. Hy het hulle streng daarvolgens gedissiplineer (JBJ 2.20.7 par 577-578; Annandale-Potgieter 1989:6).

4.1.7.3 Die situasie waarin Josefus geleef het

Josefus sluit nou aan by die Grieks-Romeinse geskiedskrywing van daardie tyd. Die karakters is gesekulariseer. Nabot is 'n gemoedelike persoon wat net die vruggebruik van sy land wil hê. Die wingerd/grond van die voorvaders speel nie hier 'n rol nie. Die ou verlede dien as exemplum (dit is dus eksemplaries), met 'n verklarende waarde vir latere tye (Naude 1963:17). Josefus som Agab se dood so op: die dood van Agab leer ons om wys op te tree en jouself aan God se wil te onderwerp (JAnt 8.15.6 par 420).

In 'n poging om 'n werk te produseer wat algemeen en vir alle tye geldig sou wees, het Toekudides reeds in sy geskiedskrywing van 'n gesekulariseerde *mythus* gebruik gemaak (Naude 1963:16). Hierdie gedagte van imperialisme en geweld, soos ons gesien het, is die beeld waarmee Josefus vir Agab en Isebel geteken het. Byvoorbeeld: Isebel het nie net oortree in haar strewe na mag en die gesagsposisie wat sy teenoor Agab ingeneem het nie, maar sy het ook 'n derde euwel aangehang, naamlik geld. Waar Agab bereid was om enige prys

te betaal, kan Agab, volgens Isebel, die wingerd van Nabot kry sonder om daarvoor te betaal (ontbreek in die LXX). Morele verval vind juis plaas volgens Josefus, daar waar geld, mag of posisie 'n rol speel (JAnt 1.2.1 par 53). Dit is hierdie strewe na mag, geld en grond, wat uitgeloop het op die moord van Nabot. Hierdie strewes het onreg teenoor 'n onskuldige burger in die hand gewerk. Naude waarsku dat 'n mens nie Josefus se gedagtegang te maklik moet koppel aan die Griekse gedagtegang nie. Josefus gebruik wel die tegnieke van die Grieke. Hy teken byvoorbeeld die karakters meer menslik, imperialisties en gewelddadig en dat dié werk waar moet wees vir alle tye, maar hy sluit nie aan by die Grieke en Romeinse kritiese siening van die geskiedenis nie (Naude 1963:26).

4.1.8 Konklusie

4.1.8.1 'n Verskuiwing van elemente het plaasgevind

Alhoewel Josefus se verhaal dieselfde aantal karakters het in ooreenstemming met die LXX, en daar geen rolverskuiwings onder die karakters by Josefus se verhaal plaasgevind het nie, is daar gebeure tot die LXX-verhaal toegevoeg en weggelaat.

a Nuwe gebeure in Josefus se verhaal

Daar is nuwe gebeure in die verhaal ingedra (vgl 4.1.2.2a hierbo). Nabot is die wettige eienaar van die grond. Agab het sy eie land se wette oortree deur 'n burger onregverdig te vermoor (par 361).

b Daar is gebeure weggelaat (vgl 4.1.2.2b hierbo)

Die gebeure rondom strafgerig 2 is weggelaat.

4.1.8.2 Die woldrade wat tussen die spykers gespan word verskil van mekaar in die LXX en JOSEFUS

a Die relasies tussen die elemente verskil

Die karakters in Josefus is almal met nuwe inhoud gevul, wat

beteken dat die relasies tussen hulle en die gebeure anders lê.

b Die struktuur, plot en ontknoping verskil van die LXX-verhaal

As gevolg van al bogenoemde verskille beteken dit dat 'n nuwe struktuur, plot en ontknoping van die Josefus-verhaal ontstaan het.

4.1.8.3 Klassifisering van die Nabot-verhaal in die teks van Josefus in vergelyking met die LXX

Om 'n herkenbare weergawe van die moederteks te wees word die volgende vereistes gestel:

- (1) Om 'n Kopie van die moederteks te wees, moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees om 'n kopie van die moederteks te wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie, het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

Josefus se verhaal is 'n herskrywing van die LXX-verhaal, omdat daar gebeure toegevoeg en weggelaat is. Die rede vir die herskrywing het te make met die perspektief waaruit die verhaal geskryf is, asook die tydsomstandighede toe die verhaal geskryf is.

4. 2	DIE RESEPSIE VAN 1 KONINGS 21 IN HANDELINGE 6 EN 7	145
4. 2. 1	Inleiding	145
4. 2. 2	Die opbou van die Stefanus-verhaal	147
4. 2. 3	Ooreenkomste en verskille tussen die MT- weergawe/LXX-weergawe volgens die Lukas- verhaal	152
4. 2. 4	Die gesigspunt en karaktertekening in Lukas se verhaal	154
4. 2. 5	Die plot van die Nabot-verhaal in Handeling 6 en 7	157
4. 2. 6	Die ontknoping van die Nabot-verhaal in Handeling 6 en 7	157
4. 2. 7	Die historiese konteks waarin die verhaal vertel is	158
4. 2. 8	Konklusie	158

ΠΡΑΞΕΙΣ

The Appointment of the Seven

6 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν ἐγένετο γογγυσμός τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι^α παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. 2 προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπαν, Οὐκ ἄρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις· 3 ἐπισκέψασθε δέ^β, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρου-

μένους ἐπὶ πλήρεις πνεύματος καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης· 4 ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν. 5 καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλῆθους, καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρης πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον καὶ Πρόχορον καὶ Νικάνορα καὶ Τίμωνα καὶ Παρμενᾶν καὶ Νικόλαον προσήλυτον Ἀντιοχείᾳ, 6 οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ προσεψάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.

7 Καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ^γ ἠύξανεν, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἄριθμός τῶν μαθητῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολὺς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

The Arrest of Stephen

8 Στέφανος δὲ πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. 9 ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης^δ Λιβερτίνων καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀσίας συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ, 10 καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. 11 τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας ὅτι Ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν θεόν· 12 συνεκίνησάν τε τὸν λαόν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, 13 ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς

λέγοντας, Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται λαλῶν ῥήματα κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου [τούτου] καὶ τοῦ νόμου· 14 ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη ᾧ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. 15 καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν πάντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

ΗΡΑΞΕΙΣ

Stephen's Speech

7 Εἶπεν δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, Εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει; 2 ὁ δὲ ἔφη, "Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. Ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν, 3 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν ἣν ἄν σοι δείξω. 4 τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων κατώκησεν ἐν Χαρράν. κακείθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετώκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε, 5 καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός, καὶ ἐπηγγέλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατὰσχεσιν αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. 6 ἐλάλησεν δὲ οὕτως ὁ θεὸς ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροιον ἐν γῇ ἁλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια· 7 καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἂν δουλεύουσιν κρινῶ ἐγώ, ὁ θεὸς εἶπεν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται καὶ λατρεύουσίν μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. 8 καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς· καὶ οὕτως ἐγέννησεν τὸν Ἰσαὰκ καὶ περιέτεμεν αὐτόν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καὶ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰακώβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας.

9 Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσήφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ, 10 καὶ ἐξείλατο αὐτόν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτόν ἡγούμενον ἐπ' Αἴγυπτον καὶ [ἐφ'] ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. 11 ἦλθεν δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον καὶ Χανάαν καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ ἠὖρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. 12 ἀκούσας δὲ Ἰακώβ ὄντα σιτία εἰς Αἴγυπτον ἐξαπέστειλεν τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον· 13 καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη Ἰωσήφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερόν ἐγένετο τῷ Φαραὼ τὸ γένος [τοῦ] Ἰωσήφ. 14 ἀποστείλας δὲ Ἰωσήφ μετεκαλέσατο Ἰακώβ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἐβδομήκοντα πέντε, 15 καὶ κατέβη Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον. καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, 16 καὶ μετετέθησαν εἰς Συχέμ καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ᾧ ὠνήσατο Ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἑμμὼρ ἐν Συχέμ¹.

17 Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὠμολόγησεν² ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ἠύξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, 18 ἄχρι οὗ ἀνέστη βασιλεὺς

ἕτερος [ἐπ' Αἴγυπτον]³ ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. 19 οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν ἐκάκωσεν τοὺς πατέρας⁴ τοῦ ποιεῖν τὰ βρέφη ἔκθετα αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζῶογονεῖσθαι. 20 ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς, καὶ ἦν ἀστείος τῷ θεῷ· ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός· 21 ἐκτεθέντος δὲ αὐτοῦ ἀνείλατο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. 22 καὶ ἐπαιδεύθη Μωϋσῆς [ἐν] πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ.

23 Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετῆς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ τοὺς υἱούς Ἰσραήλ. 24 καὶ ἰδὼν τινα ἀδικούμενον ἡμύνατο καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον. 25 ἐνόμιζεν δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν σωτηρίαν αὐτοῖς, οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. 26 τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην εἰπών, Ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε· ἵνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; 27 ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον ἀπώσατο αὐτὸν εἰπών, Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμῶν; 28 μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις ὃν τρόπον ἀνείλες ἐχθρὸς τὸν Αἰγύπτιον; 29 ἔφυγεν δὲ Μωϋσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ Μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱούς δύο.

30 Καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα ὤφθη αὐτῷ

ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. 31 ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύμαζεν τὸ ὄραμα· προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι ἐγένετο φωνὴ κυρίου, 32 Ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ⁵. ἔντρομος δὲ γενόμενος Μωϋσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. 33 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ κύριος, Λύσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου, ὁ γὰρ τόπος ἐφ' ᾧ ἔστηκας γῆ ἁγία ἐστίν. 34 ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς· καὶ νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε εἰς Αἴγυπτον. 35 Τοῦτον τὸν Μωϋσῆν, ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες, Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν;⁶ τοῦτον ὁ θεὸς [καὶ] ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέσταλκεν σὺν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. 36 οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἐρυθρᾷ Θαλάσσει καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. 37 οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς ὁ εἶπας τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. 38 οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν⁶, 39 ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν ἀλλὰ ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν

ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, 40 εἰπόντες τῷ Ἀαρὼν, Ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἱ προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν τί ἐγένετο αὐτῷ. 41 καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδῶλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. 42 ἔστρεψεν δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν,

Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι

ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραὴλ; ^b

43 καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ
καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ [ὑμῶν] Ῥαιφάν,
τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν
αὐτοῖς· ^b

καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος.

44 Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ Μωϋσῇ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑώρακει, 45 ἦν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν ὃν ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν· ἕως τῶν ἡμερῶν Δαυίδ, ^c 46 ὃς εὗρεν χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἡτήσατο εὐρεῖν σκηνώμα τῷ οἴκῳ· Ἰακώβ. 47 Σολομῶν δὲ οἰκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον.

48 ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις κατοικεῖ· καθὼς ὁ προφήτης λέγει,

49 Ὁ οὐρανός μοι θρόνος,

ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου·

ποιῶν οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει κύριος,

ἡ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;

50 οὐχὶ ἡ χεὶρ μου ἐποίησεν ταῦτα πάντα;

51 Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι καρδίαις καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς αἰεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὥς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. 52 τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς ἐγένεσθε, 53 οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.

The Stoning of Stephen

54 Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. 55 ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδεν δόξαν θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ, 56 καὶ εἶπεν, Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς διηνοιγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ θεοῦ. 57 κρᾶξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὤρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, 58 καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου. 59 καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα, Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. 60 θεῖς

δὲ τὰ γόνατα ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς ταύτην τὴν ἁμαρτίαν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.

4.2 DIE RESEPSIE VAN 1 KONINGS 21 IN HANDELINDE 6 EN 7

4.2.1 Inleiding

4.2.1.1 *Is die Stefanus-episode verstaanbaar sonder die Nabot-vertelling?*

Indien 'n mens na Lukas se WERKSWYSE kyk, dan is dit heel onwaarskynlik dat die Stefanus-episode sonder die Nabot-vertelling in die LXX verstaanbaar is.

a Lukas skep sy verhale aan die hand van Ou-Testamentiese verhale

Scheffler (1991:106-107) wys daarop dat Lukas (LK 10:30-36) die gelykenis van die barmhartige Samaritaan geskryf het na aanleiding van 2 Kronieke 28:8-15. Die episode oor die weduwe van Nain (7:11-17) het ontstaan aan die hand van die berig in 1 Konings 17:8-24; die dankbare Samaritaan (LK 17:11-19) aan die hand van 2 Konings 5 en die Emmaus-verhaal (LK 24:13-35) ooreenkomstig die verhaal in Jeremia 14:8-9. Die geboorteverhale in Lukas is geskoei op die Ou Testament se geboorteverhale. Die taal en styl wat in die geboorteverhale voorkom, toon sterk ooreenkoms met die taal en styl in die Stefanus-teks.

Lukas gebruik die Nabot-verhaal om die basiese raamwerk vir sy Stefanus-episode te vorm. Ander bronne word by hierdie basiese raamwerk ingevoeg. "Thus, he took the bare bones of the Naboth text and grafted on to them a wide variety of other elements, elements drawn both from the Old Testament and from various traditions of the first century" (Brodie 1983:431).

Die Nabot-episode het as 'n onderliggende raamwerk gedien om Stefanus se steniging te beskryf. Die waarskynlike rede waarom juis die Nabot-episode gebruik is, is omdat Stefanus, nes Nabot, onskuldig gestenig is. Die Nabot-episode is die enigste verhaal tussen baie ander Ou-Testamentiese stenigings waar 'n man onskuldig gestenig is; aldus vanuit die Lukas-

perspektief.

b Die opbou van die Stefanus-verhaal

Om hierdie stelling verder te motiveer word nou kortliks gekyk na die opbou van die Stefanus-verhaal. Die opbou van die Stefanus-verhaal lyk soos volg:

i Inleiding tot die verhaal (6:1-7)

Sewe diakens word gekies, maar Stefanus word uitgesonder en beskryf as 'n man vol van geloof en die Heilige Gees (Στέφανον, ἄνδρα πλήρης πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου). In vers 8 neem Lukas die verhaal oor Stefanus op. "Stefanus, vol van genade en krag..." (Στέφανος δὲ πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως...). Die leser is al klaar voorberei oor hierdie besondere man.

ii Agtergrond van die verhaal (6:8-14)

Hierdie verse skep die agtergrond (setting) waarteen die verhaal afspeel. Stefanus doen presies wat Petrus en Johannes vroeër gedoen het. In Handeling 4 is Petrus en Johannes juis voor die Joodse raad oor die genesing van 'n lam man in hoofstuk 3. Hoofstuk 4:8 vertel van Petrus wat vol van die Heilige Gees was toe hy sy toespraak begin. "Petrus vol van die Heilige Gees het aan hulle gesê..." (Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπεν πρὸς αὐτούς...). In hoofstuk 5:12 & 13 het die apostels wonders en tekens gedoen en hulle was in aansien by die volk (τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο σημεῖα καὶ τέρατα πολλὰ ἐν τῷ λαῷ... ἀλλὰ ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός). Daar is drie dinge van belang hier:

- A (1) Petrus is vol van die Heilige Gees wanneer hy sy toespraak begin.
- (2) Die apostels doen wonders en tekens.
- (3) Die apostels is in aansien by die volk.

- B (1) Stefanus is ook vol van die Heilige Gees (6:4)
- (2) en doen ook wonders en tekens (6:8), onder die volk, maar anders as by die apostels is die volk
- (3) hom vyandig gesind.

Die Stefanus-episode dui op die verandering in verhoudinge tussen Judaïsme en die Christendom. Stefanus word gestenig oor sy opvatting oor wie Jesus is (vers 14, en 7:55-56). Sanders (1988:244) is korrek wanneer hy skryf:

"The reason, (die rede verwys na die verandering wat ingetree het by die volk in hul siening van die kerk, wat so pas hierbo beskryf is) of course, why this happens actually has nothing to do with Stephen himself, but has everything to do with Luke's episodic progression, because at the end of ch. 6 the time of the conversions in Acts is over and the time of Christianity's separation from Judaism and the eternal enmity between the two religions has arrived".

Hoofstuk 7 handel hoofsaaklik oor die toespraak van Stefanus:

iii Die toespraak van Stefanus (7:1-53)

Die toespraak van Stefanus sluit nie aan by die klagtes wat hulle teen Stefanus ingebring het nie (Haenchen 1985:286 en Sanders 1987:247).

iv Die Steniging van Stefanus (7:54-60)

Hierdie deel handel oor die steniging van Stefanus. Die toespraak van Stefanus onderbreek die hele verloop van die verhaal, en omdat die preek nie antwoord op die klagtes wat teen hom gelê is nie, moes hierdie toespraak vanuit 'n ander bron in die Stefanus-episode ingevoeg wees. Die gedagte oor die invoeging vanuit 'n ander bron bring 'n mens by die opbou van die verhaal.

4.2.2 Die opbou van die Stefanus-verhaal

Die onderliggende raamwerk vir die Stefanus-episode lyk soos volg (Brodie 1983:420):

EERSTE TONEELNABOT-EPISODE

- i) Aanvang van 'n sameswering
(Monargie as basis)
3 Konings 20:8-9

- ii) Die opstel van valse
getuienis
Vers 10

- iii) 'n Tweevoudige aanklag
teen Nabot

- iv) Aanloop tot steniging
van Nabot

STEFANUS-EPISODE

- i) Aanvang van sameswering
(Sinagoge as basis)
Handelinge 6:9-10

- ii) Opstel van valse
getuienis
Vers 11

- iii) 'n Tweevoudige aanklag
teen Stefanus

- iv) Aanloop tot steniging
van Stefanus

TWEEDE TONEEL

- i) Manupilasie van oudstes
en vrymanne
Vers 11

- ii) Nabot voor die volkshof
Vers 12

- iii) Valse getuies
Vers 13 (getuig)

- iv) Tweevoudige klag

- i) Manupilasie van oudstes
en vrymanne
Vers 12

- ii) Stefanus voor die
Sanhedrin

- iii) Leuens
Vers 13 (hoor)

- iv) Tweevoudige klag

TOESPRAAK VAN STEFANUS

6:15 - 7:57

- v) Steniging van Nabot
buite die stad

- v) Steniging van Stefanus
buite die stad

Lukas volg die basiese struktuur van die LXX-verhaal. Daaruit kan Lukas se resepsie van die Nabot-verhaal afgelei word en vasgestel word wat vir hom die essensie van die verhaal was. 'n Basiese teks is verwerk en aangepas om 'n

nuwe situasie aan te spreek.

Reeds is daarop gewys dat die toespraak van Stefanus nie as antwoord dien op die aanklag wat teen hom gelê is nie. Die preek het ook niks te make met die onstuimige omstandighede wat die toespraak voorafgaan of daarop volg nie. Hierdie toespraak het uit een of ander bron gekom en is in hierdie basiese raamwerk van die Nabot-vertelling ingevoeg.

Natuurlik is die toespraak so aangepas om by die tema van Lukas se skrywe aan te pas.

Tereg merk Haenchen (1985:288) op dat hoofstuk 7 vers 25 'n nuwe element in die preek indra. 'n Element wat die gedagtegang van vers 24 en 26 onderbreek: "God wou deur sy hand saligheid aan hulle gee" (ὁ Θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν σωτηρίαν αὐτοῖς). In vers 27 is dit die Jode wat die man wat God aangestel het om hulle ἀρχὼν en αὐτοκράτης te wees, wat hulle verwerp het. "And now Israel's treatment of Moses and treatment of Jesus appear as parallels: verse 37 explicitly stresses the similarity between Moses and the 'prophet like me'" (Haenchen 1985:289). Verse 35, 37, 39-43 en 48-53 is gedagtes wat Lukas in die teks ingevoeg het.

Dit is moeilik om vas te stel op watter fase watter tekste ingevoeg is. Dit wil voorkom of die verhaal aanvanklik 'n christologiese strekking gehad het. In 6:11 was die aanvanklike klag gebaseer op Stefanus wat teen God en Moses gelaster het: "Ons het hom gehoor pratende woorde van laster teen Moses en teen God" (Ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάβσημα εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν Θεόν). In Stefanus se toespraak het Lukas in die tekste wat hy ingevoeg het, 'n verband gelê tussen Moses en Jesus (7:37).

Hierdie aanvanklike klag wat gebaseer was op Stefanus wat teen God en Moses gelaster het, het 'n klemverskuiwing in 6:13 ondergaan: "Hierdie man hou nie op pratende woorde teen hierdie heilige plek en die wet nie" (ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται λαλῶν ῥήματα κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου [τούτου] καὶ τοῦ νόμου).

In vers 14 kom daar verdere wysiginge voor in die klag teen Stefanus. "Jesus die Nasarener HY sal hierdie plek (tempel) afbreek en die gewoontes (τὰ ἔθη) wat Moses aan ons oorgelewer het verander" (Ἰησους ο Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς). Die klag was aanvanklik dat hy teen Moses en God gelaster het, toe teen die tempel en die wet (Moses), en laastens teen die tempel en die gebruike van Moses.

vers 11	Moses ----- God
vers 13	Tempel ----- Wet (Moses)
vers 14	Tempel----- Gebruike van Moses

Vers 14 dui op 'n nadere omskrywing van vers 13, terwyl daar 'n definitiewe breuk bestaan tussen verse 11 en 13. Vers 11 hou verband met die Nabot-vertelling, terwyl verse 11-14 'n duidelike redaksionele invoeging is. In vers 14 is dit Jesus van Nasaret wat die tempel sal afbreek, asook die gebruike van Moses.

In Petrus se toespraak op Pinksterdag (Handelinge 2:17-21) haal Petrus aan uit Joël 2:18-32. Lukas, in sy weergawe van die gebeure, bring drie belangrike veranderinge in die Joël-tekste aan, om die Messiaanse verwagting te skep vir 'n profeet soos Moses (Johnson 1986:208).

Daar het 'n Messiaanse verwagting onder die Jode bestaan vir 'n 'profeet soos Moses'. So 'n verwagting kom duidelik na vore in 4 Q Testimonia 1-5: "There has not arisen a prophet since in Israel like Moses, whom the Lord knew face to face, none like him for all the SIGNS AND WONDERS which the Lord sent him to do in the land of Egypt ..... and for all the great and terrible deeds which Moses wrought in the sight of all Israel" (Johnson 1986:208). Direk na die Joël-sitasie beskryf Petrus Jesus op bogenoemde wyse in Handelinge 2:22-24. Jesus word in terme beskryf wat van toepassing is op die profeet Moses. Binne die Stefanus-tekste figureer Jesus baie sterk as Moses (Handelinge 7:17 - 44). Die Moses-verhaal word op so 'n wyse aangepas om Jesus se verhaal weer te gee. Dit

is uiteindelik hierdie Jesus wat, soos Moses, die volk besoek om aan die volk saligheid te gee (Lukas 1:68, 7:16 en 19:44). In Handeling rus die Heilige Gees die profete toe om aan die volk saligheid te verkondig. Die verkondiging moet tot aan die uiteindes van die aarde gaan (Handeling 1:8). Stefanus is so toegerus om, soos Elia, die evangelie uit te dra. Hy dra dit uit aan die Helleniste en aan die heidene (Haenchen 1971:267), wat die Jode se woede teen hom laat ontvlam het. Vandaar dat Stefanus, soos Nabot, onskuldig beskuldig en gestenig is. Stefanus se onskuld word deur God uitgewys wanneer hy onskuldig sterf, net soos Jesus. Die feit dat Jesus aan Stefanus verskyn, bevestig sy onskuld. So maak die verhaal deel uit van Lukas se apologetiek. Al bogenoemde feite dui daarop dat die aanvanklike verhaal christologies afgestem was.

'n Moontlike verwerking van die verhaal het plaasgevind om die vyandskap tussen die Christene en die Jode te verduidelik. Eers was die Jode die Christene goedgesind, maar die Stefanus-episode dui op 'n keerpunt in hierdie verhoudinge, want nou is die Jode vyandiggesind teenoor die Christene. In Handeling 6:12 word die volk eerste genoem in die lys wat optree teen Stefanus. In Stefanus se toespraak is dit al die Jode wat teen dié man, wat God as regeerder en verlosser aangewys het, opgetree het (Haenchen 1971:289). In Handeling 7:51 is dit die Jode wat altyd die Heilige Gees teenstaan: ὑμεῖς ἀεί τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντίπνιπτετε ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. Dit is die Jode wat die langverwagte Regverdige een vermoor het vers 52 ἀπεκτείναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ δικαίου. Dit is die Jode wat nie die Wet onderhou het wat hulle van die engele af ontvang het nie (vers 53). Dit is die Jode wat Stefanus buite die stad sleep en stenig. Sanders (1987:248) merk tereg op : "Stephen's sermon in the Sanhedrin allows Luke to express his objections to Judaism and to put clearly before his readers the nature of the rift between Judaism and Christianity".

Verse 54-60 vertel van Stefanus se steniging.

Die ooreenkoms tussen dit wat Jesus by sy dood, en dit wat

Stefanus by sy dood gebesig het, kom baie ooreen:

Vers 59: Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου

60: Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς ταύτην τὴν ἁμαρτίαν.

en καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.

(vgl Lk 23:34 en 46)

Nog 'n belangrike aspek in die opbou van die Stefanus-episode, is die volgende verband wat Brodie (1983:420) maak:

"...the Naboth story belongs to the Elijah-Elisha narrative -- a text which is reflected both in Luke's programmatic Nazareth speech (Luke 4:24 -27) and in other parts of his work --makes it all the more likely than Luke should have used it..."

Die "it" is 'n verwysing na die Nabot-verhaal wat Lukas inspan om die Stefanus-gebeure te skets. Lukas plaas die Nabot-verhaal in die raamwerk van die Elia en Elisa-siklus, maar die Elia en Elisa-siklus word binne 'n omvattende raamwerk geplaas, naamlik die Moses-siklus. Die Moses-siklus vorm die basiese struktuur van die 2 volumes van Lukas se werk (Johnson 1986:10).

4.2.3 Ooreenkomste en verskille tussen die MT-weergawe/LXX-weergawe volgens Lukas

4.2.3.1 Ooreenkomste

Lukas gebruik die basiese moordplan van die Nabot-vertelling in die LXX om die Stefanus-episode te skryf (vgl bylaag). Soos daar teen Nabot 'n sameswering gepleeg is so word daar teen Stefanus 'n sameswering gepleeg. Net soos in die LXX-verhaal, word daar ook teen Stefanus 'n tweevoudige klag ingebring, vind manipulasie van die oudstes plaas, word hy voor 'n volkshof gebring en uiteindelik buitekant die stad gestenig.

4.2.3.2 Verskille

a Die aantal karakters verskil

- (1) In Lukas se verhaal neem Stefanus die rol van Nabot oor sowel as dié van Elia. Stefanus tree as 'n profeet op deurdat hy die evangelie uitdra aan die Helleniste en die heidene, wat die Jode briesend gemaak het.
- (2) In Lukas se verhaal kry Agab en Isebel geen rol nie.
- (3) Daar is ook 'n nuwe karakter wat die verhaal betree. Die karakter is Jesus wat aan die regterhand van God staan (7:55-56). Die Jesus-karakter is 'n nie-Ou-Testamentiese karakter.

b Stefanus is die hoofkarakter in Lukas se verhaal

Lukas bou sy hele vertelling om Stefanus. Stefanus is die man vol van die Heilige Gees (6:1-7), vol van krag (vers 8) en doen die wonders en tekens wat die apostels gedoen het. Dit is hy wat 'n toespraak lewer (hoofstuk 7) en uiteindelik die Here sien staan aan die regterkant van die Vader. Stefanus is 'n ronde karakter wat ontwikkel om uiteindelik dieselfde woorde te gebruik wat die Here Jesus by sy dood gebruik het (7:54-60). In die LXX-verhaal is Agab die hoofkarakter. Lukas maak in sy weergawe Nabot die hoofkarakter in die verhaal.

c Gebeure word tot die MT/LXX-weergawe toegevoeg, maar ook weggelaat

i Die volgende gebeure word weggelaat

Die gebeure rondom strafgerig 1 en 2, sowel as die berou/genadekomponent wat in die MT/LXX-weergawe van die verhaal voorgekom het.

ii Die volgende gebeure word tot die verhaal toegevoeg

Die hele toespraak van Stefanus is 'n toevoeging tot die Nabot-verhaal. Nabot het nêrens in die verhaal 'n toespraak gelewer nie.

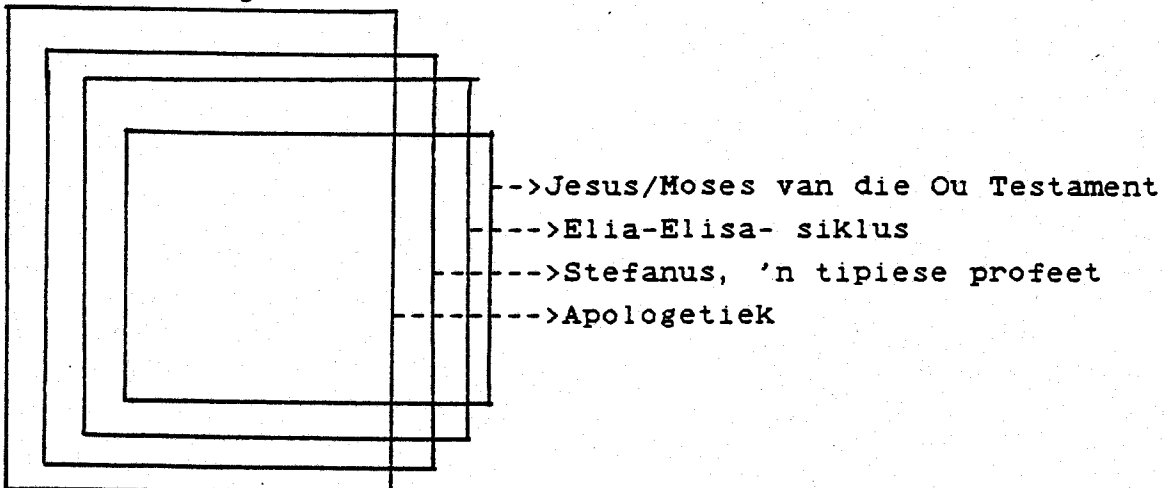
4.2.4 Die gesigspunt van die verhaal en die karaktertekening van die karakters in Lukas se verhaal

4.2.4.1 Die gesigspunt van die verteller

Die karakterisering van die karakters kom duidelik na vore indien 'n mens die gesigspunt van die verhaal in ag neem. Om materiaal te kan selekteer en orden moet die ordening- en selekteringsproses aan die hand van "iets" gedoen word. 'n Skrywer/redakteur moet eers 'n idee of konsepsie hê van die ding wat hy/sy wil maak. Aan die hand van hierdie idee of konsepsie sal hy/sy dan die materiaal selekteer en orden. Hierdie seleksie en ordening van materiaal sal dan insig gee in die gestaltegewing van hierdie idee of konsepsie (Eetveldt 1982:6). So gee die LXX gestalte aan Agab as die moordenaar van Nabot en die materiaal word dan ook so geselekteer en georden rondom Agab as moordenaar (vergelyk hoofstuk 3).

Nou kan hierdie idee of konsepsie baie vorme aanneem. So kan dit filosofies of wêreldbeskoulik of ideologies van aard wees. In die Jehu-verwerking van die Nabot-verhaal in die MT het ons te make met 'n ideologiese verwerking van die verhaal. (Die Jehu-verwerking is deur die [Konserwatiewe] Jahwisme geïnspireer).

Lukas selekteer en orden sy materiaal ook vanuit 'n bepaalde perspektief. Die konteks waarbinne die Stefanus-steniging lê, lyk soos volg:

Stefanus (Handelinge 6 en 7) tree op as 'n tipiese profeet van die Ou Testament, wat die goeie nuus met ywer verkondig, omdat hy vol van die Heilige Gees was. Hy tree in die gees en met die ywer van 'n Elia en Elisa op, wat vreesloos teenoor verkeerde praktyke en afgodery gestaan het. Maar in teenstelling met sy voorgangers (die apostels) is hy nie in aansien by die volk nie. Dit is dan ook die volk wat hom buitekant die stad neem en stenig. So ly die kerk aan die hand van die Jode, soos wat Jesus aan die hand van die Jode gely het: "...and Luke doubtless meant to show that the Jews martyred the church just as they did Jesus" (Sanders 1987: 248).

4.2.4.2 Die Karakterisering in Handelinge 6 en 7

Dit is rondom hierdie perspektief dat Lukas sy materiaal selekteer en orden. Met die Nabot-verhaal as basis, kies hy Stefanus, wat soos Nabot, onskuldig ly. Die hoofkarakter in die oorvertelling is nie meer Agab nie, maar Nabot. Nabot wat in die gees van 'n Elia soos 'n PROFEET optree. Lukas teken al sy karakters volgens die beeld van die Ou-Testamentiese profeet: "Taken together, these characteristics suggest a specific IMAGE within the biblical tradition, that of the prophet" (Johnson 1986:208).

So is daar opvallende ooreenkomste tussen Paulus en Petrus. Albei preek dieselfde boodskap (Handelinge 2 en 13). Albei doen dieselfde wonderwerke (Handelinge 3:1-7 en 14:8-11). Trouens, al die karakters in Handelinge word op 'n stereotiepe wyse beskryf, of dit nou Petrus, Paulus, Stefanus of Johannes is:

- * Die karakters is almal vol van die Heilige Gees (bv Stefanus, Handelinge 6:25).
- * Die karakters spreek met vrymoedigheid (bv Stefanus, Handelinge 6:10).
- * Die karakters verkondig die goeie nuus (bv Stefanus,

Handelinge 7).

- * Die Karakters doen tekens en wonders (bv Stefanus, Handelinge 6:8), ensovoorts.

Nabot/Stefanus is nie net die nuwe hoofkarakter in die verhaal nie, maar die karakter word ook met nuwe inhoud gevul. Hy tree as 'n profeet op. Trouens, Lukas kombineer Nabot se rol met die van Elia in die LXX. Nabot is 'n profeet soos Elia, maar hierdie profeet ly onskuldig aan die hand van Jode. Hier vind 'n verskuiwing van grense plaas. Die ander karakters, soos byvoorbeeld Isebel, kom nie eers in die oorvertelling van Lukas voor nie.

Ook ten opsigte van ander gegewens in die verhaal het daar 'n klemverskuiwing plaas gevind. Lukas gee 'n prominente rol aan die volk in die oorvertelling. In die LXX is die volk se aandeel aan Nabot se steniging bloot 'n terloopse opmerking. Volgens die LXX sterf Nabot aan die hand van die leiers en ampsdraers (vers 11 en 12), maar volgens Lukas sterf Nabot aan die hand van die volk.

Waar die vaders en die erfgoed 'n baie belangrike rol in die Nabot-vertelling gespeel het, word NEGATIEF gepraat van die vaders en die erfgoed.

In Handelinge 7:39 wou die voorvaders nie na Moses geluister nie en in 7:51 verwyt Stefanus die Raadslede omdat hulle net soos hulle voorvaders maak, deur nie te luister na God se boodskap nie, en hulle te verset teen die Heilige Gees. Ook dit wat geërf word van die voorvaders, staan in diskrediet. Reeds is daarop gewys dat vers 14, vers 13 kwalifiseer. Dit is nie teen die Wet as sodanig waarteen Stefanus praat nie, maar teen die die gebruike wat Moses aan ons gegee het (τὰ ἔθνη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς). By die Apostelkonvent in Handelinge 15 is dit die Joodse Christene wat die Heidense Christene wil besny, en sodoende onder die gebruike van Moses wil bring (15:1 "As julle nie volgens die gebruik van Moses besny word nie, kan julle nie gered word nie"-Ἐάν μὴ περιτμηθῆτε τῷ ἔθει τῷ Μωϋσεως, οὐ δύνασθε σωθῆναι). Die kerk besluit dat die heidense Christene nie die gebruike van

Moses hoef na te kom wanneer hulle Christene word nie (die besnydenis word gesien as 'n gebruik; 15:1 τῷ ἐθει).

Wat die moedergebeure betref het daar ook 'n verskuiwing plaasgevind. In die LXX was die moedergebeure die poging aan die kant van Agab om Nabot se wingerd wat die erfdeel van die vaders is in die hande te kry. In die Lukas-vertelling gaan dit om juis ontslae te raak van die "erfdeel van die vaders" (τῷ ἐθει). Dit is juis hierdie erfdeel van die vaders wat nie net in die pad staan van die verlossing nie, maar ook die direkte oorsaak is van die vervolging en dood van onskuldige gelowiges.

4.2.5 Die plot van die Nabot-verhaal in Handeling 6 en 7

Daar ontstaan spanning tussen Stefanus, wat 'n ampsdraer van die Christelike kerk is, en die Jode.

Die verhaal bereik, volgens Lukas, sy klimaks wanneer Stefanus Christus sien aan die regterhand van die Vader, terwyl die twee tekstradisies die klimaks sien wanneer Agab hom voor God verneder.

4.2.6 Die ontknoping van die Nabot-verhaal in Handeling 6 en 7

Die ontknoping van die twee verhale verskil van mekaar. In 3 Konings 20 lê die hoofklem op Agab wat vir die moord op Nabot verantwoordelik is. Die steniging van Nabot vorm bloot DEEL van die teks. In die Stefanus-episode vorm die steniging van Stefanus die KLIMAKS VAN DIE TEKS. Die rede hiervoor is dat Lukas Stefanus se onskuld wil aantoon, want Stefanus sien die hemel geopen en Jesus aan die regterhand van God staan. God kondoneer Stefanus se onskuld. Hierdie onskuldige lyding, teenoor die verkeerde optrede deur die Jode of Romeine, is 'n tipiese kenmerk van Lukas se skrywe. Vergelyk in dié verband ook Handeling 16, waar Paulus ter wille van die evangelie ly, in die tronk gegooi word, deur God bevry word en deur die

owerheid van Fillipi uitgelei moet word. Deurgaans kom hierdie apologetiese tendens in Lukas se werk in Handeling na vore. Om hierdie rede is die Nabot-episode 'n ideale voorbeeld vir Lukas. Hy lê dan die verband soos reeds aangetoon, en ook deur die gebruik van die term vrymanne. In 1 Konings 21 word מִן הַחֵרִים as vrymanne vertaal. Die LXX vertaal מִן הַחֵרִים met οἱ ἐλευθέροι. In Handeling 6:9 gebruik Lukas Αἰθερίων, wat 'n gelatiniseerde vorm van ἐλευθέροι is (Brodie 1983:425). Op hierdie wyse lê Lukas 'n noue band tussen die sameswerings teen Nabot en Stefanus.

4.2.7 Die historiese konteks waarin die verhaal vertel is

By die Nabot-episode speel die monargie 'n belangrike rol, maar in die Stefanus-episode oorheers die Sanhedrin die toneel. Die teks is aangepas, omdat die situasie ingrypend verander het. Daar het nuwe liggame tot stand gekom, wat nie in die 9de eeu vC bestaan het nie, soos die Sinagoge en Sanhedrin.

'n Verdere verskil tussen die twee situasies, naamlik die van Nabot en dié van Stefanus, is dat Israel in Nabot se tyd oor homself regeer het. In Stefanus se tyd is Israel onderwerp en beheer deur die Romeine. Daar het verandering ten opsigte van die regstelsel plaasgevind.

Die "Popular Court", (De Vaux 1976:153) gee nou nie die regsuitspraak nie, maar wel die Sanhedrin. Die samestelling van die Sanhedrin verskil ook van die samestelling van die "Popular Court" wat in Nabot se tyd gefunksioneer het. Daar het 'n hele klomp dinge verander tussen TOE (9de eeu vC) en NOU (90 nC). Die klag is ook aangepas: In die LXX het Nabot gelaster teen God en die Koning. In Handeling 6 en 7 gaan dit om laster teen God en Moses (מֹשֶׁה). In die na-eksiliese situasie het die wet prominent geword, en nie meer die monargie nie.

4.2.8 Konklusie

4.2.8.1 Daar het 'n verskuiwing van spykers plaasgevind

a Daar is kenmerkende verskille wat die karakters betref

Die aantal karakters verskil, nuwe karakters (Jesus) word in die verhaal ingedra, terwyl ander weer uit die verhaal weggelaat (Agab, Isebel) word.

b Daar het rolverskuiwings in Lukas se verhaal plaasgevind

Stefanus, wat die plek van Nabot inneem in Lukas se verhaal, is nou die hoofkarakter in die verhaal en nie Agab soos wat die LXX die Nabot-verhaal weergee nie.

c Daar is nuwe gebeure tot die verhaal toegevoeg en weggelaat

Nuwe gebeure is tot die verhaal toegevoeg, terwyl ander gebeure in ooreenstemming met die LXX weer weggelaat is. Nuwe gebeure word tot die LXX-verhaal toegevoeg, byvoorbeeld die toespraak van Stefanus. Gebeure is ook weggelaat in ooreenstemming met die LXX-verhaal byvoorbeeld strafgerig 1 en 2, asook die berou en genade komponent.

4.2.8.2 Die woldrade wat tussen die spykers gespan word, verskil by die LXX en die Nabot-verhaal volgens Handeling 6 en 7

a Die relasies tussen die elemente verskil

Die karakters in die Nabot-verhaal in Handeling 6 en 7 kry ander inhoud in vergelyking met die LXX-verhaal. Dit beteken dat die relasies tussen die karakters onderling en tussen die karakters en gebeure anders lê as in die LXX-verhaal (vgl die karakterisering van die karakters onder punt 3.2 hierbo).

b Die struktuur, plot en ontknoping van die verhaal verskil van die LXX-verhaal

As gevolg van genoemde verskille beteken dit dat 'n nuwe struktuur, plot en ontknoping van die Nabot-verhaal in Handeling 6 & 7 ontstaan het.

4.2.8.3 Klassifisering van die Nabot-verhaal in Handeling 6 en 7 in vergelyking met die LXX

- (1) Om 'n Kopie van die moederteks te wees, moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

Die Stefanus-verhaal is na analogie van die Nabot-verhaal geskryf. Tot op 'n gegewe punt is die struktuur van die Nabot-vertelling in die LXX gevolg, maar net na die steniging breek die verhaal stomp af. Sommige spykers word nuut ingeslaan, ander word weer uitgetrek. Rolverskuiwing vind plaas en karakters word met nuwe inhoude gevul, dit raak te veel vir die oorspanne rekkie, sodat die rek breek en 'n nuwe verhaal ontstaan.

4. 3	INTERPRETASIE VAN DIE PURVEY-KOMMENTAAR	161
4. 3. 1	Inleiding	161
4. 3. 2	Ooreenkomste en verskille tussen die MT- weergawe en die Purvey-kommentaar	161
4. 3. 3	Die karakterisering van die karakters volgens die Purvey-kommentaar	164
4. 3. 4	Die gesigspunt van die verteller in die Purvey-kommentaar	166
4. 3. 5	Die plot van die verhaal volgens die Purvey-kommentaar	167
4. 3. 6	Die ontknoping van die verhaal volgens die Purvey-kommentaar	167
4. 3. 7	Die historiese situasie van die skrywer	167
4. 3. 8	Konklusie	168
4. 3. 9	Die Vulgaat en die Purvey-kommentaar	170

40 talent of siluer thou shalt zeelde. Forsothe while Y disturblid hidir and thidyr turnede me, feerly he aperide not. And the kyng of Yrael seith to hym, This is thi dome that thi self hast demyd. And he anon wipide aweye the powdre fro^d his face, and the kyng of Israel knewe him, that he was of the prophetis. The whiche seith to hym, Thes thingis seith the Lord, For thou hast laft a man wor^{thi} the deeth fro thin hoond, thi lijf shal be for the lijf of hym, and thi puple for his puple. Thanne the kyng of Israel turnede azen 'in to^e his hows, dispisyng to here, and ful of woodnes cam in to Samarie.

CAP. XXI.

1 Aftir thes wordis forsothe, in that tyme, there was a vyn to^f Naboth Jezraelite, that was in Jezrael, biside the paleys of Achab, kyng of Samarye. 2 Thanne spak Achab to Naboth, seiynge, 3if to me thi vyn 3erd, that I make to me a wort 3erd, for it is ni3, and^e biside myn hows; and I shal 3yue to thee for it a betere vyn 3erd; or if more profitable thow wenyst to thee, of siluer the prijs 3as myche as it is worth, I shal 3eue. To whom answerde Naboth, Merciful be to me the Lord, that I 3yue not the heritage of my fadres to thee. Thanne Achab cam into his hows, endeynyng, and^h grutchynge vpon the word that Naboth Jezraelite hadde spoken to hym, seiynge, I shal not 3yue to thee the heritage of my faders; and throwynge hym self into his bed turnede aweye his face to the wal, and eete not breed. Forsothe Jezabel, his wijf, wente into hym, and seide to hym, What is that, wherof thi soule is drery? and whi etist thou not breed? The which answerde to hire, I spak to Naboth Jezraelite, and seide to

man; and if he aschapith², thi lijf schal be for his lijf^{*}, ether thou schalt paye a talent of siluere. Sotheli while Y was tro- 40 blid, and turnede me hidur and thidur, sodeynly he apperide not. And the kyng of Israel seide to hym, This is thi doom which^a thou hast demed. And anon he 41 wipide^b away[†] the dust fro his face, and the kyng of Israel knew him, that he was of the prophetis. Which^c seide to the kyng, 42 The Lord seith these¹ thingis, For thou deliueridist fro thin hond a man¹ wor^{thi} the^d deeth, thi lijf schal be for his lijf, and thi puple *'schal be^e* for his puple. Therfor 43 the kyng of Israel turnede azen in to his hows, and dispiside to here^f, and cam^g wod in to Samarie[†].

CAP. XXI.

Forsothe after these wordis, in that 1 tyme, the vyner of Naboth of Jezrael, 2 that was in Jezrael^b, was bisidis the paleys of Achab, kyng of Samarye. Therfor 3 Achab spak to Naboth, and seide, 3yue thou to me the¹ vyner^k, that Y make to me^l a gardyn of wortis, for it is ny3^m, and ny3 myn hows; and Y schal 3yue to thee a betere vyner for it; ethir if thou gessist it more profitable to thee, Y schall 3yueⁿ the prijs of siluer, as myche as it is worth. To whom Naboth answeride, The 3 Lord be merciful to me, that Y 3yue not to thee the eritage of my fadris^q. Ther- 4 for Acab cam in to his hows, hauynge indignacioun, and gnastyng on the word which^e Naboth of Jezrael hadde spoke to him, and seide, Y schal not 3yue to thee the eritage of my fadirs. And Achab castide doun him silf in to his bed^{||}, and turnede awei his face to the wal, and ete not breed. Forsothe^p Jezabel, his wijf, 5 outride to hym, and seide to hym, What is this thing, wherof thi soule is maad sory? and whi etist thou not breed? Which² answeride to hir, Y spak to Na-

^{*} *thi lijf schal be for his lijf, and Y resseyued him in this condicioun. Lire here. c.*

[†] *and anon he wipide awey, etc.; in Ebreu it is, remouyde the cloth, ether binding, fro his face. Lire here. c.*

[†] *I and cam wode in to Samarie; Josephus seith, that he killide the profete. Lire here. c.*

[§] *the eritage of my fadris; for prijs, ether for other eritage, for the lond of Israel was propriety Goddis himself, and it my3te not be seeld for enere, but onely til to the iubile in xxv. c^o. of Leuitici; and therfor nether that was grauntid in the lawe, no but in nede, but Naboth was riche, and therfor he was not compellid to selle his eritage; forsothe the king wolde haue it, for eneralstinge tyme. Lire here. c.*
^{||} *in to his bed; for indignacioun and vn-pacience, and bi this it is opin, that the kyng my3te not take for his wille, the seedis of hisse sugotis. Lire here. c.*

^d of A. ^e to A. ^f in ABFH. ^g Om. A. ^h the A.

² aschapith away I. ^a that I. ^b wipide DEKLMSXbc. ^c The which I. ^d Om. I. ^e Om. I. ^f here Goddis word I. ^g he cam I. ^h Om. I. ⁱ thi IK. ^k vyn3eerd I. vyne D. ^l me theroff I. ^m ny3 to me I. ⁿ 3yue thee I. ^o that I. ^p And I. ^q The which I.

hym, 3if to me thi vyn 3erd, the monee takyn, or if to thee it plese, I shal 3yue to thee a betere vyn 3erd for it. And he seith, I shal not 3yue to thee my vyn 3erd. Thanne Jesabel, his wijf, seide to hym, Of greet autoryte thou art, and wel thou gouernyst the rewme of Yrael; rijs, and eet breed, and inⁱ euen ynwit be thow; I shal 3yue to thee the vyn 3erd of Naboth Jezraelite. And so she wroot lettris of the name of Achab, and signede hem with his ryng; and sente to the more thur3 birth, and to the best, that weren in his cytee, that dwelliden with Naboth. Of the lettris forsothe this was the sentence; Preche 3e fastynge, and makith Naboth to sitte among the first of the puple; and vndirleye 3ee two men, sonys of Belial, azens hym, and fals witness seye thei, Naboth hath blessid God and the kyng; and ledith hym out, and stonith, and so dye he. Thanne his cite-seens more thur3 birth, and the best that dwelliden with hym in the citee, diden as Jesabel hadde comaundid to hem, and as it was writen in the lettris, that she sente to hem. Thei prechiden fastynge, and maden Naboth to sitte among the first of the puple; and two men brou3ten forth, sonys of the deuel, thei maden hem to sitte azens hym, and thei, that is, as deuels men, seiden azens hym witness before al the multitude, Naboth blesside God and the kyng; for what thing thei ledden hym out of the citee, and with stonus slowen^k. And thei senten to Jesabel, seiynge, Naboth is stoned, and is deed. It is doo forsothe, whanne Jesabel hadde herd Naboth stoned and deed, she spak to Achab, Rijs, weeld the vyn 3erd of Naboth Jezraelite, that wold not to thee assente, and 3yue it, the monee taken; forsothe Naboth lyueth not, but he is deed. The which thing whanne

both of Jezrael, and Y seide to hym, 3yue thi vyner^r to me for money takun, ethir if it plesith thee, Y schal 3yue to thee a betere vyner for it. And he seide, Y schal not 3yue to thee my vyner^s. Therfor Jezabel, his wijf, seide to hym, Thou art of greet auctorite, and thou gouernest wel Israel; rise thou, and ete breed, and be thou 'paciēt, *ethir coumfortid*^u; Y schal 3yue to thee the vyner of Naboth of Jezrael. Therfor sche^v wroot lettris[†] in the name of Achab, and seelide tho with the ryng of hym; and sche sente to the grettere men in birthe, and to the beste men, that weren in the citee of hym^w, and dwelliden with Naboth^x. Sotheli^y this⁹ was the sentence of the lettre; Preche 3e fastyng, and make 3e Naboth to sitte among the firste men of the puple; and sende 3e priueli twei men, the sones of Belial, azens hym, and sey thei fals witnessyng, Naboth blesside^z God and the kyng^{a†}; and lede 3e out hym, and^b stoon 3e *him*^c, and die he so. Therfor hise cite-seyns, the grettere men in birthe, and the beste men that dwelliden with hym in the citee, diden as Jezabel hadde comaundid, and as it was writun in the lettris, whiche^d sche hadde sent to hem. Thei prechiden fastyng, and maden Naboth to sitte among the firste men of the puple; and whanne twei men, sones of the deuel, weren brou3t, thei maden hem to sitte azens hym^e, and thei, that is^f, as men of the deuel, seiden witnessyng azens him bifor al the multitude, Naboth blesside God and the kyng; for which thing thei ledden hym with out the citee, and killiden *him*^g with stoonys. And thei senten to Jezabel, and seiden, Naboth is stoonyd, and is deed. Forsothe it was doon, whanne Jezabel hadde herd Naboth stonyd and deed, sche spak to Achab, Rise thou, take thou^h in possesioun the vyner of Naboth of Jezrael,

† sche wroot lettris, etc.; bi the wille and knowing of Achab. Lire here. c.

‡ Naboth blesside God and the kyng; that is, curside, as in ii. c^o. of Job, Blesse thou God, and die thou; for the orroure of cursing, Jewis signefiolen it bi the contrarie name. Lire here. c.

ⁱ Om. & pr. m. ^k slowen hym A.

^r vyn3erd i. ^s vyn3erd i. ^t a L. ^u coumfortid ether paciēt cfmw. paciēt or of euen ynwit i. ^v Jezabel i. ^w Naboth i. ^x him i. ^y And i. ^z hath blessid i. ^a kyng, that is, hath cursid i. ^b Om. c. ^c Om. plures. ^d that i. ^e Naboth i. ^f is to wite i. ^g Om. plures. ^h Om. i.

Achab hadde herd, that Naboth¹ is deed, he roos, and cam down into the vyn 3erd of Naboth Jezraelite, that he weelde it.
 17 Thanne the word of the Lord is doon to
 18 Helias Thesbites, seiynge, Rijs, and come down into a3en comynge to Achab, kyng of Israel, that is in Samarye; loo! to the vyn 3erd of Naboth he dessendide, that he
 19 weelde it. And thou shalt speke to hym, seiynge, Thes thingis seith the Lord God, Thow hast slayn, and furthermore^m thou hast weeldid; and after thes thingis thow shalt adde, Thes thingis seith the Lord, In this place, in the which houndis lickiden the blood of Naboth, shulen lick and
 20 thi blood. And Achab seith to Helyas, Whether thow hast foundun me thin enemy? The which seide, I haue founden, forthi that thou be solde that thou
 21 doo yuel in the sijt of the Lord. Therfor thes thingis seith the Lord, Loo! I shal brynge yn yuel vpon thee, and I shal hewe of thin hyndirmoris, and slee fro Achab a pissere to the wal, and the
 22 closid, and the last in Israel; and I shal 3yue thin hows as the hows of Jeroboam, the sone of Nabath, and as the hows of Baasa, the sone of Achia; for thou hast doon that thou terre me to wrath, and
 23 thou hast maad Israel to synne. But and of Jesabel the Lord hath spokyn, seiynge, Houndis shulen eete Jezabel in the feelde
 24 of Jezrael; if Achab were deed in the citee, houndis shulen ete hym; forsothe if he were deed in the feelde, foulis of
 25 heuene shulen ete hym. Therfor there was non other siche as Achab, that is sold that he do yuel in the sijt of the Lord; forsothe Jezabel, his wijf, stiryde
 26 hym; and abomynable is maad, inso-miche that he folwide the mawmettis that Amorreis maden, whom the Lord destruyde fro the face of the sonis of

which¹ nolde^k assente to thee, and 3yue it for money takun; for Naboth lyueth not, but is deed. And whanne Achab hadde 16 herd this, that is, Naboth deed¹, he roos, and 3ede down in to the vyner of Naboth of Jezrael, to haue it[†] in^m possessioun. Therfor the word of the Lord was maad 17 to Elie of Thesbi, and seide, Rise thou, 18 go down in to the comynge of Achab, kyng of Israel, which^a is in Samarie; lo! he goith down to the vyner of Naboth, that he haue it in possessioun. And thou 19 schalt speke to hym, and 'thou schalt^a seie, The Lord God^p seith these thingis, Thou hast slayn[†], ferthermore and thou hast take^r in possessioun; and aftir these thingis thou schalt adde^a, In this place, wherynne doggis lickiden the blood of Naboth, thei schulen licke also thi blood. And Achab seyde to Elie, Whether thou 20 hast founde me thin enemy? Which^t Elie^a seide, Y haue founde^r, for thou art seeld^w that thou schuldist do yuel in the sijt of the Lord. Therfor the Lord seith these 21 thingis, Lo! Y schal brynge yn^x on^t thee yuel, and Y schal kitte away thin^y hyndrere^r thingis, and Y schal sle of Achab a pissere to the wal, and prisoned^a, and the laste in Israel; and Y schal 3yue thin 22 hows as^b the hows of Jeroboam, sone^c of Naboth, and as the hows of Baasa, sone^d of Achia; for thou didist^e to excite me to wrathfulnesse, and madist Israel to do synne. But also the Lord spak off^f Jeza- 23 bel, and seide, Doggis schulen ete Jezabel in the feeld of Jesrael; if Achab schal 24 die in the citee, doggis schulen ete hym; sotheli if he schal die in the feeld, briddis of the eyr schulen ete hym. Therfor noon 25 other was sich as Achab^{||}, that was seeld to do yuel in the sijt of the Lord; for Jezabel his wijf excitide hym^g; and he 26 was maad abhomynable, in so myche that

† to *thue* etc.; for h. s. goodia we en forfeted bi mannus d. om. Live here. c.

† thou hast slayn; for the lettris of the deth of Naboth weren maad and sent bi the knowing and will of Achab. Live here. c.

§ for thou art seeld; as a thing seeld passith in to the lordschip and possessioun of the biere, so Achab semyde al suget to idola, and seruyng to idola. madist Israel to do synne; not onely in the worschipping of caluys, as othere kyngis bifor goyng diden, but also in the worschipping of Baal. Live here. c.

|| was sich as Achab; that is, in kingis bifor goyng him, for he brouyte in to his rewme the worschipping of Baal, at exciting of hi wijf. Live here. c.

¹ Naboth Jezraelite *E pr. m.* ^m therfor *ABFH.*

¹ that i. ^k wolde not i. ^l to be deed i. ^m in to co *pr. m.* ⁿ that i. ^o Om. i. ^p Om. *CEL.* ^q slayn Naboth i. ^r take his *vyn3erd* i. ^s adde to *mo yuelis* i. ^t And i. ^u Om. c. ^v founde *thee* so i. ^w sold to the *deuel* i. ^x Om. c. ^y upon i. ^{yy} the d. ^z hyndere *ixc.* ^a the prisoned i. ^b to be as i. ^c the sone i. ^d the sone i. ^e didist yuel i. ^f to i. ^g hym therto i.

27 Yrael. And so whanne Achab hadde herd thes wordis, he kitte his clooth, and couerde his flesh with an heire, and he fastide, and slepte in a sak, and wente, 28 the heed leyd down. And the word of the Lord is maad to Helye Thesbite, seiynge, Whether hast thou not seen Achab mekyd before me? Thanne for he is mekid bi chesoun of me, I shal not brynge yn the yuel in the days of hym, but in the dais of his sone I shal brynge yn the yuel to the hows of hym.

CAP. XXII.

1 Three jeer thanne passiden ouer with outen batail bitwixe Ciryē and Irael. 2 Forsothe in the thridde jeer Josaphat, kyng of Juda, cam down to the kyng of 3 Irael. And the kyng of Irael seyde to his seruauntis, Vnknowe 3e, that Ramoth Galaad^m isⁿ oure, and we ben negligent to take it fro the hoond of the kyng of 4 Ciryē? And he seith to Josaphath, Shalt thou not come with me to fyt in Ramoth 5 Galaad? And Josaphath seide to the kyng of Irael, As Y am, so and thou; my puple and thi puple ben oon, and mi horsmen and thi horsmen. And Josaphath seide to the kyng of Irael, Seche, I praye thee, the word of the Lord to 6 day. Thanne the kyng of Irael gaderide the prophetis about foure hundrid men, and seith to hem, Shal I goo into Ramoth Galaad to fytte, or reste? The whiche answerden, Sty vp, and the Lord shal 7 3eue it in the hoond of the kyng. Josaphath forsothe seide, Is there not here eny man a prophete of the Lord, that 8 we asken bi hym? And the kyng of Irael seith to Josaphat, There is laft o man, bi the which we mowen aske the Lord; but and I haue hatid hym, for he

he suede the ydols that Ammorreis^b maden, which Ammorreis^c the Lord wastide fro the face of the sones of Israel. Therfor 27 whanne Achab hadde herd these wordis, he to-rente his cloth, and hilide his fleisch with an hayre, and he fastide, and slepte in a sak, and 3ede with the heed cast down. The word of the Lord was maad 28 to Elie of Thesbi, and seide, Whethir thou hast not seyn Achab maad low bifer me? Therfor for he is maad low[†] for the^k cause of me, Y schal not brynge yn yuel in hise daies, but in the daies of his sone Y schal bryng yn yuel to his hows.

CAP. XXII.

Therfor thre jeeris^l passiden with out¹ batel bitwixe Sirie and Israel. Forsothe^m 2 in the thridde jeer Josephat, king of Juda, 3ede down to the kyng of Israel. And the 3 kyng of Israel seide to hise seruauntis, Witen 3e not, that Ramoth of Galaad is oure, and we ben necgligent to take it fro the hoond of the kyng of Sirie? And heⁿ 4 seide to Josaphat^o, Whether thou schalt come with me to fytte in to Ramoth of Galaad? And Josaphat seide to the kyng 5 of Israel, As Y am, so and thou; my puple and thi puple ben oon; and my kny3tis and thy kny3tis *ben oon^p*. And Josephat seide to the kyng of Israel, Y preie thee, axe thou to dai the word of the Lord. Therfor^q the 6 kyng of Israel gaderide^r prophetis aboute foure hundrid men, and he seide to hem, Owe Y to go in to Ramoth of Galaad to fytte, ethir to^s reste? Whiche^t answeriden, Stie thou^u, and the Lord schal 3yue it in the hond of the kyng^v. Forsothe Jose- 7 phat seide, Is^w not here ony profete of the Lord, that we axe bi hym? And the 8 kyng of Israel seide to Josephat, O man, Mychee^x, sone^y of Hiemla, is left, bi whom we moun axe the Lord; but Y hate hym, for he prophesieth not good^z to me, but

† he is maad low; this penaunce was for drede of deth, as it is seid comynly, and therfor it dissuade not grace and avoiding of euerlastinge payne, thow; it dissuade dilaing of temporal payne; othere men seyen, that this was veri penaunce onely at an our, for he turnede agen to yuele passid. Lire here. c.

^m of Galaad *a pr. m.* ⁿ be BCEFH.

^b men of Ammorey i. ^c men i. ^d And the i. ^e Om. i. ^f 3eer i. 3er EL. ^g And i. ^h Achab i. ⁱ Johasaphat, king of Juda i. ^j Om. i. ^k And DKMG. ^l gaderide to gidre i. ^m owe I to i. ⁿ The whiche i. ^o thou up i. ^p kyng of Israel i. ^q Is ther i. ^r Mychee bi name i. ^s the sone i. ^t good thing i.

4.3 DIE INTERPRETASIE VAN DIE PURVEY-KOMMENTAAR

4.3.1 Inleiding

Na Wycliffe se dood het Purvey, 'n getroue volgeling van Wycliffe, die Wycliffe-vertaling hersien en van kommentaar voorsien (Moulton 1987:19). Die kommentaar wat voorsien word, is eklektiese kommentaar wat die interpretasie van die verhaal stuur en daarmee sekere elemente uitlig en ander weer onderspeel. Op dié wyse skep hy 'n nuwe beeld van die verhaal.

4.3.1 Ooreenkomste en verskille tussen die MT-weergawe en die Purvey-Kommentaar

4.3.2.1 Ooreenkomste

a Die kategorisering van die karakters stem ooreen

Die rollespel bly in die Purvey-kommentaar feitlik dieselfde as in die MT-weergawe; Agab is die protagonis, Isebel is sy helper en God tree op as Agab se teenstander.

b Die struktuur toon groot ooreenkoms met die MT

Die Purvey-kommentaar volg die storielyn van die MT-weergawe. Agab wou die grond van Nabot hê. Isebel beplan Nabot se dood. Agab gaan gestraf word vir die moord op Nabot, en Agab verneder homself voor die Here.

4.3.2.2 Verskille

a Die aantal karakters verskil

1 In die Purvey-kommentaar tree 4 karakters op

In die Purvey-kommentaar tree net vier van die oorspronklike 5 karakters op (in vergelyking met die MT-weergawe). Elia

tree nie in die Purvey-weergawe van die Nabot-vertelling op nie.

ii 'n Nuwe Karakter tree in die Purvey-kommentaar op.

'n Nuwe Karakter tree in die Purvey-weergawe op naamlik die duiwel. Die verwysing na die ewige pyn moet in die lig van die teks, sowel as die voetnota van vers 20, gesien word. Die teks, sowel as die voetnota, verwys direk na die duiwel. Die verwysing na die ewige pyn hou direk verband met die duiwel. Die konsep rondom die duiwel kom wel in die Vulgaat voor in verse 10 en 13. Purvey sluit hier by die Vulgaat aan.

Die weglating van 'n karakter aan die een kant en die toevoeging van 'n karakter (die konsep van 'n duiwel is 'n latere ontwikkeling) aan die ander kant, beteken dat die elemente (die elemente is die vastepunte in 'n teks) in die Purvey-kommentaar verskuif het.

4.3.2.3 Gebeure word tot die MT-verhaal toegevoeg, maar ook weggelaat

a Die volgende gebeure is tot die MT-weergawe toegevoeg

i Gebeure rondom grondbesit

Die grond is nie vir altyd van sy verkoper vervreem nie, en moes tydens die Jubeljaar weer aan die verkoper terug besorg word. Agab wou egter die grond vir homself, vir altyd verkry.

ii God is die eienaar van grond

God is die werklike eienaar van die grond.

iii Agab het kennis gedra van die briewe wat Isebel geskryf het

In die MT is daar geen verband tussen die skrywe van die briewe en die betrokkenheid van Agab by die moord nie. (In die Vulgaat is Agab nie bewus van die briewe wat Isebel geskryf het nie). Hoe kan Agab vir iets verantwoordelik gehou word waarvan hy niks weet nie?

Die LXX hou Agab vir die moord verantwoordelik, terwyl Josefus hom verantwoordelik hou omdat hy nie sterk regeer en sy vrou beheer het nie.

iv Die hele kwessie rondom die oordeel oor Agab is 'n nuwe gebeurde

Die oordeel is nie op sy nageslag nie, maar op Agab self van toepassing. (Purvey sluit hier by die Vulgaat aan [vers 24] si mortuus fuerit in civitate comedent eum canes si autem mortuus fuerit in agro comedent eum volucres caeli).

v Agab se berou is uit vrees vir die ewige dood

Agab se berou verdien nie genade nie en red ook nie uit die ewige pyn nie. Die berou verdien net uitstel van die aardse/tydelike pyn. Hierdie interpretasie, sê Purvey, word (in sy tyd) algemeen aanvaar. Daarteenoor is daar sommige wat sê dis berou ter elfder ure.

b Die volgende gebeurde word, in vergelyking met die MT-weergawe, weggelaat

Die oordeel oor Isebel kry geen aandag nie.

4.3.2.4 Omskrywings en veranderings

In die kommentaar kry 'n mens 'n aantal omskrywings van gebeurde. Die term omskrywing suggereer dat bestaande gebeurde op 'n bepaalde manier gestel word, of dat die kommentaar net eksplisiet maak wat reeds in die teks is.

'n Voorbeeld van so 'n omskrywing vind 'n mens in die volgende kommentaar wat die Purvey-vertaling begelei: Nabot was ryk, daarom was hy onder geen verpligting om sy grond te verkoop nie. Hier word implisiete gegewens eksplisiet gemaak.

Voorbeelde van veranderings wat in die kommentaar aan die hand van die MT aangebring is, vind 'n mens byvoorbeeld waar Elia nie die oordeel aankondig soos in die MT nie. Die

oordeel kry 'n ewige dimensie, terwyl die oordeel in die MT-verhaal 'n tydelike dimensie vertoon. Die oordeel raak ook nie Agab se huis nie, maar slegs vir Agab self. Agab se berou lei ook nie tot die afstel van die oordeel nie. In die Purvey-kommentaar het die berou eerder met ewige as tydelike dimensies te make.

4.3.3 Die Karakterisering van die Karakters volgens die Purvey-kommentaar

Die Purvey-kommentaar verskil ten opsigte van die karakterisering van sy karakters.

4.3.3.1 Agab

Agab word imperialisties geteken. Soos by Josefus ruil die skrywer die twee gebeure om: Agab wil eers ruil dan koop. Dit sluit aan in die vertaling (vers 3) waar Agab aan Nabot die aanbod maak om te kyk wat vir Nabot 'more profitable' is. Hierdie omruiling van gebeure kom nie by die Vulgaat (ek sal vir jou 'n beter wingerd gee, of as silwer vir jou voordeliger is, dan in gelyke waarde [vry vertaal] daboque tibi pro ea vineam meliorem aut si tibi commodius putas argenti pretium quanto digna est), of die MT voor nie.

Nabot (volgens die kommentaar) hoef nie van sy wingerd afstand te doen nie, maar hy voorsien dat Agab sy wingerd vir altyd wil vat, en dus nie die wet oor die Jubeljaar gaan eerbiedig nie. Agab regeer volgens sy gevoel. Die kommentaar sê dat Agab nie volgens sy suggestie/begeerte moet regeer nie. In die MT word Agab as 'n swakkeling uitgebeeld, terwyl dié kommentaar Agab as 'n sterk Koning uitbeeld. Agab is 'n sterk Koning, wat in beheer van sy regering is. Isebel skrywe die briewe met die volle wete van Agab, daarom kan Agab ook ten volle aanspreeklik gehou word vir sy daade.

In die finale verwerking van die MT (volgens die Deuteronomistiese perspektief) hoor God mense wat in hul nood na Hom roep en hul skuld bely. God is altyd bereid om mense wat hulle wil bekeer, te aanvaar. Die berou lei dan tot

die uitstel of afstel van die aanvanklike oordeel. So sal die oordeel nie meer in Agab se tyd plaasvind nie, maar in die tyd van sy seun. Die uitstel of afstel van die oordeel, of anders gestel, die berou en genade is net op hierdie lewe van toepassing. By die MT bestaan daar nie 'n ewige dimensie of 'n ander dimensie na afloop van hierdie aardse lewe nie.

Die Purvey-kommentaar toon aan dat Agab se berou egter soteriologiese implikasies het, dit wil sê Agab se berou het ook implikasies vir die lewe na die dood. Hy interpreteer die verhaal vanuit 'n bepaalde dogmatiese raamwerk. Die raamwerk lyk as volg: Die kommentaar dui op twee strominge in daardie tyd. Aan die een kant is daar diegene (Purvey ingesluit) wat sê dat Agab se berou het die uitstel van die aardse pyn verdien. Agab se berou verdien nie GENADE nie, en ook nie om uit die ewige pyn gered te word nie. Aan die ander kant is daar sommige wat wel vir Agab 'n 'kans' wil gun deurdat dit 'n berou ter elfder ure is. In hierdie kommentaar word die idee van 'n 'ewige straf' geïmpliseer. Begrippe soos ewige pyn, aardse pyn, elfder ure, onderskryf die gedagte van 'ewige straf'. Neem 'n mens hierdie 'ewige straf' in gedagte, asook die verwysing na die duiwel byvoorbeeld soos geïmpliseer word in die vertaling 'seuns van die duiwel' en in die voetnota van vers 20, dan is Agab per implikasie verkoop aan die duiwel en kry hierdie verhaal 'n hele nuwe dimensie. 'n Dimensie wat on-Ou-Testamenties is.

4. 3. 3. 2 Isebel

Isebel tree nie so sterk en onafhanklik op soos in die MT nie. In die MT kry 'n mens die indruk dat Agab nie weet wat sy doen nie. Agab is nou egter ten volle bewus van die briewe wat sy skrywe. Die skrywer ag dit nodig dat die leser dit baie goed moet begryp. Daarom herhaal hy die gedagte in die kommentaar van vers 19. Purvey plaas dus die skuld vir die dood van Nabot vierkantig op die skouers van Agab, sodat Isebel nie in dieselfde mate verantwoordelik is vir die dood van Nabot, as wat die MT haar wou maak nie. Hierdie ondergeskikte rol wat Isebel vertolk, blyk ook uit die min

Kommentaar wat Purvey oor haar lewer.

4.3.3.3 Nabot

Nabot was ryk, en het onder geen verpligting gestaan om sy wingerd te verkoop nie. Hy weier om te verkoop, want die eiendom is eintlik God se eiendom en daarom mag jy nie van jou eiendom vervreemd raak nie. Die Jubeljaar is juis ingestel om hierdie vervreemding te voorkom. Hy bots met Agab oor hierdie punt, omdat Agab die wingerd vir homself (vir altyd) wil vat.

4.3.3.4 Elia

Dit is interessant dat Purvey geen kommentaar oor Elia aanbied nie. Elia het heeltemal op die agtergrond geskuif.

Uit die bespreking is dit duidelik dat Agab in 'n ander verhouding tot Isebel staan as wat die MT die verhouding voorstel. Nabot sien Agab anders as wat die MT Agab sien, en daarom verskil Purvey se weergawe van die MT tov Nabot se redes waarom hy nie wil verkoop of ruil nie. Agab kry ook nuwe inhoud: hy is imperialisties, magtig en regeer sterk, wat verskil van die MT se weergawe van Agab. Elia as profeet verdwyn uit die prentjie.

4.3.4 Die gesigspunt van die verteller in die Purvey-kommentaar

Die verteller wys daarop dat Agab van mag gebruik maak om sy begeertes werklikheid te maak. Sulke begeertes is egter nie vir God aanvaarbaar nie, want grond behoort nie aan mense nie, maar aan God. Die straf vir so 'n misdryf is die ewige dood.

4.3.5 Die plot van die verhaal volgens die Purvey-kommentaar

Volgens die Purvey-kommentaar ontstaan die konflik tussen Agab en Nabot oor die wyse waarop grond besit word. Agab wil die grond vir altyd besit, wat in stryd is met God se bepalinge, want God is die eienaar van die grond. Agab is ten volle vir die moord op Nabot verantwoordelik, want hy is bewus van die briewe wat Isebel geskryf het. Omdat Agab willens en wetens teen God se wil ingegaan het, het hy nie egte berou nie. Sy berou is uit vrees vir die dood en daarom sal hy nie die ewige pyn vryspring nie.

4.3.6 Die ontknoping van die verhaal volgens die Purvey-kommentaar

Wie willens en wetens teen die wil van God ingaan, se berou is oneg en sal derhalwe die ewige pyn moet verduur.

4.3.7 Die historiese situasie van die skrywer

Die verhaal wentel hoofsaaklik om 'n grondkwessie. Agab wil die wingerd hê, 'for it is niz/nyz'. Hy nader Nabot, want hy wil die wingerd by Nabot óf ruil óf koop. Hy sê vir Nabot om self te besluit wat vir Nabot 'more profitable' is. Nabot aanvaar nie Agab se aanbod nie. Die kommentaar by vers 3 verduidelik waarom Nabot nie die aanbod aanvaar nie. Nabot is ryk en wil die grond behou, omdat die grond aan God behoort (the lond of Israel was propirly Goddis himsilf), terwyl Agab die grond vir 'euerlastinge tyme' wil hê. 'n Mens kan hierdie stryd tussen die Koning en Nabot oor die wingerd/grond verstaan teen die agtergrond van Wycliffe se standpunt rondom hierdie saak. In Engeland het 'n onrus-situasie geheers. Baie van die belangrike staatsposte is deur geestelikes gevul, tot groot verontwaardiging van die adel. Wycliffe het nie genoeg geneem met die destydse stand van sake in Engeland nie. "Wycliffe set himself to rethink the whole question of the basis of society, with special reference to the states of the church" (Bruce 1978:12). 'n

Gemeenskap moet eerder gebou word op wat Wycliffe noem "dominion by grace", "according to which each man was God's direct tenant-in-chief, immediately responsible to obey His law" (Bruce 1978:12). Hierdie uitgangspunt van Wycliffe beteken dat 'n mens nie eiendom besit nie. 'n Mens bestuur die eiendom namens God. "God gives the use but not the ownership" (Walker 1970:268).

Purvey, wat 'n dissipel van Wycliffe was, het Wycliffe getrou hierin nagevolg; dit blyk baie duidelik uit sy kommentaar... "the lond of Israel was propirly Goddis himsilf ... and the king wolde haue it, for euerlastinge tyme". Vandaar dat Purvey Agab so NEGATIEF TEKEN. Agab GOOI homself op die bed neer (throwynge/castide) en draai sy gesig na die MUUR (ontbreek in MT), want hy wil niemand sien nie. Die kommentaar by die vers lui as volg: die Koning moet nie sy wil kry op grond van sy begeertes ('sugetis') nie. In vers 7 raai Isebel hom aan om geduldig te wees (patient). Verse 8 en 19 se kommentaar wys duidelik daarop dat Agab van die briewe geweet het. Trouens, Agab het meer as net geweet van die briewe "... bi the wille and knowing of Achab". In vers 24 word die oordeel SLEGS OP AGAB TOEGEPAS: "if Achab schal die in the citee, doggis schulen ete hym; sotheli if he schal die in the feeld, briddis of the eyr schulen ete hym". Die MT verwys na familie/nakomelinge van Agab en nie na Agab self nie. Letterlik vertaal, begin die vers as volg: Die een van Agab wat sterf.... Hierdie oordeel oor Agab vind plaas omdat hy nie 'n waardige opsiener van God se eiendom is nie, en vir homself die eiendom wou opeis. Agab se berou is ook nie opreg nie. Hy toon berou, omdat hy bang is vir die dood, en dit is nie 'n grondige berou oor sy vergryp aan die eiendom van God nie. Daarom is hierdie berou nie 'n berou tot redding nie, maar bloot 'n uitstel van die aardse pyn. Al sou Agab hierdie aardse pyn vryspring, is dit moontlik dat hy nie die ewige pyn (hel) sal vryspring nie. Die ewige straf hou verband met die werke van die duiwel.

4.3.8 Konklusie

Die Purvey-kommentaar herskryf die MT om die volgende redes:

4.3.8.1 Daar het 'n verskuiwing van elemente plaasgevind
(Die vaste elemente in die teks het verskuif)

a Die aantal karakters verskil

Elia as karakter funksioneer nie in die kommentaar nie, terwyl die duiwel as 'n nuwe karakter in die verhaal inkom. Agab met sy verkeerde begeertes is 'n medewerker van die duiwel.

b Daar is nuwe gebeure tot die MT- verhaal toegevoeg terwyl ander gebeure weer weggelaat is

Nuwe gebeure soos God wat die werklike eienaar van die grond is, Agab se berou uit vrees vir die ewige pyn en so meer.

c Daar het ook omskrywings van die MT-gebeure plaasgevind, terwyl ander gebeure weer verander is

Die tydelike oordeel in die MT- verhaal is verander na 'n ewige oordeel in die Purvey- kommentaar.

4.3.8.2 Die Purvey-kommentaar en die MT verskil ten opsigte van die woldrade wat tussen die spykers gespan is

a Die relasies tussen die elemente verskil

Aangesien die vaste punte in die teks verskuif het, beteken dit dat die woldrade tussen die vaste punte ook nou anders gespan word. Agab se begeertes het gelei tot oordeel, nie tot tydelike oordeel soos in die MT nie, maar tot ewige oordeel. Dit is God self wat hierdie oordeel uitspreek. (God praat nie meer op 'n indirekte manier, dus via 'n profeet, nie- daarom funksioneer Elia nie in die kommentaar nie).

b Die struktuur, plot en ontknoping van die Purvey-kommentaar verskil van die MT-verhaal

As gevolg van genoemde verskille beteken dit dat 'n nuwe plot

en ontknoping van die Nabot-verhaal in die Purvey-kommentaar ontstaan het.

4.3.8.3 Klassifisering van die kommentaar in die teks van Purvey in vergelyking met die MT

Om 'n herkenbare weergawe van die moederteks te wees, word die volgende vereistes gestel:

- (1) Om 'n kopie van die moederteks te wees moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde, nie het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

Die ontleding van die Purvey-kommentaar sluit aan by punt (3) en daarom het die Purvey-kommentaar die Nabot-verhaal in die MT herskryf.

Dit is duidelik dat die Purvey-kommentaar die Nabot-verhaal in die MT herskryf, maar herskryf die kommentaar die Nabot-verhaal in die Vulgaat?

4.3.9 Die Vulgaat en die Purvey-kommentaar

Die kommentaar in vergelyking met die Vulgaat toon die volgende verskille.

4.3.9.1 Verskille

a Die volgende gebeure kom nie in die Vulgaat voor nie

- (1) Die land is God se eiendom, daarom mag die grond nie verkoop word nie. Die Vulgaat verwys na die grond as erfgrond: "Mag die Here my genadig wees dat ek nie die erfenis van my vader vir jou gee nie (propitius mihi sit Dominus ne dem hereditatem patrum meorum tibi). Die Vulgaat sê nie wat die erfenis is nie. Die kommentaar gee 'n bepaalde inhoud daaraan deur dit te verbind met die Jubeljaar, asook die interpretasie daarvan in die lig van Levitikus. Die kommentaar gee aan die erfdeel 'n bepaalde interpretasie.
- (2) In die Vulgaat dra Agab ook nie kennis van die briewe wat Isebel geskryf het nie.
- (3) Agab se berou was oneg, daarom sal hy nie die ewige pyn vryspring nie. Die verhaal kry 'n tydelike en ewige dimensies. Die begrip "ewige dimensie" kom nie in die Vulgaat voor nie (vgl ewige pyn).
- (4) Die kommentaar bring, benewens die duiwel, nog 'n nuwe figuur in die verhaal in, naamlik Baäl vers 25. Agab het, volgens die kommentaar, verkeerd gedoen deur Baälaanbidding in Israel in te bring. Die Vulgaat het geen verwysing na Baäl nie, die kommentaar interpreteer 'n bepaalde verwysing in die teks asof dit 'n heenwysing na Baäl is (venumdatum est ut faceret malum in conspectu Domini...).

b Die Purvey-kommentaar maak eksplisiet wat reeds implisiet in die Vulgaat voorkom

Die verwysing na Nabot as ryk, is om eksplisiet te maak wat reeds implisiet in die begrip Jisreëliet vervat is.

Die Purvey-kommentaar dra nuwe gebeure (grond is God se eiendom, ewige pyn, bekering ter elfder ure), in die Vulgaat-verhaal in. Daarbenewens bring die kommentaar ook 'n nuwe

Karakter in die verhaal in, naamlik Baäl. Die inbring van nuwe gebeure en karakter/s in 'n verhaal beteken dat die vaste punte in 'n verhaal verskuif.

c *Konklusie*

Om 'n herkenbare weergawe van die moederteks te wees, word die volgende vereistes gestel:

- (1) Om 'n kopie van die moederteks te wees, moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie, het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

In die lig van punt (3) het die Purvey-kommentaar die Vulgaat-verhaal op 'n bepaalde manier herskryf.

4.4	DIE GENEVA-KOMMENTAAR	173
4.4.1	Inleiding	173
4.4.2	Ooreenkomste en verskille tussen die MT- weergawe en die Geneva-kommentaar	173
4.4.3	Die karakterisering volgens die Geneva- kommentaar	175
4.4.4	Die gesigspunt van die verteller	179
4.4.5	Die plot volgens die Geneva-kommentaar	180
4.4.6	Die ontknoping van die verhaal	180
4.4.7	Konklusie	180

Nabóth slaine.

I. Kings: Aháb reproued. 163

After these things Nabóth the Izreelite had a vineyarde in Izreel, hard by the palace of Aháb King of Samaria. And Aháb spake vnto Nabóth, saying, Giue me thy vineyarde, that I may make me a garden of herbes thereof, because it is nere by mine house: and I wil giue thee for it a better vineyarde then it is: or if it please thee, I wil giue thee the worthe of it in money.

And Nabóth said to Aháb, The Lord kepe me from giuing the inheritaunce of my fathers vnto thee.

Then Aháb came into his house heauy & in displeasure, because of the worde which Nabóth the Izreelite had spokē vnto him. for he had said, I wil not giue thee the inheritance of my fathers, and he lay vpon his bed and turned his face and wolde eat no bread.

Then Iezébel his wife came to him and said vnto him, Why is thy spirit so sad? thou eatest no bread?

And he said vnto her, Because I spake vnto Nabóth the Izreelite, and said vnto him, Giue me thy vineyarde for money, or if it please thee, I wil giue thee another vineyarde for it: but he answered, I wil not giue thee my vineyarde.

Then Iezébel his wife said vnto him, Dost thou now gouerne the kingdome of Israel? vp, eat bread, and be of good chere, I wil giue thee the vineyard of Nabóth the Izreelite.

So she wrote letters in Ahabs name, & sealed them with his seale, and sent the letters vnto the Elders, and to the nobles that were in his citie dwelling w Nabóth.

And she wrote in the letters, saying, Proclaime a fast, and set Nabóth among the chief of the people,

And set two wicked men before him, and let the wimes againt him, saying, Thou didest blaspheme God and the King: the cary him out, and stone him that he may dye.

And the men of his citie, even the Elders and governours, which dwelt in his citie, did as Iezébel had sent vnto them: as it was writē in the letters, which she had sent vnto them.

They proclaimed a fast, and set Nabóth among the chief of the people,

And there came two wicked men, & sate before him: and the wicked men witnessed againt Nabóth in the presence of the people, saying, Nabóth did blaspheme God and the King. The they caryed him away out of the citie, and stoned him with stones, that he dyed.

Then they sent to Iezébel, saying, Nabóth is stoned and is dead.

And when Iezébel heard that Nabóth

was stoned and was dead, Iezébel said to Aháb, Vp, & take possession of the vineyard of Nabóth the Izreelite, which he refused to giue thee for money: for Nabóth is not aliue, but is dead.

And when Aháb heard that Nabóth was dead, he rose to go downe to the vineyard of Nabóth the Izreelite, to take possession of it.

And the worde of the Lord came vnto Eliáh the Tisbite, saying,

Arise, go downe to meet Aháb King of Israel, which is in Samaria. lo, he is in the vineyarde of Nabóth, whether he is gone downe to take possession of it.

Therefore shalt thou say vnto him, Thus saith the Lord, Hast thou killed, and also gotten possession? And thou shalt speake vnto him, saying, Thus sayth the Lord, In the place where dogs licked the blood of Nabóth, shal dogs licke euē thy blood also.

And Aháb said to Eliáh, Hast thou founde me, & mine enemy? And he answered, I haue founde thee: for thou hast folde thy selfe to worke wickednes in the sight of the Lord.

Beholde, I wil bring euil vpon thee, & wil take away thy posteritie, and wil cut of from Aháb him that "pisseth againt the wall, aswel him that is shut vp, as him that is left in Israel,

And I wil make thine house like the house of Jeroboám the sonne of Nebat, & like the house of Baasá the sonne of Ahíah, for the prouocation wherewith thou hast prouoked, and made Israel to sinne.

And also of Iezébel spake the Lord, saying, The dogs shal eat Iezébel, by the wall of Izreel.

The dogs shal eat him of Ahabs stock, that dyeth in the citie: and him that dyeth in the fields, shal the fowles of the ayre eat.

But there was none like Aháb, who did sell him selfe, to worke wickednes in the sight of the Lord: whome Iezébel his wife prouoked.

For he did exceding abominably in following idoles, accordig to all that the Amorites did, whome the Lord cast out before the children of Israel.

Now when Aháb heard those wordes, he rent his clothes, and put sackcloth vpon him and fasted, and lay in sackcloth and went softly.

And the worde of the Lord came to Eliáh the Tisbite, saying,

Seest thou how Aháb is humbled before me, because he submitteth him selfe before me, I wil not bring that euil in his dayes, but in his sonnes dayes wil I bring euil vpon his house.

This example of mon-
arches' crueltye
the holy Gost
leaueth to vs,
to the intent
we shoulde ab-
horre all ty-
rannie, and
specially in
them, whome
nature & kinde
shoulde moue
to be pitiful
and inclined to
mercie.

Dost thou
thinke to haue
any aduanta-
ge by murde-
ring of an in-
nocent?
This was
fulfilled in
him his sonne,
22. 1. King. 22.

Chap. 2. 10.
2. King. 1. 8.
1. Sam. 25. 22.
Chap. 14. 10.

Chap. 17. 29.
Chap. 18. 3.

2. King. 9. 33.
10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

By the wic-
ked counsell of
his wife, he
became a vile
idolater and
cruel murder-
er, so that, this
gave him fel-
lowship to
serue sinne.

22. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1 Meaning, he
became sinne,
2. King. 9. 36.

4.4 DIE GENEVA-KOMMENTAAR

4.4.1 Inleiding

Die Nuwe Testament is in 1557, en die Ou Testament in 1560 gepubliseer (Branton 1962a:380). Die Geneva-vertaling is 'n paar jaar later van kommentaar voorsien (1576) deur Laurence Tomson (Branton 1962b:760-762). Die kommentaar is kantlyn-kommentaar wat die leser se aandag in 'n spesifieke rigting wil stuur, sodat die kommentaar 'n bepaalde interpretasie van die vertaling wil suggereer.

4.4.2 Ooreenkomste en verskille tussen die MT-weergawe en die Geneva-kommentaar

4.4.2.1 Ooreenkomste

Die Geneva-kommentaar kom in breek trekke ooreen met die MT-weergawe. Die moedergebeure, moordplan, strafgerig 1 en 2 asook die berou-genadekomponente van die verhaal, word wel kursories behandel.

4.4.2.2 Verskille

a Slegs 'n paar karakters kry aandag in die Geneva-kommentaar

Die aantal karakters verskil in die Geneva-kommentaar van die MT-weergawe. In die MT-weergawe tree daar vyf karakters op, terwyl in hierdie kommentaar slegs vier karakters optree.

b In die Geneva-kommentaar vind 'n rolverskuiwing plaas

Die profeet Elia se rol verval en word oorgeneem deur 'n nuwe karakter in die verhaal, naamlik die Heilige Gees. In hierdie kommentaar is die Heilige Gees die protagonis in die verhaal, terwyl Agab sy teenstander is. Die rolle het dus in vergelyking met die MT omgeruil. In die MT is Agab die protagonis terwyl God die teenstander is.

In die Geneva-kommentaar is die Heilige Gees die outeur van die verhaal. In vers 15, byvoorbeeld, is dit die Heilige Gees wat toestemming gee om alle tirannie teen te staan. Die konfrontasie is nou nie soos in die MT tussen Agab en die profeet nie, maar tussen die Heilige Gees (dus God self) en Agab.

c Die Geneva-kommentaar bring 'n nuwe karakter in die verhaal in

In die MT is Jahwe die een wat die oordeel uitspreek, terwyl dit in die Geneva-kommentaar die Heilige Gees is wat die oordeel uitspreek. Die kommentaar suggereer dat die Heilige Gees God is; dus is dit God self wat aan die woord is en dus ook God self wat Agab teenstaan.

Die gevolgtrekking wat 'n mens uit bogenoemde ontleding maak, is dat hier 'n nuwe verhaal geskep word.

- (1) 'n Spyker word uitgetrek: Die profeet Elia verdwyn van die toneel.
- (2) Die rol van Elia word oorgeneem deur die Heilige Gees, wat op 'n rolverskuiwing dui.
- (3) 'n Spyker word ingekap: Die Heilige Gees is 'n nuwe karakter in die Nabot-vertelling. Die MT praat die hele tyd van יהוה, en nou skielik is die Heilige Gees die outeur van die verhaal. In die Geneva-kommentaar funksioneer die Heilige Gees as God, (die kommentaar veronderstel 'n sekere dogmatiese onderbou) as een van die drie-eenheid. Die rede waarom so klem op die Heilige Gees gelê word wat die teks vertel, is as gevolg van die hervormingsproses wat aan die gang was. Die Skrif het as gesagsdraer in die plek van die Roomse Kerk gekom (Deist 1988b:2). Die Bybel is as die hoogste gesagbron beskou. In die Bybel is God die Heilige Gees aan die woord. Hier tref 'n mens in beginsel 'n gelykstelling tussen die Bybel en God se Woord. In die bestudering van die onderskeie tekste tot nou toe, is dit die eerste keer dat daar so 'n

gelykstelling tussen die Skrifte/Bybel as teks, en die Woord van God is.

d Gebeure word tot die MT-weergawe toegevoeg

Die volgende gebeure word tot die MT-weergawe toegevoeg:

- (1) Agab tree nie op volgens wat reg en wettig is nie.
- (2) Wêreldlinge gehoorsaam liever bevele van prinse as om God se gebooie te gehoorsaam. Die begrip wêreldlinge is 'n nuwe begrip wat in die verhaal ingedra word. Teenoor die wêreldlinge staan die geestelikes.
- (3) Die Heilige Gees wil dat alle tirannie teengestaan moet word.
- (4) In vers 25 is Agab 'n moordenaar, SOWEL AS 'n afgodsdienaar.
- (5) Die vervulling van die profesieë oor Isebel en Agab se seun Joram.

4.4.3 Karakterisering volgens die Geneva-kommentaar

Die Geneva-kommentaar verskil van die MT-weergawe ten opsigte van die karakterisering van die karakters.

4.4.3.1 Die rol van God

Die Heilige Gees is die protagonis en sy teenstander is Agab wat 'n afgodsdienaar en 'n wrede moordenaar is. In vers 2 veroordeel die Heilige Gees Agab se tirannie en in vers 15 dien Agab as voorbeeld van "MONSTREO CRUELTIÉ". Die Heilige Gees gee hier opdrag om alle tirannie teen weerlose mense teen te staan. Die teksverwysing in 2 Konings 9:25 dien as 'n bewys dat die profesie oor Agab in vervulling gegaan het. Die kommentaar sê dan ook dat die profesie in Joram, sy seun se tyd, vervul is. Die Heilige Gees is die outeur van die profesie en daarom moet die profesie in vervulling gaan. Dit

pla nie die kommentator dat hy nou afwyk van die letterlike vervulling van die profesie nie.

4.4.3.2 Die rol van Agab

Die Geneva-vertalers sien Agab as 'n tiran (1 en 15), wat op sy bed planne bedink (4) om sy buitengewone begeertes te versadig. Agab is 'n wrede moordenaar (15 en 19), sowel as 'n afgodsdienaar (25) wat hom geheel en al uitverkoop het aan die sonde (25). (Volgens die MT hou die straf verband met Agab wat die volk tot sonde verlei het. Die LXX bring die straf oor Agab in verband met sy moord op Nabot. Die Geneva-kommentaar hou Agab vir die moord, sowel as die verleiding van die volk verantwoordelik). Die Geneva-vertalers is anti-tirannie gesind. Danner (1970:97) som hierdie anti-tirannie gedagtegang as volg op: "Throughout the notes there is definitely an 'anti-tyrant' motif". Regeerders mag nie hul onderdane onderdruk nie. Konings behoort hul onderdane lief te hê: "loue their subjects, as nature bindeth one brother to loue another" (Num 27:21). Die storie van Ester moet regeerders leer "that they must procure the wealth of all their subjects" (Danner 1970:98). Die opskrif bo Esegieël 32 lees "The end of tyrants". God straf regeerders wat tiranne is en wat wreed en onregverdig teenoor sy burgers optree. In dié lig moet die kommentaar by vers 15 verstaan word. Trouens, in sulke gevalle is burgerlike ongehoorsaamheid geregverdig, soos wat die kommentaar dan ook voorstel: 'we shulde abhorre {verafsku} all tyrannie'. "The Christian is not to engage in war, for the bearing of the sword is the responsibility of the civil magistrate. But in the event that God's people are in danger from attack, or 'true religion' is in jeopardy of being perverted into idolatry, only then can the Christian take up arms" (Danner 1970:83 en vergelyk in die verband ook Hammond 1982:93). Ongehoorsaamheid is in Agab se geval geregverdig, want hy is klaar geïdentifiseer as 'n GODDELOSE koning (25), wat onskuldige burgers vermoor (15 en 19).

4.4.3.3 Isebel

Isebel tree as 'n sterk figuur op, terwyl Agab weer as 'n

swakkeling voorgestel word. Haar raad aan Agab (Kommentaar 7) was duidelik: "to commaude, and intreat not". Agab moes nooit na haar bese raad (vers 24 Kommentaar) geluister het nie, want dit het van hom 'n afgodsdienaar en 'n wrede moordenaar gemaak (24).

4.4.3.4 Nabot

In verse 11, 14 en 19 gaan dit basies om Agab, en word Nabot indirek in die kommentaar betrek. Elke keer wanneer daar in die kommentaar na Nabot verwys word, word daar na hom verwys as die onskuldige (innocent) wat aan die hand van 'n wrede moordenaar gesterf het.

4.4.3.5 Elia

Elia funksioneer nie in die kommentaar nie. Die rol van die profeet staan op die agtergrond. Dit mag verband hou met die rol wat die Heilige Gees in die verhaal speel. Die rol van die profeet is nou onnodig, aangesien die Heilige Gees wat God is nou self direk sy Woord deurgee. Die profeet is as tussenganger nou oorbodig.

4.4.3.6 Die stadsvaders

In die hele ontplooiing van die Nabot-verhaal by die tekste wat tot nou toe bespreek is, het die stadsvaders (vers 11) nie 'n wesenlike rol gespeel nie. Hulle was eerder instrumente in die hande van Isebel/Agab. In die Geneva-vertaling speel die stadsvaders egter 'n wesenlike rol. In vers 11 staan: "And the men of the citie, EUEN the Elders and gouernours, which dwelt in his citie, did as Iezebel had sent vnto them: as it was write in the letters, which she had sent vnto them". Die kommentaar sien die stadsvaders as wêreldlinge wat, teen God se gebod, onskuldige bloed vergiet deur eerder bese bevale van prinse te gehoorsaam as die Gebooie van God. Die stadsvaders woon ook 'n Kastige vasdag by (Kommentaar vers 9). Hier is drie belangrike begrippe wat die kommentaar bevat:

- (1) Stadsvaders (men of the citie) as wêreldlinge.

- (2) Onskuldige bloed aan die hande van die Stadvaders.
- (3) Stadvaders luister eerder na goddelose raad van prinse as na God se gebooie.

Die begrip 'wêreldling' het vir die Geneva-vertalers 'n sekere betekenis. Die Engelse bannelinge het die Engelse Protestante Kerk gesien as die Uitverkore volk van God (Danner 1970:85). Hulle het hulself gesien as die 'Nuwe Israel' wat, soos Israel van ouds, uit die hande van die Katolisisme en heidendom verlos is om in Engeland as die beloofde land te bly. Maar net soos Israel van ouds nie die hervorming ver genoeg gevoer het nie, so het die hervorming nie ver genoeg in Engeland gevorder nie, met die gevolg dat hulle ook in afgodery verval het, soos Israel van ouds. In die voorwoord van die Geneva-Bybel aan die koningin, wys die vertalers haar daarop dat toe Serubabel die tempel wou herbou, hy baie probleme en teenstand gekry het. Net so sal sy teenstand kry van 'domestical enemies, as false prophets, craftie worldlings, faint hearted soldiers, and oppressors of their brethren'. Mense wat die hervormingswerk teenstaan, is beskou as wêreldlinge.

Koningin Elizabeth moes hierdie hervormingswerk voortsit.

"The translators wanted to do their part to assist the Queen, 'whom God hath made as our Zerabbabel for the erecting of the most excellent Temple' (Danner 1970:87). Om hierdie tempel reg te kan bou, moet die gebou opgerig word volgens die Woord van God. Om dit te kan doen, moet sekere elemente eers verwyder word, selfs deur hulle dood te maak. 'Thus it was necessarie that your graces zeale appeare herein, that nether the craftie persuation of man, nether worldly policie, or natural feare dissuade you to roote out, cut downe and destroy these wedes and impedimentes which do not only deface your building, but vtterly indeuour, yea and threaten the ruine thereof' (Voorwoord aan die Koningin).

Die stadvaders moet aan God se gebooie gehoorsaam wees

(1 Konings 21:11), deur met die hervorming te help. Indien hulle die hervormgesindes doodmaak, vergiet hulle onskuldige bloed (1 Konings 21:11). Die hervorming is God se wil en daarom moet hulle eerder aan God gehoorsaam wees as om na die

bevele van prinse te luister (11). (Die Heilige Gees is die verteller in die verhaal.) Teen sulke Stadvaders, wat nie hervormingsgesind is nie, moet opgetree word ('to roote out, cut downe and destroy'), want hulle is wêreldlinge wat hulle gebou 'deface' en kan ruineer. Waar Stadvaders nie God vrees nie, "... there can be no true religion, nor ordre" (Rigters 17:6). Waar Stadvaders oortree en nie gestraf word vir hulle oortredinge nie, "... there the plague of God lyeth vpon the land" (2 Samuel 21:14).

4.4.4 Die gesigspunt van die verteller

4.4.4.1 Die verteller in die verhaal

Die rede waarom die verhaal so verskil van die MT-weergawe, is vanweë die gesigspunt waaruit die verhaal aangebied is. Die gesigspunt bepaal watter en op watter wyse materiaal geselekteer en georden word om by die bepaalde gesigspunt in te pas. Volgens Ryken (1984:62) is die uitspraak van 'n normatiewe karakter, in 'n verhaal vir 'n mens 'n aanduiding waarom die verhaal gaan. In die Geneva-kommentaar is die Heilige Gees (vers 2 en 15) die normatiewe karakter, aangesien dit God self is wat praat. Die normatiewe uitspraak kom in vers 15 voor waar die Heilige Gees toestemming gee om alle tirannie teen te staan, veral waar mense weerloos is.

4.4.4.2 Die skrywer en sy konteks

Die Geneva-vertaling is aan Koningin Elizabeth opgedra met 'n spesifieke boodskap: "England had paid a terrible price in Mary's reign; now hope dawned again when Elizabeth came to the throne. It was doubtless this hope which led the translators to conclude their task with a quotation from Joshua 1:8, a verse they literally took to the heart. In very large letters it read: LET NOT THIS BOKE OF THE LAW DEPART OUT OF THY MOUTH, BUT MEDITATE THEREIN DAYE AND NIGHT, THAT THOU MAYEST OBSERVE ANDDO ACCORDING TO ALL THAT IS WRITTEN THEREIN: SO SHALT THOU MAKE THY WAY PROSPEROUS, AND THEN SHALT THOU HAUE GOOD SUCSESSE" (Danner 1970:96).

Koningin Elizabeth moet dus nie soos die bloedige Maria

regeer nie; sy was 'n tiran. Die Heilige Gees self het haar tot 'n val gebring, want Hy staan alle tirannie teen. Die prent op die titelblad is insiggewend. Die volgende voorstelling word daarop afgebeeld: Die Israëliete is in Engelse (Puriteinse) kleredrag, en is vasgedruk voor die Rooi See. As Elizabeth God vertrou, sal Hy hulle deur lei, daarom word die verhaal aangebied vanuit die perspektief van die Heilige Gees.

4.4.5 Die plot volgens die Geneva-Kommentaar

Wat die plot betref lê die konflik tussen die Heilige Gees en regeringslui oor die wrede optrede van regeringslui teenoor onskuldige gelowiges.

4.4.6 Die ontknoping van die verhaal volgens die Kommentaar

Die ontknoping van die verhaal verskil ook van die MT-weergawe. God is aan die kant van die gelowiges en straf tiranne, soos blyk uit die vervulling van die profesieë.

4.4.7 Konklusie

In die Geneva-Kommentaar het ons met 'n nuwe verhaal te make.

4.4.7.1 Daar het 'n verskuiwing van elemente plaasgevind

a Die karakters in die Geneva-kommentaar in vergelyking met die MT

Die aantal karakters en die kategorisering van karakters verskil van die MT-verhaal (vgl 4.2.2.2 en 4.4.3 hierbo).

Wat die aantal karakters betref tree in die MT-verhaal 5 karakters op, terwyl in die Geneva-kommentaar slegs 4 karakters optree. In die teks kom Elia wel as karakter voor, maar die kommentaar wat die teks begelei het geen funksionele rol vir Elia nie. Die rede hiervoor is dat die Heilige Gees die rol van die profeet oorgeneem het. God praat nou direk en

nie meer via die profeet nie. Dit is die Heilige Gees, en nie die profeet nie, wat die oordeel uitspreek, en daarom gaan die profesieë wat Hy uitspreek ook altyd in vervulling. Dit is ook die Heilige Gees wat die stadsvaders, sowel as vir Agab, veroordeel en opdrag gee dat alle tirannie teengestaan moet word.

'n Nuwe Karakter betree die verhaal in die persoon van die Heilige Gees. In die MT-verhaal ontmoet ons Jahwe as God, terwyl die Geneva-kommentaar die Heilige Gees as God inbring. Ons het hier met 'n stukkie dogmatiek te make soos reeds verduidelik is.

Wat die kategorisering van die Karakters betref vind daar in die Geneva-vertaling 'n rolverskuiwing plaas. Die Heilige Gees is die hoofkarakter in die verhaal, terwyl Agab sy teenstander is (15). Dit is die Heilige Gees wat die optrede van Agab afkeur en toestemming gee om tirannie teen te staan.

b Die Geneva-kommentaar bring nuwe gebeure in die verhaal in

Begrippe soos wêreldlinge en tirannie is vreemde begrippe wat met 'n sekere inhoud gelaai is. Dit is begrippe wat tydens die vervolging van die hervormingsgesindes in Engeland gefunksioneer het (vgl die bespreking onder die opskrif in verband met die stadsvaders).

4.4.7.2 Die relasies tussen die elemente verskil by die Geneva-kommentaar en die MT

a Die relasies tussen die elemente verskil

Alhoewel die persone wat in die verhaal optree nog onder dieselfde name optree, is die inhoud van die Karakters nie in ooreenstemming met die MT nie (vgl onder die opskrif Karakterisering hierbo, asook in die bylaag oor die Geneva-kommentaar).

b Die plot en ontknoping verskil van die MT-verhaal

As gevolg van genoemde verskille skeep die kommentaar 'n nuwe plot en ontknoping van die Nabot-vertelling.

4.4.7.3 Klassifisering van die Geneva-Kommentaar in vergelyking met die MT

Om 'n herkenbare weergawe van die moederteks te wees, word die volgende vereistes gestel:

- (1) Om 'n kopie van die moederteks te wees, moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie, het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n berskrywing van 'n verhaal te make.

Die Geneva-Kommentaar is 'n berskrywing van die MT-verhaal, omdat gebeure toegevoeg, maar ook weggelaat is, persone, in die verhaal ingetrek is terwyl ander weer uitgelaat is. Rolverskuiwing het plaasgevind en karakters is met nuwe inhoude gevul.

4.5	'N INTERPRETASIE VAN DIE NABOT-VERHAAL IN DIE JARE 1938-1939	183
4.5.1	Inleiding	183
4.5.2	Ooreenkomste en verskille tussen die MT- verhaal en die preek van Rossouw	183
4.5.3	Die karakterisering in Rossouw se preek	186
4.5.4	Die gesigspunt van die verteller	188
4.5.5	Die plot van die verhaal volgens Rossouw se preek	188
4.5.6	Die ontknoping van die Nabot-verhaal volgens Rossouw se preek	189
4.5.7	Die historiese konteks en Rossouw en De Villiers se preke	189
4.5.8	Konklusie	192

Voortrekker Eeufees Uitgawe.

DIE Gereformeerde Vaandel

TEOLOGIESE, GODSDIENSTIGE EN MAATSKAPLIKE
TYDSKRIF.

Onder Redaksie van

PROF. DR. E. E. VAN ROOYEN, Th.Dr.

en

PROF. D. LATEGAN, M.A., B.D.

Met medewerking van

Dr. S. H. Rossouw, Dr. E. Greyling, Dr. D. R. Snyman, Dr. M. J. van der Westhuizen, Dr. J. J. Müller, Dr. G. T. Kikillus, Dr. J. H. Greyvenstein, Ds. J. Rabie, Ds. J. F. Mentz, Ds. F. S. Malan, Ds. D. P. van Huyssteen, Ds. C. F. Leygonie, Ds. J. W. Snyman, Ds. J. S. Theron, Ds. H. S. Theron, Ds. P. Boshoff, Ds. C. F. Kies, Ds. J. P. van der Walt, Ds. C. R. Kotzé, Ds. J. Adler, Ds. J. S. Krige, Ds. S. W. van Nickerk, Ds. H. A. de Wet, Ds. F. M. Smit, Ds. G. N. P. Clcete, Ds. T. J. Kotzé en andere.

DEEL VI.

NOVEMBER 1938.

No. 11.

„Die Erwe van ons Vaders.”—/ Kon. 21:3.

Dr. S. H. Rossouw, Swellendam.

'n Swart Bladzy.

In die regering van Agab is daar baie donker dinge, maar hierdie voorval is die swartste bladzy in die geskiedrolle van sy lewensboek. Die gruwelike misdaad is die lelikste klad op sy naam. Sy groot sonde het begin soos die van Eva met begeerlikheid, deur die oortreding van die tiende gebod. Oënskynlik was die begin klein, maar sonde baar altyd meer sonde.

Die setel van sy mag was in die hoofstad Samaria, waar sy eintlike paleis gestaan het. Maar hy het ook beskik oor 'n pragtige residensie as somerhuis te Jisreël. Dit was sy lusslot alwaar hy sy jagpartye kon gee en tuifeste organiseer ter ere van die maangodin. Astarte.

Van sy balkon kon hy die wingerd sien van Nabot en het dit begin begeer. Sy wens is immers sy bevel. Hy wil en moet dit hê. Alles skyn onskuldig, maar so begin alle sonde, dog op die ou end is dit 'n hellende vlek. Hy het alles wat sy hart begeer, en beskik oor genoeg grond vir 'n tuin. Maar nee, hy wil die land-

goed van Nabot hê, en dit vir 'n groentetuin vir sy kombuis.

• • •

Die Helledaad van Nabot.

Nabot weier egter. Nie uit onbeleefdheid teenoor die hooggeplaaste nie, of deur brutale halsstarrigheid en koppigheid nie, maar louter uit getrouheid aan Gods gebod en die heilige nagedagtenis van sy vaders. Hy roep selfs die Here aan om hom te help getrou te bly aan sy bevel. Dit was nie net 'n kwessie van vrome sentiment nie, maar gehoorsaamheid aan God ten einde armoede te voorkom. Deur geloofsgehoorsaamheid was hy 'n sterk karakter—wat nie hang was vir die dreigement van die Baal-aanbidder nie. Hy wil liever God behaag as die mens tevrede stel.

• • •

Die Les vir Ons.

Laat ons nie al te maklik ons erfenisse deur die vingers laat glip nie? Erfgeld is maar alte dikwels swerfgeld. Die soort van spekulasie is

'n groot bron van sosiale ellende en maatskaplike agteruitgang. Die verbandneem op grond wat kan verkoop word is nie 'n ongemengde seën nie. Gewetenlose konkureerders of geldskieters sal vir u sê: „U naam is goed!” totdat u naderhand geen naam het nie—en u kaart en transport opgeëis word. Die man moet dan pad of damme toe, die vrou wasbak toe en die kind armkoshuis toe. Nie dat werk 'n skande is nie, maar om agteruit te boer is bitter.

Die armste man het tog ook sy besittingsreg en die reg is heilig.

Die Noodlottige Gevolge.

Hierdie dispuut tussen Agab en Nabot het tot 'n vreeslike geregtelike moord aanleiding gegee. Agab tree op as 'n stout kind en vlei hom tuis neer op die bed en wil nie eet nie en is woedend oor 'n stukkie grond. Sy goddelose vrou Isebel moet hom troos en begin een gruwel na die ander te pleeg, deur 'n volksvasdag uit te skrywe. Haar misdaad is soos 'n borse kruipswaer wat van erg al erger word. Dit is bedrog, valsweerdery, omkopery, moord.

'n Droewige Herinnering.

Die moordpleging van die gekroonde misdadiger herinner ons aan die van Piet Retief en sy dappere manskappe. Nabot is nou dood en Agab kan maar sy wingerd konfiskeer. Ons hoef nie bang te wees nie om aan ons erwe vas te klem nie, want ons het 'n Golgotha, waar onse Here Jesus onskuldig vir ons plek gesterwe het. Moe nie bang wees vir die Isebels van die wêreld nie, want die vermoorde onskuld aan die kruis is ons behoud.

In Berlyn, Duitsland, naby die skone paleis van die gewese keiser is daar 'n eerbiedwaardige ou historiese windmeul, wat hoog uitsteek bo die omringende bosse. Die meule het vroeër aan 'n arm maar fatsoenlike man behoort wat dit van sy voorgeslag geërwe het. Frederik die Grote het egter aangrensende grond besit en wou toe die meule koop om te wyder, ten einde die ontsiering van sy paleis te verhoed. Maar die eienaar wou nie, eweas Nabot. Die koning laat toe bome plant om as hul hooggegroeie het, die meule weg te steek, maar nie net dit nie—die meule is toe ook waardeloos want sy wile kon geen wind opvang nie. Die man daag toe die keiser voor die regbank wat hom in die gelyk stel. En hy moes of die bome verwyder of die meule hoër bou op sy koste. Die laaste het die koning toe gedoen. Vandaar die hoogstaande meule as monument van regverdigheid.

Die Erwe van onse Vaders.

Ons kan nie almal opsom nie, maar mag die Here ons beweeg om die volgende erwe van ons vaders nie te verkwansel nie.

I. Die Eerste Erwe is ons Grond.

Die wat gelukkig was om grond van hul ouers te erwe moet dit hoog waardeer en nie maklik laat vaar nie, want daarmee gaan dikwels sedelike en geestelike agteruitgang gepaard. Dit veroorsaak 'n baie groot deel van die sosiale wanoestande onder ons volk en is een van die direkte oorsake van armoede. Met die verlies van grond verloor menigene ook sy selfrespek en selfstandigheidsgevoel. Vandaar die geroep: „Terug na die land toe!” Die wingerd van Nabot—het vir hom nie meer net beteken soveel rye wat moes gespit en bemes word, soveel stokke wat moes gesnoei word, soveel geld kat kon gemaak word nie! Maar dit het vir hom verteenwoordig soveel arbeid van sy ouers, hul liefde, sorg en sweet. Daar het sy wieg gestaan, daar het hy leer loop. Daar het hy sy vader sien kniel onder die ou boom in die tuin en daar het sy moeder hom huiustoe geroep toe dit begin storm het. Nee, ons durf nie, ons mag nie hout-hakkers en waterdraers word nie. Ons voorvaders het vir ons die land maak en bewoonbaar gemaak. Hoe kan ons dit verruil of weggee vir wat geen brood is, of vir wat nie kan versadig nie? Met waardering sing ons: „O Boereplaas, geboortegrond!”

II. Ons noem 'n tweede Erwe, nl. ons Geskiedenis.

Volksgeskiedenis leer volksliefde en daarom 'n uiters kosbare skat wat moet bewaar word van geslag tot geslag as inspirasie vir ons nasie bou! Vele van ons erwe nie plase nie, maar ons is almal deelgenote van die verstandelike, maatskaplike, kulturele, sedelike en geestelike goedere, wat ons vaders aan ons nagelaat het. Ons staan immers op die skouers van ons voorgeslag. Ons word gebore met die kennis en geestelike besittings van geslagte en geslagte in die skoot. Dit is nie speelgoed nie, maar magtige erfstukke wat moet bewaar word. Talle van ons eie vlees en bloed gee dinge prys omdat hulle dit nie eers ken nie of weet van die kostelike kleinode. 'n Volk wat sy geskiedenis vergeet, vergeet homself. Maar laat ons regterhand liever homself vergeet eerdat ons die Jerusalem van ons volk sal vergeet. Om te handhaaf moet ons onthou. Daar is niks in ons volksgeskiedenis waarvoor ons hoef skaam te wees nie. In-

teendeel noem my 'n volk met so'n roemryke geskiedenis en sulke edele selfopofferinge as die van ons?

* * *

Monumente op die Pad van Suid-Afrika.

Staan langs die pad van Suid-Afrika 'n oomblikke stil by die talle van monumente. Haal u hoed af op *Slagtersnek*—daardie galg noem Langenhoven „ons ereboog.” Buig u hoof by die *Vrouemonument* en bid soos President Steyn gesê het: „U wil geskiede!” Trek voort op die pad, ere-besoekers en reisgesleskap na die *Voor-trekkeersmonument* wat opgerig word, nie as 'n plesiersoekende of pretmakende klompie dwepers nie—maar as die wat op 'n bedevaart is, en die eenheid van ons volk soek te bestendig. O my volk, moenie wegtrek van mekaar nie, maar kom en trek nader na mekaar.

Mag God almagtig gee dat die sombere en plegtige voortrol van die waens nie wees die lykstoet van ons volk maar wel die bruilofs-prosessie van 'n volkome versoenende Suid-Afrikaanse nasie! Die lewe van 'n volk is immers 'n organisme en dit mag die ontleedmes nie eers deel want dan tree die dood in. As die kroon van 'n boom telkemale uitgebreek word en gedurig nuwigheide op ingeënt word, word so 'n boom naderhand skurf en kwassierig, 'n spektakel en nie 'n reuse sterk stam wat die storm kan trotseer nie. Soek in die verlede wat goed is en bou die toekoms daarop volgens die gevleuelde woorde van President Kruger. Ons geskiedenis is 'n lydensweg wat 'n eeu gelede gelei het na die Golgotha van Dingaan. Mag God gee, dat dit nie sal doodloop in die Dingaanskraal van 'n rassevermenging op die swarte moeraspoel van bloedvermenging. Kyk hoe het Israel gesukkel met die vermengde volk onder hul.

* * *

III. 'n Derde Erwe is ons Taal.

Dit is 'n kosbare erfstuk deur ons voorouers aan ons oorhandig. Die taal is 'n gawe van God. Eers het God direk met die mens gespreek, maar op Sinai het die mens God gevra om liever nie meer te spreek en God het geskrywe—sonde het die taal van die mens verven en daarom verstaan ons nie die taal van die hemel nie. Met Pinkster het God egter die vloek van die taal-verwarring van Babel opgehef en nou as mense en volkere hul maar net deur die Gees van God wil laat lei, sal hulle mekaar beter verstaan. God verleen die reg van sy eie taal aan elkeen. Dit is 'n heilige erfstuk en een van die ver-naamste draers van die volksaard en volkskul-

tuur. Dit is die voertuig van ons godsdienste en gryp in die diepste vesele van ons gemoed. Die spraak van 'n mens maak hom bekend soos 'n Petrus. Die duif koer immers nie soos 'n swaeltjie en 'n swaeltjie piep immers nie soos 'n duif nie.

Ons taal verraaie ons eie selfstandigheidsgevoel. Die taalkwessie was dan ook een van die oorsake van die Groot Trek en ons herinner u aan die *Taalmonument* te Burgersdorp en die *Afrikaanse Bybel*. God is dit wat keer op keer grote wêreldryke in puin omver stot soos die toring van Babel. Maar die taal van die mens eerbiedig God en laat Hy sy Pinkstergees vertolk van hart tot hart. Johannes op Patmos het die magtige hemelse koor hoor sing: „Uit alle geslagte en tale en volkere en nasies.” En hoor onse Here Jesus Christus aan die kruis, met die opskrif bo sy hoof, in Grieks, Romeins en Hebreeus—in sy moedertaal roep met luiderstem: „Eli, Eli, lama sabagani?” Om maar iets te noem: waardeer u u moedertaal onderwys en Gods Woord in u eie taal? In diepe erkentlikheid sing ons: „O moedertaal, o soetste taal! Jou het ek lief bo alles!”

* * *

IV. 'n Vierde Erwe is ons Godsdienste.

Dit is ons allervernaamste erfenis—die suiwere, onvervalste Gereformeerde beginsels van ons Christelike godsdienste. Die andere erfenisse is alleen van waarde in so ver dit in belang is van ons heilsverwagtinge. Daarvoor het ons voorouers hierheen gevlug. Ons is nasate van die Franse Hugenote wat liever die skavot bestyg het as om hul gewete te verkrag, en hul bloed is gemeng met die van die dappere Watergeuse van Holland—'n volk wat tagtig jaar teen Spanje vir die bestaansreg van die Protestantisme geworstel het.

Ons volksplanting het Van Riebeeck ook met gebed begin. Met gebed is die Voortrekkers die wildernisse in. Met 'n heilige gebedseed het Sarel Cilliers sy bekende gelofte aan God gedoen en met gebed is die oorwinning glorieryk behaal. In ons dae van gejaagdheid het ons tyd vir baie dinge maar byna nie meer vir die binnekamer of die diens van die Here nie. Die egtheid van hul gods-aanbidding het hulle gevrywaar teen die onegtheid van die baie heidense by- en ongelowe, om nie te praat van barbaarse praktyke in die naam van duister geestesvereriginge! Ons het vandag geteerde paaie—maar hulle moes deur die woesternye 'n pad ooptrap vir ons en benat met hul bloed. Al „pad” wat hulle in die onbekende oor die berge

en deur die kale vlaktes geken het, was Hy wat gesê het: „Ek is die weg, die waarheid en die lewe.”

„God kent alleen het naaste pad,
Dat uitloopt op de Hemelstad!”

* * *

V. 'n Vyfde Erwe is ons Bybel.

Die Trekkers het wel gesorg vir voedsel en wapens, padkos, kruut en lood, maar Gods Woord was ook in die wakis. Dit is 'n dierbare erfstukkie wat die hewigste vervolgingsvure nie kon uitbrand nie. Hemel en aarde sal verbygaan maar Gods Woord bly tot in alle ewigheid. Ons roem in ons storie maar sal ons nageslag ook op ons met trots vervul kan wees? Is ons nie in baie opsigte as 'n aardappelland? Die beste lê onder die grond en ons sweef heen en weer in die wind as die waardelose lowwe! Ons voorsate het nie skole gehad nie en hul laaste skans teen die grusame barbaardom was die Heilige Skrif. Daaruit het hulle raad geput en sielevoedsel opgehaal. Ons beskawing en maatskaplike toestande is alles te danke aan die Bybel. Ons opvoedingsinrigtings is deur manne van gebed in die lewe geroep om nie te rep van liefdadigheidsinrigtings, blinde en doofstomme institute, arbeidskolonies. Ons skole is gebore uit ons Kerk en die eerste universiteit van Suid-Afrika het die lig gesien in die konsistoriekamer van die Groot Kerk, Kaapstad. Die Afrikaner wat hom skaam vir die Bybel, moet hom skaam vir sy eie naam want die het hy ontvang onder die verbondseël van die Heilige Doop in die naam van God-Drieëinig. Hoe is dit vandag met ons as volk gesteld? In die gereghouse sweer getuies nog met die hand op die Skrif, maar dan dink baie, soos 'n magistraat my sê, kan hulle maar vry leuens vertel. Daardie Bybel moet as vrybrief hul gewete stil. Ons parlement word daarom nog met 'n leesgebed geopen en dit is ook omtrent al! Die Bybel is nie 'n papiere pous, maar dit verlig vir ons die hemel, sodat ons arme Lasarus sien in die skoot van Abraham. Dit verlig selfs die hel sodat ons die ryke man sy lippe sien lek en roep om water! Verkoop of verruil dan tog nie die Woord van God nie. Verkwansel die lig van u pad en die lamp vir u voet nie vir allerlei boeke wat u siel net vergiftig. Gee dit nie weg vir 'n koerant of *Kerkbode* of draadloos nie! Want die Skrifgeworde Woord eweas die vleesgeworde Woord van God is en bly die waarheid.

VI. Ons noem 'n Sesde Erwe, nl. ons Kerk.

God het vir ons Kerk in die suidhoek van Afrika geplant en sy takke is al baie wyd versprei. Maar ons mense begin wegswerwe van Godshuis. Baie Voortrekkerkinders en kinds-kindens vlug weg met karre—o ironie—vierwiel karre! na plekke van ontspanning en vermaak op die dag van die Here in plaas van Godshuis te betree. Vroeër het die hele huisgesin saam kerktoe gegaan—nou word so'n gesig skaars. Daar vind u rus en vrede vir u stormbewoë genoeë! Daar word u karakter opgebou nie eties alleen nie, maar geestelik! Die skitterendste talente soos geleerdheid en rykdom word verduister—deur karakterloosheid. Besoedel die kleed van u karakter nie. Watter soort van karakter setel daar in u siel onder u toegesknoopte Voortrekkerdrag? Bring die vlekke op u kleed onder die bloed van die Lam. Mense kan u belaster en bespu—maar u karakter, u goeie naam kan u self alleen weggooi! Veruil u eer nie vir singenot en sonde nie. U gewete en erewoord is ook baie werd, moenie daarmee speel nie.

U gewete is Gods Wet op die tafel van u hart gegraveer en die Woord van u voorouers was hul eer. 'n Bewysstuk was vir hulle 'n belediging. Ons bid u asof God deur ons spreek: laat u versoen met Hom en met mekaar; waardeur die gemeenskaplike erwe van ons vaderland! Verkoop of verruil u erfstukke nie vir 'n bord lensiesop nie! Die Kafferhordes kon die liggame van ons voorouers alleen dood maar die Soeloes kon die siel van ons voorgeslag nie uitroei nie of verderwe nie!

* * *

Gevare wat Dreig.

Baie verruil vandag die huis van God vir die skouburg, of bioskoopzaal en leen net so nou en dan die kerk vir doop of trou of begrafenisgeleenthede! Meer dan een is al ontuis in die kerk soos 'n vlermuis—nie 'n muis en ook nie 'n voël nie—wat daar in die lig ontuis voel uit sy plek en maak net 'n paar draaie en soek gou 'n uitkom plek. Afrikaners, landgenote, skaam u nie vir u Kerk. Moenie halfslagtig wees nie—u is of 'n kind van God of nie! Voel u nog op u gemak in Godshuis? Na die Anglo-Boereoorlog was daar in een van ons onderveldse gemeentes 'n weduwee wat so arm as Job agter gebly het—maar tog 'n dierbare erfenis bewaar het. Dit was 'n stukkende, met koeëls deurboorde bandjie van haar man. Vir haar was dit die dierbaarste besitting en kon dit aan haar boesem druk want die klerestuk was deurweek

met bloed—die offerbloed van haar man op die altaar van volksliefde en trou!

Die ark van God wat vervoer is op 'n wa is met bloed besprenkel op die versoendeksel maar die wiele het ook voortgerol op 'n pad benat met bloed! Trekkers, u waens rol ook voort op bloed!

Wie is die beroerder van Israel? Het Agab die koninklike moordenaar van Nabot se bloed dan nie gestroom in die bak van die wa nie? En het die honde dan nie sy bloed gelek by die spruit nie?

Manne, broeders, almal wat dit wel meen met ons volk, keer weg die honde van ons met bloedbesprenkelde erfenisse!

Ons besweer u by die heilige nagedagtenis van ons edel voorgeslag! Ons besweer u by die kosbaarheid van u eie siel!

Ons besweer u by die lewende God van Abraham, Isak en Jakob, die God van Andries Pretorius, Sarel Cilliers en Piet Retief!

Die God van die vaders van ons volk! Waardeer u erfgoedere! !

Daar is bloed aan u grond!

Daar is bloed aan u geskiedenis!

Daar is bloed aan u taal!

Daar is bloed aan u Bybel van begin tot end!

Daar is bloed aan u Kerk, die bloed van die

martelare is die saad van die Kerk!

Daar is bloed aan ons godsdiens, die bloed van die Lam Gods wat die sonde van die wêreld wegneem.

Ons bid u almal toe, maar in besondere sin ons besoekers wat op pad is na die noorde met hul simboliese trek, die keure van Gods seëninge! Hy bewaar u as die swart van sy oogappel en hou u in die holte van sy Vaderhand!

O, my volk, staan op in die krag van u jeug en sweer opnuut trou die heilige gebedseed: „Mag God ons daarvoor bewaar dat ons die erfdeel van ons vaders aan u sou gee!”

Want:—

„Op U almag vas vertrouend het ons vadere gebou:

Skenk ook ons die krag, o Here, om te handhaaf en te hou.

Dat die *erwe* van ons vad're vir ons kinders erwe bly,

Knegte van die Allerhoogste teen die hele wêreld vry.

Soos ons vaad're vertrou het, leer ook ons vertrou, o Heer;

Met ons land en met ons nasie, sal dit goed wees, God regeer!”

4.5 'N INTERPRETASIE VAN DIE NABOT-VERHAAL IN DIE JARE 1938-1939: DIE PREEK VAN ROSSOUW

4.5.1 INLEIDING

As voorbeeld van die vroeë Afrikaanse interpretasies van die Nabot-verhaal, word twee preke bespreek. In 1938 publiseer die kerklike blad, "DIE GEREFORMEERDE VAANDEL", 'n preek van Dr Rossouw onder die opskrif "DIE ERWE VAN ONS VADERS". In 1939 verskyn daar 'n preek in DIE KERKBODE deur Dr T C de Villiers onder die opskrif "NABOT SE ERFENIS".

4.5.2 Ooreenkomste en verskille tussen die MT-verhaal en die preek van Rossouw

4.5.2.1 Ooreenkomste

Die preek toon in breë trekke ooreenkomste met die MT-verhaal. Nabot besit 'n wingerd wat Agab graag wil bekom: "Hy wil en moet dit hê" (par 335). Agab is kwaad omdat Nabot weier om die wingerd aan hom af te staan (p 336). Isebel tree as 'n ondersteunende karakter vir Agab op, deurdat sy 'n vasdag reël (p336) om sodoende vir Nabot uit te skakel. Isebel se plan slaag en sy gee die wingerd aan Agab: "Nabot is nou dood en Agab kan maar sy wingerd konfiskeer" (p 336).

4.5.2.2 Verskille

a Die aantal karakters verskil

In die MT-verhaal tree vyf karakters op, terwyl in Rossouw se preek slegs vier karakters optree. Elia wat as profeet in die MT-verhaal optree word uit die preek van Rossouw gelaat. Die uitlaat van 'n karakter beteken dat daar klaar 'n ander ordening en seleksie van materiaal plaasgevind het.

b In Rossouw se preek vind 'n rolverskuiwing plaas

Nabot word die hoofkarakter in die preek, terwyl Agab die teenstander word.

c Rossouw bring nuwe karakters in die Nabot-verhaal in

- (1) Die voorvaders kom as 'n nuwe element (karakter) in die verhaal in. Die volk moet getrou bly aan die erfenisse van hul voorvaders.
- (2) Rossouw bring 'n on-Ou-Testamentiese karakter in sy preek in in die persoon van Jesus.

4.5.2.3 Daar word nuwe gebeure tot die MT-verhaal toegevoeg, maar daar word ook gebeure weggelaat

a Gebeure wat tot die Nabot-verhaal toegevoeg is

Talle gebeure word toegevoeg. Al die soorte erfenisse is toevoeginge. Die skrywer wys op die erwes wat nie verkwansel mag word nie. Hy identifiseer 6 erwes, naamlik grond, geskiedenis, taal, godsdiens, Bybel en ons kerk. Die grond as erfenis is vir hom baie belangrik. Hy het reeds in sy inleiding daarop gewys dat Nabot 'n held is, deur in gehoorsaamheid aan God sy grond te wil behou. Iemand wat dus sy grond verkoop, of 'n verband daarop uitneem, is ongehoorzaam aan God. "Die verbandneem op grond wat verkoop word, is nie 'n ongemengde seen nie. Gewetenlose konkurreerders of geldskieters sal vir u sê: "U naam is goed, totdat u naderhand geen naam het'nie - en u kaart en transport opgeëis word". Deur jou grond te behou, voorkom jy armoede. Jy moet op jou grond bly, dan hoef die man nie pad te vat na paale en damme toe nie. Die vrou hoef nie na die wasbak en die kinders na 'n armkoshuis toe te gaan nie. Die verlies aan grond lei tot sedelike verval en sosiale wantoestande. "Met die verlies van grond verloor menig een ook sy selfrespek en selfstandigheidsgevoel. DAAROM DIE WEKROEP: TERUG NA DIE LAND TOE !". Volksgeskiedenis is 'n erwe wat nie verwaarloos moet word nie. " 'n Volk wat sy geskiedenis vergeet, vergeet homself". 'n Belangrike moment in die geskiedenis is die van Piet Retief en Dingaan. "Mag God gee, dat dit nie sal doodloop in die Dingaanskraal van 'n rassevermenging op die swarte moeraspoel van bloedvermenging nie. Kyk hoe het Israel gesukkel

met die vermengde volke onder hulle". 'n Ander erfenis wat benadruk word, is die van godsdien. "Dit is ons allernaamste erfenis - die suiwere, onvervalsde, Gereformeerde beginsels van ons Christelike godsdien". Kerklike en godsdienstige verval word onder die loep geneem. Die gejaagdheid van die mense bring mee dat die mense nie meer tyd het vir die binnekamer of die diens van die Here nie. Die Bybel is nie meer belangrik vir die Afrikaner nie. Die Afrikaner begin wegdryf van Gods huis.

Die rol wat die bloed in die verhaal as gebeure speel, vind nie aansluiting by die MT-verhaal nie.

Rossouw begin met selfopofferinge wat die volk in die verlede moes maak en noem Slagtersnek en die Vrouemonument as voorbeelde.

Die Afrikaner se geskiedenis is een van 'n lydingsweg, benat met bloed. "Die voortrekkers moes 'n pad deur die woesternye ooptrap vir ons en benat met hul bloed". Na die Anglo-Boereoorlog het 'n weduwee haar man se bloeddeurweekte baadjie vasgedruk - "die offerbloed van haar man op die altaar van volksliefde en trou". "Die trekkers se waens rol ook voort op bloed". Die volk moet hul erfgoedere waardeer, want "daar is bloed aan u grond, geskiedenis, taal, Bybel, en kerk". "Daar is bloed aan ons godsdien, die bloed van die Lam Gods wat die sonde van die wêreld wegneem". Die hele rol van bloed sien Rossouw in die lig van offerbloed. Nabot se bloed is offerbloed, sy bloed het uit Agab se wa gestroom en sy bloed is by 'n spruit gelek. Jesus se bloed is offerbloed. Die Voortrekkers se bloed is offerbloed. Mense het in die verlede opgeoffer ter wille van die volk, grond, taal en geskiedenis, Bybel en kerk - daarom moet die volk weer opoffer ter wille van hul erfenisse.

In die MT is die eerste verwysing na Nabot se bloed, wanneer Elia die oordeel oor Agab uitspreek. "Op die plek waar die honde die bloed van Nabot gelek het, sal hulle ook jou bloed lek" (1 Konings 21:19). Die MT praat in terme van oordeel/onskuldige bloed en nie offerbloed nie, soos Rossouw dit

gebruik nie. Die gedagte van offerbloed kan wel implisiet in Nabot se daad lê, maar dan nie in 'n nasionalistiese sin soos Rossouw dit gebruik nie.

b Die volgende gebeure word in vergelyking met die MT-verhaal weggelaat

Al die gebeure rondom strafgerig 1 en 2, asook Agab se berou met die gepaardgaande genadebetoning word in Rossouw se preek weggelaat (vgl bylaag 2.1 en 3.2.).

Die hele bespreking wat tot nou toe gevoer is, het te make met die elemente in die teks. Die elemente is die vaste punte in 'n teks, wat bepaal of die weergawe van die moederteks 'n Kopie of 'n herskrywing van die moederteks gaan wees. Indien die vaste punte in 'n teks verskuif, dan dui dit op 'n herskrywing van 'n teks (vgl hoofstuk 1). In Rossouw se preek het die vaste punte alreeds verskuif. Met die vaste punte wat verskuif het, beteken dit dat die woldrade tussen die vaste punte anders gespan gaan word. Die karakterisering van die karakters wys 'n mens hoe die woldrade nou gespan word.

4.5.3 Die Karakterisering in Rossouw se preek

Die preek verskil van die MT-verhaal ten opsigte van die karakterisering van die karakters.

4.5.3.1 Agab

Die preek begin met 'n imperialistiese Agab: "Hy het alles wat sy hart begeer, en beskik oor genoeg grond vir 'n tuin, maar "hy wil en moet dit hê" en "... hy wil die landgoed van Nabot hê". Die oorsaak van Agab se optrede kan in die preek aan sy geldgierigheid toegeskryf word.

Rossouw beskou Agab as Nabot se moordenaar. Rossouw praat ook van Agab as "die koninklike moordenaar van Nabot" (volgens p 339). Dit lyk asof Rossouw Agab as die moordenaar van Nabot beskou en nie Isebel nie. Agab noem hy die "gekroonde moordenaar", terwyl hy Isebel bloot as 'n "gekroonde misda-

diger" beskou. Haar misdaad loop uit op die dood van Nabot, sodat Agab die wingerd kan konfiskeer.

4.5.3.2 Nabot

Nabot word as 'n HELD voorgestel. Die opskrif lui dan ook: "DIE HELDEDAAD VAN NABOT". Nabot is 'n held, omdat hy gehoorsaam was aan God en deurdat hy by die erwe van sy vaders gebly het. "Deur GELOOFSGEHOORSAAMHEID was hy 'n sterk karakter ... Hy wil liever God behaag, as om die mens tevrede te stel". Nabot is 'n sterk karakter en nie bang vir dreigemente nie. Nabot sterf uiteindelik onskuldig. Nabot is die protagonis in die verhaal daarom dien hy ook as les vir ons. Soos Nabot, moet 'n volk vashou aan God se gebod en die nagedagtenis van sy vaders.

4.5.3.3 Isebel

Sy staan Agab by. Sy is 'n goddelose vrou wat die volksvasdag uitgeroep het. Rossouw volg wel die storielyn oor Isebel: "...haar misdaad is soos 'n bese kruipsweer wat van erg al erger word. Dit is bedrog, valssweerdery, omkoperij, moord". Na haar word ook in 'n figuurlike sin verwys. Die volk moenie bang wees vir die Isebels van die wêreld nie.

4.5.3.4 Elia

In hierdie preek is daar geen verwysing na Elia nie.

4.5.3.5 God

God funksioneer indirek in die preek van Rossouw. Hy is nie betrokke by die oordeel of die berou van Nabot nie. Wanneer God ter sprake is, is dit in terme van die Drie-eenheid. Met die verwysing na Jesus in die preek word 'n Nuwe-Testamentiese karakter in die verhaal ingebring; 'n karakter wat nie in die Ou Testament voorgekom het nie.

4.5.3.6 Die voorvaders

'n Nuwe Karakter/s kom in die verhaal voor wat in geen ander weergawe tot op hede voorgekom het nie, naamlik die voorvaders. Die ouers van Nabot het so hard gewerk aan die wingerd, hul liefde, sorg en sweet. Sy vader het onder die ou boom in die tuin gekniel, en sy ma het hom huis toe geroep as 'n storm opsteek. Die voorvaders het die land mak en bewoonbaar gemaak, daarom moet die volk getrou bly aan die erfenisse van hul voorvaders.

4.5.4 Die gesigspunt van die verteller

Die rede waarom die preek van Rossouw so verskil van die MT-weergawe van die Nabot-vertelling, is omdat die verhaal vanuit 'n ander gesigspunt aangebied word. Hierdie gesigspunt noodsaak 'n ander ordening en seleksie van materiaal. Die preek word vanuit die volgende gesigspunt aangebied:

- * Die verteller oordeel baie negatief oor Agab: "Die gruwelike misdaad is die lelikste klad op sy naam" (p 335). Agab se groot sonde is begeerlikheid. Hy begeer Nabot se wingerd en daarom moet hy die wingerd aan die hande kry, al het hy alles wat sy hart begeer. Agab is ook die koninklike moordenaar en dié man wie se bloed deur die honde opgelek is. Die verteller het voorwaar 'n negatiewe prentjie van Agab geskets. Mense soos Agab, het net een begeerte en dit is om jou godgegewe erfenisse van jou weg te neem.
- * Nabot is die held in die verhaal. Hy is gehoorsaam aan God, hy wil liever God behaag as om van sy erfenis afstand te doen. Die volk moet dan ook aan sy erfenisse vashou soos wat Nabot aan syne vasgehou het.

4.5.5 Die plot van die verhaal volgens Rossouw se preek

Wat die plot betref lê die konflik nie meer tussen die bomaanse en ondermaanse wêreld soos in die MT nie, maar in die volk self. Die volk self het van hul basiese erfenisse afstand gedoen en sodoende in armoede beland. Nabot het uit gehoorsaamheid aan God armoede voorkom, deur nie van sy

erfenis afstand te doen nie (p 335).

4.5.6 Die ontknoping van die Nabot-verhaal volgens Rossouw se preek

In die MT keer Agab, met behulp van die Here, na die georden- de wêreld terug, terwyl die preek van Rossouw 'n ander plot- lyn volg. Dit is die volk wat self moet terugkeer na hul erfenisse en die bewaring daarvan. Om hierdie rede roep Rossouw die volk op: "O, my volk, staan op in die krag van u jeug en sweer opnuut trou die heilige gebedseed: Mag God ons daarvoor bewaar dat ons die erfdeel van ons vaders aan u sou gee!". Rossouw wil die oproep onderstreep deur direk hierna die volkslied aan te haal.

4.5.7 Die historiese konteks van Rossouw en De Villiers se preke

Die verskil tussen Rossouw en De Villiers se teks, en dié van die MT, sluit nou aan by die omstandighede van die tydperk tussen 1935-1950. Hierdie omstandighede het die keuse van die teks bepaal, asook die interpretasie van die Nabot-verhaal. In die jare 1935-1950 het die Gereformeerde Kerke hulle met die Afrikanervolk geïdentifiseer, sodat DIE KERKBODE (1943: 406-407) hom oor hierdie verhouding as volg uitspreek:

"Dit gaan tans vir ons oor die vraag of kerk en volk nog, wat ons volk betref, sinonieme terme is."

Dit is juis omdat kerk en volk so met mekaar geïdentifiseer is, dat die hele erfenisgedagte by hulle so 'n belangrike rol speel. Rossouw en De Villiers het gelykaantekens geplaas tussen:

- * die Afrikaner en die erfenisse van sy vaders, en die erfenis wat Nabot van sy vaders ontvang het.

"Gee my jou grond [die JOU verwys na Nabot] en ek [die ek verwys na Agab] sal jou iets anders gee. Die grond, die plaas van sy vaders [die SY verwys na Nabot] waarvoor hulle gesweet en geswoeg het, die grond waarvoor die Voortrekker gely en gesterf het, [die voorvaders van Nabot en die Voortrekker word in dieselfde asem genoem] word nou aan 'n vreemdeling

verruil..." (De Villiers 1939:245).

Rossouw (1938:339) sluit sy preek as volg af:

"Ons besweer u by die lewende God van Abraham, Isak en Jakob, die God van Andries Pretorius, Sarel Cilliers en Piet Retief! Die God van die vaders van ons volk! Waardeer u erfgoedere!
Daar is bloed aan u grond!
Daar is bloed aan u geskiedenis!
Daar is bloed aan u taal!
Daar is bloed aan u Bybel van begin tot end!
O, my volk, staan op in die krag van u jeug en sweer opnuut trou die heilige gebedseed:
'Mag God ons daarvoor bewaar dat ons die erfdeel van ons vaders aan u sou gee! '

Soos wat Nabot die Goddelike opdrag gekry het om sy erfenis te bewaar, so kry die Afrikaner opdrag om die erfenisse van sy vaders te bewaar. Wanneer die Afrikaner aan die wet ongehoorsaam is, het dit tragiese gevolge:

"As ieder Afrikaner die gees van Nabot sou openbaar, sou daar vandag nie gewees het die duisende van ons volk wat AGTERUITGEGAAN het, die lewenstryd verloor en moedeloos geword het nie!" (De Villiers 1939:245).

Soos wat Nabot uitgestaan het en selfs moes ly daarvoor, so moet die Afrikaner uitstaan en selfs ly vir sy erfenisse. H D A du Toit merk in verband met die prediking van die Ned Geref Kerk op:

"In ons dae hoor ons nog 'n vierde eis vir ['n goeie preek]", en verwys dan na die "volkspreek" wat handel oor die AGTERUITGANG van die volk en die weë wat teruglei na die God van die vaders, ... wat landsprobleme behandel en wat mense beter vaderlanders maak" (Deist [1991b:112]).

Die agteruitgang het ontstaan omdat die Afrikaner nie die erfenisse wat hy ontvang het, bewaar het nie. So het die volk op vele terreine agteruitgegaan. Rossouw wys daarop dat mense nie meer tyd het nie; nie tyd om huisgodsdienste te hou nie,

nie tyd om Sondag kerk toe te gaan nie. In die proses van verstedeliking het die tradisionele gebruike, soos om getrou kerk toe te gaan en huisgodsdienst te hou, afgewater. Die mense het hulle in daardie jare oor die agteruitgang van die volkslewe/kerklike lewe bekommer. Meiring wys daarop dat tydens 'n ondersoek wat in 1944 in Johannesburg gedoen is, slegs 22% van die lidmate een of albei weeklikse eredienste bygewoon het, en dat slegs 27% huisgodsdienst hou (1944:501-502). Die Kerkbode (18/9/1943) het met 'n sensusopname aangetoon dat die mense wat na die stede getrek het, kerklos geraak het (Meiring 1944). In Bloemfontein het dit nie beter gegaan nie: die misbruik van alkohol, dobbel en bigamie was aan die orde van die dag (Du Toit 1950). Die 'verval' van die Afrikaner noep Albertyn (1950:146), L E du Toit (1950a-e) en Botha (1959) tot die gevolgtrekking dat die karakter van die volk in 'n proses van verandering is, asook die Afrikaner se begrip van godsdienst (Deist 1990b:98). Afrikaners wat vroeër grondeienaars was, het vanweë die verstedelikingsproses aan die onderpunt van die sosiale leer beland. 10 000 Afrikaanse kinders het hulself in weeshuise bevind, baie mense het op die paaie gewerk en 300 000 is as armlankes geïdentifiseer (Deist 1991b:114). Hierdie situasie het weerklank in die preke van Rossouw en De Villiers gevind. Hulle koppel hierdie hele verwordingsproses waarin die Afrikaner hom bevind het, aan die feit dat die Afrikaner sy grond verlaat het. "Hoe vele duisende Afrikaners se afdraende pad het begin die dag toe hulle die grond van hul vaders aan vreemdelinge gegê het" (De Villiers 1939:245). "Dit [die verlies aan grond] veroorsaak 'n baie groot deel van die sosiale wantoestande onder ons volk en is een van die direkte oorsake van armoede. ... Vandaar die wekroep: "Terug na die land toe" (Rossouw 1938:336). Hierdie oproep om terug te keer na die erfenisse van hul vaders, het veral onder diegene voorgekom wat die kerk as 'n volkskerk gesien het, en dit as hul taak beskou het om die verval van Afrikanerwaardes te stuit (Deist 1991b:117). Wat Rossouw se preek in die besonder betref: die preek is gelewer tydens die simboliese ossewatrek van 1938 (vgl die slot van sy preek).

4.5.8 Konklusie

Rossouw se weergawe skep 'n nuwe verhaal om die volgende redes:

4.5.8.1 Daar het 'n verskuiwing van elemente plaasgevind

a Die aantal karakters verskil

Nuwe karakters (Jesus en voorvaders) word in die verhaal ingedra, terwyl ander (Elia) weer uit die verhaal weggelaat word.

b Daar het 'n ander kategorisering van karakters by Rossouw plaasgevind

Nabot is nou die hoofkarakter in die verhaal, terwyl Agab, volgens die MT-verhaal, die hoofkarakter was.

c In Rossouw se preek is karakters met nuwe inhoud gevul

So is Agab byvoorbeeld nie 'n karakter wat tot berou kom en vergifnis ontvang nie, maar 'n hond wat jou erfenisse van jou wil beroof (p 339). In die MT word Agab egter nie veroordeel omdat hy Nabot se erfenis wou bekom nie, maar omdat hy Nabot vermoor het volgens strafgerig 1 en strafgerig 2, omdat hy die volk tot afgodery verlei het.

d Nuwe gebeure is tot die verhaal toegevoeg, terwyl ander weer weggelaat is

Gebeure rondom die erfenisse is toegevoeg, terwyl gebeure rondom die oordeel en genade/berou komponent van Agab se lewe verswyg is. Die verswyging van hierdie komponente dra by om Agab in 'n negatiewe lig te stel (vgl punt 4.5.4: Die gesigs-punt van die verteller).

4.5.8.2 Die woldrade wat tussen die spykers gespan word verskil tussen die MT-verhaal en die preek van Rossouw

Die relasies tussen die elemente verskil. Met die vaste

elemente wat verskuif het, die karakters wat met nuwe inhoude gevul is, die plot en ontknoping van die verhaal wat anders lê as in die MT, beteken dit dat die relasies tussen die vaste punte ook anders moet wees.

4.5.8.3 *Klassifisering van die Nabot-verhaal in die preek van Rossouw in vergelyking met die MT*

Om 'n herkenbare weergawe van die moederteks te wees, word die volgende vereistes gestel:

- (1) Om 'n kopie van die moederteks te wees, moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie, het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

Die preek van Rossouw het die rekkie oorspan, sodat die rekkie gebreek het en 'n nuwe verhaal tot stand gebring is.

Rossouw het hierdie verhaal op 'n bepaalde manier herskryf deur van verskeie intertekste gebruik te maak. Hy gebruik onder andere die volgende tekste:

- (1) Die geskiedenis van die Afrikaner
- (2) Ander Bybelverhale
  - byvoorbeeld (a) Lasarus en die rykman
  - (b) Jakob en Esau (lensiesop)
  - (c) 1 Konings 22:38 ev
- (3) Nuwe Testament: Jesus se offerbloed
- (4) Die Volkslied
- (5) Die simboliese ossewatrek

4. 6	DE VILLIERS SE PREEK OOR 1 KONINGS 21	194
4. 6. 1	Inleiding	194
4. 6. 2	Ooreenkomste en verskille tussen die MT- en De Villiers se preek	194
4. 6. 3	Die karakterisering volgens De Villiers se preek	198
4. 6. 4	Die gesigspunt van die verteller	199
4. 6. 5	Die ontknoping en die plotplan verskil van die MT-verhaal	199
4. 6. 6	Konklusie	200
4. 6. 7	Slotopmerking oor Rossouw en De Villiers se preke	202

Die Kerk in die Huis

DIE STILLE UUR

Deur Dr. J. D. KESTELL.

Die Here is my deel, sê my siel, daarom sal ek op Hom hoop.—Klaagl. 3: 24.

Dit is in die bitterheid van sy sielsweedom dat Jeremia sy klaagliedere geskrywe het. Dit was toe hy met sy eie oë die ondergang van sy volk aanskou het. Die heilige stad was verwoes, sy volk weggevoer na Babilon. Watter smart was syne. „Aanskou en kyk”, dit word van sy lippe afgepers, „of daar 'n smart is soos my smart wat Hy my aangedoen het, waarmee die Here my bedroef het op die dag van Sy toerngloed.” En tog kan hy, Jeremia, uit die diepte van sy ellende, die woorde neerskrywe wat ons hierbo opgeteken het: „Die Here is my deel.... daarom sal ek op Hom hoop.”

As die profeet sê dat die Here sy deel is, dan beteken dit dat die Here aan Hom behoort. Is dit nie iets groots nie. Die Here is my deel. Hy behoort aan my. As dit so is dan is daar niks wat in werklikheid aan die profeet skade kan doen nie. God behoort aan hom, en daarom behoort aan hom alles wat hy nodig het op sy lewenspad, of dit 'n pad ook is wat in die diepte lei.

Ons moet hierdie woorde van Jeremia oorneem: Die Here is ons deel. Ons deel as ons hart vol van vreugde is, ons deel ook in ons droefheid; en omdat Hy ons deel is, het ons genade en krag vir alles.

Dan voeg die profeet dit by: „Ek sal op Hom hoop.” Ons hele toekoms is in Sy hande. Ons sal op Hom hoop.

PREEK

NABOT SE ERFENIS

Deur Dr. T. C. DE VILLIERS.

Maar Nabot het vir Agab gesê: Mag die Here my daarvoor bewaar, dat ek die erfdeel van my vaders aan u sou gee.—1 Kon. 21:3.

Onder die helde van die wêreld pryk ook die naam van Nabot, die Jisreëliet. Hy staan voor Agab, die ontroue koning. Hy sien hoe die dood hom reeds in die oë staar, maar hy gaan voort

op die opdraande pad van plig, op die kruisweg van lyding. Op ruwe wyse word hy buite die stad gebring. Sy vyande gryp die moorddadige stene om hom te dood, maar moedig staan hy voor hulle, totdat hy nie meer kan nie. Hy val neer, bloed vloei uit vele wonde, totdat sy edele oë vir altoos sluit. En Nabot se naam staan onder die name van die martelare wat gesterf het vir God en vaderland!

Nege honderd jaar later staan daar andermaal 'n held omring deur Sy vyande. Hy het getuig vir die waarheid. Hy het gestry vir volk en vaderland. Maar Sy verbitterde vyande lei hom buite die stad en hulle bring Hom tot op die heuwel Golgota. Aan die kruis het hulle Hom vermoor en die naam van Jesus Christus staan in die boek van martelaars. Dit was martelaarsbloed, dit was offerbloed, wat Hy laat vloei het vir volk en vaderland, vir die hele wêreld.

Agtien honderd jaar later het 64 manne opgetrek en gestaan voor 'n koning. Dit was 'n heiden, 'n wrede koning. Hulle het gestaan vir reg, hulle het getuig vir die Christendom. Maar hulle is ook deur hul vyande buite die dorp gesleep en op 'n ander Golgota het Piet Retief en sy helde buite Dingaans stat hul bloed laat vloei vir volk en vaderland. Ook hulle neem 'n ereplek in in die ry van die helde van die wêreld. By Bloukrans, by Weenen en op ander plekke het die heldebloed van ons voorouers gevloei as 'n offer vir God en vaderland!

Die wêreld vra nou: „Waarvoor het daardie bloed, die bloed van Nabot, van Christus, van die Voortrekkers gevloei? Was dit nie 'n blote verspilling en verlies nie?” Maar die magte van die wêreld kom nog tot ons met dieselfde versoeking waarmee Agab tot Nabot gekom het. Hulle bied Gods kinders aan 'n maklike en voordelige lewe in rull vir 'n lewe van swaarkry en selfopoffering. Hoe duidelik hoor ons nog die verleidelike woorde van Agab, „Gee my jou wingerd, dan sal ek jou in plek daarvan 'n wingerd gee wat beter is!” Dis die versoeking, so oud soos die mensdom, om jou erfenis, jou kosbaarste besitting te verruil vir wat minderwaardig is.

1. *Die versoeking.* Hoe onskuldig klink dit nie! Nie die erfenis verloor nie! Net verruil! „Ek sal jou 'n ander een gee, wat mooier is as die een wat jy geërf het van jou vader.” Nog weerklink die bedriegende stem ieder dag met vele versoekinge. „Gee my jou grond en ek sal jou iets anders gee. Die grond, die plaas van sy vaders, waarvoor hulle gesweet en geswoeg het, die grond waarvoor die Voortrekker gely en

gesterf het, word nou aan 'n vreemdeling verruil vir 'n bietjie geld, soms vir 'n bietjie drank! Hul vaders het die grond as 'n skat opgepas en gewaardeer. Hulle minag daardie kosbare erfenis, en hy wat hierdie erfenis verruil gaan so dikwels agteruit. Insteede van selfstandig te wees moet hy ander gaan soebat vir werk of 'n stukkie kos. Hul kinders verloor hul selfstandigheidsgevoel. Hulle word houthakkers en waterdraers. Hulle beland in die agterbuurtes van die stede, ongelukkig, moedeloos. Hoe vele duisende Afrikaners se afdraande pad het begin die dag toe hulle die grond van hul vaders aan 'n vreemdeling gegee het.

God het aan Israel, aan Nabot en sy vaders geleer dat grond iets heiligs is. Die Israeliet moes nooit sy grond verkoop nie. Die ryk man kon nooit die arme man se grond vir altoos in besit neem nie. Al sou die arm man sy grond deur skuld verloor, moes dit weer aan hom of aan sy kinders in die Jubeljaar terug gegee word. Israel moes sterk en selfstandig bly deur sy grondbesit. Nabot het die wet van God geken en eerbiedig. Vir daardie wet was hy gewillig om te ly en te sterwe. As ieder Afrikaner die gees van Nabot sou openbaar, sou daar vandag nie gewees het die duisende van ons volk wat agteruitgegaan het, die lewenstryd verloor en moedeloos geword het nie!

Hoe nodig dat die Afrikaners ook die grond van hul vaders as heilig sal beskou en alles doen om dit vir hulself en hul nageslagte te bewaar! Hoe nodig vandag die heldemoed van Nabot! Hoe nodig sy treffende gebed: „Mag die Here my daarvoor bewaar dat ek die erfdeel van my vaders aan u sou gee.”

Maar hierdie versoeking gaan vandag nog verder. Die Agabs van die wêreld vra nog meer as grond. „Gee my die familielewe van jou vaders en ek sal jou iets anders gee!” Hulle val die familielewe in sy hart aan. „Waarom”, vra hulle, „moet daar kinders wees?” Is die lewe nie veel gemakliker as daar net een of geen kinders is nie? Insteede van kinders sal ek jou meer geld en plesier gee.” En dan word kinders beskou nie as 'n seën van God nie maar as 'n vloek! Hierdie opvatting tref ons nie aan by die armes nie, maar by die rykes en die ontwikkeldes. Ons vind dit nie onder die heidense, oosterse volkere nie, maar wel onder die sogenaamde christelike, westerse volkere. Onder die „beskaafde”, westerse volkere word daar in die welgestelde en ontwikkelde families minder as twee kinders gemiddeld per familie gebore, terwyl in verarmde en veragterde families in die agterbuurtes van die stede meer as vyf kinders gemiddeld per familie gebore word! In die geval van swaksinnige families waar een of beide van die ouers swaksinnig is word ses en meer kinders gemiddeld per familie gebore! Wat sal die gevolg daarvan wees vir die westerse „christelike volkere”? Hulle sal al swaker word. Armes en swaksinniges sal die oorweldigende meerderheid verkry.... ellende en stryd sal al erger word. Sal die oosterse nasies wat 'n

veel hoër geboortesyfer het en wat kinders meestal as 'n seën van God beskou, nie deur die mag van getalle en van ontwikkeling die westerse nasies later oorweldig en beheers nie?

Hierdie ontsettende euwel het ook ons Afrikanervolk aangetas. Hoeveel ontwikkelde Afrikaners beskou 'n groot familie reeds as 'n las en 'n beslommernis. En ons volk word daardeur geestelik en liggaamlik al armer en swaker. Ware vroulikheid en moederlikheid gaan agteruit. En die hele volk gaan daardeur agteruit. Want 'n volk staan altoos nie so hoog as sy mans nie maar as sy moeders. Hoe nodig dat ons die erfenis van ware vroulikheid en moederlikheid sal bewaar! Hoe noodsaaklik dat ons weer sal leer om kinders te beskou as die kosbaarste pande en die rykste erfenisse! Dan sal Gods seën weer op ons volk rus!

Maar die versoeking tref ook ons *godsdienstige erfenis*. Die wêreld sé: „Gee my jou huisgodsdien en ek gee jou meer tyd en meer plesier.” Ons voorouers het op die Trek altoos tyd gehad vir Bybel, gebed en 'n lied. Ons meen vandag dat ons geen tyd daarvoor kan vind nie. Die huislike lewe word daardeur geestelik koud en dood. Die kinders word groot sonder respek en liefde vir Gods Woord. Hulle meen ook daar is geen tyd vir God nie. Godsdien word 'n bysaak. Dis slegs iets wat jy nodig het as jy siek is of dood wil gaan! Die hele volk gaan daardeur agteruit.

Hoe maklik kan sommige vandag selfs die erfenis van hul Kerk verkoop! Die Voortrekkers het hul Kerk saam op Trek geneem. Hulle het gesorg dat daar altoos 'n geestelike leier was. Elke Sondag het die Trek stilgestaan om te dink aan 'n ander Trek — die Trek na die Eeuwigheid. Selfs die godsdienstige opvoeding van hul kinders mog nie verwaarloos word nie. Katkisasieklasse is gereeld gehou om kinders voor te berei om getroue lede van hul Kerk te wees. Dit was 'n eer om jou Kerk te dien. Sarel Cilliers is deur Dr. Andrew Murray genoem die beste ouderling wat hy nog ontmoet het. Die erfenis van hul Kerk was vir hulle iets groot en heilig. Maar hoe goedkoop is die erfenis vandag vir vele. Op Sondag is hulle te traag en te gemaksugtig om na Gods huis te gaan. Hoe verderflik is hul voorbeeld vir hul kinders. As iemand hulle skeel aankyk of hulle vermaan — dan verkoop hulle meteens hul Kerk vir 'n ander Kerk of sekte. Dit help niks om te praat en te sing van ons Voortrekkerhelde nie, dit help niks om ons Voortrekkerfeeste te vier nie as ons nie saam met die Voortrekkers op hul geestelike Trek wil gaan in die week en op Sondag nie. Hierdie feeste sal bitter min beteken as ons nie teruggaan na die godsdien en Kerk van ons voorvaders nie. As ons die erfenis van ons godsdien en Kerk minag en verwaarloos, sal ons, ten spyte van hierdie fees agteruit gaan en 'n derderangse volk word! Nabot het sy bloed laat vloei nie net vir sy wingerd nie, maar vir die beginsels van gods-

diens. Wat offer u op vir u godsdiens, erfenis van u vaders? Is dit vir u 'n goedkoop erfenis wat u maklik verkoop, of is u godsdiens vir u 'n duur erfenis waarvoor u gewillig is om 'n groot prys te betaal en veel te ly?

2. *Die antwoord van Nabot.*—Hoe treffend! Hoe beslis! Geen geheul met die vyand nie! Geen kompromis! „Mag die Here my daarvoor bewaar” is die held se antwoord. Geen geld ter wêreld sal sy erfenis koop nie. Geen konklaklike guns sal hom beweeg nie. Want die erfenis van sy vaders is oneindig meer werd. Agter sy antwoord staan sy diepe godsdiens. Sy erfenis is 'n deel van sy godsdiens. Dit kom van God. God het dit aan hom en sy nageslag toevertrou. Hy dink aan die wet van God in Lev. 25: 23: „Die grond moet ook nie vir altyd verkoop word nie.” Nabot het God meer gevrees as die mens. Hy is nie bang vir verliese nie maar vir sonde. Verlies kon God vergoed Sonde sou hom en sy nageslag verwoes. Hoeveel agting en liefde toon hy vir sy nageslag! Watter verlies sou hulle nie ly nie, as hy die wingerd sou verkoop! Sou hulle nie verarm en hom verwyte nie? Sy ouers het aan hom gedink. Sou hy nie aan sy kinders en nageslag dink nie? Hy het daardeur die vyfde gebod bewaar. Sy kinders moes dit ook kon bewaar. Die selfsugtige mens dink net aan homself. Sy nageslag vergeet hy. Die ware christen dink verder. Hy dink ook aan sy nageslag vir wie hy verantwoordelik is. Hoe hard veroordeel Nabot ons nie! Hy het soveel minder kennis gehad as ons. Hy het nog maar in die skemering gelewe. Die Lig van die wêreld, Jesus Christus, het hy nie geken nie. En tog, hoeveel beter was hy as ons! Ons het die volle Lig. Christus het vir ons die weg van God soveel duideliker gemaak. En tog, hoe onbeslis, hoe dubbelsinnig is ons houding menigmaal teenoor ons godsdiens, teenoor wat reg en eerlik is, teenoor God! So bang is ons om aanstoot te gee, so bang om tydelike skade te ly, so bang om 'n paar mooi-weervriende te verloor!

Hoe beslis was die Voortrekkers in hul houding teenoor God en mens! Sy Bybel het hy orals saamgeneem en gelees. Sy Kerk het hy geëer en gediën. Sondag het hy gerus om God te eer en krag vir die trek te kry. Niemand, selfs nie die heiden nie, het getwyfel aan sy godsdiens. Hoe eerlik en beslis was hy selfs teenoor die helden. Hoe eerlik was Piet Retief selfs teenoor die wreedaard Dingaan! Hy waag sy lewe vir die eer van die witman, vir die woord van 'n christen. Hy sterf vir die eer van die Afrikaner. Maar God eer hom en sy dapper bende. God bewaar die traktaat daar op Golgota buitekant Dingaan se kraal—vir die eer van die Afrikaner en sy nageslag. Die traktaat is 'n monument van 'n Afrikaner se eerlikheid en beslistheid.

Hoe ver het ons daarvan afgedwaal! Hoe vele betekenis het 'n Afrikaner se woord dikwels! Hoe dikwels kan jy nie daarop reken nie! Sy godsdiens is dikwels ook dubbelsinnig. Met Chris-

tene is hy godsdienstig. Met die wêreldling lag en spot hy saam. Een Sondag gaan hy na die Kerk, twee Sondae gaan hy na plesier! En die wêreld verag hom en sy godsdiens. Sy kinders groei in onsekerheid op. Hul godsdiens is onbeslis. Hulle eindig by die sektes of by geen godsdiens nie.

Sal ons nie voortaan die wêreld beslis toon wat ons glo en wat ons nie glo nie? Waar die woord, die eer, die godsdiens van die Voortrekkers so duidelik, so beslis was, sal ons nie ons onbeslistheid bely en betreur nie, en dan weer saam met ons voorouers trek, op die pad van eer en getrouheid nie?

3. *En die prys wat Nabot betaal het vir sy beginsel?*—Was dit nie te groot nie? Wat Christus betaal het aan die kruis? Sy kosbare lewensbloed? Was die prys wat die Voortrekker betaal vir vryheid en godsdiens, sy lyding en bloed, te groot? Ja, dit was te groot—as ons net dink aan die persoon alleen.... as ons net dink aan sy eie voordeel. Maar as ons dink aan dinge wat hoër staan as geld en gerief, as ons dink aan geestelike rykdom wat hulle verwerf het, as ons dink aan hul getulenis, aan die waarde daarvan vir hul nageslag, as ons dink aan die inspirasie en krag van hul dade vir tien duisende na hulle,—dan was die prys nie te groot nie. Nabot het getuig vir sy godsdiens, vir sy beginsels, sy liefde vir sy nageslag. En sy getuienis was waaragtig. Hy het dit verseël met sy bloed. Op Golgota is die grootste getrouheid en liefde wat die wêreld ooit aanskou het, ook verseël met bloed—Christus lewensbloed.

Gaan ons ook voortaan die prys betaal vir ons godsdiens, vir ons volk? Of gaan ons net praat en sing van dappere voorouers? Dit sal dan net spotterny en bedrog wees! Dan sal hierdie fees ons nie tot seën, maar tot 'n vloek, 'n veroordeling wees!

Daar word in hierdie tyd veel gepraat van die pad van Suid-Afrika. Maar daar loop vir ons twee paaie deur Suid-Afrika. Daar is die maklike pad, waarop daar geen selfopoffering is nie, waarop jy net jou eie gang gaan, net oor jouself hoef te dink, jou erfenisse maar kan verruil, waarop jy nie hoef te veg of wonde te ontvang nie. Dis 'n maklike pad, hy loop afdraand vir jou en jou nageslag. Die ander pad is swaar! Hy is opdraand. Jy moet veg om bo-uit te kom! Jy moet veg teen vyande wat jou erfenisse wil beroof. Daar is 'n kruis wat moet gedra en wonde wat ontvang moet word. Sal ons die maklike pad volg? Sal ons bang wees om te getuig en te stry vir die waarheid, bang om te ly, bang om wonde te ontvang? Dis die maklikste pad, maar dit is die pad van die lafaard.... die pad wat lei tot die dood, ons eie dood en die dood van ons nageslag! Of sal ons gaan die opdraande pad, die kruispad, die pad van Nabot, die pad van Jesus Christus, die pad van die Voortrekkers? Die pad is swaar, daar is opoffering, lyding,

wonde.... Maar dis die oorwinnaarspad, die pad wat lei tot die lewe, die hoogste lewe vir ons self en vir ons nageslag. Watter pad gaan u vat?

Lees: 1 Kon. 21: 1—7.

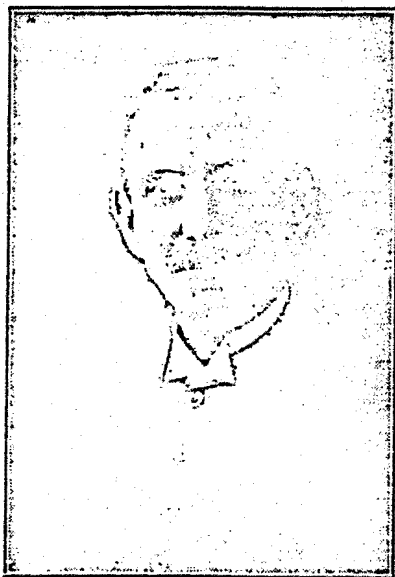
Sing: Ps. 118: 7; Ges. 13: 1, 2; Ges. 49: 1.

WYLE DS. P. VAN VUUREN, VAN EDENVILLE

'n Beminde Leraar

Deur Ds. J. J. DE NECKER, Kopjes.

Op Woensdag, 25 Januarie, l.l., is op die kerkgronde te Edenville begrawe, onder blyke van groot belangstelling, die geliefde dienskneg van die Here, Ds. P. van Vuuren. Hy was slegs 53 jaar oud, en het 24 jaar in die wingerd van sy

Meester gearbei. Hy open die lys van afgestorwe evangeliedienaars vir hierdie jaar, 'n lys wat veral in 1938 so vol was.

Sy krankheid, sy dood bly nog steeds 'n droom vir ons. Dit was 'n besondere voorreg om nog op 15 Januarie, l.l., saam met hom by Nagmaalgeleentheid op die kansel te verskyn, om saam te bid en om saam aan die Nagmaalstafel te sit. Hy het toe reeds enigsins onwel gevoel. Die plan was om op verlof te gaan en op Bloemfontein 'n geneesheer te raadpleeg. Die bevinding van die geneesheer was dat 'n operasie dringend noodsaaklik was. Skynbaar was ook dit 'n sukses en op die sesde dag na die operasie is hy stil en onverwags heengegaan, nadat 'n bloedklont in die hart geskiet het.

Sy eggenote, familie, gemeente en kennisse staan so verslae oor die skielike afsterwe en oproeping tot hoër diens. Dit bly onbegryplik, maar dit troos ons, dat sy Heiland op dié wyse gesê het dat sy werk afgedaan is. Sy heengaan word diep betreuer deur 'n gemeente wat hom liefgehad en sy werk waardeer het. Is daar wonde wat slegs deur die balsem van Gilead geheel en genees kan word, tog bly die herinneringe aan 'n geliefde leraar en vriend ook 'n bron van troos. Wat was sy lewe mooi! Wat was hy 'n herder! Weggeroep van agter die skape op die plaas „Die Put” uit die gemeente Petrusville, het God hom gevorm en gemaak tot 'n visser van mense. Tereg is deur die Moderator by die lykrede gesê: „Om hom te ken was om hom lief te hê.” Hy was begaafd met 'n helder verstand en was altyd besonder nugter en prakties. Hy was veral 'n liefhebber van die kinders en die armes. Veel het hy ook gedoen vir die repatriasie van die Afrikaners uit Argentinië, wat hy self besoek het. Hy was 'n pilsgetroue arbeider in die diens van sy Heiland en daarby iemand wat 'n innig toegewyde lewe geleidelik het. Hoe treffend sy tafelrede en tewens sy laaste boodskap: „Wees julle dan volmaak, soos julle Vader in die hemel volmaak is!”

Ons berus in die wil van die Vader, dankbaar om hom te kon ken en te bemin. Aan die gegte eggenote en twee aangenome dogters en aan die kerkraad en gemeente wil ons ons opregte simpatie en deelneming betuig. Ons bede is dat die Trooster self die trane sal droog.

'n Waardering

Deur MEV. WYLE SENATOR T. C. STOFFBERG.

Kan dit waar wees dat die geliefde dienskneg van die Heer daar nie meer is nie? Wat was die berig van sy heengaan vir ons onverwags! Weer is een van die Heer se getroue, nederige en diepgeestelike diensknegte opgeroep tot hoër diens. Wat 'n voorreg was dit vir ons huisgesin om gedurende ses jaar lank onder sy bearbeiding te wees in sy eerste gemeente, Krugersdorp. As proponent, pas uit die kweekskool, is hy deur die kerkraad gevra om die plek wat oopgeval het deur die dood van wyle die waardige ou vader Ds. Radloff, in te neem. Na drie maande is hy as leraar van die gemeente beroep. En wat was dit jare van getroue, toegewyde en geseënde arbeid, in diens van sy Heer. Ongelooflik veel het hy uitgerig saam met sy getroue lewensgesellin. Altyd vriendelik, nederig en hulpvaardig, het hulle gou die harte van die gemeente gewin. Sy prediking was altyd voorberei en diep geestelik. Nooit het hy geskroom om teen sonde te waarsku en die volk van die Heer voor te gaan in 'n lewe en wandel van toegewydhed aan sy Meester nie. Ongelooflik veel het hy uitgerig in belang van die opvoeding en sendingsaak. En so trou het Mev. Van Vuuren in sy werk vir hom gesteun.

4.6 DE VILLIERS SE PREEK OOR 1 KONINGS 21

4.6.1 Inleiding

Rossouw sowel as De Villiers beoefen hulle teologie binne die raamwerk van die Gereformeerde teologie van daardie tydperk. Dit was 'n teologie wat gebou was op die teologie van die fundamentaliste van Princeton en Westminster se teologiese fakulteite en die filosofie van die 'Common Sense Realism' (Deist 1990b:105). Die Calviniste het geglo dat hulle ontleding van die sosiale situasie in die land, sowel as hul uiteensetting van die Skrifte, objektief en wetenskaplik is (Van Rooyen 1948:7).

Vorster (1947:4-5) maak 'n ontleding van die situasie van daardie tyd en bevind dat gelykstelling tussen rasse, sowel as die vermenging van rasse, deur die Bybel afgekeur word. Die Bybel stel 'n alternatief voor, naamlik rassessekering. Dit is by hierdie alternatief wat Rossouw en De Villiers se preke aansluiting vind. So preek Rossouw byvoorbeeld: "Mag God gee, dat dit nie sal doodloop in die Dingaanskraal van 'n rassevermenging op die swarte moeraspoel van bloedvermenging. Kyk hoe het Israel gesukkel met die gemengde volke onder hul" (1938:337).

4.6.2 Ooreenkomste en verskille tussen die MT en De Villiers se preek

4.6.2.1 Ooreenkomste

Nabot besit 'n wingerd, wat Agab graag wil hê. Agab wil met Nabot 'n ruiling aangaan of, indien Nabot nie wil ruil nie, dan sal hy die wingerd koop. Nabot weier om van sy wingerd afstand te doen. Vervolgens word slegs vermeld dat Nabot gedood is.

4.6.2.2 Verskille

Daar is opmerklike verskille tussen die twee verhale.

a Die aantal karakters wat in die onderskeie verhale

optree verskil

Daar tree net drie karakters in die preek van De Villiers op, naamlik Agab, Nabot en God, teenoor die vyf karakters wat in die MT-vertelling optree. Hier is alreeds 'n sterk aanduiding dat De Villiers se preek 'n eie opbou en ontknoping van die Nabot-vertelling gaan hê.

b Die karakter Isebel en die preek van De Villiers

Die karakter Isebel kom nie in die preek van De Villiers voor nie.

c In die preek van De Villiers vind 'n rolverskuiwing plaas

Nabot is die hoofkarakter in die verhaal, terwyl in die MT-verhaal Agab die hoofkarakter was. So word Nabot voorgelê as 'n held: "Onder die helde van die wêreld pryk ook die naam van Nabot, die Jisreëliet" (p 244). Nabot word positief beoordeel, want sy naam is verewig onder die martelare: "En Nabot se naam staan onder die name van die martelare wat gesterf het vir God en vaderland" (p 244). Hierdie positiewe beoordeling blyk ook uit die feit dat Nabot se naam saam met Jesus se naam genoem word, want ook Hy het sy bloed laat vloei vir volk en vaderland. Die volk word opgeroep om soos Nabot te wees: "As ieder Afrikaner die gees van Nabot sou openbaar..." (p 245).

In De Villiers se preek is Agab die teenstander van Nabot. Agab word geweldig negatief beoordeel: "Maar die magte van die wêreld kom nog tot ons met dieselfde versoeking waarmee Agab na Nabot gekom het". In die MT het Agab 'n aanbod aan Nabot gemaak, terwyl De Villiers hierdie aanbod geweldig negatief beoordeel, naamlik in die sin van verleiding.

4.6.2.3 Die relasies tussen die elemente verskil in die preek van De Villiers en die MT-verhaal

a 'n Groot aantal gebeure word doodeenvoudig weggelaat

Die gebeure rondom die moordplan, strafgerig 1 en 2, asook Agab se berou en die genade/vergifnis wat hy ontvang het, word weggelaat (vgl 1.2 asook 3.2 in die bylaag).

b 'n Groot aantal gebeure word tot die verhaal toegevoeg

Die erfenis waarna Nabot verwys in die MT-verhaal, word nou geïdentifiseer as erfenisse wat die Afrikanervolk geërf het en nou moet bewaar. Daarvoor moet opgeoffer en gely word. Daar is vier erfenisse wat hy uitlig, naamlik: grond, godsdiens, geskiedenis en die kerk. Net soos Rossouw, begin De Villiers ook sy preek met die verwysing na Nabot as 'n held. "Nabot se naam staan onder die name van die martelare wat gesterf het vir God en Vaderland". Jesus is 'n held wat gestry het vir volk en Vaderland. Jesus laat sy bloed vloei vir volk en Vaderland. Piet Retief sterf op 'n ander Golgota vir volk en Vaderland. Piet Retief, Jesus en Nabot is almal helde, omdat hulle vir volk en vaderland gesterf het. Waar Rossouw slegs klem gelê het op die volk, lê De Villiers klem op volk en VADERLAND. De Villiers interpreteer Agab se aanbod om Nabot se wingerd te ruil, as 'n versoeking. Hy maak dan ook heelwat van die ruiling. "Die erfenis nie verloor nie. Net verruil - vir 'n beter een". Die volk spring hier: die versoeking ook nie vry nie. "Gee my jou grond en ek sal vir jou iets beters gee". Maar hierdie versoeking gaan vandag nog verder. Die Agabs van hierdie wêreld vra nog meer as grond. "Teenoor die Afrikanervolk staan die bese wêreld". Die magte van die wêreld kom met dieselfde versoeking na die Afrikanervolk as waarmee Agab na Nabot gekom het. "Hulle bied Gods Kinders aan 'n maklike en voordelige lewe in ruil vir die lewe van swaarkry en selfopoffering". Die versoeking is dat die wêreld 'n mens se erfenis soek. Hierdie erfenis is: "Die grond, die plaas van sy vaders, waarvoor hulle gesweet en geswoeg het, die grond waarvoor die Voortrekkers gely en gesterf het, word nou aan 'n vreemdeling verruil vir 'n bietjie geld..." Die verlies aan grond lei tot armoede en die verlies aan 'n selfstandigheidsgevoel. Israel se sterkte en selfstandigheid het juis in grondbesit gelê. Die wet het juis die grondbesit van elke Israeliet beskerm, deurdat 'n

man wat sy grond verloor het, dit weer in die Jubeljaar moes terugkry. Nabot is 'n held, omdat hy God se wet erken het en daarvoor gely en gesterf het. Die feit dat die Afrikaner nie hierdie wet onderhou het nie, het gelei tot die agteruitgang van die volk. Die verlies aan grondbesit lei tot armoede, allerlei wantoestande en die verval van die volk. Agab word as 'n wêreldling geteken, wat MEER as net grond vat. Die Agab's vat ook die gesinslewe. Die dalende geboortesyfer is kommerwekkend, en die tendens kom veral onder die ontwikkelendes voor. "Hoeveel ontwikkelde Afrikaners beskou 'n groot familie reeds as 'n las en beslommernis". 'n Dalende geboortesyfer raak die groei van die volk. "En ons volk raak daardeur geestelik en liggaamlik al armer en swakker". Die versoeking van die Agab's / wêreldlinge raak ook die godsdienstige erfenis. Daar is nie meer tyd vir huisgodsdienst nie. Die kerk as erfenis word verkoop. Die Voortrekkers het die kerk saam met hulle geneem. Kyk wat het die voorvaders gedoen; daarteenoor verwaarloos die mense nou hul kerk. Mense besoek nie die kerk op Sondag nie. Die geskiedenis as 'n erfenis is baie belangrik vir De Villiers. "Piet Retief waag sy lewe vir die witman. Hy sterf vir die eer van die Afrikaner" en "God bewaar die traktaat ... vir die eer van die Afrikaner en sy nageslag". "Soos Nabot, moet die Afrikaner ook bereid wees om 'n prys te betaal vir sy godsdienst en volk". 'n Belangrike gedagte wat deurgaans by hom voorkom, is die nageslag. Nabot het agting en liefde vir sy nageslag. Sy ouers het aan hom gedink en hy het weer aan sy kinders gedink. Gaan die Afrikanervolk ook dink aan sy nageslag? Die pad wat die volk loop is 'n afdraende pad vir die volk self en vir die nageslag. "...die pad wat lei tot die dood, ons dood en die dood van ons nageslag". Die volk word op geroep om die opdraende pad te loop "...die kruispad, die pad van Nabot, die pad van Jesus Christus, die pad van die Voortrekkers. Dit is die pad van opoffering, lyding..." Dit is egter die pad wat die lewe van die nageslag sal verseker. Die MT se 77 'אֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ - נָא word so vertolk dat dit ook Nabot se nageslag impliseer. Die gedagte staan egter nie in die MT nie. Die rol wat bloed speel in De Villiers se weergawe van die Nabot-vertelling is dieselfde as wat dit in Rossouw se weergawe gespeel het. Volgens De Villiers is dit offerbloed,

terwyl die MT-verhaal praat van onskuldige bloed.

4.6.3 Karakterisering volgens De Villiers se preek

4.6.3.1 Agab

Agab is nie die hoofkarakter in die verhaal soos wat dit met die MT die geval was nie. Hier vind geen ontwikkeling van sy karakter plaas nie (vergelyk 2.1 in die bylaag), maar hy word eensydig geteken as 'n sluwe karakter. Agab versoek (in die negatiewe sin van verleiding) vir Nabot. Die naam van Agab word ook in 'n figuurlike sin gebruik. Die Agabs van hierdie wêreld wil die kinders van God verlei, daarom moet die Afrikaners versigtig wees vir die Agabs in die wêreld.

4.6.3.2 Nabot

In teenstelling met die MT, ontwikkel Nabot as die hoofkarakter in De Villiers se preek. Nabot is 'n held. Hy is pligsgetrou, moedig en sterf as 'n martelaar. Die nageslag van Nabot sal hom dankbaar wees, omdat hy so vasgestaan het by die wette van sy voorvaders, want nou het hulle nie gebrek en armoede nie. Nabot is ook 'n voorbeeld van iemand wat sy nageslag liefhet. "Nabot het getuig vir sy godsdiens, vir sy beginsels, sy liefde vir sy nageslag". Nabot is ook die man wat die wet van God ken en eerbiedig.

In die preek van De Villiers het daar 'n duidelike rolverskuiwing plaasgevind. Agab is nie die protagonis in die preek nie. Hy het nou die antagonis in die preek geword, want die mense moet oppas vir die Agabs in die wêreld wat meer vra as net grond. Die hoofkarakter in die verhaal is Nabot. Nabot dien as voorbeeld vir die volk hoe iemand sy nageslag se erfenis bewaar het. So dui die antwoord van Nabot byvoorbeeld op die agting en liefde wat hy vir sy nageslag het. Netso het Piet Retief gewaag vir die behoud van sy nageslag. Die prys wat Nabot betaal het, het getuig van sy liefde vir sy nageslag. Die oproep volg: "Gaan ons ook voortaan die prys betaal vir ons godsdiens, vir ons volk?".

Indien 'n mens die maklike pad volg, loop dit afdraend vir jou nageslag. Die pad wat die volk moet volg, is die opdraande pad: die pad wat Nabot, Jesus, die Voortrekkers gevolg het. Dit is die pad wat uitloop op die behoud van die nageslag.

4.6.3.3 God en die profeet Elia

Ten opsigte van die rol van die profeet Elia en God is daar duidelike verskille tussen die MT-verhaal en De Villiers se preek. In die MT-verhaal het God indirek aan die woord gekom deur middel van die profeet. Die profeet speel in De Villiers se preek egter geen rol nie, en die verwysings na God is nie dieselfde as in die MT-verhaal nie. God is nie die God יהוה van die Ou Testament nie. Dit is Jesus. Jesus het gestry vir volk en vaderland. Sy bloed het gevloei vir volk en vaderland. Die volk moet ook die opdraende pad van Nabot en Jesus Christus loop. Jesus is 'n on-Ou-Testamentiese karakter in die verhaal.

4.6.3.4 Isebel

Die karakter Isebel speel ook nie 'n ondersteunende rol vir die hoofkarakter soos in die MT-verhaal nie. Trouens, sy speel geen rol in die preek van De Villiers nie.

Alhoewel die naam van Nabot, Agab en God in die preek voorkom, is hulle karakters wat met 'n nuwe inhoud gevul is.

4.6.4 Die gesigspunt van die verteller

Die verteller beoordeel Agab uiters negatief, want hy staan vir waardes en norme wat nie vir die Afrikaner aanvaarbaar behoort te wees nie. Die Afrikaner moet soos Nabot vashou aan die Godgegewe waardes.

4.6.5 Die ontknoping en die plotplan verskil van die MT-verhaal

In die MT-weergawe lê die konflik tussen die bomaanse en

ondermaanse wêreld. Agab doen wat verkeerd is in die oë van die Here.

In die preek van De Villiers lê die konflik binne die volk self. Die volk moet terugkeer na sy erfenisse.

In die MT-verhaal keer Agab, met die hulp van die Here na die geordende wêreld terug. In De Villiers se preek moet die volk na die geordende wêreld terugkeer. Die hulp kom nie van buite soos in die MT-verhaal nie. Nee, die volk moet self met 'n wilsbesluit na die geordende wêreld terugkeer.

4.6.6 Konklusie

4.6.6.1 Daar het 'n verskuiwing van elemente plaasgevind

a Die aantal karakters verskil in vergelyking met die MT-verhaal

Die aantal karakters verskil, deurdat De Villiers Karakters uit sy preek weglaat.

b Daar het 'n rolverskuiwing in De Villiers se preek plaasgevind

Nabot is nou die hoofkarakter in die preek, terwyl die MT-verhaal Agab as die hoofkarakter gehad het.

c Daar is nuwe gebeure tot die verhaal toegevoeg, terwyl daar ook gebeure weggelaat is

Die aantal erfenisse in De Villiers se preek is toevoeginge tot die MT-verhaal. De Villiers laat die gebeure rondom strafgerig 1 en 2, asook die berou en genade komponente in die MT-verhaal weg.

4.6.6.2 Die woldrade wat tussen die spykers gespan is, verskil tussen die preek van De Villiers en die MT

a Die relasies tussen die elemente verskil

Die karakters in die preek van De Villiers is met nuwe inhoud gevul. Die karakters wat met nuwe inhoud gevul is, plus al die veranderinge ten opsigte van die gebeure, beteken dat die relasies nie net tussen die karakters onderling nie, maar ook tussen die karakters en gebeure anders is as in die MT-verhaal.

b Die struktuur, plot en die ontknoping van die verhaal verskil van die MT-verhaal

As gevolg van genoemde verskille, beteken dit dat 'n nuwe struktuur, plot en ontknoping van die Nabot-verhaal in die preek van De Villiers ontstaan het.

4.6.6.3 Klassifisering van die Nabot-verhaal in die preek van De Villiers in vergelyking met die MT

Om 'n herkenbare weergawe van die moederteks te wees, word die volgende vereistes gestel:

- (1) Om 'n Kopie van die moederteks te wees, moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie, het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

Die preek van De Villiers is nie 'n herkenbare interpretasie van die MT-verhaal nie, maar 'n herskrywing van die MT-verhaal.

- (1) Die aantal karakters wat in die verhaal optree verskil, asook die rolverskuiwing van karakters wat in De Villiers se preek plaasvind.
- (2) Daar word etlike gebeure weggelaat, terwyl daar andersyds baie gebeure tot die MT-verhaal toegevoeg word.
- (3) Die preek word vanuit 'n ander gesigshoek aangebied, wat daartoe lei dat 'n nuwe plot, 'n nuwe struktuur en 'n nuwe ontknoping van die verhaal plaasvind. Die relasies tussen gebeure, asook die karakterisering van karakters, moet noodwendig by die gesigshoek aanpas waaruit hierdie verhaal aangebied word, daarom word karakters weggelaat of bygevoeg, vind daar rolverskuiwing plaas, en so meer.

4.6.7 Slotopmerkings oor Rossouw en De Villiers se preke

Daar is opvallende ooreenkomste tussen die twee preke.

4.6.7.1 Die rol van Nabot in die preke van Rossouw en De Villiers

Nabot is vir beide die skrywers die hooffiguur in die verhaal. In die MT speel Nabot 'n ondergeskikte rol. Die hooffiguur in die MT is Agab. Dit is Agab wat die wingerd wou hê. Dit is Agab wat op sy bed gaan lê. Agab gaan die wingerd in besit neem. Hy word deur Elia gekonfronteer. Hy toon berou oor sy daad, en hy ontvang vergifnis. Dit is sy huis wat uiteindelik nie die oordeel gaan vryspring nie. In die preek van Rossouw en De Villiers is die prentjie omgedraai. Nabot speel die hoofrol, terwyl Agab 'n ondergeskikte rol vervul. Nabot is die held. Nabot is absoluut gehoorsaam aan God. Nabot pas sy erfenis op om nie in armoede te beland nie. Die volk word opgeroep om soos Nabot te wees. Hulle moet opoffer en selfs ly, soos Nabot. Albei stel Nabot nie net voor as 'n held wat sy grond behou het as gevolg van sy gehoorsaamheid aan God nie, maar beide lê 'n bepaalde verband tussen Nabot en die Afrikaner. Die Afrikaner moet bereid wees om soos Nabot te ly

om sy selfstandigheid te behou, en nie in armoede te verval nie.

4.6.7.2 Die onderskeie preke skets Agab negatief

Albei skrywers teken Agab negatief. Rossouw stel Agab as 'n imperialistiese figuur voor, terwyl De Villiers Agab teken as iemand wat Nabot wil verlei om van sy grond afstand te doen.

4.6.7.3 Die rol van Isebel in die onderskeie preke

Isebel funksioneer feitlik nie in die verhaal nie. De Villiers verwys nie eers eenkeer in sy preek na haar nie. Rossouw verwys sydelings na haar in 'n toegepaste vorm.

4.6.7.4 Geen rol vir Elia in die onderskeie preke nie

In albei preke funksioneer Elia as profeet nie.

4.6.7.5 Die rol wat die erfenis van ons vaders in die preke speel

'n Verdere verskil tussen die preke van Rossouw en De Villiers, in vergelyking met die MT, is dat die MT die enkelvoud gebruik: "... die erfdeel van my vader vir jou gee". Beide preke gebruik die meervoud. Die opskrif van Rossouw se preek lui: "DIE ERWE VAN ONS VADERS" (Rossouw 1938:335). Later bespreek hy dan ook verskillende erwe. De Villiers bespreek ook verskillende erfenisse, onder andere grond as erfenis, die kerk as erfenis, die godsdiens as erfenis en die geskiedenis as erfenis. 'n Moontlike verklaring vir hierdie verskil is dat genoemde skrywers die Nederlandse Statevertaling kon gebruik het. Daar staan in vers 3: "Maar Naboth zeide tot Achab: ... dat ik u de erve mijner vaderen geven zou! "Erve" is 'n Middelnederlandse woord, manlik nominatief enkelvoud, terwyl vaderen, manlik genetief gebruik is (Le Roux 1973:102). Genoemde predikers het die teks as 'n kapstok gebruik om verdere erfenisse aan op te hang.

'n Verdere verskil tussen die MT en die twee preke is die koppeling tussen die erfenis en die Afrikanerskap. Die MT koppel nie die erfenis aan Israelietskap nie, maar aan die grond as die erfenis van die voorvaders. Die suiwer hou van die volk, die veroordeling van rassevermenging en bloedvermenging (Rossouw 1938:337), die eer van die witman en die eer van die Afrikaner (De Villiers 1939:246) is 'n koppeling wat nie deur die MT gemaak word tussen die Israelietskap van Nabot en sy erfenis nie. Die MT verskil verder deurdat dit nie 'n koppeling maak tussen erfenis, volk en vaderland nie. Nabot het nie ter wille van sy volk gesterf nie. Dit is reeds sy volk wat hom gestenig het, volgens die MT (vers 13). Hy het nie ter wille van sy vaderland gesterf nie, hy het in 'n KOMPLOT gesterf, volgens die MT (verse 8-13). Vir albei staan die erfenis in diens van die volk en Vaderland. As uitverkore volk moet die Afrikanervolk gehoorsaam wees aan God; derhalwe mag daar nie bloedvermenging met ander rasse plaasvind nie. Albei preke wys op wat die volk geërf het: grond, godsdiens, geskiedenis, die kerk, en so meer, maar die kern van die twee preke wentel om grondbesit. Daarom dan die aanwending van die Nabot-verhaal om die volk weer terug te kry na hul grond. Rossouw sê dan ook "TERUG NA DIE LAND TOE!" Die verlies aan grondbesit lei tot armoede ('n gedagte wat nie in die MT voorkom nie), wat weer allerlei uitwasse het. Uitwasse soos sedelike verval, die verlies aan selfstandigheid, wat op sy beurt lei tot die verwaarloosing van die Afrikaner se geskiedenis, en tot godsdienstige verval. Hierdie opvallende ooreenkomste tussen die twee preke, asook die ooreenkomste in die interpretasie van die Nabot-verhaal, spruit vanuit 'n gemeenskaplike agtergrond en denkraamwerk waaruit die twee Nederduitse Gereformeerde predikante werk.

4. 7	DIE WINGERD VAN NABOT EN DIE SWART TEOLOGIE: DIE PREEK VAN AARTSBISKOP TUTU	205
4. 7. 1	Inleiding	205
4. 7. 2	Ooreenkomste en verskille tussen die MT- weergawe en die preek van Tutu	205
4. 7. 3	Die karakterisering volgens Tutu	209
4. 7. 4	Die gesigspunt van die verteller	210
4. 7. 5	Die plot van die Nabot-verhaal volgens die preek van Tutu	210
4. 7. 6	Die ontKnoping van die Nabot-verhaal volgens die preek van Tutu	211
4. 7. 7	Die historiese konteks en die preek van Tutu ...	211
4. 7. 8	Die teologie van Aartsbiskop Tutu	215
4. 7. 9	Konklusie	218

The vineyard of Naboth and Duncan Village

I want to tell you a story out of the Old Testament, a story that I am sure you have heard before. Once upon a time there was a king of Israel called Ahab. He had extensive royal lands. But next to his property lay the vineyard of a relatively unimportant small man. His name was Naboth.

His vineyard was rather a nuisance because it split up the king's lands into at least two bits. The king was a reasonable man. He went to Naboth with a proposal. "Look here, Naboth, I want to consolidate my possessions and your vineyard is in the way of these plans. Look, I want to buy your vineyard. I will give you a good price for your vineyard, or I will exchange it for another of equal value elsewhere as long as I can get to put my land into one piece."

Naboth replied, "Haikona, sorry your majesty. You see this is my ancestral home. It is not just any old property. My family spirits are here. My ancestors have been buried here. I am part of this property and it is part of me; it is part of my children's life and they are part of it. I can't help you."

The king, being an Israelite himself, knew perfectly well what Naboth was saying and agreed in his heart with him. He knew that there was nothing he could do. Naboth had a right to the vineyard which nothing could take away, not even the king of the land.

Of course the king was disappointed by the answer he got from Naboth, so when he returned to the palace, he sulked and refused to eat. He first went to bed and turned to face the wall.

Then his queen Jezebel came along and asked "What is the matter, King Ahab? Why are you sulking and refusing to eat the good food which I have placed before you?" Then the king told his queen that Naboth had frustrated his plans to consolidate the royal lands. The queen was quite flabbergasted: "What, you are sulking because one of your subjects, an unknown farmer has spoiled your plans?" Now the queen came from a different country where kings were really kings, that is, they did whatever they wanted to do. She thought that that was how her husband too should behave. So she told him: "Get up and eat. Don't worry I will fix up everything so that you will get Naboth's vineyard. You are the king in this country and we won't stand for any nonsense from anybody."

Yes, she fixed up everything. She arranged a mockery of a trial where false witnesses declared that Naboth was a bad man. He had blasphemed

against God and the king. For this crime there was only one punishment — death. So Naboth was stoned to death and the queen told her husband the king: "Get up — go and annex Naboth's vineyard. He is dead and nobody will stop you doing what you wanted to do and nobody will worry about what happened to Naboth, after all he was just a nobody himself."

The king got up smiling and pleased that his wife the queen Jezebel had acted so energetically and effectively. He went to expropriate Naboth's Vineyard — and then an extraordinary thing happened.

The prophet Elijah, God's messenger met the king as he was going to Naboth's vineyard. God, said the prophet, had seen what Jezebel and Ahab had done to Naboth and God was angry and would take the side of this unimportant man, Naboth, in this cruel act of injustice. God would punish Jezebel and Ahab and their children.

That is the story I wish to leave with you people of Duncan village. In this country you are regarded as of no real importance. You are told by those who are powerful in the land that you must move from your property because they want it. It does not matter to them that you don't want to move. You, like Naboth are saying that your homes and your sites are not just ordinary property. They are part and parcel of who you are. You have lived in uncertainty and anxiety. You were threatened with removal some time ago and so you were not sure that you could afford to improve or maintain your homes. This village is deteriorating. Your community is being destroyed. You are being asked to abandon your South African citizenship and take on that of Ciskei another ghetto of poverty and a reservoir of cheap labour. And it is almost as if you are being stoned to death as a community, just like Naboth.

And you are nobodies in this country, the land of your birth, and those with power think they can act against you with impunity and nothing will happen to them.

Now I want to remind you and them too, that God cares. God cares about injustice, about oppression, about exploitation. God cares and always takes the side of those who are trodden underfoot. God cares that they want to move you from pillar to post.

Injustice and evil and oppression will not last forever. They have been overcome by God in the cross of Jesus our Lord. As we protest the evil of your threatened removal we must do so knowing that victory is ours already. The authorities will ultimately fail because what they are doing is evil and against God's law. You must be strengthened to resist what is evil. I want to remind you of the dignity and peaceful resistance of the mothers and wives in Langa and Nyanga in the Cape where this Christian

Government and its officials are actually disobeying a direct and explicit law of God contained in the Bible: "Those whom God has joined together, let no man put asunder" — and yet the Government is contravening this clear biblical law by making married men into migrant labourers staying in hostels and by refusing their wives the right to live with their husbands and the fathers of their children.

There is enough land for everybody in South Africa. It is just that some people are greedy and at the moment they are also powerful and so they can satisfy their greed at the expense of others whom they think to be unimportant and without power. But these are they whom God supports. South Africa, please remember the story of Naboth's vineyard.

July 1981 Duncan Village, East London.

4.7 DIE WINGERD VAN NABOT IN DIE SWART TEOLOGIE: DIE PREEK VAN AARTSBISKOP TUTU

4.7.1 INLEIDING

Aartsbiskop Tutu is hoof van die Anglikaanse kerk in Suid-Afrika. Hierdie preek het hy gelewer in Julie 1981 te Duncan Village, Oos London. Die preek kom in die bundel "Hope and Suffering: Sermon and Speeches" voor.

4.7.2 Ooreenkomste en verskille tussen die MT-weergawe en die preek van Tutu

4.7.2.1 Ooreenkomste

a Die aantal karakters stem ooreen

Die aantal karakters wat in Tutu se weergawe van die Nabot-vertelling optree, stem ooreen met die aantal karakters wat in die MT-weergawe van die Nabot-vertelling optree. Dit beteken, dat wat die karakters betref, daar nie verskuiwing van spykers plaasgevind het nie.

b Tutu volg die basiese storielyn van die MT-verhaal

Die Tutu preek volg die basiese storielyn van die Nabot-vertelling soos 'n mens dit in die MT-weergawe aantref. Nabot besit 'n wingerd wat Agab graag wil hê. Isebel beplan om die wingerd vir Agab te bekom deur Nabot uit die weg te ruim. God straf Agab en Isebel. (Die rede waarom God vir Agab en Isebel straf, verskil van die MT se weergawe daarvan.)

4.7.2.2 Verskille tussen die MT-weergawe en die preek van Tutu

a 'n Rolverskuiwing vind plaas

Tutu bou sy Nabot-verhaal rondom die Nabot-karakter, sodat Nabot die HOOFKARAKTER in sy teks is.

- (1) Agab erken dat Nabot reg gehandel het toe hy geweier het om sy wingerd aan hom af te staan:

"The king, being an Israelite himself, knew perfectly well what Naboth was saying and agreed in his heart with him" (par 4).

- (2) God is aan Nabot se kant. "God was angry and would take the side of this unimportant man" (par 9).

- (3) God repudieer Isebel, want sy was die een wat Nabot as die onbelangrike man beskou het. Sy verwys na Nabot as die "unknown farmer", ... he was just a nobody himself".

Agab self het nooit na Nabot as die onbelangrike of die "nobody" verwys nie. Hy was te veel van 'n swakkeling.

- (4) Dit is veral in die toepassing van die Nabot-vertelling waar Nabot as die "held" van die verhaal uitstaan, want die hele toepassing wentel om die begrip/woorde "soos Nabot".

SOOS NABOT: is julle huise en grond nie gewone besittings nie (par 10);

: word julle as't ware gestenig deurdat die maghebbers julle van julle erfgoed wil verskuif (par 10);

: is julle "nobodies" (par 11);

: het God klaar julle kant gekies
(par 12-14).

Die Nabot-karakter verskil verder ook wesenlik van die karakter in die MT-vertelling. In die MT-vertelling is Nabot 'n invloedryke man (vergelyk die herhaaldelike gebruik van die gentelicum in die MT-vertelling), wat om hierdie rede ook aan die voorpunt van die vergadering moet sit. Hy was 'n belangrike, vermoende man, terwyl Nabot in die Tutu-weergawe 'n onbeduidende figuur is. Agab is in die Tutu-verhaal Nabot se teenstander. Die verhouding tussen die twee is nie so vyandig soos in die MT nie. Trouens, Agab is baie insiklik en stem in sy hart saam met Nabot se antwoord. Hy is egter bly as hy sy grond kan konsolideer. Isebel bly in Tutu se preek Agab se helper, maar Isebel staan baie sterker uit in

Tutu se weergawe van die Nabot-verhaal as in die MT. Nabot is vir haar bloot 'n ONBEKENDE van wie sy KENNIS neem. Niemand sal hom eers mis as hy uit die weg geruim is nie.

Sy tree sterk op en Agab gehoorsaam haar bevale. Sy is verbaas as Agab se begeerte deur 'n onbekende gedwarsboom word en hy nie optree nie. Agab, op sy beurt, is bly as sy vrou so energiek en effektief optree. In Elia se veroordeling van hierdie moord op Nabot, is sy dan ook die eerste een wat aan die beurt kom by die veroordeling. Die skuldige is nie soseer Agab as wat dit Isebel is nie. Dus, Agab het 'n baie energieke helper as in die MT-verhaal.

b Gebeure word tot die MT-weergawe toegevoeg, maar ook weggelaat

i Die volgende gebeure word tot die MT-weergawe toegevoeg

(1) "He (Agab) had EXTENSIVE ROYAL lands." Agab wil sy grond KONSOLIDEER (par. 2 en 6). Die term KONSOLIDEER WAS 'N POLITIES GELAAIDE TERM IN DIE SESTIGER- EN SEWENTIGERJARE. Dit gaan juis in die preek om 'n verset teen konsolidasie van grond waarby die inwoners van Duncan Village betrokke is. Om hierdie rede word Agab se begeerte om 'n groentetuin, aan te lê deur Tutu verswyg. Die rede waarom Agab die grond in die MT-weergawe wou hê, is om ekonomiese, eerder as politieke redes.

(2) Nabot is 'n "unimportant small man" (par. 1, 9) "unknown farmer" (par. 6) "nobody" (par. 7). Isebel se antwoord in par. 6: "... we won't stand for any nonsense from anybody". Par. 7: "... and nobody will worry about what happened to Naboth, after all he was just a nobody ... Naboth, unimportant small man."

(3) Tutu: Isebel antwoord Agab: "... an UNKNOWN farmer has spoiled your plans".
MT: "Jy is Koning oor Israel, ek sal vir jou Nabot, die Jisreëliet se wingerd gee".

Tutu laat Nabot se naam weg ....hy word bloot 'n "unknown farmer" genoem en Nabot, die Jisreëliet, word weer uitgelaat.

- (4) God was kwaad en het die kant van die "unimportant man" geneem, in hulle wrede daad van onreg.
- (5) Agab wil eers die wingerd koop, dan ruil. In die MT staan daar: Agab wil eers ruil, dan koop. Solank hy net sy grond kan konsolideer.
- (6) Isebel het baie effektief opgetree en daarom was Agab bly dat hy nou die wingerd kan annekseer.
- (7) MT: Nabot weier om die Koning se aanbod te aanvaar, omdat dit (die wingerd) erfgrond is. In die MT het Nabot 'n godsdienstige rede waarom hy nie die wingerd kan ruil of verkoop nie. Tutu laat God buite die prentjie, maar omskryf liever die erfgrond as :
  - "My family spirits are here."
  - "My ancestors have been buried here".
  - "I am part of this property..."
  - "Its part of my childrens life..."

ii Die volgende gebeure word weggelaat

- (1) Die feit dat Agab 'n groentetuin wil aanlê.
- (2) Telkens word Nabot, as "die Jisreëliet", uitgelaat.
- (3) Daar word ook nie verwys na Nabot wat in die vergadering voorsit nie.
- (4) Agab se berou en God se vergifnis funksioneer glad nie (verse 21 en verder). Wat die oordeel betref, volstaan Tutu met 'n kort verwysing daarna: "God would punish Jezebel and Agab and their children". Die rede waarom God vir Agab straf, verskil van die MT-weergawe. God straf Agab in die MT-weergawe, omdat hy die volk tot afgodery verlei het en nie vanweë die moord op Nabot

nie. In die preek van Tutu straf God vir Agab, omdat hy medeverantwoordelik is vir die moord op Nabot.

4.7.3 Die Karakterisering volgens Tutu

Alhoewel dieselfde aantal karakters met dieselfde name ooreenstem met die MT-verhaal, gee Tutu aan hierdie karakters nuwe inhoud.

4.7.3.1 Nabot

Hy is 'n onbelangrike, 'klein' mannetjie wat eiendom langs die Koning se grond besit. 'Klein' word hier in 'n figuurlike sin gebruik. Nabot se besit is onbeduidend in die lig van wat Agab besit. Hy is 'n "nobody" waaroor niemand hulle sal bekommer nie. Hierdie onbelangrike man, sê God, het onregverdig gesterf.

Nabot is beleefd. Wanneer hy die Koning se aanbod van die hand wys, spreek hy die Koning beleefd aan: "...sorry your majesty". Hy is 'n tradisievolle man wat getrou bly aan sy voorvaders en aan sy nageslag: "...it is part of my children's life and they are part of it". Hy is die hoofkarakter in die verhaal.

4.7.3.2 Agab

Agab is 'n redelike mens wat met Nabot oor sy wingerd onderhandel. Hy is egter imperialisties gesind, daarom wil hy die wingerd eerder koop as ruil om sy grond te konsolideer. Hy is ook 'n swakkeeling vir wie Isebel sterk moet aanspreek. Hierdie swakkeeling se optrede blyk ook uit sy instemming met Nabot, deur Nabot se antwoord gelyk te gee. Hy is egter nie 'n karakter wat berou toon oor sy daad nie en daarom is daar vir hom geen vergifnis nie - slegs oordeel.

4.7.3.3 Isebel

Sy is oorweldig deur Agab se optrede, omdat 'n onbekende onderdaan sy planne so in die wiele kan ry asof hy, Agab,

niks daaraan kan doen nie. Sy kom van 'n land waar konings regtig konings is en "...She thought that that was how her husband too should behave". Sy is iemand wat sterk optree en beveel Agab om op te staan en te gaan eet, want sy sal die wingerd vir hom gee. "You are the king in this country and we won't stand for any nonsense from anybody". Wanneer sy Agab BEVEEL om die wingerd in besit te neem, wys sy vir Agab daarop dat niemand Agab moet stop om te doen wat hy wil doen nie, en dat niemand ook navraag oor Nabot sal doen nie, want hy was maar 'n "nobody".

4.7.3.4 God

God se profeet deel Agab-hulle mee dat God kwaad is en dat God die kant van die onbelangrike man gekies het. Nabot is onskuldig vermoor en God gaan vir Isebel, Agab en sy huis straf. (Isebel staan hier voorop in die oordeel.)

4.7.4 Die gesigspunt van die verteller

Die verteller is in Tutu se preek 'n alwetende verteller, terwyl die verteller in die MT-verhaal 'n beperkte verteller is. So weet die verteller, volgens Tutu se preek, dat Agab in sy hart met Nabot saamstem: "The King, being an Israelite himself, knew perfectly well what Naboth was saying and agreed in his heart with him" (par 4). Die verteller skets Agab, en veral Isebel (waar albei in 'n posisie van mag verkeer), baie negatief. Agab is gierig. Hy het genoeg grond, maar wil ook nog die grond van 'n magtelose persoon hê. Die verteller keer die misbruik van mag en gierigheid ten koste van die magtelose en onbelangrike mense, ten sterkste af. "It is just that some people are greedy and at the moment they are also powerful and so they can satisfy their greed at the expense of others whom they think to be unimportant and without power" (par 14).

4.7.5 Die plot van die Nabot-verhaal volgens die preek van Tutu

Die weergawe van die Nabot-verhaal vertel van konflik tussen

dié wat mag en rykdom het, en dié wat dit nie het nie. Die wat mag en rykdom het, wend dit uit gierigheid aan, ten koste van magtelose mense.

4.7.6 Die ontknoping van die Nabot-verhaal volgens die preek van Tutu

Die denouement van die verhaal lê dan ook in dié lyn. Die maghebbers moet die Nabot-verhaal onthou. God straf maghebbers, want God is aan die magteloses se kant.

4.7.7 Die historiese konteks en die preek van Tutu

4.7.7.1 *Die breek konteks van die bevrydingsteologie in Suid-Afrika*

a Die Bevrydingsteologie as kontekstuele teologie

Die Bevrydingsteologie het ontstaan as reaksie op die Westerse teologie (Stevens 1988:17), omdat die Westerse teologie irrelevant vir die onderdrukte se situasie is, en ook omdat dit onderdrukkend van aard is (Mothlabi 1986:47). As Kontekstuele teologie (Mothlabi 1986:53) moet die Swart Teologie, wat deel uitmaak van die Bevrydingsteologie (Maimela 1986:103), besig wees met die huidige situasie. Laasgenoemde het te make met die sosiopolitieke onderdrukking van die swartmense (Maimela 1988:321-333). Uit hierdie ervaring van onderdrukking is die Swart teologie gebore (Mothlabi 1986:37). Hierdie ervaring van die swartmense is fundamenteel vir die verstaan van die Swart teologie. Al die skrywers neem hierdie ervaring as grondslag vir die verstaan van die Swart Teologie:

".....and for their analysis of the black religious experience in general, which could later serve as the basis for the understanding and development of Black Theology" (Mothlabi 1986:39).

Ook volgens Bonganjaho Goba (1986:57 en 66):

"The black experience as a hermeneutical point of

departure for Black Theology spawns a qualitatively different approach to the scriptures and traditions of Christians" en "So Black Theology occurs within the context of the black struggle and inescapably will reflect the ideological interests of the black community. If it doesn't it ceases to be Black theology".

Dit is nie moontlik, of nodig, om 'n baie wye veld van die swart ervaring hier weer te gee nie. Wat wel nodig is, is dit wat gaan help om Tutu se verklaring van 1 Konings 21 te verstaan. Een van die ervarings waaroor die swart ervaring sensitief is, is oor grondbesit. Sebidi deel die Suid-Afrikaanse geskiedenis in vier fases in. In die Khoisan-fase was die oorsprong vir die botsings tussen die Khoisan en die Boere : "Land and Cattle was the bone of contention between these indigenous people and the white people, right from the onset" (1986:4). In die "Tribalistic"-fase het die 'Kaffer Oorloë' ontstaan as gevolg van botsings oor weiding en landbou. Grond was dus die oorsaak van die botsings. "Again as was the case in the first phase, in this second phase the land was indisputably the issue" (Sebidi 1986:6). Volgens Sebidi het die blankes se honger na grond telkens tot botsings gelei. Die swartmense was nie opgewasse teen die blankes se wapentuig nie en moes elke keer hul grond afstaan. Gedurende die 20ste eeu, na die totstandkoming van die Unie van Suid-Afrika, het die swart gemeenskap afgesien van die militêre aanslag en op parlementêre strategie gekonsentreer om geskille te besleg. In die sestigjare en verder is meer op militêre en ander metodes gekonsentreer om oplossings te vind. Die swart bevolking, wat in verre die meerderheid is, besit feitlik geen grond nie, terwyl die blankes, wat in die minderheid is, die meeste van die grond besit.

b Die Swart Ideologie

Vanuit die swart ervaring het ook 'n swart bewussyn gegroei. Om swart te dink, was belangrik (Stevens 1988:19). Die swartmens moet selfrespek en eie trots opbou. As swartmense moet hulle bewus wees van die feit dat God die God is van die onderdrukke en arme. So moet die swartmens van sy minderwaar-

digheidsgevoel ontslae raak en dit beleef om voluit mens te wees. Daar is dus 'n baie noue verband tussen swart bewussyn en swart teologie. "Black Theology is nothing less than the articulation and interpretation of black consciousness" (Stevens 1988:19).

Die swart bewussyn wat so in die Swart Teologie sy weerklank gevind het, het tot gevolg gehad dat die Swart Teologie 'n welkome bondgenoot in die Bevrydingsteologie gesien het. Die bevryding van die swartmens staan voorop in die Swart Teologie, vandaar ook die gebruikmaking van die Bevrydingsteologie om die bevryding verder te begrond. Tog blyk daar by sommige, soos Sebidi, 'n baie wyer begrip van bevryding te wees as om net die swartmense te bevry (soos hieronder sal blyk). Dit blyk dat aartsbiskop Tutu by hierdie gedagterigting aansluit, en daarom moet hierdie gedagterigting uitgespel word.

Daar word as volg geredeneer:

Rassisme is nie aangebore nie. As rassisme aangebore was, kon daar weinig aan gedoen word. Nee, rassisme is 'n sosiale en politieke aangeleentheid. Die feit dat rassisme 'n sosiale aangeleentheid is, word onderstreep deur die volgende ervarings:

- (1) Die gemaklike wyse waarop rasse meng by Sun City, die Swaziland Spa, ens. Vandaar dat rassisme 'n aangeleerde saak is wat weer afgeleer kan word.
- (2) Die behandeling van wittes deur wittes in ander lande, byvoorbeeld die Jode in Nazi-Duitsland.

Die bevryding raak swartmense, sowel as witmense. Swartes moet bevry word van 'n sekere mentaliteit van onderdanigheid, maar die wittes moet ook bevry word van 'n sekere mentaliteit, naamlik meerderwaardigheid (Stevens 1988:25).

Watter ideologie lê aan die onderdrukking ten grondslag?
RASSEKAPITALISME.

Sebidi(1986:31) het hierdie term geskep om die waarhede van twee pole van denke (Race-analysts en class-analysts) byme-

kaar uit te bring.

"This phrase tries to come to grips with the whole South African reality. South Africa is both racial as well as a capitalist society. But the two do not run parallel; they are mixed and intertwined. Even the protagonists in the game do not know when they are being only racially motivated, or when capitalistically impelled."

Die hoofprobleem word egter deur sommige (bv Mosala) in Suid-Afrika as 'n ekonomiese probleem gesien: Kapitalisme wettig die status van die wat besit. Sodoende word die status quo gehandhaaf. Ekonomies het die probleem in Duitsland ontstaan, deurdat die Jode die besit gehad het, terwyl die Duitsers die besit in hul eie land ontnem is. Die ontleding van die samelewing word dus vanuit die materialistiese ideologie gedoen van klasse, bronne en produksiefaktore.

c Die filosofie van die Swart Teologie

Alhoewel die bevryding van die swartmense as onderdrukte voorop staan in die Swart Teologie, en die Swart Teologie die swart ervaring wil verdiskonteer (Sebidi 1986:35), het die Swart Teologie sekere klemverskuiwings ondergaan. Hierdie klemverskuiwings is as gevolg van die teologiese invloede vanuit Latyns-Amerika, selfs ook vanweë Marxistiese invloede. Hierdie invloede het uitgewys dat bevryding aan beide kante van die spektrum moet geskied; dus bevryding vir blank, sowel as nieblank (Stevens 1988:24).

d Die Teologie van die Swart Teologie

Die term Swart Teologie is 'n sambreelterm vir verskillende uitgangspunte binne die swart teologie.

i Die Bybel as die Woord van God

Mosala se probleem met 'n groot aantal van die swart teoloe (oa Boesak en Tutu) is dat hulle die Bybel as die Woord van

God sien, en die bevryding van die onderdruktes as 'n fundamentele tema van die Bybel. God staan aan die kant van die arme en onderdrukte, soos in die Eksodus-gebeure uitgewys is. Sulke teoloë plaas gelykaantekens tussen die onderdrukte Israëliete in die Eksodus-situasie en die situasie van baie swartmense (Mosala 1989:37).

ii 'n Materialistiese uitgangspunt

Mosala lewer skerp kritiek teen die swart teoloë wat die Bybel as die woord van God sien. Die feit dat die Bybel nog nie na behore 'n wapen in die verlossingstryd geword het nie, is toe te skryf aan die feit dat daar nog nie duidelik gebreek is met die Wit Teologie nie. Die heil lê eerder in die materialistiese hermeneutiek. "Materialist biblical hermeneutics of liberation which see the Bible as the product, the record and the site of class struggle will make possible a liberative appropriation of the Bible" (Mosala 1986:175).

Hierdie meelopery met die wit teologie hou gevaar in (Mosala 1986:187).

- (1) Swart Teologie word gesien as "white theology in black clothes" (Mosala 1986:187).
- (2) Die Wit teologie wat onderdrukking as deel van die status quo sien. Die feit dat die swart teologie die Bybel as die woord van God sien, beteken dat die Bybel nie die objek van kritiek kan word nie, nie kritiek vanuit die swart ervaring of enige ander ervaring nie; al wat oorbly is om die Bybel te gehoorsaam. "The only appropriate response is obedience" (Mosala 1989:17).
- (3) Die swart massas word onaangespreek gelaat deur die swart teologie. Om werklik by die massas uit te kom, moet na 'n materialistiese teologie gekyk word.

4.7.8 Die teologie van aartsbiskop Tutu

Aartsbiskop Tutu beoefen nie sy teologie in 'n lugleegte nie,

maar as deel van die swart bewussyn en die swart teologie (Stevens 1988:20).

4.7.8.1 *Die Skrifgebruik in Tutu se teologie*

a Tutu: Wit Teologie in swart klere

Mosala beskou aartsbiskop Tutu se hermeneutiek as Wit Teologie in swart klere. Tutu hanteer die Skrif op 'n Westerse manier. Sodoende is hy (aartsbiskop Tutu) ingeskakel by die Westerse ideologieë en teorieë en daarom bevorder hy eerder daardie ideologie en teorieë, as wat hy die Swart Teologie bevorder (Mosala 1989a:4, 37).

b Tutu en die universele Karakter van die evangelie

Tutu baseer die universele Karakter van die evangelie op die mens as beeldraer van God. In die skeppingsverhale gaan dit om die eenheid en harmonie wat daar tussen God en die mens geheers het (Tutu 1982:8). Die sondvloed bring disharmonie (1982:9). God se bedoeling is harmonie onder die mensdom, daarom die versoening wat van God se Kant af kom. "Atonement is also at-one-ment meaning the at-oning, the reconciling of those who are separated, divided; reconciliation means creating friendship, bringing together, uniting those who were enemies before, who were alienated" (1982:10). Vandaar dat die teenpool van die toring van Babel die Pinkstergebeure in Handeling 2 is. Hierdie eenheid in harmonie wat God in Sy Kerk bring, het die effek dat "it is a body in which the natural distinctions of race, status, sex, culture are of no moment any longer" (1982:13). Alles word oortref in Jesus Christus. Die universele Karakter word reg deur sy werk beklemtoon, byvoorbeeld pp 15, 19, 34, 56, 137, 141 en 142. Apartheid versteur juis hierdie eenheid wat God gebring het. Apartheid neem die versoening wat Christus gebring het, nie in ag nie.

c Die partikulêre aard van die evangelie

Aan die partikulêre Kant word die Skrif gebruik om die swart ervaring van die swart lydendes te vertolk. God is aan die Kant van die arme, die verdrukke. Die Eksodus-gebeure beskryf 'n God wat kant gekies het. So ook ander teksdele, byvoor-

beeld die gelykenis oor die laaste oordeel. "Here he identifies God firmly with the downtrodden, the oppressed, the marginalised one" (Tutu 1982:24).

Vergelyk ook Tutu (1985a:30, 54, 110, 131, 132 en Tutu 1985b: 32, 64, 67). Ander Ou-Testamentiese tekste staaf ook God se Keuse vir die armes, byvoorbeeld 1 Konings 21. Agab en sy vrou het 'n "non-entity" (Tutu 1983:25), naamlik Nabot, om die lewe gebring het, sodat Agab sy wingerd in die hande kon Kry. Ook vir Tutu speel die swart ervaring 'n beslissende rol in die interpretasie van die Skrif. In 'n Nederlandse publikasie skryf Tutu: "Het markantste bestanddeel van de zwarte ervaring, dat dus het meest een theologische verklaring nodig heeft . . . . ." (Herkes 1985:104, 106). Die aartsbiskop sluit dus nou aan by die Swart Teologie, deur die swart bewussyn van lyding en onderdrukking as vertrekpunt te neem.

Indien enige teologie nie die situasie aanspreek nie, het sodanige teologie nie waarde nie, maar "ze is praktisch nutteloos voor het volk van God dat de teologie geacht wordt te dienen" (Tutu 1985b:102). Vandaar dat biskop Tutu inval by die Swart teoloë om die Westerse teologie te veroordeel, omdat die Westerse teologie afgestem is op die individu, piëtisties is en die status quo van onderdrukker en onderdrukte handhaaf. Teologie moet eksistensieel wees (Tutu 1985b:109). Teologie moet die situasie hier en nou aanspreek. Die situasie in Suid-Afrika is swart lyding as gevolg van Blanke apartheid. In hierdie oorheersing deur die Blankes, beskou Tutu die verdeling van grond as 'n fundamentele probleem, soos ook die res van die Swart teoloë: "...terwijl zij heel goed weten dat het fundamentele probleem gelegen is in de verdeling van de grond en in het feit dat het zwarte volk van zijn erfgoed beroofd is" (Tutu 1985b:11). Die kwessie van die grond is 'n belangrike saak vir Tutu en die Swart Teologie. Die saak oor die grond word ook reeds in sy ander boek, The voice of one crying in the wilderness, se inleiding aangeroer.

Die swartes, wat 80 persent van die bevolking uitmaak, besit

13 persent van die grond, teenoor die blankes wat in verre die minderheid is, maar feitlik al die grond besit (Tutu 1985:13).

d Slotsom

Die skrifgebruik van Tutu sluit by die meeste van die Swart Teologieë aan. Dit is 'n eksistensiële benadering van die Skrif. Saam met die meeste van die swart teoloë beskou hy die Skrif as Woord van God. Die hermeneutiese sleutel is dat God 'n bevrydende God aan die kant van die onderdruktes is. God sal die swart gemeenskap van onderdrukking verlos, want God is 'n bevrydende God, wat so by Homself getuig in die Skrif.

Hierdie preek pas dan ook netjies in die struktuur, naamlik dat God aan die kant van die "nobodies" is en hierdie ver-trapping van die onderdruktes veroordeel. Trouens, al die veranderinge wat in die Nabot-verhaal aangebring is, is aangebring om in lyn met hierdie gesigspunt van hom te wees.

4.7.9 Konklusie

Die preek van Tutu is 'n herskrywing van die MT-verhaal.

4.7.9.1 Daar het 'n verskuiwing van elemente plaasgevind

In die preek van Tutu vind daar 'n rolverskuiwing plaas, ge-beure word weggelaat en nuwe gebeure word toegevoeg, terwyl karakters met nuwe inhoud gevul word. Dit beteken dat daar 'n verskuiwing van elemente plaasgevind het, en waar 'n verskuiwing van gebeure plaasvind, daar, word 'n verhaal herskryf.

Alle gebeure hou verband met die moedergebeure, en hierdie verband beteken dat dit die moedergebeure sal aanvul, afrond en kommentaar op sal lewer. Die moedergebeure, soos wat Tutu die verhaal teken, word nie ondersteun deur die ander gebeure wat na die moedergebeure moet teruglei nie. Die rede hiervoor moet 'n mens reeds in die eerste en laaste paragraaf soek. In hierdie eerste en laaste paragrawe kom die ryk Agab met sy uitgebreide grondbesit (ryk man) teenoor 'n "unimportant

small man" ('n arm man) te staan.

In die slotparagraaf is dit die ryk man met mag wat meen dat hy die onbelangrike arm man, wat nie oor mag beskik nie, se grond kan vat. Om konsekwent by hierdie uitgangspunt te bly, laat hy die gebeure rondom Nabot en die vergadering weg, asook die berou en vergifnis wat Agab van God ontvang het; die God wat Kant gekies het vir Nabot. Om hierdie nuwe teks te laat slaag, voeg hy ook materiaal by tot die teks.

- (1) Agab wil sy grond konsolideer.
- (2) Agab is gulsig ("greedy"). Hy beskik reeds oor uitgebreide grond.
- (3) Agab beskik oor mag. Isebel beklemtoon sy posisie as koning. Hy moet dienooreenkomstig optree.
- (4) Nabot is 'n onbelangrike/"nobody" persoon. Isebel ken nie vir Nabot nie. Nabot is magteloos. God staan aan die kant van Nabot.
- (5) Die toepassing wat Tutu maak bevat die volgende gegewens:

Die mense van Duncan Village is onbelangrik/"nobodies". Hierdie mense is magteloos/"without power". God staan aan die kant van hierdie mense: "God supports". Daar is genoeg grond vir almal in die land. Daar bestaan geen rede vir mense om gulsig/"greedy" te wees nie. Die regering beskik oor mag, sodat die maghebbers teenoor die magteloses staan. Die regering wil Duncan Village se mense verskuif ter wille van die konsolidasie van grond.

Die ooreenkomste tussen die nuwe teks en sy toepassing, of liewer die toepassing en die nuwe teks, lyk soos volg in 'n vergelykende tabel:

TEKS

Agab wil sy grond
konsolideer.

TOEPASSING

Die regering wil die
mense verskuif om

Agab is gulsig.	gronde te konsolideer.
Agab beskik oor mag.	Die regering is gulsig.
	Die regering beskik oor mag.
Nabot is onbelangrik.	Duncan village se mense is onbelangrik.
Nabot is magteloos.	Duncan Village se mense is magteloos.
Nabot ly en sterf onskuldig.	Hierdie mense ly onskuldig.
God is aan Nabot se kant.	God is aan hierdie mense se kant.

Daar is opvallende ooreenkomste tussen die toepassing van die Nabot-vertelling en die teks soos wat Tutu dit voorhou. Die rede vir hierdie ooreenkomste moet 'n mens in Tutu se basiese vertrekpunte soek, waarmee hy die verhaal ontsluit het. Hierdie vertrekpunte vind 'n mens in die apartheidsituasie, plus die hermeneutiek van die Swart Bevrydings-teologie. Dit is die raamwerk vir Tutu se uitleg en maak dat hy 'n nuwe teks skep uit die Nabot-verhaal.

4.7 9.2 Klassifisering van die preek van Tutu in vergelyking met die MT

Om 'n herkenbare weergawe van die moederteks te wees, word die volgende vereistes gestel:

- (1) Om 'n Kopie van die moederteks te wees moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie, het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitge-

uitgetrek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

In die lig van genoemde uiteensetting het Tutu die MT-verhaal herskryf.

4.8	DIE WINGERD VAN NABOT EN DIE TEKS VAN MOSALA	222
4.8.1	Inleiding	222
4.8.2	Ooreenkomste en verskille tussen die MT en die teks van Mosala	226
4.8.3	Karakterisering volgens Mosala	228
4.8.4	Die gesigspunt van die verteller	231
4.8.5	Mosala en die plot van die Nabot-verhaal	232
4.8.6	Die ontknoping van die verhaal volgens die teks van Mosala	233
4.8.7	Konklusie	234
4.8.8	'n Vergelyking tussen die interpretasies van Mosala en Tutu	235
4.8.9	Slotopmerking oor die Nabot-vertelling by Mosala en Tutu	236

4.8 DIE WINGERD VAN NABOT EN DIE TEKS VAN MOSALA

4.8.1 INLEIDING

Die teks van Mosala oor die wingerd van Nabot het in 1991 in die boek "Purper en Flenterlap: Rykdom en armoede in die Ou Testament", verskyn. Volgens Mosala word die probleem tussen die rykes en die armes nêrens in die Bybel so duidelik belig as in die verhaal oor Nabot se wingerd nie (Mosala 1991:22).

Die teks van Mosala oor die wingerd van Nabot, lyk as volg:

DIE TEKS VAN MOSALA

- 4.9 "Nêrens in die Bybel word die konflik tussen die rykes en die armes so duidelik gedemonstreer as in die verhaal van Nabot se wingerd nie. Hier gaan dit weer eens om grond. Trouens, dit is opmerklik dat in 1 Konings 21 byna al die vraagstukke vervat is wat in die Swart Teologie se beskouing van rykdom en armoede is. Ek verwys hier spesifiek na Swart Teologie in Suid-Afrika. As 'n teorie van die wapen van die geloof van die verdrukke en uitgebuite swart massas van Suid-Afrika, sou Swart Teologie hom met die fundamentele vraagstukke van 1 Konings 21 vereenselwig. Hulle is:

- 4.10(1) Die wingerd, wat later betekenisvol NAHALAH (erfenis, boshwa, ilifa) genoem word. Grond is die sleutel tot elke Bybelse verwysing na die wingerde of NAHALAHS. Vir swartmense in Suid-Afrika kwalifiseer geen ander vraagstuk as grond beter om nahalah, lefa la bo-Ntata rona, boshwa jwa bo-Rrarona, ilifa loBao of erfenis van die voorouers te verteenwoordig nie. Die betekenis van die wingerd as ekonomiese magsbasis wat die vryheid of gebondenheid van die mense in die Bybel verteenwoordig, blyk duidelik uit Miga 4:3-4: "Hulle sal van hul swaarde ploegskare smee en

van hulle spiese snoeiskere .... Elke man sal onder sy eie wingerd sit, ongesteurd onder sy vyeboom. Die Here die Almagtige het dit gesê". In my Biblical hermeneutics and Black Theology in South Africa het ek dit gewaag om aan te voer dat dit die enigste werklik sosialistiese gedeelte in die Bybel is, en ook die mees verteenwoordigende van die aspirasies en stryd van die meerderheid van die mense van God in al die fases van die Bybelse geskiedenis.

- 4.11(2) Vergoeding (v 2) simboliseer die magsbetrekkinge onderliggend aan die mark. Die kwessies van rykdom en armoede in Suid-Afrika vandag hou nou verband met die rol wat deur die mark gespeel word. Diegene wat mag en rykdom het, meen dat dit aan die markkragte van die ekonomiese stelsel van "vrye onderneming" oorgelaat moet word om die skepping en verspreiding van rykdom te bepaal. Die magtelose meerderheid swartmense in Suid-Afrika het egter geen vertroue in die mark nie. Hulle voer aan dat die mark 'n instrument van kompetisie is onder die wat reeds vermoënd is. Dit is 'n werktuig vir die verdere onteiening van die verdrukke en uitgebuite swartmense. Daarom is die gedagte van die betaling van 'n "regverdige prys" soos dit deur die heersende klasse van die Bybelse tye (Agab, ens) bepleit is en nog steeds deur die ekonomiese base van ons tye bepleit word, 'n kullery.

- 4.12(3) Politieke mag (v 6 en 7) word in die teks verteenwoordig deur die koning se vermoë om mense met geweld van hulle grond te verwyder asook deur die rol van die leiers en die ampsdraers in die doelbewuste geregterlike dwaling. 'n Parallel in die hedendaagse swart ervaring sou die optrede van sommige raadslede en tuislandleiers wees, byvoorbeeld die wyse waarop raadslede hulle mag misbruik om mense uit hulle huise uit te sit ten

einde hulle ondersteuners van huisvesting te voorsien.

- 4.13(4) Geweld is 'n kenmerk wat 'n Swart-Teologiese lesing van hierdie verhaal nie kan verontagsaam nie. In baie opsigte gaan die stryd tussen die rykes en die armes altyd met geweld gepaard, sowel in die Bybelse as in die hedendaagse gemeenskappe. Histories was dit nog altyd swartmense wat onder geweld gely het. Drie tipes van geweld kom in die teks voor. Eerstens is daar die staat of institusionele geweld, soos in die koning se optrede toe hy Nabot se grond onteien het. Tweedens is daar die geweld van die staatsamptenare wat die dood van Nabot tot gevolg het. Derdens is daar die geweld wat noodwendig deur die staat as 'n instrument van klasseheerskappy beliggaam word. Hierdie skrifgedeelte is waarskynlik geskryf in die lig van die gebeure wat tevore reeds plaasgevind het. Die geweld waarvan daar in 1 Konings 21:23-24 melding gemaak word, vind in werklikheid later plaas, soos in 1 Konings 22:33-37 en 2 Konings 9:30-37 beskryf word. 'n Swart-Teologiese lesing, gegrond op die ervarings van die swart gemeenskap, sou die geweld in hierdie teks, noodgedwonge vergelyk met die ongeëwenaarde geweld teen en in die swart gemeenskap tydens die tagtiger- en negentigerjare. Hierdie vergelyking sou gegrond word op die feit dat hierdie gemeenskap, soos daardie gemeenskap in die noordelike koninkryk van koning Agab, gekenmerk word deur die uiterste armoede, wat tot alle soorte geweld in, teen en deur die gemeenskap aanleiding gegee het.

- 4.14(5) Die rol van ideologie is vir 'n Swart-Teologiese vertolker van die Bybel van besondere belang. Dit funksioneer op twee vlakke: Eerstens is daar die wyse waarop ideologie in die

verhaal van Nabot funksioneer om bepaalde handelinge te regverdig. Dit word geïllustreer deur die gebruik van staatsideologie wanneer Isebel aan koning Agab sê: "Jy is mos die een wat oor Israel regeer!" (v 7) of wanneer sy in die brief wat sy aan die leiers en die ampsdraers skryf sê: "Kondig 'n vasdag aan en laat Nabot heel voor in die vergadering sit. Laat twee gewetelose manne teenoor hom sit en laat hulle teenoor hom getuig: 'Jy het 'n vloek uitgespreek teenoor God en die koning' (v 9-10). Tweedens funksioneer ideologie op die vlak van die teks self. 'n Swart-Teologiese lesing erken dat ideologie nie slegs funksioneer in die historiese situasie wat in die teks beskryf word nie, maar dat die teks self sy eie ideologiese intensies het. By wie lê ons simpatie byvoorbeeld? Die outeur (of outeurs) van hierdie verhaal beeld God nie slegs uit om die handelinge van die heersende Klasse aan morele oordeel te onderwerp nie, maar om nog 'n stryd in die diskoers van die teks in te voer - die tussen die staat en die profete. Laasgenoemde groep word deur Elia verteenwoordig. Die kwessie van die ekonomiese politiek gedurende die opkoms en geskiedenis van die profetiese beweging is een wat afsonderlik behandel moet word. Laat ons hier volstaan deur te sê dat ook hier, soos in elke ander skrifgedeelte waarin profete op die voorgrond tree, mense wat onteien is, nie meer namens hulleself praat nie. Hulle stem word deur die profete vervang. In hierdie teks word Nabot se eie stem beperk tot sy protes: "Mag die Here my daarvan bewaar dat ek die erfgrond van my voorvaders ooit aan u sou afstaan!" (v 3). Hoe dit ook al sy, in die ideologiese intensies van die teks is daar die God van Nabot, wat weens die onteiening van sy grond op die punt van verarming staan, en die God van Elia, wat die middelklas belange verteenwoordig van die Deuteronomistiese skrywer wat 'n wrok

koester teen die noordelike koninkryk van Jerobeam (v 20 ev). Vraagstukke aangaande rykdom en armoede word in die Bybel deur verskillende ideologiese intensies uitgespreek, selfs binne dieselfde teks. So is 'n Swart-Teologiese lesing terselfdertyd 'n ideologiese lesing, soos inderdaad alle lesings in die Bybel is. Die enigste werklike vraag is: in die belang van watter maatskaplike klas, ras, kultuur of geslag word die lesing gedoen?" (1991:22-24).

4.8.2 Ooreenkomste en verskille tussen die MT-verhaal en die teks van Mosala

4.8.2.1 *Ooreenkoms*: Die aantal karakters stem ooreen. In die teks van Mosala tree vyf karakters op wat in ooreenstemming is met die MT-weergawe. Dit beteken dat sekere van die elemente, wat die vaste punte in die verhaal vorm, reeds in die Mosala-teks teenwoordig is.

4.8.2.2 *Verskille*

a *Gebeure word tot die MT-weergawe toegevoeg.*

Par 4.9 Die Nabot-verhaal demonstreer die konflik tussen rykes en armes.

Par 4.10 Die wingerd dien as ekonomiese basis wat vryheid of gebondenheid vir die mens inhou.

Par 4.14 Nabot staan op die punt van verarming.

Par 4.11 Die vergoeding simboliseer die magsbetrekkings onderliggend aan die mark. Mosala beklemtoon die rol van die mark ('n regverdigte prys pas in die kraal van die heersende klas, wat wel die mark as 'n instrument van kompetisie kan sien, omdat hulle vermoënd is. Die mark is 'n instrument vir verdere onteiening en verdrukking van die swart mens).

Par 4.13 Die staat, as instrument van klasseheerskappy, gebruik geweld om sy eie belange te verseker. "Staatsamptenare" word geassosieer met die leiers uit Jisreël.

Par 14 Die funksionering van ideologie in die Nabot-verhaal om bepaalde handelingte te regverdig (in vers 7 gebruik Isebel staatsideologie - Jy is mos die een wat oor Israel regeer). God veroordeel die heersende klas. Elia is die stem van die mense wat onteien is.

b Die volgende gebeure word weggelaat, in vergelyking met die MT-weergawe

Par 9 Nabot, as 'n invloedryke en vername man, ontbreek in Mosala se teks. Andersen (1966:57) wys daarop dat Nabot slegs aan die hoof van so 'n vergadering kon sit indien hy 'n belangrike persoon was (verse 1, 9 en 12). Dat Nabot 'n belangrike persoon was, word verder beklemtoon deur die feit dat Agab vir Nabot direk ontmoet het, sonder die bemiddeling van ander persone. Josefus beklemtoon die feit dat Agab op 'n baie persoonlike vlak met Nabot ontmoet het (Jant 8.13.8 par 356: Agab het gemoedelik met Nabot verkeer).

Par 4.10 Agab wil die wingerd vir 'n ander wingerd ruil. Agab wou vir Nabot ook nie 'n minderwaardige wingerd gee nie (vers 2: Ek sal vir jou 'n ander goeie wingerd gee in die plek van die een). Die wingerd was teenaan Agab se paleis geleë en hy wou die wingerd vir 'n groentetuin hê. Die LXX herhaal die rede waarom Agab die wingerd wil hê. Hy wil die wingerd aanwend vir 'n groentetuin. Agab wou as tweede opsie die wingerd koop. Mosala spits hom slegs toe op die tweede opsie, naamlik die koop van die wingerd, en hy verswyg ook waarom Agab die wingerd wou koop. Die rede waarom Mosala die eerste opsie verswyg, is as volg: Mosala koppel armoede en rykdom aan grondbesit (par 4.9), en hy koppel

vryheid en gebondenheid aan grondbesit (4.10).

Indien Agab (vers 2) aan Nabot net so 'n goeie wingerd wou gee as wat hy gehad het (wat die MT-verhaal beklemtoon), dan was Nabot nóg verarm, nóg gebonde. Nabot sou nog net so vry wees soos vantevore.

In Mosala se nuwe teks funksioneer strafgerig 1 en 2, Agab se berou en God se vergifnis, asook die uitstel van die oordeel oor Agab, glad nie. Die vergifnis en berou funksioneer nie, omdat God dan die heersende ryk klas se belange sou beskerm. Sodoende word die status quo dan weer gehandhaaf.

Die toevoeging, sowel as die weglating van materiaal ten opsigte van die MT-weergawe, beteken dat van die elemente wat die vaste punte in 'n verhaal verteenwoordig of nie meer daar is nie, of dat nuwe elemente tot 'n verhaal toegevoeg is. In terme van die beeld van die houtplank en spykers beteken dit dat nuwe spykers in die plank ingeslaan is, terwyl ander weer uitgetrek is. In so 'n geval kom 'n nuwe struktuur, 'n nuwe plot en 'n nuwe ontknoping van 'n verhaal tot stand. In so 'n geval vind 'n herskrywing van 'n teks plaas, na analogie van die moederteks.

4.8.3 Karakterisering

4.8.3.1 Van 'n Karakterverhaal na 'n ideeëverhaal

'n Klemverskuiwing het in die Nabot-verhaal plaasgevind: van 'n karakterverhaal na 'n ideeëverhaal. Die komponente in die verhaal (karakter, geskiedenis, gebeure, idee, en so meer) wat die sterkste bydrae lewer om die diepere en omvangryke betekenis van die verhaal te ontsluit, sal 'n aanduiding wees van watter soort verhaal ons mee te doen het. So sal in 'n karakterverhaal die stelselmatige en doelgerigte openbaring, ontplooiing en ontwikkeling van 'n gegewe karakter, 'n leser na die werklike betekenis van 'n verhaal lei.

In 'n historiese verhaal sal die ontginning van 'n stuk storie deurslaggewend wees.

In 'n ideeëverhaal sal 'n betrokke idee vooropstaan en ontwikkel word. 'n Mens kan hierdie punt illustreer deur Tutu en Mosala se tekste met mekaar te vergelyk.

<u>OOREENKOMSTE</u>	<u>VERSKILLE</u>	
	<u>TUTU</u>	<u>MOSALA</u>
<u>wingerd</u>	Konsolidasie van grond.	Grondbesit 'n ekonomiese mag.
<u>erfenis</u>	Erfgrond vir woonreg.	Erfgrond ekonomiese mag: vryheid of gebondenheid van mense.
<u>prys</u>	Erfgrond is nie te koop nie.	Markkragte lei tot verarming.
<u>geweld</u>	Isebel het vreemde invloed. Agab het Nabot begryp.	1. Institusionele geweld (koning). 2. Politieke geweld (staatsamptenare) 3. Klasseheerskappy gebruik geweld as instrument.
<u>profeet</u>	Stem van God.	Die profetestem vervang die stem van die arme.
<u>Nabot</u>	Onbelangrik of "nobody".	Boer wat verarm word (arm mens).

Aartsbiskop Tutu lê klem op die persone, en nie op begrippe, soos wat Mosala dit doen nie. Tot op hede het die Nabot-

verhaal hoofsaaklik as 'n karakterverhaal ontplooi. Die vaste punte in die verhaal was onder andere die karakters en gebeure. In die verhaal het Agab meesal as die hooffiguur uitgestaan. Die newekarakters was Nabot, Isebel en Elia. Verder het die verhaal rondom die moedergebeure (moord op Nabot) afgespeel, en alle ander gebeure het in verband met die moedergebeure gestaan.

Mosala interpreteer die verhaal vanuit 'n ander perspektief. Hy maak van die verhaal 'n ideëverhaal.

- * Die wingerd verkry 'n ekonomiese magsbasis, wat die vryheid of gebondenheid van mense beteken.
- * Die vergoeding is 'n markverwante saak. Vrye onderneming kan die swartmense nie help nie. Die gedagte van 'n regverdige prys is 'n kullery.
- * Die rykes, wat die maghebbers is, gebruik geweld om hulle belange te beskerm.
- * Staatsamptenare is deel van so 'n ekonomiese opset.
- * Elia verteenwoordig die middelklas se belange. Die Nabot-verhaal is 'n weerspieëling van Westerse idealisme, wat daartoe lei dat mense verarm.

4.8.3.2 *Geen karakterontwikkeling in die teks van Mosala nie*

As gevolg van die feit dat die verhaal 'n klemverskuiwing ondergaan het, het karakterontwikkeling nie 'n rol in die verhaal gespeel nie. Indien daar wel na 'n karakter verwys word, word so 'n karakter met nuwe inhoud gevul. Agab word nie eers by die naam genoem nie. Hy verteenwoordig 'n politieke mag [4.12(3)], of hang 'n bepaalde ideologie aan wat mense verontreg [4.14(5)]. Elia [4.14(5)] verteenwoordig die middelklas se belange.

4.8.3.3 Die moedergebeure word met nuwe inhoud gevul

Die moedergebeure kry 'n ekonomiese magsbasis. Mosala koppel armoede en rykdom aan grondbesit (par 4.9), en hy koppel vryheid en gebondenheid aan grondbesit (par 4.10). Die hele gedagte dat Agab volgens die MT die wingerd in die eerste plek wou ruil, speel geen rol nie. Nabot kon op ander grond voortboer en was hy nog verarm, nog gebonde.

Die vergoeding word met markkragte in verband gebring. Volgens die MT is Nabot se grond nie op 'n veiling aangebied nie. Die markkragte het geen rol in die verhaal gespeel nie. Mosala het die Nabot-vertelling rondom 'n bepaalde idee gekonstrueer, wat 'n klemverskuiwing in die verhaal tot gevolg het.

4.8.4 Die gesigspunt van die verteller

Mosala se uitgangspunt in sy ontleding van die Nabot-gebeure, is dat grond 'n fundamentele produksiemiddel is. "Die besit of nie-besit van grond het dus die grondslag van die rykdom of armoede van die ou Israeliete gevorm" (Mosala 1991:20). Die konflik tussen rykes en armes lê in grondbesit, en die verhaal van Nabot demonstreer hierdie konflik (Mosala 1991:22).

4.8.4.1 Die uitgangspunt van Mosala om konflik te belig

Mosala gebruik die histories-materialistiese uitgangspunt om die konflik in die Nabot-verhaal uit te lig. Die filosofie agter hierdie histories-materialistiese uitgangspunt is as volg: Teenoor die idealistiese model van Westerse denke, wat klem lê op die teoriebemiddeldheid van menslike kennis, staan die Marxistiese uitgangspunt wat sê dat die mens net oor materie beskik om mee te werk. Omdat die Westerse uitgangspunt op "idees" gebaseer is, beskou die Marxiste die uitgangspunt as ideologies van aard. Die doel van 'n ideologie is as volg:

"Ideologies are thus idealised and theoretical

constructs that sanction oppositions, so as to keep the world from changing. Therefore, traditional Western value systems are viewed as ideologies that sustain the status quo" (Deist 1990a: 210).

Volgens die Marxiste beskou die idealistiese Westerse uitgangspunt Kontraste/opposisies in die samelewing as goddelik gesanksioneer. Die kontras tussen ryk en arm is so deur God gewil. So 'n uitgangspunt inhibeer energie om enige verandering in 'n samelewing te bring. Daarom moet die idee dat God die samelewing so ontwerp en georden het, verwerp word, om sodoende die nodige energie vry te stel om 'n veranderde samelewing te bewerkstellig.

Die mees basiese Kontras/opposisie in die menslike bestaan is van ekonomiese aard, naamlik die kontras tussen ryk en arm. Waar hierdie ongelykheid tussen ryk en arm as deur God gewil beskou word, word die status quo gehandhaaf en kan die energie nie losgelaat word om 'n nuwe samelewing, waarin almal gelyk is, te bewerkstellig nie.

4.8.4.2 Hoe lees 'n Marxist 'n teks?

'n Teks moet van sy ideologiese inkleding ontmasker word. Om die ontmaskering te doen, moet 'n teks geanaliseer word en sy ideologiese onderbou/inkleding moet uitgewys word. Indien 'n leser op die ideologiese inkleding van 'n teks gewys word, word so 'n leser bevry van die invloed van die ideologiese karakter van so 'n teks.

Mosala het die Nabot-vertelling in die lig van die histories-materialistiese filosofie ontleed - vandaar dat die hele Nabot-vertelling by hom 'n ekonomiese onderbou verkry het.

4.8.5 Mosala en die plot van die Nabot-verhaal

Die konflik tussen Agab en Nabot ontstaan nie as gevolg van godsdienstige redes nie (MT-weergawe), maar om ekonomiese redes (4.10(1) - tussen rykes en armes [4.9]).

Die konflik ontwikkel tot 'n stryd tussen maghebbers en magteloses. Die magteloses kan nie op die markte meeding met die maghebbers nie - die mark is 'n kompetisie onder die wat reeds vermoënd is.

Die stryd tussen rykes en armes gaan altyd met geweld gepaard (4.13[4]); of dit nou institusionele geweld is of geweld wat deur die staatsamptenare (maghebbers) teenoor die magteloses gepleeg word.

Daar is ook konflik tussen die staat en die profete. Die profete praat namens die magteloses; die mense wat nie meer vir hulleself kan praat nie. Die teks van Mosala bereik sy klimaks wanneer hy daarop wys dat alle lesings ideologies van aard is, of dit nou Elia is wat die middelklas se belange beskerm, of die Deuteronomistiese geskiedskrywer, of 'n Swart lesing - alle lesings is ideologies van aard.

Grond vorm die ekonomiese magsbasis wat die vryheid of gebondenheid van mense beteken (par 4.10 [1]). Konflik ontstaan tussen rykes en armes oor die besit van grond. Die armes kan nie met die rykes op die markte meeding (4.11[2]) nie, met die gevolg dat die meerderheid swartmense geen vertroue in die markte het nie. Omdat die armes nie grond besit nie, het dit gelei tot die uiterste armoede, wat weer aanleiding gee tot geweld. Nabot se protes het juis daarom gedraai: om hom van sy grond te onteien, sou tot sy verarming lei.

4.8.6 Die ontknoping van die verhaal volgens die teks van Mosala

Die ontknoping lê by die teks wat hy in die verhaal inbring, in par 4.10(1). Die teks uit Miga sê dat elke man ongesteurd onder sy eie vyeboom moet sit. Hy gaan voort deur aan te voer dat hierdie gedeelte 'n sosialistiese deel is en verteenwoordigend van die meerderheid van die mense van God deur al die geskiedenisfasies heen. Die ontknoping lê in 'n sosialistiese

opset.

4.8.7 Konklusie

Mosala herskryf die Nabot-verhaal in die MT om die volgende redes:

4.8.7.1 Daar het 'n verskuiwing van elemente plaasgevind

- (1) Daar is gebeure tot die verhaal toegevoeg, maar ook weggelaat
- (2) Die teks van Mosala is rondom 'n bepaalde idee gebou, daarom vind daar geen karakterisering van die karakters plaas nie.
- (3) Mosala gebruik veral drie tekste om sy nuwe teks te skep naamlik:
  - (a) 'n teks uit Miga(4.10[1]);
  - (b) die situasie in die land ekonomies, polities en so meer.
  - (c) en sy bepaalde filosofiese uitgangspunte.

Bogenoemde veroorsaak dat die teks van Mosala 'n ander plot, sowel as 'n ander ontknoping, as die MT-weergawe het.

4.8.7.2 Klassifisering van die teks van Mosala in vergelyking met die MT

Om 'n herkenbare weergawe van die moederteks te wees, word die volgende vereistes gestel:

- (1) Om 'n kopie van die moederteks te wees, moet al die elemente, dit wil sê die karakters, karakterkategorieë, die aantal gebeure en die relasies tussen die elemente, dieselfde wees (vgl hoofstuk 1).
- (2) Indien 'n verhaal wel in die aantal elemente en karakterkategorisering ooreenstem, maar die verbindings tussen die elemente is nie dieselfde nie, het ons met 'n interpretasieverskil te make.
- (3) Wanneer 'n weergawe van die moederteks verskil ten opsigte van die elemente (spykers ingekap of uitge-

trek), of wanneer daar rolverskuiwings plaasvind, dan het ons met 'n herskrywing van 'n verhaal te make.

Om genoemde redes sluit die teks van Mosala aan by punt (iii) en daarom is die teks van Mosala 'n herskrywing van die MT-verhaal.

'n Herskrywing beteken dat die moederteks die gegewe interpretasie nie meer dra nie, sodat daar as 't ware 'n seldeling plaasvind, en 'n nuwe teks word gebore.

4.8.8 'n Vergelyking tussen die interpretasies van Mosala en Tutu

Mosala maak geen geheim daarvan dat hy ten opsigte van sy interpretasie, metodiek en filosofie, van aartsbiskop Tutu en ander Swart Teoloë verskil nie (Mosala 1989a:13-42). Mosala bestempel onder andere aartsbiskop Tutu en andere se teologie as 'n wit teologie in swart klere. 'n Vergelyking tussen aartsbiskop Tutu en Mosala se interpretasie van 1 Konings 21, toon die verskil in interpretasie tussen hulle aan.

4.8.8.1 Die Nabot-vertelling volgens Mosala

Daar is opvallende ooreenkomste tussen Tutu en Mosala se toepassing van die Nabot-vertelling:

- (1) Albei wys op die magteloosheid van die meerderheid.
- (2) By albei speel die swart ervaring 'n deurslaggewende rol.
- (3) Albei lê klem op die armoede van Nabot.
- (4) Albei laat dieselfde gegewens in die Nabot-verhaal weg:
  - * Nabot as Jisreëliet.
  - * Albei laat die rede waarom Agab die wingerd soek, weg. Agab wil daarvan 'n groentetuin maak.
  - * By altwee staan die koop van die wingerd voorop. Tutu het die volgorde van die MT

omgedraai na eers koop, dan ruil. By Mosala word die kwessie van ruil nie eers genoem nie.

- * Geen melding word gemaak van Nabot wat by die vergadering voorsit nie.
- * Albei laat Agab se berou, en die daaropvolgende vergifnis wat God gee, weg.

(5) Albei teken die Staat negatief:

- * Tutu sien die mag en gierigheid van die Staat as 'n groot euwel: "There is enough land for everybody in South Africa" (par. 14).
- * Mosala sien die Staat in terme van klasseheerskappy. 'n Groep heers wat politieke en institusionele geweld aanwend om hul belange te bevorder en te beskerm.

4.8.9 Slotopmerking oor die Nabot-vertelling by Mosala en Tutu

Die invloed van bepaalde omstandighede het 'n groot invloed op die seleksie en interpretasie van teksgegewens vir die totstandkoming van 'n nuwe teks. Die interpretasie en die totstandkoming van 'n nuwe teks word uit twee totaal verskillende ideologiee gedoen, en tog word dieselfde teksgegewens weggelaat. Al wat veroorsaak het dat dieselfde gegewens weggelaat is, is dieselfde situasie waaruit hulle kom. Die situasie het 'n groter invloed op interpretasie van bestaande tekste en die skep van 'n nuwe teks, as wat 'n mens graag sou wou toegee.

**DIE BEVINDINGE VAN DIE ONDERSOEK EN DIE IMPLIKASIES
DAARVAN VIR DIE TEOLOGIE**

5.1	INLEIDING	237
5.2	HET ALLE TEKSTE ALTYD DIE MT GEÏMITEER?	238
5.2.1	Die vertalings en die imitering van die MT	238
5.2.2	Die kommentare en die imitering van die MT	240
5.2.3	Die preke en die imitering van die MT	242
5.3	BEVINDINGE	243
5.3.1	'n Teks het betekenis	243
5.3.2	'n Teks het nie 'n eintlike betekenis nie	244
5.3.3	Die situasie, die teks en die leser	249
5.3.4	Die mate waarin die verskillende weergawes van die moederteks afwyk	250
5.4	DIE TEOLOGIESE IMPLIKASIES VAN GENOEMDE BEVINDINGE	252
5.4.1	Die implikasies van die ondersoek vir Skrif- beskouing	252
5.4.2	'n Bree kanonbegrip is 'n noodsaaklikheid	254
5.4.3	Is prediking dan Skrifverkondiging?	255

HOOFSTUK 5

DIE BEVINDINGE VAN DIE ONDERSOEK EN DIE IMPLIKASIES DAARVAN VIR DIE TEOLOGIE

5.1 INLEIDING

In hoofstuk 1 is daarop gewys dat bepaalde teks- en interpretasiebeskouings tekste sien as entiteite met inherente betekenis wat "ontgin" moet word. So het die New Critics die klem laat val op die outonomie van 'n enkelwerk, gebaseer op die aanvaarding dat betekenis as 't ware vasgevang is in 'the words' 'on the page' (Bradbury 1970, 1979:15). Hierdie aanname het die New Critics tot 'n verdere aanname gelei, naamlik dat 'n werk altyd net een betekenis het, en dat hierdie betekenis tekstueel, tydloos, universeel en trans-histories is (Johl 1989:xxiv). So 'n uitgangspunt het bepaalde implikasies vir opvattings soos Woord van God, kanon, Skrifprediking, en so meer.

Daar is teks- en interpretasiebeskouings wat tekste sien as bloot betekenisgenerators: betekenis "ontstaan" in die leesproses (Belsey 1980:19-20). Die kern van hierdie benaderingswyse is dat 'n literêre werk geen objektiewe bestaanswyse, onafhanklik van die leser, het nie. 'n Literêre werk is, nie 'n konkrete verteenwoordiger van 'n abstrakte idee wat deur 'n skrywer geïntendeer is, of dat 'n literêre werk net een vaste homogene betekenis 'bevat' nie (Croato 1987; Grové 1978:11; Johl 1989:xxxiii). Volgens so 'n benaderingswyse is 'n leser se kennis en ervaring deurslaggewend vir die betekenis van 'n werk. 'n Literêre werk kan nie sonder die leser bestaan nie.

Tussen die twee pole is daar persone wat 'n tussenposisie inneem (Cloete 1982:44-45; Lategan 1985:15), wat aan 'n teks sekere kontrole oor sy betekenis en die interpretasie daarvan wil gee.

Om te kan vasstel of betekenis iets is wat aan 'n teks

toegeken word en/of betekenis iets inherent aan 'n teks is, moes 'n teks aan die hand van 'n kontrolelys gemeet word, om vas te stel hoe betekenisgewing dan plaasvind.

Aan die hand van 1 Konings 21 is daar 'n doelgerigte kriteriumlys opgestel om verskillende tekste met mekaar te vergelyk en sodoende vas te stel of 'n teks inherent betekenis het, en/of betekenis bloot aan 'n teks toegeken word. 'n Wye spektrum van materiaal, wat bestaan het uit vertalings, kommentare en preke, is gekies vir die ondersoek.

In hierdie slothoofstuk val die klem op twee sake:

(1) Het alle tekste altyd die MT geïmiteer?

(a) Indien wel, kan 'n mens sê dat elke volgende teks 'n kopie van die moederteks is, en dus dat betekenis inherent in die teks lê?

(b) Indien nie, in watter mate wyk die verskillende weergawes af van die moederteks? Betekenis is dan iets wat in die leesproses geskep word.

(2) Wat is die teologiese implikasies van hierdie bevindinge?

5.2 HET ALLE TEKSTE ALTYD DIE MT GEÏMITEER?

5.2.1 Die vertalings en die imitering van die MT

5.2.1.1 Die LXX

Uit die ondersoek is dit duidelik dat, in vergelyking met die MT, die LXX 'n herkenbare interpretasie van die Nabot-verhaal weergee.

Die LXX is egter nie 'n kopie van die MT nie, aangesien die LXX sy karakters anders beklemtoon as die MT. Die oordeel oor en die berou van Agab word meer beklemtoon by die LXX as by die MT. Waar die MT, in die finale verwerking van die ver-

haal, Nabot op die agtergrond geskuif het, is Isebel weer in die LXX op die agtergrond geskuif. In hierdie sterker beklemtoning van die een karakter by die een tekstradisie as by die ander tradisie, beteken dit nie dat daar rolverskuiwing plaasgevind het, sodat daar 'n nuwe verhaal sou kon ontstaan nie. Nee, elke karakter behou sy rol. So bly Agab byvoorbeeld die protagonis in die verhaal.

Alhoewel die struktuur van die verhaal by albei tradisies dieselfde bly, beklemtoon die twee tradisies verskillende gebeurtenisse in die verhaal. In strafgerig 2, beklemtoon die LXX dat Agab vir Nabot vermoor het, en daarom gaan sy huis vernietig word. In die MT in sy finale vorm, het die strafgerig met Agab se verleiding van Israel te make. In die verskillende verwerkinge van die MT-tekste het die verband tussen Agab en sy moord op Nabot op die agtergrond geskuif.

Die Nabot-verhaal in die LXX is dus nie 'n nabootsing van die MT-verhaal nie. Die LXX gee egter 'n herkenbare interpretasie van die Nabot-verhaal deur.

5.2.1.2 Die Vulgaat

Die Vulgaat wyk op bepaalde punte af van die MT, sowel as van die LXX. Die duiwel (vers 10 en 13) en seuns van die duiwel is 'n vreemde konsep wat in die Nabot-verhaal ingedra word. Die Vulgaat is nie 'n kopie van die MT of die LXX nie.

5.2.1.3 Wycliffe- en Purvey-vertaling

a Die Wycliffe- en Purvey-vertaling is kopieë van die Vulgaat

Genoemde twee vertalings vertaal die Vulgaat letterlik en stem derhalwe op elke punt ooreen met die Vulgaat. Waar die Vulgaat afwyk van die MT, daar wyk die vertalings ook presies af van die MT.

b Die Wycliffe- en Purvey-vertaling is nie kopieë van die MT nie

In hierdie vertalings is daar 'n nuwe karakter wat in die verhaal inkom, naamlik die duiwel. Dit is 'n nie-Ou-Testamentiese karakter, wat gevolglik 'n nuwe dimensie aan die vertaling gee. Die verhaal klee Agab ook anders in as die MT, of die LXX. Agab is nou 'n imperialis/Kapitalis, wat die grond wil hê, omdat hy daarvan hou. In onderskeid met die MT, sowel as die LXX, word strafgerig 2 slegs op Agab van toepassing gemaak. Die oordeel gaan Agab tref, maak nie saak waar hy hom bevind nie, in die stad of in die veld. Die oordeel is, volgens die MT sowel as die LXX, op Agab se nageslag van toepassing.

Dié vertalings het die MT-verhaal herskrywe, en daarom is die vertalings nie 'n kopie van die MT nie.

5.2.1.4 Die Geneva-vertaling

Die Geneva-vertaling is 'n letterlike vertaling; dus lê al die elemente en relasies presies dieselfde, sodat die Geneva-vertaling presies moet kan sê wat die MT sê. Die Geneva-vertaling is 'n kopie van die MT.

5.2.1.5 Opsomming

Wat die vertalings betref, boots slegs die Geneva-vertaling die MT-verhaal na. Die Wycliffe- en Purvey-vertaling boots die Vulgaat na, maar herskryf die MT.

5.2.2 Die kommentaar en die imitering van die MT

5.2.2.1 Die kommentaar en die LXX

Die teks van Josefus, sowel as die van Lukas, is gebaseer op die LXX. Die interpretasie deur Josefus, sowel as Lukas, kan as 'n bevestiging/kontrole dien vir die omgang van ander kommentare en preke met die MT.

i Josefus

In die ontleding van Josefus se weergawe van die Nabot-vertelling, is aangetoon dat die invoeg van sekere gebeure, sowel as die weglaat van ander, 'n nuwe teks geskep het. Agab het sy eie land se WETTE OORTREE deur 'n BURGERLIKE ONREGVERDIG te vermoor. Die teks van Josefus het die LXX herskrywe. Dus immiteer die weergawe nie die LXX nie.

ii Handeling 6 en 7

Die verhaal is inhoudelik feitlik nie herkenbaar nie, STRUKTUREEL wel. Die verhaal is egter 'n nuwe skepping, deurdat daar rolverwisseling plaasgevind het. Stefanus/Nabot is die hoofkarakter in die verhaal. Hy sterf onskuldig aan die hand van die volk, net soos Jesus onskuldig gesterf het aan die hand van die volk. Jesus is 'n nuwe karakter in die Nabot-vertelling. Lukas herskrywe die LXX en daarom is dié weergawe nie 'n Kopie van die LXX nie.

5.2.2.2 Die MT en die Kommentaar

1 Die Purvey-kommentaar herskrywe die MT

'n Totaal nuwe konsep word in die verhaal ingedra deur die inbring van die duiwel en ewige pyn, sodat ook hier 'n nuwe verhaal ontstaan het. Die kommentaar herskrywe die MT deur die interpretasie in bepaalde bane te lei.

ii Die Purvey-kommentaar herskrywe die Vulgaat

Die Purvey-kommentaar herskryf die Vulgaat, deurdat 'n nuwe karakter soos Baäl in die teks ingedra word, en omdat 'n nuwe konsep soos 'ewige pyn' 'n nuwe dimensie aan die verhaal gee.

iii Die Geneva-kommentaar herskrywe die MT

Wanneer 'n mens na die kommentaar kyk wat die teks begelei, sê dit nie presies wat die MT sê nie. Trouens, die kommentaar skep 'n nuwe teks. Volgens die kommentaar is die Heilige Gees die verteller van die verhaal. God praat nou

self met die mens, daarom is die profeet nie meer nodig nie. Die kommentaar gaan van die standpunt uit dat Agab 'n tiran is, en die stadsvaders, wat tot nou toe geen wesenlike rol in die Nabot-verhaal gespeel het nie, is nou wêreldlinge.

Hierdie begrip wêreldlinge is 'n begrip wat uit die Nuwe Testament ontleen is. Die feit dat die kommentaar 'n nuwe teks skep, en dat hierdie skep van die nuwe teks absoluut verband hou met die tydsomstandighede waarin die vertalers verkeer het, asook die evaluerende gesigspunt waaruit die vertalers die kommentaar geskryf het, beklemtoon die rol van die leser in die tot stand bring van betekenis in 'n verhaal. Die Geneva-kommentaar begelei die interpretasie van die MT in 'n bepaalde rigting, en die rigting wat die kommentaar suggereer sê iets anders as wat die vertaling wou sê.

iv Die kommentaar by Mosala se weergawe van die Nabot-gebeure herskrywe die MT

Mosala skep 'n nuwe teks. Die kapitalisme met sy markverwante ekonomie buit die minderbevoorregtes uit. Die teks van Mosala herskrywe die MT.

5.2.3 Die preke en die imitering van die MT

5.2.3.1 Die preek van Tutu herskrywe die MT

In sy preek ondergaan Nabot 'n rolverwisseling. Nabot word die hoofkarakter in die verhaal. Hy is 'n "nobody", terwyl Nabot in die MT, sowel as in die LXX, 'n vername man was. Tutu herskrywe ook die MT om by die omstandighede van die tyd, asook sy eie gesigspunt, aan te pas.

5.2.3.2 Die preek van Rossouw herskrywe die MT

Hy skep 'n nuwe teks: Nabot word die hoofkarakter in die verhaal. Die volk moet soos Nabot sy erfenisse bewaar. Die MT word dus op 'n bepaalde manier herskryf.

5.2.3.3 Die preek van De Villiers herskrywe die MT

Hy skep ook 'n nuwe teks: Nabot is die hoofkarakter in sy preek, wat uitgestaan het vir sy volkseie. De Villiers herskrywe die Nabot-verhaal in die MT. Beide Rossouw en De Villiers skep 'n nuwe teks vanweë die situasie op daardie tydstip, sowel as hul eie evaluerende gesigspunt op die situasie.

5.3 BEVINDING

5.3.1 'n Teks het betekenis

Die hipotese wat heel aan die begin van die proefskrif gestel is, het as volg gelui:

Indien 'n teks betekenis het, moet dit moontlik wees om vas te stel of 'n bepaalde interpretasie van daardie teks herkenbaar is as:

- (1) Kopieë van dieselfde teks, en moet dit moontlik wees om 'n onderskeid te maak tussen
- (2) interpretasies van tekste wat nader en verder van die moederteks lê, en
- (3) om te kan sê dat 'n bepaalde interpretasie só ver van die moederteks wegbeweeg dat dit nie meer as 'n interpretasie van die moederteks beskou kan word nie, maar as 'n volledige nuwe teks.

Die hipotese veronderstel dat 'n teks 'n betekenis het, daarom kan 'n mens vasstel:

- (1) of 'n interpretasie van 'n bepaalde teks 'n kopie van 'n dieselfde teks is;
- (2) of 'n interpretasie nader of verder van die moederteks lê;
- (3) of 'n bepaalde interpretasie 'n herskrywe van 'n bepaalde teks is.

In die ondersoek is vasgestel dat die Geneva-vertaling 'n Kopie van die MT is, en die Wycliffe- en Purvey-vertaling 'n Kopie van die Vulgaat is (punt 1).

Die ondersoek het ook aangetoon dat die LXX nie 'n herskrywing van die Nabot-verhaal is nie. Die LXX verskil van die MT in die interpretasie (punt 2) van die verhaal.

Die ondersoek het ook uitgewys dat 'n interpretasie die moederteks kan herskryf (punt 3).

Volgens die ondersoek het 'n teks betekenis, daarom kon 'n mens vasstel of 'n bepaalde betekenis 'n kopie of 'n herskrywe van 'n teks is, want hoe weet 'n mens anders dat tekste onderling van mekaar verskil as 'n mens nie elkeen se betekenis verstaan het nie?

Holland en andere ('n Teorie [Retoriese situasie] soos die van Bitzer (1971:2), beklemtoon die interaksie tussen die leser en die situasie vir die ontstaan van 'n bepaalde lesing " ...it is the situation which calls the discourse into existence". Volgens Snyman (1991:12) het 'n teks geen "inherente" betekenis nie en is 'n leser se sosio-historiese konteks die generator van teksbetekenis. Hierdie opvatting hou, in die lig van die voorafgaande, nie steek nie. Dit is moontlik om vas te stel of 'n betekenis nader of verder van die moederteks lê, en of 'n bepaalde interpretasie 'n herskrywe van die moederteks is, al dan nie.

5.3.2 'n Teks het nie 'n eintlike betekenis nie

Wat die ondersoek ook duidelik uitwys, is dat 'n teks nie 'n eintlike betekenis het nie, daarom sê nie een kommentaar, preek of vertaling wat die moederteks, of dit nou die MT of die LXX is, sê nie; dit imiteer dus nie. Verskillende lesers het telkens (vanweë verskillende tye en omstandighede) aan die MT/LXX se betekenis verstel, daarom is teksbetekenis oop en nie geslote nie. 'n Teks het dus meer as een betekenis.

Alhoewel tekste betekenis "het", het daardie betekenis altyd in die interpretasie van die teks verskuif as gevolg van die invloed van die leser as interteks. Die saamweef van 'n teks met 'n interteks maak die "moederteks" self tot interteks. Interpretasie is altyd (en was nog altyd) 'n kreatiewe proses. As dit nie so was nie, sou die Nabot-verhaal spoedig in irrelevansie verval. Die interpretasie word vanuit 'n bepaalde gesigshoek gedoen en daardie gesigshoek selekteer sekere elemente van die "bronverhaal" en rangskik dit volgens die logika van die nuwe perspektief, sodat 'n nuwe verhaal onvermydelik ontstaan. Al "het" 'n teks dus betekenis, word dit altyd in die interpretasieproses herskryf.

'n Mens kan genoemde bevinding onderstreep deur die onderskeie karakters se rolle in die verskillende weergawes met mekaar te vergelyk. Indien 'n mens Agab as voorbeeld sou neem, dan lyk sy posisie in die onderskeie weergawes as volg:

5.3.2.1 Agab se rol in die MT

In die finale verwerking van 1 Konings 21 in die MT word Agab se huis veroordeel, omdat hy die volk verlei het tot afgodery.

5.3.2.2 Agab se rol in die LXX

Agab het Nabot fisies vermoor, daarom gaan God sy huis uitroei.

5.3.2.3 Die rol van Agab in die Wycliffe- en Purvey-vertaling

Isebel het Agab se goedkeuring gehad om met haar planne voort te gaan en hy het die volk met afgodery verlei. Daarom sal Jahwe op hom jag maak, waar hy hom ook al bevind.

5.3.2.4 Die Geneva-vertaling

Die vertaling is 'n letterlike vertaling, maar dit is niks=

seggend. Die kommentaar wat die vertaling begelei sê hoe Agab verstaan moet word. Agab is 'n afgodsdienaar, SOWEL AS 'n wrede moordenaar. Die orde waarop die kommentaar die klem laat val, is eers afgodsdienaar en dan wrede moordenaar.

5.3.2.5 Die rol van Agab volgens Josefus

Agab word verantwoordelik gehou vir die moord op Nabot, deurdat hy nie sy vrou kon beheer nie.

5.3.2.6 Die rol van Agab in Handeling 6 en 7

Agab speel geen rol in Lukas nie.

5.3.2.7 Die rol van Agab volgens Purvey-kommentaar

Agab is 'n sterk koning. Die skrywe van die briewe geskied met sy volle medewete, daarom kan hy verantwoordelik gehou word vir die moord. Vir hierdie misdaad van hom sal hy nie die ewige pyn kan vryspring nie.

5.3.2.8 Die rol van Agab volgens die Geneva-kommentaar

Agab is 'n tiran, daarom hou die Geneva-kommentaar Agab vir die moord, sowel as die verleiding van die volk, verantwoordelik.

5.3.2.9 Die rol van Agab volgens Rossouw en De Villiers se preke

Rossouw sien Agab as die moordenaar van Nabot. Hy praat van Agab as die koninklike moordenaar. Hy maak Agab die moordenaar op grond van 1 Konings 22:38. (Dit is in elk geval nie wat 1 Konings 21 sê nie.)

Volgens De Villiers versoek Agab vir Nabot. Hy wil Nabot verlei om sy wingerd aan hom af te staan. Agab is die verleier, daarom waarsku De Villiers die volk teen die Agab's van hierdie wêreld, wat hul erfenisse van hul wil beroof.

5.3.2.10 Die rol van Agab volgens die preek van Tutu

Agab is 'n ryk man wat die grond van 'n arm man vat. Isebel en Agab (in daardie volgorde) is verantwoordelik vir Nabot se dood. Isebel word eerste genoem, omdat Agab 'n swak figuur is by Tutu. Agab is bly omdat hy so 'n energieke en effektiewe vrou het wat die wingerd vir hom kon gee. Hy hou albei vir Nabot se dood aanspreeklik, maar veral vir Isebel.

5.3.2.11 Die rol van Agab volgens die artikel van Mosala

Rykes gebruik mag om hulle belange te beskerm. Agab word nie eers by die naam genoem nie. Hy verteenwoordig 'n politieke mag wat arm mense verontreg.

Elke weergawe of dit nou 'n vertaling, kommentaar of 'n preek is - elkeen teken Agab anders. Dit is ook die geval met al die ander karakters in die Nabot-vertelling. Al gevolgtrekking wat 'n mens kan maak, is dat 'n teks nie 'n eintlike of statiese betekenis het nie.

Soos reeds aangetoon is, gaan Potgieter van die standpunt uit dat 'n teks 'n eintlike, eenmalige of vaste betekenis het. Die ondersoek toon aan dat nie een vertaling (vgl. Kommentaar oor Geneva-vertaling hoofstuk 5; 1.4.3), kommentaar of preek 'n Kopie van die moederteks is nie. 'n Tekst het dus nie 'n eintlike betekenis nie, maar betekenis het wel met die leser, sy bepaalde filosofie, die gemeenskap en die tydsomstandighede waarin die leser homself bevind, te make.

Die probleem is dat Potgieter nie erns maak met sy eie filosofiese vertrekpunte nie. Die Skrif moet Skrif verklaar, dan alleen kan die Woord suiwer spreek. Reëls om die Skrif te verklaar, moet uit die Skrif self kom. Maar wie verklaar die Skrif? By Skrifverklaring is mense betrokke. Om dit te erken, kan lei tot subjektiwiteit. Daarom is 'n ander gesagsinstansie nodig. Die 'instansie' word normaalweg in die Heilige Gees gevind. Deur die jare het die Heilige Gees die Kerk gelei om dogmas te vorm (wat as reëls kan dien om die

Skrif suiwer uit te lê), en die dogmas is met gesag bekleed. Die kerk het altyd 'n stewige dogmatiese basis nodig (Potgieter 1990:57).

Wanneer Potgieter Skrif met Skrif verklaar, word die ander dele van die Skrif wat betrek word, 'n interteks van die bestuderende perikoop/verhaal. Reeds die bybring van 'n ander teks verskuif aan die betekenis van die teks in bespreking. Net so word die DOGMATIESE RAAMWERK (of dit nou uit Aristoteles of Marx kom!) 'n verdere interteks wat die betekenis van die gelese teks verander en verskuif.

Wanneer Potgieter sy toevlug tot die kerk neem, hou hy nie rekening met die feit dat die kerk (ortodoksie) sy teologie op die filosofie van Aristoteles gebaseer het nie (Vorster 1985:79). Hy ontken relasionele waarheid (Potgieter 1990:35 en 51) en die filosofiese siening van waarheid (Potgieter 1990:32). Hiermee plaas Potgieter homself in die kamp van die positiwisme se siening van die waarheid (Deist 1991:903-949). Die probleem hier is egter dat waarheid GEKEN moet word, sodat waarheid 'n subjektiewe aangeleentheid word, en juis 'n saak van relasies is. Die KENPROSES is juis die "intrek" van die vreemde teks in die raamwerk van die lesersperspektief.

Indien korrekte metodes, soos deur 'n spesifieke hermeneutiek voorgeskryf (Potgieter 1990: 28,29), nodig is vir korrekte Skrifuitleg, wat word van die objektiewe duidelikheid van die Skrif? WIE bepaal die korrekte metodes en wie stel die regte hermeneutiek op? Potgieter bevind homself in die kamp van die naïef realistiese filosofie se onderskeid tussen OBJEKTIEF EN SUBJEKTIEF. Potgieter dra hierdie filosofiese denkskema onbewustelik oor na sy teologie. Dit is ironies dat Potgieter, wat waarsku teen die fundamentalistiese benaderingswyse (1990:31), en selfs na Barr verwys, onverpoos voortgaan om vanuit die fundamentalisme sy teologie te bedryf. Om tekste dus tot een enkele betekenis te beperk, is om ideologies met tekste om te gaan. Mense wat in die greep van 'n ideologie verkeer, is heilig oortuig daarvan dat hulle 'n monopolie op die waarheid het, want 'n teks kan net dit

beteken en nie anders nie (Smit & Lubbe 1990:109). Tekste is nie kanons in die sin waarin dit in die geleedere van die ortodoksie opgeneem is nie. Deur die eeue heen het vertalers, kommentatore en predikers willens en wetens maar ook onvermydelik aan die tekste verander. Ons Kanonkonsep van 'n vasgestelde teks, wat ook ideologies bepaal is (vgl Deist 1988:22-23; Keegan 1985:131-155), berus nie op die realiteite van die kerklike tradisie nie. Mense het oor die eeue heen dele weggelaat, toegevoeg, omskryf, aan karakters verskuif, karakters met nuwe inhoude gevul, en so meer, en daarmee die betekenis van die 'kanoniese teks' verander.

5.3.3 Die situasie, die teks en die leser

Uit die ondersoek het dit geblyk dat daar 'n noue verband tussen die situasie, die teks en die leser bestaan.

- (1) Die Wycliffe- en Purvey-vertaling reflekteer die situasie en standpunt van Wycliffe en Purvey nie net in hul kommentaar nie, maar ook in hul vertalings.
- (2) Die onderskeie preke van Rossouw, De Villiers en Tutu gee die situasie weer waarin die onderskeie predikante hulself bevind het.
- (3) Snyman het in sy ondersoek daarop gewys dat die Kroniekeboeke tot stand gekom het omdat die situasie verander het en die boeke Samuel en Konings nie meer die nuwe situasie weergegee het nie (1991:12-13). Tereg vra Deist: "... can religious belief ever be 'pure' and 'uncontaminated' by the context of the believer?" (Deist 1990:106). Die ondersoek toon aan dat daar nie iets bestaan soos objektiewe, tydlose en bowe-historiese teksbetekenis nie, soos Potgieter in DIE KERKBODE van Februarie 1992:8 beweer nie. Teksbetekenis en teksinterpretasie is 'n kontekstuele gegewene. Selfs die ontstaan van die Nabot-verhaal soos wat ons dit nou in die MT aantref, is telkens geïnterpreteer, geherinterpreteer en aangepas vir 'n gegewe situasie. Telkens is daar in hierdie proses om die lesers in 'n gegewe

situasie aan te spreek, 'n nuwe teks geskep. So gebeur dit dat die storie van Nabot telkens as afspringbord gebruik is vir 'n gegewe situasie. Nuwe gegewens is die teks ingedra, ander word weer uitgelaat om die nuwe teks te skep.

5.3.4 Die mate waarin die verskillende weergawes van die moederteks afwyk

5.3.4.1 Die verhouding tussen die letterlike weergawe van 'n teks en die verstaan van 'n teks

In die eerste hoofstuk het ons geantisipeer dat 'n weergawe van die MT-verhaal al die elemente wat in die MT is kan bevat, en dat die relasies tussen hulle ook dieselfde kan wees. Die Geneva-vertaling bevat al die elemente wat die MT-verhaal bevat, die struktuur is dieselfde: die plot, die ontknoping - alles lê op een lyn met die MT-verhaal. Die Geneva-vertaling is 'n kopie van die MT. 'n Letterlike vertaling kan 'n kopie van die moederteks wees. Dit is egter 'n heel ander saak of die verstaan van die teks nog 'n kopie van die MT is. Dit was kennelik nie die geval in die Geneva-vertaling se Kommentaar nie. Dieselfde gevolgtrekking kan ook gemaak word ten opsigte van die Purvey-kommentaar. Die Wycliffe- en Purvey-vertaling vertaal die Vulgaat letterlik, maar die Kommentaar herskryf die Nabot-verhaal in die Vulgaat sowel as in die MT en LXX.

5.3.4.2 Die interpretasie van 'n teks skep nuwe relasies tussen die elemente in 'n teks

Die LXX bevat al die elemente van die MT-verhaal, maar die relasies lê anders. Agab het Nabot fisies vermoor. Die oordeel oor Agab is meer weersinwekkend as in die MT, terwyl Agab se berou ook meer beklemtoon word as in die MT. Die LXX herskryf nie die Nabot-verhaal nie, maar het 'n ander interpretasie van die verhaal.

5.3.4.3 Die interpretasie van 'n teks kan lei tot die ontstaan van 'n nuwe teks

Die Wycliffe- en Purvey-kommentaar selekteer sekere elemente uit die moederteks en stel dit opnuut in relasie tot mekaar. Agab is 'n Kapitalis, terwyl die valse getuies werktuie van die duiwel is. God gaan Agab straf, waar hy hom ookal bevind. Die kommentaar wat die vertaling begelei, wys dan ook dat Agab nie die hel sal vryspring nie. Hy is ook 'n werktuig van die duiwel.

Kennelik staan die Wycliffe- en Purvey-vertaling en sy kommentaar baie verder van die LXX se weergawe van die Nabot-verhaal. Die LXX se plot en ontknoping van die verhaal bly, in vergelyking met die MT, dieselfde, terwyl genoemde twee vertalings 'n nuwe plot, plotlyn en ontknoping skep.

Daar is vertalings wat 'n kopie of 'n herkenbare interpretasie van 'n storie is, terwyl daar vertalings is wat 'n totale nuwe verhaal skep.

5.3.4.4 Preke is nuwe skeppinge, maar kan wissel in die weergawe van die moederteks

Al die preke dra nuwe elemente in die verhaal in, sodat die relasies anders gelê moet word. Hierdie nuwe skeppinge wissel in die aantal elemente wat in vergelyking met die MT-verhaal herken kan word.

Indien 'n mens die eerste twee paragrawe uit Rossouw se preek sou weglaat, dan sou die preek nog net so goed kon funksioneer. 'n 'Preek', soos die in Handeling 6 en 7, wat glad nie eers 'n enkele karakter vermeld nie, se struktuur stem met 'n groot deel van die LXX ooreen, sodat die weergawe nie sonder die Nabot-vertelling verstaan kan word nie.

Die preek van Tutu bevat minder elemente wat in die MT-verhaal ingedra word en stem in meer relasies met die MT-verhaal ooreen as byvoorbeeld De Villiers se preek, maar sy preek bly nog 'n nuwe skepping. Trouens, al die preke is nuwe skeppinge.

5.4 WAT IS DIE TEOLOGIESE IMPLIKASIES VAN GENOEMDE BEVINDINGE?

5.4.1 Die implikasies van die ondersoek vir Skrifbeskouing

Die feit dat geen interpretasie van die tekste die MT-verhaal naboots nie, en dat daar 'n baie noue verband tussen die interpretasie en die omstandighede van die vertalers, kommentators en preke bestaan, noop die ortodoksie om opnuut te kyk na hul Skrifbeskouing. Die Bybel het nie 'n eintlike betekenis nie, sodat daar na 'n eintlike betekenis en 'n eintlike teks en suiwer Skrifverkondiging gesoek kan word nie.

Indien die ortodoksie en konfessionaliste na 'n eintlike teks sou soek om die Nabot-verhaal te eksegetiseer, sou hulle van die LXX gebruik moes maak, omdat die teks minder 'oneffenhede' het en die hoofstuk nie rondgeskuif is, soos by die MT, om 'n spesifieke innerlike ontwikkeling te pas nie. In die MT is die Nabot-vertelling telkemale vir 'n betrokke situasie geherinterpreteer, om mense in 'n situasie te troos of om hul eie optrede te regverdig. (Vergelyk byvoorbeeld die Jehu-revolusie en die herinterpretasie van die teks om die moord op Isebel te regverdig.)

Aangesien nie een van die tekste presies sê wat die MT/LXX sê nie, kan die objektiwiteit van die Bybel en sy boodskap, asook die waarheidsbegrip wat daarmee gepaard gaan, nie meer gehandhaaf word nie. Elke teks is geïnterpreteer vanuit sy situasie, vir sy situasie. Selfs die vertalings weerspieël die feit, daarom verskil die LXX van die MT, en die Wycliffe- en Purvey-vertaling van die MT. Die preke en kommentare, met hulle uiteenlopende interpretasies, onderstreep net die feit dat objektiewe interpretasie en objektiewe waarheid nie haalbaar is nie. Om die spyker finaal in te slaan, kan 'n mens net kyk na Tutu en Mosala se interpretasie van die Nabot-gebeure. Mosala beskuldig Tutu dat hy vanuit Westerse teorieë en ideologieë sy teologie beoefen. Mosala gebruik die materialistiese teorie/ideologie om sy interpretasie van

die Nabot-gebeure te doen. Die interessante is dat albei dieselfde gegewens in die teks weglaat of ignoreer om 'n bepaalde interpretasie te bereik. Albei eindig met die onderdrukte meerderheid wat ly aan die hand van die maghebbers. Die gemeenskaplike agtergrond spreek hier harder as die onderskeie teorieë wat gebruik is om die verhaal te ontleed.

Dit lyk ook nie asof die Skrif so duidelik is nie: Waarom stem nie een interpretasie met die ander ooreen nie?

Is elke interpretasie dan nie maar op die ou end reg nie? In die lig van die ondersoek het "reg" eerder te make met effektiwiteit/relevansie as met "korrekte uitleg" volgens dié of daardie kanon van uitleg.

Daar is interpretasies wat meer van die elemente en relasies in hul interpretasies reflekteer as andere. Die weglaat van Nabot AS JISREËLIET in Tutu, sowel as Mosala se interpretasie van die verhaal, beteken dat 'n bepaalde verband met die MT deursny word. Josefus verdiskonteer weer hierdie element deur te sê dat Nabot 'n vername man was. Josefus se verklaring staan dus nader aan die MT-verhaal as Tutu se weergawe daarvan. Die situasie verskil egter drasties van mekaar, sodat Josefus se weergawe nie veel vir die mense van Duncan Village gaan beteken nie. Agab is, volgens Josefus nie 'n goeie landsburger nie, omdat hy nie aan die land se wette gehoorsaam is nie. Gehoorsaamheid aan die landswette is vir die mense in Duncan Village juis 'n nagmerrie. Hulle word dan ook opgeroep om juis die landswette teen te staan. Volgens Tutu het Nabot gely omdat hy die koninklike opdragte teengestaan het, terwyl Josefus Nabot se lyding toeskryf aan sy gehoorsaamheid aan die landswette.

Wat Skrifbeskouing betref, sal die rol van die leser dus verdiskonteer moet word. Die oproep op die rol van die kerk wat onder leiding van die Heilige Gees dogmas opstel, en dat hierdie dogmas dan die ware sleutel is om die eksegeet tot objektiewe waarheid en absolute waarheid te lei, word in hierdie studie sterk bevraagteken. Die punt is juis dat

daardie dogmatiese raamwerk die interteks is wat die betekenis van die gelese teks verskuif, of daardie raamwerk nou Aristoteliaans of Marxisties is. Die onderskeie weergawes van die Nabot-vertelling bewys dit. In elk geval beroep alle kerke hulle op die Heilige Gees se leiding en kom alle kerke tot verskillende verstaan van die Bybel uit, daarom is daar soveel verskillende kerke vandag. Trouens, in dieselfde kerk ontstaan daar met verloop van jare totaal nuwe insigte rondom 'n bepaalde saak. Waar apartheid 'n paar jaar vantevore die amptelike beleid van die Ned Geref Kerk was, word apartheid vandag as sonde bely. Die interteks wat help om die teks te interpreteer, verskuif dus.

5.4.2 'n Breë kanonbegrip is 'n noodsaaklikheid

Die ontleding van die MT en die LXX bevraagteken die Bybel as deposito van betekenis. Die Nabot-vertelling is aangepas vir die situasie van die leser, en elke lees van die teks was vir daardie betrokke gemeenskap kanonies. Die MT het verskeie "oneffenhede" as gevolg van die herinterpretasie van die teks vir 'n nuwe situasie. Vergelyk in die verband die plasing van hoofstuk 21 in die MT, en die onderskeie redaksionele veranderinge om die gebeure in Jisreël te laat afspeel. Indien na 'n eintlike betekenis en 'n eintlike teks gesoek moet word, sou die LXX 'n beter weergawe van die gebeure wees as die MT (Steyn 1990:8; Keegan 1985:149-152).

In die ontleding van die Josefus-weergawe, sowel as Lukas se weergawe van die verhaal, sluit beide by die LXX se vertelling aan, en nie die MT nie. Indien 'n mens oor die Stefanus-deel sou wou preek, moet 'n mens die Nabot-vertelling uit die LXX as agtergrond neem. Die Stefanus-verhaal is op dié Nabot-gebeure geskoei. Appels moet met appels vergelyk word, aangesien elke tradisie die storie in 'n eie simboliese universum plaas (Deist 1985:246-256).

Elkeen van die tekstradisies kleur die Nabot-verhaal op 'n bepaalde manier om 'n spesifieke situasie aan te spreek.

- * Vandaar dat die MT soveel redaksies/innerlike ontwikkeling deurloop het.

* Vandaar dat die Nabot-verhaal in die LXX anders lyk as in die Vulgaat.

Dit is eers as 'n mens elke tekstradisie as 'n tradisie in eie reg beskou, dat 'n wêreld van betekenis vir jou ontvou.

5.4.3 Is prediking dan Skrifverkondiging

Elke preek, wat in hierdie proefskrif ondersoek is, het sy eie plot, eie plotlyn en eie ontknoping van die verhaal geskep. Die preke in hierdie ondersoek sê nie een wat die MT-verhaal sê nie.

Indien 'n preek presies moet sê wat die MT sê, sou dit in elk geval sinloos wees. Die letterlike vertaling van die Geneva-vertaling het dit uitgewys. Die kommentaar verskil opmerklik van die vertaling. Die kommentaar poog om die teks aktueel te maak vir hul situasie. Om iets sinvol oor die teks te sê, sal 'n mens juis nie presies kan sê wat die MT sê nie. Die Bybel spreek nie vir homself nie, dit moet geïnterpreteer word. Dit moet vir die mens in sy situasie geïnterpreteer word. Dit doen die verskeie verwerkinge in die MT, asook elke vertaling, kommentaar en preek wat ondersoek is.

Geen preek kan daarom Skrifverkondiging in die tradisionele sin van die woord wees nie. Enige preek moet, om te kan kommunikeer, 'n nuwe teks skep. In die Christelike tradisie is dit die inbring van die duiwel (Wycliffe- en Purvey-vertaling en kommentaar), of die verhaal word as 'n vertelling van die Heilige Gees aangebied (Geneva-kommentaar), of die feit dat Jesus vir volk en vaderland gesterf het (De Villiers).

In beginsel sal 'n preek nie anders kan as om 'n nuwe teks te skep nie. Lê alle nuwe skeppinge dan ewe ver of ewe naby aan die MT-verhaal? Tutu se preek bevat meer elemente van die MT-verhaal as wat De Villiers se preek bevat. Die relasies in die Tutu-preek lê nader aan die MT as byvoorbeeld in Rossouw se preek, sodat sommige preke, alhoewel hulle nuwe skeppinge is, nader aan die MT of LXX lê as ander preke.

Omdat nie een weergawe regtig sê wat die MT sê nie, bring dit 'n mens by die relatiwiteit van elke eksegetiese uitspraak, van elke preek, van elke kommentaar, van elke vertaling en van elke hermeneutiese model. Indien elke teoloog en elke kerk dit begryp, open dit nuwe begrip vir mekaar, en sal die verkettering en veroordeling van mekaar plek maak vir nuwe gesprek en openheid tot mekaar.

BRONNELYS

Die bronnelys is opgestel volgens die Harvard verwysings-sisteem aan die hand van die boek van Kilian:

Kilian, J 1989. Form and style in Theological Texts.

Pretoria: UNISA.

Die internasionale afkortingslys soos opgestel deur Schwertner word in hierdie bronnelys nagevolg.

Schwertner, S 1974. Internationales Abkürzungsverzeichnis für Theologie und Grenzgebiete. Berlin: De Gruyter.

Abrams, M H 1971. A glossary of literary terms. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Albertyn, J R 1946. Die kerklike sensus van Augustus. Die Kerkbode 2/1/1946, p10-11.

Albertyn, J R 1950. Uiterstes ontmoet mekaar. Instroming van stadsidees in ons plattelandse lewe. Die Kerkbode 25/1/1950, p144-146.

Andersen, F I 1966. Socio-juridical background of the Naboth incident (1 Kings 21). JBL 85, 46-57.

Annandale-Potgieter, J 1989. The high priests in 1 Maccabees and in the writings of Josephus. VII Congress of the international organization for Septuagint and cognate studies. Atlanta: Scholars press.

Annandale-Potgieter, J & Steyn, G 1990. 'n Korrekte hantering van die LXX-tekstgetuigenis in 'n vergelykende ondersoek van tekste. Pretoria: Unisa.

Attridge, H W 1976. The interpretation of biblical history in the Antiquitates Judaicae of Flavius Josephus. Montana: Scholars Press.

- Baltzer, K 1965. Naboths Weinberg. Der Konflikt zwischen Israelitischem und Kanaanäischem Bodenrecht. WuD 8, 73-88.
- Bart, H & Steck, O H 1987. Exegese des Alten Testaments. Leitfaden der Methodik. Ein Arbeitsbuch für Proseminare, Seminare und Vorlesungen. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag.
- Belsey, C 1980. Critical practice. London: Methuen.
- Biblia Sacra iuxta Vulgatam Versionem, Fischer B, Gribomon I, Sparker H F D, Thide W (eds), 1983 3de uitgawe Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.
- Bitzer L F (ed) 1971. The prospect of rhetoric: report of the national development project. Englewood Cliffs: N J Prentice-Hall.
- Blank, G K 1986. Deconstruction: Entering the Bible through Babel. Neotestamentica 20, 61-67.
- Blass, F & Debrunner, A 1961. A Greek grammar of the New Testament and other early Christian Literature. A revision of F. Blass and A. Debrunner "Grammatik des neutestamentlichen Griechisch", incorporating supplementary notes by A Debrunner. Translated and edited by Robert W Funk. Chicago: University of Chicago Press.
- Bleich, D 1978. Subjective criticism. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Bohlen, R 1978. Alttestamentliche Kunstprosa als Zeitkritik. Zur Naboterzählung in 1 Kon. 21. TTZ 87, 192-202.
- Bosman, H L & Loader J A (reds), 1987. Vertellers van die Ou Testament. Die literatuur van die Ou Testament. Deel 2. Kaapstad: Tafelberg-uitgewers.
- Botha, J 1990. Semeion. Inleiding tot aspekte van die interpretasie van die Griekse Nuwe Testament. Pretoria:

NG Kerkboekhandel.

Botha, L L N 1959. Die huidige kerklike en godsdienstige lewe van die Afrikaner. Die Kerkbode 1/7/1959, p1100-1101.

Botterweck, G J & Ringgren H (eds) 1980. Theological Dictionary of the Old Testament. Translated by David E Green. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company.

Bradbury, M & Palmer, D (eds) 1979. Contemporary Criticism. London: Edward Arnold.

Branton, J R 1962a. s v 'Versions English'. The Interpreter's Bible dictionary of the Bible. An illustrated encyclopedia. Nashville: Abingdon.

- - - 1962b. s v 'Geneva-Bible'. The Interpreter's Bible dictionary of the Bible. An illustrated encyclopedia. Nashville: Abingdon.

Brenton, L C L 1987. The Septuagint with Apocrypha: Greek and English. Peabody: Hendrickson.

Brongers, H A 1979. 1 Koningen. Nijkerk: Callenbach.

Brodie, T L 1983. The accusing of Naboth as one component of the Stephen text (Acts 6:9-14; 7:58A). CBQ 45, 417-432.

Bruce, F F 1965. The Book of the Acts. London: Marshall, Morgan & Scott.

Bruce, F F 1978. History of the Bible in English. New York: Oxford University Press.

Cloete, T T 1982. Hoe om 'n gedig te ontleed. Pretoria: Academica.

Cohen, M A 1975. In all fairness to Ahab: a socio-political consideration of the Ahab- Elijah controversy. EI 12, 87-

94.

Colland, J 1976. Structural Analysis of Narrative (trsl. Patte D) Philadelphia: Fortress Press.

Cook, J 1988. The plurality of Old Testament texts and exegetical methodology, in Mouton, J Van Aarde, A G & Vorster W S (eds), Paradigms and progress in theology, 362-372. Pretoria: Human Sciences Research Council.

Croatto, J 1987. Biblical Hermeneutics. Toward a theory of reading as the production of meaning. Maryknoll: Orbis Books.

Culley, R C 1976. Studies in the Structure of Hebrew Narrative. Philadelphia: Fortress Press.

Daalen, A G 1984. Tell me all the great things Elisha hath done. 5 Connections within the stories in 1 Kings 17-11 Kings 13. Amsterdamse cahiers voor exegese en bijbelse theologie 5, 269-80.

Danner, D G 1970. The theology of the Geneva Bible of 1560. a Study in English Protestantism. Michigan: University of Iowa.

De Boor, W 1965. Die Apostelgeschichte. Wuppertaler Studienbibel. Wuppertal: Brockhaus.

De generale sinode van Delft, 1981. God met ons... over de aard van het Schriftgezag... Utrecht: Tjil-Libertas.

Deist, F E 1979. Two miracle stories in the Elijah and Elisha cycles and the function of legend in literature. OTWSA 22, 79-90.

Deist, F E et al 1981a. Van Eden tot Rome. Pretoria: Van Schaik.

- - - 1981b. God en sy ryk. Pretoria: Van Schaik.

- Deist, F E 1985. Bybelinterpretasie in die twintigste eeu, in Vorster, J N (red), Bybelse hermeneutiek, Bybelkunde Studiegids 1 vir BSA302-3, 246-256. Pretoria: UNISA.
- - - 1986a. Kom ons doen Bybelstudie. Pretoria: Acasia.
  - - - 1986b. Verteltekste, in Deist, F E & Vorster, W S (red), Woorde wat ver kom Die literatuur van die Ou Testament Deel 1, 16-36. Kaapstad: Tafelberg-Uitgewers.
  - - - 1987. Relatiewisme en absolutisme: Kan dit oorkom word? Oor "bybelse" en "dogmatiese" teologie, in Prinsloo, W S & Vosloo, W (red), Ou Testament Teologie: Gister, vandag en môre, 1-17. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
  - - - 1988a. "Gekontroleerde" eksegeese en/of "Kreatiewe" uitleg. HTS 44:39-54.
  - - - 1988b. Witnesses to the Old Testament. Introducing Old Testament textual criticism. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
  - - - 1989. Fundamentalisme: 'n Gereformeerde beoordeling. Theologia Evangelica 22/2, 2-8.
  - - - 1990a. How does a Marxist read the Bible?, in De Villiers, P G R (red), Liberation theology and the Bible, 15-30. Pretoria: Unisa.
  - - - 1990b. Notes on the context and hermeneutic of Afrikaner civil religion. Missionalia 18/1, 124-139.
  - - - 1991. The Bible in discussion: three recent South African publications on scripture. HTS 47/4, 903-949.
  - - - [1991]. Wetenskapsteorie en vakmetodologie in Bybelwetenskaplike navorsing in Suid Afrika 1850-1990. 'n Sosiaal wetenskapsteoretiese en sosiaal historiese studie. Projekverslag. (Ongepubliseerd).

- Deist, F E & Le Roux, J H 1987. Rewolusie en reïnterpre-
tasie. Kaapstad: Tafelberg-Uitgewers.
- De Klerk, J C & Schnell, C W 1987. Jesus deur ander oë.
Literêre en sosiologies-historiese interpretasies van
Markus en Johannes. Pretoria: Van Schaik.
- De Klerk, J J 1977. Prediking. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- Denkema, H 1973. Die betroubare Woord. 'n Onderzoek na die
aard van die Skrifgesag. DTh tesis, Pretoria: UNISA.
- De Villiers, T C 1939. Nabot se erfenis. Die Kerkbode
8/2/1939, p244-247.
- De Vaux, R 1976. Ancient Israel. Its life and institutions.
London: Darton, Longman & Todd.
- De Vries, S J 1989. 1 Kings. Word Biblical Commentary.
Waco: Word Books Publisher.
- De Vries, S J 1978. Prophet against Prophet. Michigan:
William Eerdmans.
- Du Toit, A B 1990. Die toekomst van Skrifgesag in die moderne
eksegese. 'n Hoofsaaklik Nuwe-Testamentiese perspektief.
NGTT 31, 509-518.
- Du Toit, I J 1975. The historical-critical method: its
limitations. Zululand: Universiteit van Zululand.
- Du Toit, L E 1950a. Die godsdiens van die afhanklike gesin
in die stad. Die Kerkbode 24/5/1950, p1048-1049.
- - - 1950b. Die godsdiens van die afhanklike gesin in die
stad. Die Kerkbode 31/5/1950, p1104-1106.
- - - 1950c. Die godsdiens van die afhanklike gesin in die
stad. Die Kerkbode 14/6/1950, p1214-1216.

Du Toit, L E 1950d. Die godsdiens van die afhanklike gesin in die stad. Die Kerkbode 21/6/1950, p1268-1269.

- - - 1950e. Die godsdiens van die afhanklike gesin in die stad. Die Kerkbode 28/6/1950, p1332-1334.

Dutripson, F P 1976. Bibliorum Sacrorum Concordantiae Vulgatae Editionis (Editio octava) Parisiis: (Apnd) Bloud et Barral, Bibliopolas. Hildesheim: Giorg Olms Verlag.

Eetveldt, H J 1982. Materiaal en struktuur. Handleiding by die prosa. Kaapstad: Perskor-Uitgewery.

Fish, S E 1980. Is There a Text in this Class? The Authority of Interpretive Communities. Cambridge Mass.: Harvard University Press.

Fohrer, G 1957. Elia. Zurich: Zwingli Verlag.

Fohrer, G Hoffman, H W Huber, F Markert, L & Wanke, G 1973. Exegese des Alten Testaments. Heidelberg: Quelle & Meyer.

Frost, S B 1964. Judgment on Jezebel, or a women wronged. TTo 20, 503-17.

Goba, B 1986. The Black Consciousness Movement: Its impact on Black Theology, in Mosala, I J & Tlhagale, B (eds), The unquestionable right to be free. Essays in Black Theology, 57-69. Johannesburg: Skotaville Publishers.

Gottwald, N K 1987. The Hebrew Bible. A socio-literary introduction. Philadelphia: Fortress Press.

Gray, J 1970. 1&2 Kings: a commentary. London: SCM Press.

Grové, A P 1973. Hoogtepunte in die Afrikaanse verhaalkuns, in Afrikaans en Nederlands II, gids 5, 4-12. Pretoria: Unisa.

Gudorf, C E 1987. Liberation Theology's use of Scripture

Interpr 41, 5-18.

Haenchen, E 1971. The Acts of the Apostles. Oxford: Basil Blackwell Publisher.

Hambidge, J 1986. "Marilyn Monroe foto in blou", in in Senekal, J (red), Teks-Leser-Konteks. Gedigte ontleed volgens eietydse metodes, 68-80. Kaapstad: Perskor-Uitgewery.

Hammond, G 1982. The making of the English Bible. Manchester: Carcanet Press.

Harvey, D 1962. s v Jezebel. The Interpreter's dictionary of the Bible. An illustrated encyclopedia. Nashville: Abingdon.

Hentschel, G 1984. Die Neue Echter Bibel: Kommentar zum Alten Testament mit der Einheitsübersetzung. Herkes: Echter.

Herkes, 1978: Gevangene van de Hoop. Antwerpen: Unistad.

Heyns, J A 1976. Brug tussen God en mens. Oor die Bybel. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

- - - 1978. Dogmatiek. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

Holland, N 1975. Readers Reading. London: Yale University Press.

Hunter, J H 1987. Deconstruction and biblical texts: Introduction and critique. Neotestamentica 21, 125-140.

Iser, W 1978. The art of reading. A theory of aesthetic rhetoric response. London: Routledge & Kegan Paul.

- - - 1980. Interaction between text and reader, in Suleiman, S R & Crosman, I (eds). The reader in the text. Princeton: Princeton University Press.

- Jackson, J 1977. Josephus and the Jews. The religion and the history of the Jews explained by Josephus Flavius.
USA: Michigan.
- Jauss, H R 1982. Asthetische Erfahrung und literarische Hermeneutik. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Jeanrond, W G 1988. Text and interpretation as categories of theological thinking. Great Britain: Camelot Press.
- Johl, R 1986. Kritiek in krisis. Goodwood: Nasionale Boekdrukkery.
- Johnson, L T 1986. The writings of the New Testament: An Interpretation. Philadelphia: Fortress Press.
- Josephus, Flavius 1966. Against Apion. (trsl. Thackeray H St. J.) London: William Heidemann.
- Josephus, Flavius 1966. Jewish Antiquities Books V-VIII, V. (trsl. Thackeray H St J & Ralph Markus). Londen: William Heidemann.
- Josephus, Flavius 1966. The life (trsl. Thackeray, H St. J.) London: William Heidemann.
- Josephus, Flavius 1966. Jewish Antiquities Books XI- XIV, VII. (trsl. Ralph Marcus). London: William Heidemann.
- Josephus, Flavius 1967. The Jewish War Books I-III, II. (trsl. Thackeray H St. J.) London: William Heidemann.
- Josephus, Flavius 1967. Jewish Antiquities Books I-IV, IV. (trsl. Thackeray H St. J). London: William Heidemann.
- Josephus, Flavius 1968. The Jewish War Books IV-VII, III. (trsl. Thackeray H St. J.) London: William Heidemann.
- Kannemeyer, J C 1976. Prosakuns. Kaapstad: Nasionale Opvoedkundige Uitgewery Beperk.

Kenny, W 1966. How to analyse fiction. New York: Simon & Schuster.

Kingsbury, J D 1989. Matthew as story. 2nd ed. Philadelphia: Fortress Press.

- - - 1991. Conflict in Luke. Jesus, authorities, disciples. Minneapolis: Fortress Press.

Keegan, O P 1985. Interpreting the Bible. A popular introduction to Biblical Hermeneutics. New York: Paulist Press.

Kunnie J 1986. Christianity, Black Theology and liberating faith, in Mosala, I J & Tlagale, B (eds), The unquestionable right to be free. Essays in Black Theology, 153-168. Johannesburg: Skotaville Publishers.

Lategan, B C 1984. Current issues in the hermeneutical debate. Neotestamentica 18, 1-14.

Lategan, B C & Vorster, W C 1985. Text and reality. Philadelphia: Fortress Press.

Le Roux T H, & Le Roux, J J 1973. Middel nederlandse Grammatika. Pretoria: Van Schaik.

Lloyd, E B 1969. The Geneva Bible. A facsimile of the 1560 edition with an introduction by Lloyd E Berry. London: University of Wisconsin Press.

Lockhead, D 1977. Hermeneutics and ideology. Ecumenist 15, 81-84.

Long, Burke O 1984. 1 Kings with an Introduction to Historical Literature. Grand Rapids: William Eerdmans.

Maimela, S 1986. Current Themes and Emphasis in Black Theology, in Mosala, I J & Tlhagale, B (eds) The unquestionable right to be free. Essays in Black Theology,

101-112. Johannesburg: Skotaville Publishers.

Maimela, S 1988. Doing Theology in South Africa after the Kairos Document, in Mouton, J van Aarde, A G & Vorster, W S (eds), Paradigms and progress in theology, 321-333. Pretoria: RGN.

McKnight, V 1988. Post-modern use of the Bible. The emergence of reader- orientated criticism. Nashville: Abingdon.

Meij, K, Rudolf, C F & Kemp, G 1969. Verhaal en student. Kaapstad: HAUM.

Meiring, A M 1944. Konferensie vir stadsondersoek in Johannesburg. Pakkende feite en blink gedagtes. Die Kerkbode 6/12/1944, p501-502.

Mofokeng, T 1989. The Evolution of the Black Struggle and the role of Black Theology, in Mosala, I J & Tlhagale, B (eds), The unquestionable right to be free. Essays in Black Theology, 112-127. Johannesburg: Skotaville Publishers.

Montgomery, J A 1967. A Critical and exegetical commentary on the books of Kings. Edinburgh: T&T Clark.

Mosala, I J 1986a. Social scientific approaches to the Bible: One step forward, two steps backward. JTSA. 55, 15-30.

- - - 1986b. The Use of the Bible in Black Theology, in Mosala, I J & Tlhagale, B (eds), The unquestionable right to be free. Essays in Black Theology, 175-197. Johannesburg: Skotaville Publishers.

- - - 1989a. Biblical Hermeneutics and Black Theology, in South- Africa. Grand Rapids: William B. Eerdmans.

- - - 1989b. The theology of ideology and the ideology of

theology in the Black and White church struggle in South Africa, in Mouton, J, Van Aarde, A G & Vorster, W S (eds), in Paradigms and progress in theology, 311-320. Pretoria: HSRC.

- - - 1991. Rykdom en armoede hou verband met die besit of nie-besit van grond: 'n Swart-teologiese perspektief, in Bosman, H L, Gous, I G P & Spangenberg, I J J (reds), Purper en flenterlap. Rykdom en armoede in die Ou Testament 20-25, Pretoria: Van Schaik.

Mothlabi, M 1986. The historical origins of Black Theology, in Mosala, I J & Tlhagale, B (eds), The unquestionable right to be free. Essays in Black Theology, 37-54. Johannesburg: Skotaville Publishers.

Moulton, W 1987. The history of the English Bible. London: H Kelly.

Muller, B A 1985. Prediking en gemeente, in Smuts, A J (red), Die Woord aan die werk, 93-102. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

Napier, D 1959. The Omrides of Jezreel (1 Kings 21). VT 9, 366- 378.

- - - 1976. The inheritance and the problem of adjacency: An essay on 1 Kings 21. VT 30, 366-378.

Naude, C P T 1963. Mythus en pseudo-mythus in die Grieks-Romeinse geskiedskrywing. (Mededelings van die Universiteit van Suid-Afrika A 30). Pretoria: UNISA.

Noth, M 1968. Könige. Wurtzburg: Frankische Gesellschaftsdruckerei.

Oeming, M 1986. Naboth, der Jesreeliter. Untersuchungen zu den theologischen Motiven der Überlieferungsgeschichte von 1 Reg. 21. ZAW 98, 363-382.

- Ohlhoff, C H F 1985. Die teks moet spreek, in du Toit, S I (red), Menswees in die kollig, 84-101. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- Ohlhoff, H 1985. Hoofbenaderings in die literatuurstudie, in Cloete, T T, Botha, E, Malan, C (reds), Gids by die literatuurstudie, 32-64. Pretoria: HAUM.
- Onwa, N 1985. The hermeneutical model: The dilemma of the African theologian. ATJ 14, 145-160.
- Otzen, B 1975. s v 77'72. Theological dictionary of the Old Testament. Grand Rapids: William B. Eerdmans.
- Pannenberg, W 1970. Basic questions in theology. London: SPCK.
- Parratt J 1983. African Theology and biblical hermeneutics ATJ 12, 88-94.
- Patte, D 1970. What is Structural Exegesis? Philadelphia: Fortress Press.
- Poggioli, R 1963. Naboth's vineyard or the pastoral view of the social order. Journal of the History of Ideas 24, 3-24.
- Potgieter, F J M 1992. Die werklikheid verander, die waarheid nie. Die Kerkbode 21/02/1992, p8.
- Potgieter, P C 1990. Skrif, dogma & verkondiging. Kaapstad: Lux Verbi.
- Rahlfs, A (ed) 1935. Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX. Stuttgart: Biblia Druck.
- Rhoads, D & Donald, M 1988. Mark as story. An introduction to the narrative of a gospel. Philadelphia: Fortress.
- Rossouw, S H 1938. "Die erwe van ons Vaders". Die Gereformeerde Vaandel /11/1938, p335-339.

- Ryken, L 1984. How to read the Bible as literature... and get more out of it. Grand Rapids: Academic Books.
- Sanders, J T 1987. The Jews in Luke-Acts. London: SCM Press.
- Scheffler, E 1991. Goeie nuus aan die armes: Die Nuwe Testament se gebruik van die oue, in Bosman, H L, Gous, I G P & Spangenberg I J J (reds), in Furper en flenterlap. Rykdom en armoede in die Ou Testament, 102-112. Pretoria: Van Schaik.
- Schmidt, W H 1984. Introduction to the Old Testament. London: SCM Press.
- Sebidi, Lebamang 1986. The Dynamics of the Black struggle and its implications for Black Theology, in Mosala, I J & Tlhagale (eds), The unquestionable right to be free. Essays in Black Theology, 1-35. Johannesburg: Skotaville Publishers.
- Seebass, H 1974. Der Fall Naboth in 1 Reg. 21. VT 24, 474-488.
- Seeseman, H 1973. v s παττασσω. Theological dictionary of the New Testament. Grand Rapids: WMB Eerdmans.
- Segers, R T 1980. Het lezen van literatuur. Baarn: Ambo.
- - - 1981 (red). Lezen en laten lezen. Den Haag. Nijhoff.
- Shenkel, J D 1968. Chronology and recensional development in the Greek text of Kings. Cambridge: Harvard University Press.
- Smit, J H & Lubbe, J J 1990. Ideologie en teologie. VCHO 27, 109-135.
- Snyman, G F 1991a. Biblical Hermeneutics and Reception Theory: The Authority of Biblical Texts and the

Chronicler's Interpretation of the Sacred Story of the Ark. DTh tesis. Pretoria: UNISA.

- - - 1991b. Theology and Reception Criticism: Some Comments on South-Africanising Old Testament Studies. 'n Referaat gelewer by 'n nagraadse Seminaar van die Departement Ou Testament, Unisa 21 Augustus 1991.

Steyn, G 1989a. Die ou Griekse vertaling (Septuagint) Deel 1. 'n Kort oorsig oor die moontlike ontstaansgeskiedenis. Theologia Evangelica 22/2, 9-17.

- - - 1989b. Die ou Griekse vertaling (Septuagint) Deel 2. Theologia Evangelica 22/3, 2-11.
- - - 1990. Die stand van LXX-navorsing in Suid- Afrika (1978-1989) en die belang hiervan vir die Nuwe- Testamentiese wetenskap. Theologia Evangelica 23/2, 7-13.

Steck, O D 1968. Überlieferung und Zeitgeschichte in den Elia-Erzählungen. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag.

Stevens, R J 1988. An orientation to Black Theology as a hermeneutic of suffering. Scriptura 24, 17-26.

Swanepoel, F 1991. Bybelvertalings: Watter een is reg? Pretoria: UNISA.

Tutu, D 1982a. Bishop Tutu: the voice of one crying in the wilderness: a collection of his recent statements in the struggle for justice in South Africa. London: Mowbray.

- - - 1982b. The Divine Intention. Braamfontein: SACC.
- - - 1983. Hope and Suffering: Sermons and Speeches. Johannesburg: Skotaville Publishers.
- - - 1985a. Bishop Tutu Speaks. Cape Town: Cape Wester.

- Tutu, D 1985b. Geen Vrede met Apartheid. Nobelprijsrede 1984 en andere teksten Amsterdam: Jan Mets.
- Ulrich, E 1978. The Qumran Text of Samuel and Josephus. Harvard Semitic Monographs 19. Montana: Scholars Press.
- Van Assche, A 1983. Enkele opmerkinge rondom die begrip literêr. Tydskrif vir Geesteswetenskappe 23/2, 103-112.
- Van den Bergh, H 1981. De verteller als strateeg. Persuasieve procession in het korte verhaal in Segers, R T (red) 1981 103-112.
- Van Huyssteen, W 1986. Teologie as kritiese geloofsverantwoording. Teorievorming in die sistematiese teologie. Pretoria: RGN.
- Van Huyssteen, W & Du Toit, B J 1982. Geloof en Skrifgesag. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- Van Luxemburg, J, Bal, M & Weststei, W 1983. Inleiding in de Literatuurwetenschap. Muiderberg: Coutinho.
- Van Rooyen, E E 1930. (Brief aan die redakteur). Die Kerkbode. 19/2/1930, p451.
- Vansina, J 1965. Oral Tradition. A study in historical methodology. (trsl. Wright, H M) Harmondsworth: Penguin Books.
- Van Wyk, J H 1990. Die Woord is waardevol. 'n Dogmatiese besinning oor die reformatoriese Skrifbeskouing. Potchefstroom: PU vir CHO.
- Varneda, P V I 1986. The historical method of Flavius Josephus in Arbeiten zur Literatur und Geschichte des hellenistischen Judentums vol xix. Leiden: Brill.
- Velthuysen, G C 1988. The authority of the Bible from the

perspective of realism, in Mouton, J, Van Aarde, A G & Vorster W S(eds), Paradigms and progress in theology, 113-126, Pretoria: HSRC.

Vorster, J D 1947. Die rassevraagstuk volgens die Skrifte.
DIE KERKBODE. 15/8, p4-6.

Vorster, J N (red) 1985. Bybelkunde Studiegids 1 vir BSA302-3. Pretoria: UNISA.

Vorster, J N 1991. Die gesag van die Nuwe Testament in Swanepoel, F (red), Skrifgesag en Skrifgebruik, 22-38. Pretoria: UNISA.

Vorster, W S 1984. The historical paradigm. Its possibilities and limitations. Neotestamentica 18, 104-123.

- - - 1985. Meaning and reference in Lategagan, C & Vorster W S in Text and reality. Aspects of reference in Biblical texts, 27-65. Atlanta: Scholars Press.

- - - 1988. Towards a post-critical paradigm: Progress in New Testament scholarship?, in Mouton, J, Van Aarde, A G & Vorster W S (eds), Paradigms and progress in theology, 31-45. Pretoria: HSRC.

Walker, W 1976. A history of the christian church. Edinburgh: T & T Clark.

Welten, P 1973. Naboths Weinberg, 1 Konige 21. EvT 33, 18-32.

Wolff, Anke 1979. JHWH oder Baal, Naboths Weinberg. TK 3, 23-34.

Wurthwein, E 1978. Naboth-novelle und Elia-Wort ZTK 75, 375-397.

BYLAAG

INHOUDSOPGAWE

1. KRITERIUMLYS.....	1-7
2. VERTALINGS	
(1) LXX	8-14
(2) Vulgaat, Wycliffe- en Purveyvertalings..	15-21
(3) Geneva-vertaling	22-28
3. KOMMENTARE EN PREKE	
(1) Die LXX en teks van Josefus	29-35
(2) Die LXX en Handeling 6 en 7	36-42
(3) Purveykommentaar in vergelyking die Vulgaat en die MT	43-49
(4) Die MT en die Genevakommentaar	50-58
(5) Die preek van Rossouw en die MT	59-65
(6) Die preek van De Villiers en die MT ...	66-72
(7) Die preek van Tutu en die MT	73-79
(8) Die artikel van Mosala en die MT	80-86

KRITERIUMLYS

Aan die hand van die Kriteriumlys gaan elke weergawe van die Nabot-vertelling getoets word.

- * Elke vertaling, kommentaar of preek begin met 'n kort inleiding om die leser te oriënteer ten opsigte van die vertaling/kommentaar/preek wat aan die orde kom.
- * Die Kriteriumlys word punt vir punt ten opsigte van die vertaling/kommentaar/preek deurgewerk in vergelyking met die MT/LXX. (Die LXX - waar nodig.)
- * Die volgende simbole word gebruik om ooreenkoms of afwyking van die MT/LXX-verhaal mee aan te dui:
Die simbool 1 word gebruik waar die weergawe van die MT-verhaal met die MT/LXX ooreenstem.
Waar die weergawe nie ooreenstem nie, word dit met 'n minusteken (-) aangedui.

1. DIE ELEMENTE IN DIE MT

1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT-VERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

Agab...
Nabot...
Isebel...
Elia...
God...
Aantal: ...

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

- 1 Nabot besit 'n wingerd...
Nabot is 'n Jisreëliet...
Agab gaan praat met Nabot...
- 2 Agab wil Nabot se wingerd besit...
Agab wil 'n ander wingerd gee...
Agab wil die wingerd van Nabot koop...
- 3 Nabot weier...
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...
- 4 Agab is bedruk...
Agab is kwaad...
Agab gaan huis toe...
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...
Nabot is 'n Jisreëliet...
Agab lê op sy bed...
Agab bedek sy gesig...
Agab weier om te eet...
- 5 Isebel is Agab se vrou...
Isebel kom na Agab...
Isebel vra 'n vraag aan Agab...
Agab is bedruk...
Agab weier om te eet...
- 6 Agab sê vir Isebel...
Agab praat met Nabot...
Nabot is 'n Jisreëliet...
Agab wil die wingerd koop...
Agab wil die wingerd ruil...
- 7 Nabot praat met Agab...
Nabot weier om wingerd af te staan...

- 8 Isebel praat met Agab...
 Agab is koning oor Israel...
 Agab moet gaan eet...
 Agab moet nie bekommerd wees nie...
 Isebel gaan vir Agab die
 wingerd gee...
- 9 Isebel skryf briewe...
 Isebel skryf in Agab se naam...
 Isebel verseel die briewe...
 Isebel stuur die briewe
 aan die leiers en ampsdraers van
 Jisreel...
- 10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:
 Hou 'n vasdag...
 Sit Nabot voor in die vergadering...
 Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot...
 Hulle getuig teen Nabot:
     Nabot vloek God...
     Nabot vloek die koning...

 Leiers vat Nabot na buite...
 Ampsdraers vat Nabot na buite...
     Leiers stienig Nabot...
     Ampsdraers stienig Nabot...
- 11 Die leiers doen wat Isebel beveel het...
 Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het...
 Hulle (leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag...
 Nabot sit voor in die vergadering...
 Twee gewetenlose manne sit voor Nabot...
 Hulle praat.
     Nabot vloek God...
     Nabot vloek die koning...
- 12 Die ampsdraers vat Nabot na buite...
 Die leiers vat Nabot na buite...
 Hulle (ampsdraers en leiers) stienig Nabot.
 Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel.
 Nabot is dood...
- 13 Isebel hoor Nabot is dood...
 Isebel sê vir Agab...
 Agab vat die wingerd...
 Die wingerd het aan Nabot
     behoort...
 Nabot was 'n Jisreëliet...
 Nabot het nie verkoop nie...
 Nabot leef nie...
 Nabot is dood...
- 14 Agab hoor Nabot is dood...
 Agab vat Nabot se wingerd...
 Nabot is 'n Jisreëliet...
- 15 Here praat met Elia...
 Elia is 'n Tisbiet...
 Elia maak klaar...
 Elia gaan Agab ontmoet...
     Agab bly in Samaria...
     Agab regeer oor Israel...
     Agab is in die wingerd...
     Die wingerd behoort aan
         Nabot...
 Agab vat die wingerd...
- 16 Die Here sê vir Elia...
 Elia sê vir Agab...
 Die Here sê vir Agab...
 Agab het Nabot gedood...
 Agab vat die wingerd...
 Elia sê vir Agab...

 Die Here sê vir Agab...
 Die honde het Nabot...
     se bloed gelek...
 Die honde sal Agab...
     se bloed lek...

- 17 Agab hoor Elia...
     Agab sê vir Elia...
     Elia is sy vyand...
- 18 Elia sê vir Agab...
     Agab is sy vyand...
- 19 Die Here sê vir Agab...
     Agab doen nie wat die Here vra nie...
     Here bring 'n ramp oor Agab...
     Die Here gaan Agab vernietig...
     Die Here gaan Agab uitroei...
     Die Here gaan Agab se seuns uitroei...
     Die Here gaan al sy seuns uitroei...
     Agab tart die Here...
     Agab laat Israel sondig...
     Die Here gaan sy seuns uitroei...
     Die Here het die seuns uitgeroei...
     Die seuns het aan Jerobeam behoort...
     Jerobeam is die seun van Nebat.
     Die Here het die seuns uitgeroei...
     Die seuns het behoort aan Baesa...
     Baesa is die seun van Agija...
- 20 Die Here straf Isebel...
     Die honde sal Isebel opvreet by die muur...
- 21 Agab se familie sterf in die stad...
     Die honde sal hulle opvreet...
- 22 Agab se familie sterf in die veld...
     Die roofvoels sal hulle opvreet...
- 23 Niemand doen so verkeerd nie...
     Agab doen verkeerd volgens die Here...
- 24 Isebel is Agab se vrou...
     Isebel laat Agab verkeerd doen...
     Agab tree lelik op, Agab dien
     afgode...
     Amoriete dien afgode...
     Die Here straf die Amoriete...
     Die Amoriete besit goed...
     Die Here vat die goed...
     Die Here gee die goed vir Israel...
- 25 Agab hoor die straf...
     Agab skeur sy klere...
     Agab trek rouklere aan...
     Agab vas...
     Agab slaap met rouklere...
     Agab loop bedruk...
- 26 Die Here praat met Elia...
     Elia is 'n Tisbiet...
     Die Here sê...
     Elia moet sien...
     Agab verneder homself...
     Die Here stel die ramp uit...
     Agab verneder homself voor die Here...
     Die ramp gaan nie Agab tref nie...
     Agab se seun regeer...
     Die ramp tref sy seun...
     Die Here bring die ramp oor sy seun...
     Die Here bring 'n ramp oor sy huis...

- 1.3 WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN VERGELYKING
MET DIE MT-VERHAAL?
- 1.4 WORD DAAR GEBEURE TOT DIE MT-VERHAAL
TOEGEVOEG?
- 1.5 GEBEURE EN TYDVAK

HEDE: Elia konfronteer Agab oor die dood en besitneming van Nabot se wingerd...

VERLEDE: Agab maak aan Nabot 'n aanbod om sy wingerd te koop of te ruil.
Agab en Isebel se gesprek.
Isebel se briewe.
Nabot se steniging...

TOEKOMS: Die oordeel oor Agab
Isebel en Agab se huis
le in die toekoms.

GEBEURE EN RUIMTE
Die verhaal speel af in Jisreël...

2. DIE RELASIES IN DIE NABOT-VERHAAL

2.1 KARAKTERISERING

Agab is die protagonis in die verhaal.
Isebel is die helper...
God is die antagonis in die verhaal...
Elia is sy helper...

2.1.1 Ronde karakters:

Agab is 'n ronde karakter in die verhaal
* Innerlike beleving van karakter
* Ontwikkeling van karakter
* Onvoorspelbaarheid van karakter

Agab: 'n Koning...
iemand met mag...
en geld...

Hy is regverdig:
Hy wil onderhandel...
Wil Nabot ruil vir
'n beter winderd...
of hy wil die wingerd koop...

emosioneel:
bedruk ...
kwaad...
le op bed...
eet nie...

aggressief:
Elia as vyand...

berou:
klere geskeur...
rouklere aantrek...
gevas ...

2.1.2 Plat karakters: Voorspelbaar:

Nabot...
Isebel...
Elia...

Eensydig geteken:
Nabot...
Isebel...
Elia...

Nabot:
'n vername man...
besit 'n wingerd...
gentilicum...
hoof van vergadering...
eensydig geteken:
'n tradisievolle man...

Isebel:
koningin...
plannemaker...
wreed...
stadsvaders doen wat sy vra
Eensydig geteken: magsbewys

Elia:
 'n Profeet...
 kondig oordeel aan...
 kondig vergifnis aan...
 Eensydig geteken:
 Voer net God se opdragte uit

God:
 straf die verkeerde:
 straf Agab...
 en Agab se huis...
 Isebel...
 stel oordeel oor Agab uit...
 maar nie oor Agab se huis nie
 God is voorspelbaar...
 daarom ook 'n plat figuur.

2.2 DIE KARAKTERISERING STEM IN 'N GROOT

MATE OOREEN MET DIE MT-VERHAAL

Kry 'n karakter 'n nuwe rol?

protagonis
 se helper
 antagonist
 se helper
 stop karakters

2.3 IS DAAR NUWE KARAKTERS IN DIE VERHAAL?

2.4 WORD NUWE DRADE TUSSEN ELEMENTE GESPAN?

3. NORME WAT DIE KRITIESE BREEKPUNT BEPAAL:

3.1 DIE GESIGSPUNT VAN DIE VERTELLER

3.2 DIE BASIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:

Nabot besit 'n wingerd. ---
 Agab begeer die wingerd.
 Nabot weier.
 Agab is bedruk omdat Nabot weier.

Moedergebeure

Isebel tree tussenbeide. ---
 Agab vertel dat Nabot weier.
 Isebel berispe Agab.
 Isebel maak 'n plan.
 Isebel se plan word uitgevoer.
 Isebel se plan slaag.

Moordplan

Elia konfronteer Agab oor wingerd --
 en dood van Nabot.
 Oordeel word oor Agab uitgespreek.
 Vyandskap tussen Agab en Elia.

Strafgerig 1

Oordeel oor Agab se huis.
 Isebel gaan gestraf word.
 Agab se huis sal gestraf word.
 Isebel verlei Agab.

Strafgerig 2
 Verskuiwing

Agab se berou
 Agab is vergewe.

Berou/genade

Vergelyk 'n mens die struktuur van dié weergawe met dié in die MT, lyk die resultate as volg:

3.2.1 Minusse:

* Stem die weergawe ten volle met die basiese struktuur van die MT-verhaal ooreen?

* Stem die verhaal feitlik met die basiese verhaalstruktuur van die MT ooreen?
 ('n Aantal gebeure wat saamgegroepeer word = 'n gebeurtenis. In die MT-verhaal is daar die moedergebeurtenis, strafgerig 1, strafgerig 2, berou en genade)

(-1 sekondêre gebeurtenis)
 (-2 sekondêre gebeurtenisse)

(-3 sekondêre gebeurtenisse)
 Die verhaal is feitlik nie herkenbaar nie.
 Die verhaal is nie herkenbaar nie.

3.2.2 Plusse:

- * Word 'n nuwe gebeurtenis tot die MT-verhaal toegevoeg?
     1 gebeurtenis
     2 of meer nuwe gebeurtenisse
 Die MT-verhaal is feitlik nie herkenbaar nie.
 Die MT-verhaal is glad nie herkenbaar nie.

- * Daar het geen verandering van die struktuur plaasgevind nie.
 Daar het verandering plaasgevind.

- * Word by die kronologiese volgorde van die struktuur gehou of nie?

3.3 DIE HERKENBAARHEIDSNORM

Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal?

(In die weergawe van die MT-verhaal)

- 3.3.1 Aan sy uiterlike vorm:
     Ten volle herkenbaar
     Gedeeltelik herkenbaar
     Feitlik nie herkenbaar nie
     Glad nie herkenbaar nie

3.3.2 In sy relasies.

- 3.3.2.1 Karakterisering
     Ten volle herkenbaar
     Gedeeltelik herkenbaar
     Feitlik nie herkenbaar nie
     Glad nie herkenbaar nie

- 3.3.2.2 Relasies ten opsigte van elemente
     Ten volle herkenbaar
     Gedeeltelik herkenbaar
     Feitlik nie herkenbaar nie
     Glad nie herkenbaar nie

4 DIE PLOT VAN DIE NABOT-VERTELLING

- 4.1 DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING
     Die verhaal speel af in Jisreël
     waar Nabot ('n vername burgerlike)
     'n wingerd besit...
     wat aan koning Agab se grond grens

- 4.2 DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS
     verskeie konflikte bestaan in die verhaal.

- i) Konflik in Agab self:
     kwaad...
     toornig...
     le op sy bed...
     eet nie...

- ii) Konflik tussen mense:
     Agab en Nabot oor die wingerd
     Agab en Isebel oor sy swak koninklike optrede
     Agab en Elia

- iii) Konflik tussen Nabot en die leiers.
- iv) Konflik tussen Nabot en amptenare

- v) Konflik tussen die ondermaanse en die bomaanse wêreld.
     Agab en God (Agab doen wat verkeerd is in die oë van die Here)

4.3 DIE EINDE VAN DIE VERHAAL

- * Die verhaal bereik sy klimaks wanneer Agab tot ander insigte kom en hom voor God verneder.

- 4.3.1 Die denouement in die verhaal:
     God gaan Agab nie meer straf nie

maar wel sy huis straf.
DIE KLEM LE OP DIE AGAB WAT GESTRAF
GAAN WORD EN NIE SOSEER SY HUIS NIE.

4. 4. DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL

IRONIESE OORGANG:

Agab keer met die hulp van die Here
na die geordende wêreld terug

5. KONKLUSIE:

5. 1 IS DIE WEERGAWE 'N HERKENBARE
INTERPRETASIE VAN DIE MT-VERHAAL?

5. 1. 1 Stem die volgende elemente ooreen?
karakters
gebeure

5. 1. 2 Stem die volgende relasies ooreen:

- 1) karakterisering
  - protagonis
  - helper
  - antagonis
  - helper
- ii) struktuur
- iii) plot
- iv) plotlyn
- v) denouement van die weergawe

5. 2 IS DIE WEERGAWE 'N NUWE VERHAAL?

- i) Het daar 'n rolverskuiwing plaasgevind
ten opsigte van die:
  - protagonis
  - helper
  - antagonis
  - helper
- ii) Is daar nuwe karakters toegevoeg
tot die MT-verhaal?
- iii) Is daar karakters weggelaat in
vergelyking tot die MT-verhaal?
- iv) Is daar nuwe gebeure tot die MT-
verhaal toegevoeg?
- v) Is daar gebeure weggelaat in
vergelyking tot die MT-verhaal?
- iv) Dit lei tot 'n nuwe:
  - * struktuur
  - * plot
  - * plotlyn
  - * denouement van die verhaal

'n ONTLEDING VAN DIE NABOT-VERHAAL IN DIE LXX VOLGENS
ELEMENTE EN RELASIES

Aan die hand van die MT kan ons die Nabot-verhaal ontleed
in terme van elemente en relasies.

1. DIE ELEMENTE IN DIE MT IN VERGELYKING MET DIE LXX

1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT-VERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

Agab...	LXX
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	1
God...	1
Aantal:...	5

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

	LXX
1 Nabot besit 'n wingerd...	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	1
Agab gaan praat met Nabot...	1
2 Agab wil Nabot se wingerd besit...	1
Agab wil 'n ander wingerd gee...	1
Agab wil die wingerd van Nabot koop...	1
3 Nabot weier...	1
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	1
4 Agab is bedruk...	-
Agab is kwaad...	-
Agab gaan huis toe...	-
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab lê op sy bed...	1
Agab bedek sy gesig...	1
Agab weier om te eet...	1
5 Isebel is Agab se vrou...	1
Isebel kom na Agab...	1
Isebel vra 'n vraag aan Agab...	1
Agab is bedruk...	1
Agab weier om te eet...	1
6 Agab sê vir Isebel...	1
Agab praat met Nabot...	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	1
Agab wil die wingerd koop...	1
Agab wil die wingerd ruil...	1
7 Nabot praat met Agab...	1
Nabot weier om wingerd af te staan...	1
8 Isebel praat met Agab...	1
Agab is koning oor Israel...	1
Agab moet gaan eet...	1
Agab moet nie bekommerd wees nie...	1
Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	1
9 Isebel skryf briewe...	1
Isebel skryf in Agab se naam...	1
Isebel verseël die briewe...	1
Isebel stuur die briewe aan die leiers en ampsdraers van Jisreël.....	1
10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:	
Hou 'n vasdag...	1
Sit Nabot voor in die vergadering...	1
Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot...	1
Hulle getuig teen Nabot:	
Nabot vloek God...	1
Nabot vloek die koning...	1

	Leiers vat Nabot na buite...	1
	Ampsdraers vat Nabot na buite...	1
	Leiers stenig Nabot...	1
	Ampsdraers stenig Nabot...	1
11	Die leiers doen wat Isebel beveel het...	1
	Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het...	1
	Hulle (leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag...	1
	Nabot sit voor in die vergadering...	1
	Twee gewetenlose manne sit voor Nabot...	1
	Hulle praat.	
	Nabot vloek God...	1
	Nabot vloek die koning...	1
12	Die ampsdraers vat Nabot na buite...	1
	Die leiers vat Nabot na buite...	1
	Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot...	1
	Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel...	1
	Nabot is dood...	1
13	Isebel hoor Nabot is dood...	
	Isebel sê vir Agab...	1
	Agab vat die wingerd...	1
	Die wingerd het aan Nabot behoort...	1
	Nabot was 'n Jisreëliet...	1
	Nabot het nie verkoop nie...	1
	Nabot leef nie...	1
	Nabot is dood...	1
14	Agab hoor Nabot is dood...	1
	Agab vat Nabot se wingerd...	1
*	Nabot is 'n Jisreëliet...	1
15	Here praat met Elia...	1
	Elia is 'n Tisbiet...	1
	Elia maak klaar...	1
	Elia gaan Agab ontmoet...	1
	Agab bly in Samaria...	1
	Agab regeer oor Israel...	1
	Agab is in die wingerd...	1
	Die wingerd behoort aan Nabot...	1
	Agab vat die wingerd...	1
16	Die Here sê vir Elia...	-
	Elia sê vir Agab...	-
	Die Here sê vir Agab...	-
	Agab het Nabot gedood...	1
	Agab vat die wingerd...	1
	Elia sê vir Agab...	-
	Die Here sê vir Agab...	1
	Die honde het Nabot...	1
	se bloed gelek...	1
*	Die honde sal Agab...	1
	se bloed lek...	1
17	Agab hoor Elia...	1
	Agab sê vir Elia...	1
	Elia is sy vyand...	1
18	Elia sê vir Agab...	1
	Agab is sy vyand...	1
19	Die Here sê vir Agab...	1
	Agab doen nie wat die Here vra nie...	1
	Here bring 'n ramp oor Agab...	1
	Die Here gaan Agab vernietig...	1
	Die Here gaan Agab uitroei...	1
	Die Here gaan Agab se seuns uitroei...	1
	Die Here gaan al sy seuns uitroei...	1
	Agab tart die Here...	1
	Agab laat Israel sondig...	1
	Die Here gaan sy seuns uitroei...	1
	Die Here het die seuns uitgeroei...	1

Die seuns het aan Jerobeam behoort...	1
Jerobeam is die seun van Nebat...	1
Die Here het die seuns uitgeroel.	1
Die seuns het behoort aan Baesa...	1
Baesa is die seun van Agija...	1
20 Die Here straf Isebel...	1
Die honde sal Isebel opvreet by die muur...	1
21 Agab se familie sterf in die stad...	1
Die honde sal hulle opvreet...	1
22 Agab se familie sterf in die veld...	1
Die roofvoëls sal hulle opvreet...	1
23 Niemand doen so verkeerd nie...	1
Agab doen verkeerd volgens die Here...	1
24 Isebel is Agab se vrou...	1
Isebel laat Agab verkeerd doen...	1
Agab tree lelik op, Agab dien afgode...	1
Amoriete dien afgode...	1
Die Here straf die Amoriete...	1
Die Amoriete besit goed...	1
Die Here vat die goed...	1
Die Here gee die goed vir Israel...	1
25 Agab hoor die straf...	1
Agab skeur sy Klere...	1
* Agab trek rouklere aan...	1
Agab vas...	1
Agab slaap met rouklere...	1
Agab loop bedruk...	1
26 Die Here praat met Elia...	1
Elia is 'n Tisbiet...	-
Die Here sê...	1
Elia moet sien...	1
Agab verneder homself...	1
Die Here stel die ramp uit...	1
Agab verneder homself voor die Here	-
Die ramp gaan nie Agab tref nie...	1
Agab se seun regeer...	1
Die ramp tref sy seun...	1
Die Here bring die ramp oor sy seun...	-
Die Here bring 'n ramp oor sy huis...	-

1.3 WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN VERGELYKING
MET DIE MT?

Nee

Al 26 gebeure kom in die LXX voor.

1.4 IS DAAR GEBEURE WAT IN DIE LXX VOORKOM
WAT NIE IN DIE MT VOORKOM NIE?

Ja

1.5 GEBEURE EN TYDVAK

LXX

HEDE: Elia konfronteer Agab oor die dood en besitneming van Nabot se wingerd...

1

VERLEDE: Agab maak aan Nabot 'n aanbod om sy wingerd te koop of te ruil.
 Agab en Isebel se gesprek.
 Isebel se briewe.
 Nabot se steniging...

1

TOEKOMS: Die oordeel oor Agab
 Isebel en Agab se huis
 lê in die toekomst.

1

GEBEURE EN RUIMTE

Die verhaal speel af in Jisreël...

-

2. DIE RELASIES IN DIE NABOT-VERHAAL

2.1 KARAKTERISERING

Agab is die protagonis in die verhaal...	1
Isebel is die helper...	1
God is die antagonis in die verhaal...	1
Elia is sy helper...	1

2.1.1 Ronde karakters:

Agab is in die verhaal 'n ronde karakter.	1
* Innerlike beleving van karakter	1
* Ontwikkeling van karakter	1
* Onvoorspelbaarheid van karakter	1
Agab: 'n Koning...	1
iemand met mag...	1
en geld...	1
Hy is regverdig:	1
Hy wil onderhandel...	1
Wil Nabot ruil vir 'n beter wingerd...	1
of hy wil die wingerd koop...	1
emosioneel:	-
bedruk ...	-
kwaad...	1
leë op bed...	1
eet nie...	1
aggressief:	1
Elia as vyand...	1
berou:	1
klere geskeur...	1
rouklere aantrek...	1
gevas ...	1
hoofkarakter...	1

2.1.2 Plat karakters:

voorspelbaar:	1
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	1
Eensydig geteken:	1
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	1
Nabot:	1
'n vername man...	1
besit 'n wingerd...	1
gentilicum ...	1
hoof van vergadering...	1
eensydig geteken:	1
'n tradisievolle man...	1
Isebel:	1
koningin...	1
plannemaker...	1
wreed...	1
stadsvaders doen wat sy vra	1
Eensydig geteken: magsbewys	1
Elia:	1
'n Profeet...	1
kondig oordeel aan...	1
kondig vergifnis aan...	1
Eensydig geteken:	1
Voer net God se opdragte uit	1
God:	1
straf die verkeerde:	1
straf Agab...	1
en Agab se huis...	1
Isebel...	1
stel oordeel oor Agab uit...	1
maar nie oor Agab se huis nie	-
God is voorspelbaar ...	1
daarom ook 'n plat figuur.	1

2.2 DIE KARAKTERTEKENING STEK OOREEN MET DIE KARAKTERTEKENING IN DIE MT

1

Kry 'n karakter 'n nuwe rol?
 protagonis
 se helper
 antagonis
 se helper

-
-
-
-
1

2.3 IS DAAR NUWE KARAKTERS IN DIE VERHAAL?

2.4 WORD DAAR NUWE DRADE TUSSEN ELEMENTE GESPAN?
 vergelyk bespreking onder die gesigshoek
 van die skrywer.

3. NORME WAT DIE KRITIESE BREEKPUNT BEPAAL

3.1 DIE GESIGSPUNT VAN DIE VERTELLER

3.2 DIE TWEDE KRITIESE NORM WAT DIE BREEKPUNT IN 'N VERHAAL BEPAAL IS: VOLG DIE LXX DIE STRUKTUUR VAN DIE MT?

Die basiese struktuur van die MT-verhaal lyk as volg:
 Nabot besit 'n wingerd. -----
 Agab begeer die wingerd.
 Nabot weier.
 Agab is bedruk omdat Nabot weier.

Moedergebeure

Isebel tree tussenbeide. -----
 Agab vertel dat Nabot weier.
 Isebel berispe Agab.
 Isebel maak 'n plan.
 Isebel se plan word uitgevoer.
 Isebel se plan slaag.

Moordplan

Elia konfronteer Agab oor wingerd ---
 en dood van Nabot.
 Oordeel word oor Agab uitgespreek.
 Vyandskap tussen Agab en Elia.

Strafgerig 1

Oordeel oor Agab se huis.
 Isebel gaan gestraf word.
 Agab se huis sal gestraf word.
 Isebel verlei Agab.

Strafgerig 2

Agab se berou-----
 Agab is vergewe.

Berou/genade

Vergelyk 'n mens die struktuur van die verhaal met dié in die
 MT, lyk die resultaat as volg:

3.2.1 Minusse

* Stem die weergawe ten volle met die
 basiese struktuur van die MT-verhaal ooreen?

1

* Stem die verhaal feitlik met die basiese
 verhaalstruktuur van die MT ooreen?

{-1 sekondêre gebeurtenis)
 {-2 sekondêre gebeurtenisse)
 {-3 sekondêre gebeurtenisse)

-
-
-
-

Die verhaal is feitlik nie herkenbaar nie.
 Die verhaal is nie herkenbaar nie.

3.2.2 Plusse

* Word 'n nuwe gebeurtenis tot die MT-verhaal
 toegevoeg?

1 gebeurtenis
 2 of meer nuwe gebeurtenisse

-
-
-

* Daar het geen verandering van die struktuur
 plaasgevind nie.

1

- Daar het verandering plaasgevind.
Word by die kronologiese volgorde
van die struktuur gehou of nie? 1
- 3.3 **DIE DERDE NORM IS DIE HERKENBAARHEIDSNORM**
Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal?
(In die weergawe van die MT-verhaal)
- 3.3.1 **Aan sy uiterlike vorm:**
Ten volle herkenbaar 1
Nabot-vertellingkenbaar -
Feitlik nie herkenbaar nie -
Glad nie herkenbaar nie -
- 3.3.2 **In sy relasies.**
3.3.2.1 **Karakterisering (protagonis ensomeer)**
Relasies tov die karakters onderling -
Relasies ten opsigte van elemente onderling -
- 3.3.2.2 **Is die verhaal ten volle herkenbaar?**
(In die lig van sy relasies)
Is daar 'n mate van herkenning moontlik? 1
Die verhaal is glad nie herkenbaar nie. -
Is dit 'n nuwe verhaal
(breek die rekkie?)
4. **DIE PLOT VAN DIE MT IN VERGELYKING MET DIE LXX**
- 4.1 **DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING**
Die verhaal speel af in Jisreel -
waar Nabot ('n vername burgerlike) 1
'n wingerd besit 1
wat aan Koning Agab se grond grens 1
- 4.2 **DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS**
Verskeie konflikte bestaan in die verhaal.
Konflik in Agab self:
kwaad.... -
toornig.... -
le op sy bed 1
eet nie... 1
Konflik tussen mense:
Agab en Nabot oor die wingerd 1
Agab en Isebel oor sy swak koninklike optrede 1
Agab en Elia 1
Konflik tussen Nabot en die leiers. 1
Konflik tussen Nabot en amptenare 1
Konflik tussen die ondermaanse en die bomaanse wêreld. 1
Agab en God (verkeerd gedoen)
- 4.3 **DIE EINDE VAN DIE VERHAAL**
Die verhaal bereik sy klimaks wanneer Agab tot ander insigte kom en hom voor God verneder 1
1
- 4.3.1 **Die denouement in die verhaal:**
God gaan Agab nie meer straf nie 1
maar wel sy huis straf -
- 4.4 **DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL**
IRONIESE OORGANG:
Agab keer met die hulp van die Here na die geordende wêreld terug. 1
Is die basiese plot dieselfde? 1
- 5 **KONKLUSIE:**
- 5.1 **IS DIE WEERGAWE 'N HERKENBARE INTERPRETASIE VAN DIE MT-VERHAAL?**
- 5.1.1 **Stem die volgende elemente ooreen:**
aantal karakters 1
aantal gebeure uit 26 -
(intensivering van bestaande gebeure)
tydvak van die aanbieding van die weergawe 1
- 5.1.2 **Stem die volgende relasies ooreen:**

1)	Karakterisering	1
	protagonis	1
	helper	1
	antagonis	1
	helper	1
ii)	gebeure	-
iii)	struktuur	-
iv)	plot	1
v)	plotlyn	1
vi)	denouement van die weergawe	1
5.2	<u>IS DIE WEERGAWA 'N NUWE VERHAAL?</u>	-
i)	Het daar 'n rolverskuiwing plaasgevind	-
	ten opsigte van die:	-
	protagonis	-
	helper	-
	antagonis	-
	helper	-
ii)	Is daar nuwe karakters tot die MT-	-
	verhaal toegevoeg?	-
iii)	Is daar karakters in vergelyking met die	-
	MT-verhaal weggelaat?	-
iv)	Is daar nuwe gebeure tot die	-
	MT-verhaal toegevoeg?	-
v)	Is daar gebeure in vergelyking	-
	met die MT-verhaal weggelaat?	-
iv)	Dit lei tot 'n nuwe:	-
	* Struktuur	-
	* Plot	-
	* Plotlyn	-
	* Denouement van die verhaal	-

DIE VULGAAT, DIE WYCLIFE- EN PURVEY-VERTALINGS IN
VERGELYKING ONDERLING, ASOOK MET DIE MT.

1. DIE ELEMENTE IN DIE MT

1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT-VERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

	V	W	P
Agab...	1	1	1
Nabot...	1	1	1
Isebel...	1	1	1
Elia...	1	1	1
God...	1	1	1
Aantal:...	5	5	5

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

	V	W	P
1 Nabot besit 'n wingerd...	1	1	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	1	1	1
Agab gaan praat met Nabot...	1	1	1
2 Agab wil Nabot se wingerd besit...	1	1	1
Agab wil 'n ander wingerd gee...	1	1	1
Agab wil die wingerd van Nabot koop...	1	1	1
3 Nabot weier...	1	1	1
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	1	1	1
4 Agab is bedruk...	1	1	1
Agab is kwaad...	1	1	1
Agab gaan huis toe...	1	1	1
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	1	1	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	1	1	1
Agab lê op sy bed...	1	1	1
Agab draal sy gesig weg...	1	1	1
Agab weier om te eet...	1	1	1
5 Isebel is Agab se vrou...	1	1	1
Isebel kom na Agab...	1	1	1
Isebel vra 'n vraag aan Agab...	1	1	1
Agab is bedruk...	1	1	1
Agab weier om te eet...	1	1	1
6 Agab se vir Isebel...	1	1	1
Agab praat met Nabot...	1	1	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	1	1	1
Agab wil die wingerd koop...	1	1	1
Agab wil die wingerd ruil...	1	1	1
7 Nabot praat met Agab...	1	1	1
Nabot weier om wingerd af te staan...	1	1	1
8 Isebel praat met Agab...	1	1	1
Agab is Koning oor Israel...	1	1	1
Agab moet gaan eet...	1	1	1
Agab moet nie bekommerd wees nie...	1	1	1
Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	1	1	1
9 Isebel skryf briewe...	1	1	1
Isebel skryf in Agab se naam...	1	1	1
Isebel verseel die briewe...	1	1	1
Isebel stuur die briewe aan die leiers en ampsdraers van Jisreël...	1	1	1
10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:			
Hou 'n vasdag...	1	1	1
Sit Nabot voor in die vergadering...	1	1	1
Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot...	-	-	-
Hulle getuig teen Nabot:			
Nabot vloek God...	1	1	1
Nabot vloek die koning...	1	1	1
Leiers vat Nabot na buite...	1	1	1
Ampsdraers vat Nabot na buite...	1	1	1
Leiers stenig Nabot...	1	1	1
Ampsdraers stenig Nabot...	1	1	1

11	Die leiers doen wat Isebel beveel het...	1	1	1
	Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het...	1	1	1
	Hulle (leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag...	1	1	1
	Nabot sit voor in die vergadering...	1	1	1
	Twee gew tenlose manne sit voor Nabot...	-	-	-
	Hulle praat.			
	Nabot vloek God...	1	1	1
	Nabot vloek die koning...	1	1	1
12	Die ampsdraers vat Nabot na buite...	1	1	1
	Die leiers vat Nabot na buite...	1	1	1
	Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot...	1	1	1
	Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel...	1	1	1
	Nabot is dood...	1	1	1
13	Isebel hoor Nabot is dood...			
	Isebel sê vir Agab...	1	1	1
	Agab vat die wingerd...	1	1	1
	Die wingerd het aan Nabot behoort...	1	1	1
	Nabot was 'n Jisreëliet...	1	1	1
	Nabot wou nie verkoop nie...	1	1	1
	Nabot leef nie...	1	1	1
	Nabot is dood...	1	1	1
14	Agab hoor Nabot is dood...	1	1	1
	Agab vat Nabot se wingerd...	1	1	1
	Nabot is 'n Jisreëliet...	1	1	1
15	Here praat met Elia...	1	1	1
	Elia is 'n Tisbiet...	1	1	1
	Elia maak klaar...	1	1	1
	Elia gaan Agab ontmoet...	1	1	1
	Agab bly in Samaria...	1	1	1
	Agab regeer oor Israel...	1	1	1
	Agab is in die wingerd...	1	1	1
	Die wingerd behoort aan Nabot...	1	1	1
	Agab vat die wingerd...	1	1	1
16	Die Here sê vir Elia...	1	1	1
	Elia sê vir Agab...	1	1	1
	Die Here sê vir Agab...	1	1	1
	Agab het Nabot gedood...	1	1	1
	Agab vat die wingerd...	1	1	1
	Elia sê vir Agab...	1	1	1
	Die Here sê vir Agab...	1	1	1
	Die honde het Nabot...	1	1	1
	se bloed gelek...	1	1	1
	Die honde sal Agab...	1	1	1
	se bloed lek...	1	1	1
17	Agab hoor Elia...	1	1	1
	Agab sê vir Elia...	1	1	1
	Elia is sy vyand...	1	1	1
18	Elia sê vir Agab...	1	1	1
	Agab is sy vyand...	1	1	1
19	Die Here sê vir Agab...	1	1	1
	Agab doen nie wat die Here vra nie...	1	1	1
	Here bring 'n ramp oor Agab...	1	1	1
	Die Here gaan Agab vernietig...	1	1	1
	Die Here gaan Agab uitroei...	1	1	1
	Die Here gaan Agab se seuns uitroei...	1	1	1
	Die Here gaan al sy seuns uitroei...	1	1	1
	Agab tart die Here...	1	1	1
	Agab laat Israel sondig...	1	1	1
	Die Here gaan sy seuns uitroei...	1	1	1
	Die Here het die seuns uitgeroei...	1	1	1
	Die seuns het aan Jerobeam behoort...	1	1	1
	Jerobeam is die seun van Nebat...	1	1	1
	Die Here het die seuns uitgeroei...	1	1	1
	Die seuns het behoort aan Baesa...	1	1	1

	Baesa is die seun van Agija...	1	1	1
20	Die Here straf Isebel...	1	1	1
	Die honde sal Isebel opvreet by die muur...	1	1	1
21	Agab se familie sterf in die stad...	-	-	-
	Die honde sal hulle opvreet...	-	-	-
22	Agab se familie sterf in die veld...	-	-	-
	Die roofvoëls sal hulle opvreet...	-	-	-
23	Niemand doen so verkeerd nie...	1	1	1
	Agab doen verkeerd volgens die Here...	1	1	1
24	Isebel is Agab se vrou...	1	1	1
	Isebel laat Agab verkeerd doen...	1	1	1
	Agab tree lelik op, Agab dien afgode...	1	1	1
	Amoriete dien afgode...	1	1	1
	Die Here straf die Amoriete...	1	1	1
	Die Amoriete besit goed...	1	1	1
	Die Here vat die goed...	1	1	1
	Die Here gee die goed vir Israel...	1	1	1
25	Agab hoor die straf...	1	1	1
	Agab skeur sy klere...	1	1	1
	Agab trek rouklere aan...	1	1	1
	Agab vas...	1	1	1
	Agab slaap met rouklere...	1	1	1
	Agab loop bedruk...	1	1	1
26	Die Here praat met Elia...	1	1	1
	Elia is 'n Tisbiet...	1	1	1
	Die Here sê...	1	1	1
	Elia moet sien...	1	1	1
	Agab verneder homself...	1	1	1
	Die Here stel die ramp uit...	1	1	1
	Agab verneder homself voor die Here...	1	1	1
	Die ramp gaan nie Agab tref nie...	1	1	1
	Agab se seun regeer...	1	1	1
	Die ramp tref sy seun...	1	1	1
	Die Here bring die ramp oor sy seun...	1	1	1
	Die Here bring 'n ramp oor sy huis...	1	1	1
1.3	<u>WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN</u> <u>VERGELYKING MET DIE MT?</u>	-	-	-
1.4	<u>WORD DAAR GEBEURE TOT DIE MT-VERHAAL</u> <u>TOEGEVOEG?</u>	1	1	1
1.5	<u>GEBEURE EN TYDVAK</u>			
HEDE:	Elia konfronteer Agab oor die dood en besitneming van Nabot se wingerd...	1	1	1
VERLEDE:	Agab maak aan Nabot 'n aanbod om sy wingerd te koop of te ruil. Agab en Isebel se gesprek. Isebel se briewe. Nabot se steniging...	1	1	1
TOEKOMS:	Die oordeel oor Agab Isebel en Agab se huis lê in die toekoms.	1	1	1
	<u>GEBEURE EN RUIMTE</u> Die verhaal speel af in Jisreël...	1	1	1
2	<u>DIE RELASIES IN DIE NABOT-VERHAAL</u>			
2.1	<u>KARAKTERISERING</u>			
	Agab is die protagonis in die verhaal.	1	1	1
	Isebel is die helper...	1	1	1
	God is die antagonis in die verhaal...	1	1	1
	Elia is sy helper...	1	1	1
2.1.1	<u>Ronde karakters:</u>			

Agab is 'n ronde karakter in die verhaal			
* Innerlike belewing van karakter	1	1	1
* Ontwikkeling van karakter	1	1	1
* Onvoorspelbaarheid van karakter	1	1	1
Agab: 'n Koning...			
iemand met mag...	1	1	1
en geld...	1	1	1
Hy is regverdig:			
Hy wil onderhandel...	1	1	1
Wil Nabot ruil vir			
'n beter wingerd...	1	1	1
of hy wil die wingerd koop...	1	1	1
emosioneel:			
bedruk...	1	1	1
kwaad...	1	1	1
le op bed...	1	1	1
eet nie...	1	1	1
aggressief: Elia as vyand...	1	1	1
berou: klere geskeur...	1	1	1
rouklere aantrek...	1	1	1
gevas...	1	1	1
hoofkarakter.....	1	1	1
2.1.2 <u>Plat karakters:</u>			
<u>voorspelbaar:</u>			
Nabot...	1	1	1
Isebel	1	1	1
Elia...	1	1	1
Eensydig geteken:			
Nabot...	1	1	1
Isebel...	1	1	1
Elia...	1	1	1
Nabot:			
'n vername man...	1	1	1
besit 'n wingerd...	1	1	1
gentillicum...	1	1	1
hoof van vergadering...	1	1	1
eensydig geteken:			
'n tradisievolle man...	1	1	1
Isebel:			
koningin...	1	1	1
plannemaker...	1	1	1
wreed...	1	1	1
stadsvaders doen wat sy vra	1	1	1
Eensydig geteken: magsbewys	1	1	1
Elia:			
'n Profeet...	1	1	1
kondig oordeel aan...	1	1	1
kondig vergifnis aan...	1	1	1
Eensydig geteken:			
Voer net God se opdragte uit	1	1	1
God:			
straf die verkeerde:			
straf Agab...	1	1	1
en Agab se huis...	1	1	1
Isebel...	1	1	1
stel oordeel oor Agab uit...	1	1	1
maar nie oor Agab se huis nie	1	1	1
God is voorspelbaar...			
daarom ook 'n plat figuur.	1	1	1
2.2 <u>Die karakterskildering stem in 'n groot</u>			
<u>mate ooreen met die MT-verhaal.</u>	1	1	1
Kry 'n karakter 'n nuwe rol?			
protagonis	-	-	-
se helper	-	-	-
antagonis	-	-	-
se helper	-	-	-
2.3 <u>Is daar nuwe karakter/s in die verhaal?</u>	1	1	1
Die Duiwel is 'n nuwe karakter in die verhaal			

2.4 Word nuwe drade tussen elemente gespan? 1 1 1

3 NORME WAT DIE KRITIESE BREEKpunt BEPAAL:

3.1 DIE GESIGSPUNT VAN DIE VERTELLER

3.2 DIE BASIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:

Nabot besit 'n wingerd.	Moedergebeure
Agab begeer die wingerd.	
Nabot weier.	
Agab is bedruk omdat Nabot weier.	

Isebel tree tussenbeide.	Moordplan
Agab vertel dat Nabot weier.	
Isebel berispe Agab.	
Isebel maak 'n plan.	
Isebel se plan uitgevoer.	

Elia konfronteer Agab oor wingerd --	Strafgerig 1
en dood van Nabot.	
Oordeel word oor Agab uitgespreek.	

Vyandskap tussen Agab en Elia.

Oordeel oor Agab se huis.	Strafgerig 2 Verskuiwing
Isebel gaan gestraf word.	
Agab se huis sal gestraf word.	
Isebel verlei Agab.	

Agab se berou	Berou/genade
Agab is vergewe.	

Vergelyk 'n mens die struktuur van dié verhale met dié van die MT, lyk die resultaat as volg:

3.2.1 <u>Minusse</u>	V	W	P
* Stem die verhaal ten volle met die basiese struktuur ooreen?	1	1	1

* Stem die verhaal feitlik met die basiese verhaalstruktuur van die MT ooreen?	-	-	-

{-1 sekondêre gebeurtenis)
{-2 sekondêre gebeurtenisse)
{-3 sekondêre gebeurtenisse)

Die verhaal is feitlik nie herkenbaar nie.

Die verhaal is nie herkenbaar nie.

In die MT is die tweede strafgerig op die huis van Agab van toepassing, terwyl die tweede strafgerig nou uitsluitlik op Agab van toepassing is.

3.2.2 Plusse

Word 'n nuwe gebeurtenis tot die verhaal toegevoeg?

1 gebeurtenis	-	-	-
2 of meer nuwe gebeurtenisse	-	-	-

Daar het geen verandering van die struktuur plaasgevind nie	1	1	1

Daar het verandering plaasgevind	-	-	-

Die verhaal is nog herkenbaar	1	1	1

Die verhaal is nie herkenbaar nie	-	-	-

Word by die kronologiese volgorde	1	1	1

van die struktuur gehou of nie?	-	-	-

3.3 <u>DIE HERKENBAARHEIDSNORM</u>	V	W	P

Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal?	1	1	1

(In die weergawe van die MT-verhaal)

3.3.1 <u>Aan sy uiterlike vorm:</u>	-	-	-

Ten volle herkenbaar	1	1	1

Gedeeltelik herkenbaar

	Feitlik nie herkenbaar nie	-	-	-
	Glad nie herkenbaar nie	-	-	-
3.3.2	<u>In sy relasies:</u>			
3.3.2.1	<u>Karakterisering</u>			
	Ten volle herkenbaar	-	-	-
	Gedeeltelik herkenbaar	1	1	1
	Feitlik nie herkenbaar nie	-	-	-
	Glad nie herkenbaar nie	-	-	-
3.3.2.2	<u>Relasies ten opsigte van elemente</u>			
	Ten volle herkenbaar	-	-	-
	Gedeeltelik herkenbaar	1	1	1
	Feitlik nie herkenbaar nie	-	-	-
	Glad nie herkenbaar nie	-	-	-
	Watter tekste help om die nuwe verhaal te skep?			
	Die konsep van die duiwel en die geskiedenisagtergrond			
	waarteen die vertaling ontstaan het.			
4	<u>DIE PLOT VAN DIE NABOT-VERTELLING IN DIE MT</u>	V	W	P
4.1	<u>DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING</u>			
	Die verhaal speel af in Jisreel	1	1	1
	waar Nabot ('n vername burgerlike)	1	1	1
	'n wingerd besit	1	1	1
	wat aan koning Agab se grond grens	1	1	1
4.2	<u>DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS</u>			
	Verskeie konflikte bestaan in die verhaal.			
	* Konflik in Agab self:			
	kwaad....	1	1	1
	toornig....	1	1	1
	le op sy bed	1	1	1
	eet nie....	1	1	1
	Konflik tussen mense:			
	Agab en Nabot oor die wingerd	1	1	1
	Agab en Isebel oor sy swak			
	koninklike optrede	1	1	1
	Agab en Elia	1	1	1
	* Konflik tussen Nabot en die leiers.	1	1	1
	* Konflik tussen Nabot en amptenare	1	1	1
	* Konflik tussen die ondermaanse en			
	die bomaanse wêreld.	1	1	1
	Agab en God (verkeerd gedoen).			
	'n Nuwe dimensie het in die vertalings ingekom. Die			
	duiwel staan teenoor God, sodat die stryd 'n bomaanse			
	stryd word.			
4.3	<u>DIE EINDE VAN DIE VERHAAL</u>			
	Die verhaal bereik sy klimaks wanneer Agab tot ander insigte kom	-	-	-
	en hom voor God verneder.	-	-	-
	Agab is 'n gierige koning (wat onder die mag van die			
	Duiwel staan, soos wat die deugniete kinders van die			
	Duiwel is) en het om die rede Nabot vermoor. God sal hom			
	straf waar hy hom ookal bevind (vers 24).			
4.3.1	<u>Die denouement in die verhaal:</u>			
	God gaan Agab nie meer straf nie	-	-	-
	maar wel sy huis straf.	-	-	-
	God keer gierigheid ten sterkste af,			
	want gierigheid lei tot verkeerde daade.			
4.4	<u>DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL</u>			
	<u>IRONIESE OORGANG:</u>			
	Agab keer met die hulp van die Here	-	-	-
	na die geordende wêreld terug.	-	-	-
	Is die basiese plot dieselfde?	-	-	-
5.	<u>KONKLUSIE:</u>			
5.1	<u>IS DIE WEERGAWE 'N HERKENBARE INTERPRETASIE VAN DIE MT-</u>			

VERHAAL?			
5.1.1	<u>Stem die volgende elemente ooreen:</u>		
	aantal karakters	1	1
	aantal gebeure uit 26	1	1
	tydvak van die aanbieding van die weergawe	1	1
5.1.2	<u>Stem die volgende relasies ooreen:</u>		
1)	<u>Karakterisering</u>		
	protagonis	1	1
	helper	1	1
	antagonis	1	1
	helper	1	1
ii)	gebeure	-	-
iii)	struktuur	1	1
iv)	plot	-	-
v)	plotlyn	1	1
vi)	die denouement in die verhaal	-	-
5.2	<u>Is die weergawe 'n nuwe verhaal?</u>		
i)	Het daar 'n rolverskuiwing plaasgevind ten opsigte van die:		
	protagonis	-	-
	helper	-	-
	antagonis	-	-
	helper	-	-
ii)	Is daar nuwe karakters toegevoeg tot die MT-verhaal?	1	1
iii)	Is daar karakters weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	-	-
iv)	Is daar nuwe gebeure tot die MT-verhaal toegevoeg?	1	1
v)	Is daar gebeure weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	-	-
iv)	DIT LEI TOT 'N NUWE:		
	* struktuur	-	-
	* plot	1	1
	* plotlyn	1	1
	* denouement van die verhaal	1	1

GENEVA-VERTALINGDIE GENEVA-VERTALING IN VERGELYKING MET DIE MT INGEDEEL
VOLGENS ELEMENTE EN RELASIES1 DIE ELEMENTE IN DIE MT1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT-VERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

Agab...	G
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	1
God...	1
Aantal:...	5

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

1 Nabot besit 'n wingerd...	G
Nabot is 'n Jisreëliet...	1
Agab gaan praat met Nabot...	1
2 Agab wil Nabot se wingerd besit...	1
Agab wil 'n ander wingerd gee...	1
Agab wil die wingerd van Nabot koop...	1
3 Nabot weier...	1
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	1
4 Agab is bedruk...	1
Agab is kwaad...	1
Agab gaan huis toe...	1
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	1
Agab lê op sy bed...	1
Agab draai sy gesig weg...	1
Agab weier om te eet...	1
5 Isebel is Agab se vrou...	1
Isebel kom na Agab...	1
Isebel vra 'n vraag aan Agab...	1
Agab is bedruk...	1
Agab weier om te eet...	1
6 Agab sê vir Isebel...	1
Agab praat met Nabot...	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	1
Agab wil die wingerd koop...	1
Agab wil die wingerd ruil...	1
7 Nabot praat met Agab...	1
Nabot weier om wingerd af te staan...	1
8 Isebel praat met Agab...	1
Agab is koning oor Israel...	1
Agab moet gaan eet...	1
Agab moet nie bekommerd wees nie...	1
Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	1
9 Isebel skryf briewe...	1
Isebel skryf in Agab se naam...	1
Isebel verseël die briewe...	1
Isebel stuur die briewe aan die leiers en ampsdraers van Jisreël...	1
10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:	
Hou 'n vasdag...	1
Sit Nabot voor in die vergadering...	1
Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot.	1
Hulle getuig teen Nabot:	
Nabot vloek God...	1
Nabot vloek die koning...	1
Leiers vat Nabot na buite...	1

- Ampsdraers vat Nabot na buite... 1
 Leiers stenig Nabot... 1
 Ampsdraers stenig Nabot... 1
- 11 Die leiers doen wat Isebel beveel het... 1
 Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het... 1
 Hulle (leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag... 1
 Nabot sit voor in die vergadering... 1
 Twee gewetenlose manne sit voor Nabot... 1
 Hulle praat... 1
 Nabot vloek God... 1
 Nabot vloek die Koning... 1
- 12 Die ampsdraers vat Nabot na buite... 1
 Die leiers vat Nabot na buite... 1
 Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot... 1
 Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel... 1
 Nabot is dood... 1
- 13 Isebel hoor Nabot is dood... 1
 Isebel sê vir Agab... 1
 Agab vat die wingerd... 1
 Die wingerd het aan Nabot behoort... 1
 Nabot was 'n Jisreëliet... 1
 Nabot wou nie verkoop nie... 1
 Nabot leef nie... 1
 Nabot is dood... 1
- 14 Agab hoor Nabot is dood... 1
 Agab vat Nabot se wingerd... 1
 Nabot is 'n Jisreëliet... 1
- 15 Here praat met Elia... 1
 Elia is 'n Tisbiet... 1
 Elia maak klaar... 1
 Elia gaan Agab ontmoet... 1
 Agab bly in Samaria... 1
 Agab regeer oor Israel... 1
 Agab is in die wingerd... 1
 Die wingerd behoort aan Nabot... 1
 Agab vat die wingerd... 1
- 16 Die Here sê vir Elia... 1
 Elia sê vir Agab... 1
 Die Here sê vir Agab... 1
 Agab het Nabot gedood... 1
 Agab vat die wingerd... 1
 Elia sê vir Agab... 1
- Die Here sê vir Agab... 1
 Die honde het Nabot... 1
 se bloed gelek... 1
 Die honde sal Agab... 1
 se bloed lek... 1
- 17 Agab hoor Elia... 1
 Agab sê vir Elia... 1
 Elia is sy vyand... 1
- 18 Elia sê vir Agab... 1
 Agab is sy vyand... 1
- 19 Die Here sê vir Agab... 1
 Agab doen nie wat die Here vra nie... 1
 Here bring 'n ramp oor Agab... 1
 Die Here gaan Agab vernietig... 1
 Die Here gaan Agab uitroei... 1
 Die Here gaan Agab se seuns uitroei... 1
 Die Here gaan al sy seuns uitroei... 1
- Agab tart die Here... 1
 Agab laat Israel sondig... 1
- Die Here gaan sy seuns uitroei... 1
 Die Here het die seuns uitgeroei... 1
 Die seuns het aan Jerobeam behoort... 1
 Jerobeam is die seun van Nebat... 1

Die Here het die seuns uitgeroel.	1
Die seuns het behoort aan Baesa...	1
Baesa is die seun van Agija...	1
20 Die Here straf Isebel...	1
Die honde sal Isebel opvreet by die muur.	1
21 Agab se familie sterf in die stad...	1
Die honde sal hulle opvreet...	1
22 Agab se familie sterf in die veld...	1
Die roofvoëls sal hulle opvreet...	1
23 Niemand doen so verkeerd nie...	1
Agab doen verkeerd volgens die Here...	1
24 Isebel is Agab se vrou...	1
Isebel laat Agab verkeerd doen...	1
Agab tree lelik op, Agab dien afgode...	1
Amoriete dien afgode...	1
Die Here straf die Amoriete...	1
Die Amoriete besit goed...	1
Die Here vat die goed...	1
Die Here gee die goed vir Israel...	1
25 Agab hoor die straf...	1
Agab skeur sy klere...	1
Agab trek rouklere aan...	1
Agab vas...	1
Agab slaap met rouklere...	1
Agab loop bedruk...	1
26 Die Here praat met Elia...	1
Elia is 'n Tisbiet...	1
Die Here sê...	1
Elia moet sien...	1
Agab verneder homself...	1
Die Here stel die ramp uit...	1
Agab verneder homself voor die Here	1
Die ramp gaan nie Agab tref nie...	1
Agab se seun regeer...	1
Die ramp tref sy seun...	1
Die Here bring die ramp oor sy seun...	1
Die Here bring 'n ramp oor sy huis...	1
1.3 <u>WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN VERGELYKING MET DIE MT?</u>	-
1.4 <u>WORD DAAR GEBEURE TOT DIE VERHAAL TOEGEVOEG?</u>	-
1.5 <u>GEBEURE EN TYDVAK</u>	
HEDE: Elia konfronteer Agab oor die dood en besitneming van Nabot se wingerd...	1
VERLEDE: Agab maak aan Nabot 'n aanbod om sy wingerd te koop of te ruil. Agab en Isebel se gesprek. Isebel se briewe. Nabot se steniging...	1
TOEKOMS: Die oordeel oor Agab Isebel en Agab se huis lê in die toekoms.	1
GEBEURE EN RUIMTE Die verhaal speel af in Jisreël...	1
2 <u>DIE RELASIES IN DIE NABOT-VERHAAL</u>	
2.1 <u>KARAKTERISERING</u>	
Agab is die protagonis in die verhaal.	1
Isebel is die helper...	1
God is die antagonis in die verhaal...	1
Elia is sy helper...	1

Ronde karakters:

Agab is 'n ronde karakter in die verhaal

* Innerlike beleving van karakter

* Ontwikkeling van karakter

* Onvoorspelbaarheid van karakter

Agab: 'n Koning...
 iemand met mag...
 en geld...
 Hy is regverdig:
 Hy wil onderhandel...
 Wil Nabot ruil vir
 'n beter winderd...
 of hy wil die wingerd koop...
 emosioneel:
 bedruk...
 kwaad...
 lê op bed...
 eet nie...
 aggressief:
 Elia as vyand...
 berou:
 klare geskeur...
 rouklere aantrek...
 gevas...
 hoofkarakter...

Plat karakters:

Voorspelbaar:

Nabot...

Isebel...

Elia...

Eensydig geteken:

Nabot...

Isebel...

Elia...

Nabot:

'n vername man...
 besit 'n wingerd...
 gentilicum...
 hoof van vergadering...
 eensydig geteken:
 'n tradisievolle man...

Isebel:

Koningin...
 plannemaker...
 wreed...
 stadsvaders doen wat sy vra
 Eensydig geteken: magsbewys

Elia:

'n Profeet...
 kondig oordeel aan...
 kondig vergifnis aan...
 Eensydig geteken:
 Voer net God se opdragte uit

God:

straf die verkeerde:
 straf Agab...
 en Agab se huis...
 Isebel...
 stel oordeel oor Agab uit...
 maar nie oor Agab se huis nie
 God is voorspelbaar...
 daarom ook 'n plat figuur.

2.2 DIE KARAKTERTEKENING STEM IN 'N GROOT
MATE OOREEN MET DIE MT-VERHAAL.

Kry 'n karakter 'n nuwe rol?

protagonis
 se helper
 antagonis
 se helper
 stop karakters

- 2.3 IS DAAR NUWE KARAKTERS IN DIE VERHAAL? -
- 2.4 WORD NUWE DRADE TUSSEN ELEMENTE GESPAN? -

3 NORME WAT DIE KRITIESE BREEKPUNT BEPAAL:

3.1 DIE GESIGSPUNT VAN DIE VERTELLER

Aangesien die kommentaar oor hierdie gedeelte (soos in die Wycliff- en Purveyvertaling) later behandel gaan word en daar weer na die gesigspunt verwys gaan word, word hier slegs kennis geneem van die feit dat die veranderinge wat in die teks voorkom toegeskryf kan word aan die gesigspunt van waaruit hierdie verhaal geskryf is.

3.2 DIE BASIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:

Nabot besit 'n wingerd.	
Agab begeer die wingerd.	
Nabot weier.	
Agab is bedruk omdat Nabot weier.	Moedergebeure

Isebel tree tussenbeide.	
Agab vertel dat Nabot weier.	
Isebel berispe Agab.	
Isebel maak 'n plan.	
Isebel se plan word uitgevoer.	
Isebel se plan slaag.	Moordplan

Elia konfronteer Agab oor wingerd--- en dood van Nabot.	
Oordeel word oor Agab uitgespreek.	
Vyandskap tussen Agab en Elia.	Strafgerig 1

Oordeel oor Agab se huis.	
Isebel gaan gestraf word.	
Agab se huis sal gestraf word.	
Isebel verlei Agab.	Strafgerig 2 Verskuiwing

Agab se berou	
Agab is vergewe.	Berou/genade

Vergelyk 'n mens die struktuur van die verhaal met dié in die MT, lyk die resultaat as volg:

3.2.1 Minusse

- * Stem die weërgawe ten volle met die basiese struktuur van die MT ooreen? 1
- * Stem die verhaal feitlik met die basiese verhaalstruktuur van die MT ooreen? 1
  - {-1 sekondêre gebeurtenis} -
  - {-2 sekondêre gebeurtenisse} -
  - {-3 sekondêre gebeurtenisse} -
- Die verhaal is feitlik nie herkenbaar nie. -
- Die verhaal is nie herkenbaar nie. -

3.2.2 Plusse

- * Word 'n nuwe gebeurtenis tot die verhaal toegevoeg? -
  - 1 gebeurtenis -
  - 2 of meer nuwe gebeurtenisse -
- * Daar het geen verandering van die struktuur plaasgevind nie 1
- Daar het verandering plaasgevind -
- Die verhaal is nog herkenbaar -
- Die verhaal is nie herkenbaar nie -

3.3 DIE HERKENBAARHEIDSNORM

Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal? 1

(In die weergawe van die MT-verhaal)	
3.3.1	<u>Aan sy uiterlike vorm:</u>
	Ten volle herkenbaar 1
	deeltelik herkenbaar -
	Feitlik nie herkenbaar nie -
	Glad nie herkenbaar nie -
3.3.2	<u>In sy relasies.</u>
3.3.2.1	<u>Karakterisering</u>
	Ten volle herkenbaar 1
	Gedeeltelik herkenbaar -
	Feitlik nie herkenbaar nie -
	Glad nie herkenbaar nie -
3.3.2.2	<u>Relasies ten opsigte van elemente</u>
	Ten volle herkenbaar 1
	Gedeeltelik herkenbaar -
	Feitlik nie herkenbaar nie -
	Glad nie herkenbaar nie -
	Is die verhaal ten volle herkenbaar? -
4	<u>DIE PLOT VAN DIE NABOT-VERTELLING</u>
4.1	<u>DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING</u>
	Die verhaal speel af in Jisreël -
	waar Nabot ('n vernane burgerlike) -
	'n wingerd besit 1
	wat aan koning Agab se grond grens -
4.2	<u>DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS</u>
	verskeie konflikte bestaan in die verhaal.
	* Konflik in Agab self:
	kwaad.... -
	toornig.... -
	le op sy bed 1
	eet nie... 1
	* Konflik tussen mense:
	Agab en Nabot oor die wingerd 1
	Agab en Isebel oor sy swak koninklike -
	optrede-Agab en Elia -
	* Konflik tussen Nabot en die leiers. 1
	* Konflik tussen Nabot en amptenare 1
	* Konflik tussen die ondermaanse en die bomaanse -
	wêreld. -
	Agab en God (verkeerd gedoen) -
4.3	<u>DIE EINDE VAN DIE VERHAAL</u>
	Die verhaal bereik sy klimaks wan- -
	neer Agab tot ander insigte kom -
	en hom voor God verneder -
4.3.1	<u>Denuement in die verhaal:</u>
	God gaan Agab nie meer straf nie -
	maar wel sy huis straf -
4.4	<u>DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL</u>
	<u>IRONIESE OORGANG:</u>
	Agab keer met die hulp van die Here -
	na die geordende wêreld terug -
	Is die basiese plot dieselfde? -
5	<u>KONKLUSIE</u>
5.1	<u>IS DIE WEERGAWE 'N HERKENBARE</u>
	<u>INTERPRETASIE VAN DIE MT-VERHAAL?</u>
5.1.1	<u>Stem die volgende elemente ooreen</u>
	karakters 1
	gebeure - aantal uit 26 -
	tydvak van die aanbieding van die weergawe -
5.1.2	<u>Stem die volgende relasies ooreen:</u>
	1) Karakterisering -
	protagonis -
	helpers -

	antagonis	-
	helper	-
ii)	struktuur	-
iii)	plot	-
iv)	plotlyn	-
v)	denouement van die weergawe	-
5.2	IS DIE WEERGAWA 'N NUWE VERHAAL?	1
i)	Het daar 'n rolverskuiwing plaasgevind ten opsigte van die:	-
	protagonis	-
	helper	-
	antagonis	-
	helper	-
ii)	Is daar nuwe karakters toegevoeg tot die MT-verhaal?	-
iii)	Is daar karakters weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	-
iv)	Is daar nuwe gebeure tot die MT-verhaal toegevoeg?	1
v)	Is daar gebeure weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	1
iv)	<u>DIT LEI TOT 'N NUWE:</u>	
	* struktuur	1
	* plot	1
	* plotlyn	1
	* denouement van die verhaal.	1

DIE INDELING VAN DIE TEKS VAN JOSEFUS
VOLGENS ELEMENTE EN RELASIES

1. DIE ELEMENTE IN DIE MT

1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOTVERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

Agab...	1
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	1
God...	1
Aantal:...	5

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOTVERHAAL

	LXX	J
1 Nabot besit 'n wingerd...	1	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	1	-
Agab gaan praat met Nabot...	1	1
2 Agab wil Nabot se wingerd besit...	1	1
Agab wil 'n ander wingerd gee...	1	-
Agab wil die wingerd van Nabot koop...	1	-
3 Nabot weier...	1	1
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	1	-
4 Agab is bedruk...	-	1
Agab is kwaad...	-	-
Agab gaan huis toe...	-	-
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	-	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	-	-
Agab lê op sy bed...	1	-
Agab bedek sy gesig...	1	-
Agab weier om te eet...	1	1
5 Isebel is Agab se vrou...	1	1
Isebel kom na Agab...	1	-
Isebel vra 'n vraag aan Agab...	1	1
Agab is bedruk...	1	1
Agab weier om te eet...	1	1
6 Agab sê vir Isebel...	1	1
Agab praat met Nabot...	1	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	1	-
Agab wil die wingerd koop...	1	-
Agab wil die wingerd ruil...	1	-
7 Nabot praat met Agab...	1	-
Nabot weier om wingerd af te staan...	1	1
8 Isebel praat met Agab...	1	1
Agab is koning oor Israel...	1	-
Agab moet gaan eet...	1	1
Agab moet nie bekommerd wees nie...	1	1
Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	1	-
9 Isebel skryf briewe...	1	1
Isebel skryf in Agab se naam...	1	1
Isebel verseël die briewe...	1	-
Isebel stuur die briewe aan die leiers en ampsdraers van Jisreël...	1	1
10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:		
Hou 'n vasdag...	1	1
Sit Nabot voor in die vergadering...	1	1
Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot.	1	-
Hulle getuig teen Nabot:		
Nabot vloek God...	1	1
Nabot vloek die koning...	1	1
Leiers vat Nabot na buite...	1	-
Ampsdraers vat Nabot na buite...	1	-
Leiers stenig Nabot...	1	-
Ampsdraers stenig Nabot...	1	-

11	Die leiers doen wat Isebel beveel het...	1	1
	Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het.	1	-
	Hulle (leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag...	1	-
	Nabot sit voor in die vergadering...	1	-
	Twee gewetenlose manne sit voor Nabot...	1	-
	Hulle praat.		
	Nabot vloek God...	1	1
	Nabot vloek die koning...	1	1
12	Die ampsdraers vat Nabot na buite...	1	-
	Die leiers vat Nabot na buite...	1	-
	Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot.	1	-
	Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel.	1	-
	Nabot is dood...	1	1
13	Isebel hoor Nabot is dood...	1	1
	Isebel sê vir Agab.	1	1
	Agab vat die wingerd...	1	1
	Die wingerd het aan Nabot behoort...	1	-
	Nabot was 'n Jisreëliet...	1	-
	Nabot het nie verkoop nie...	1	-
	Nabot leef nie...	1	-
	Nabot is dood...	1	-
14	Agab hoor Nabot is dood...	1	1
	Agab vat Nabot se wingerd...	1	1
	Nabot is 'n Jisreëliet...	1	-
15	Here praat met Elia...	1	1
	Elia is 'n Tisbiet...	1	-
	Elia maak klaar...	1	-
	Elia gaan Agab ontmoet...	1	-
	Agab bly in Samaria...	1	-
	Agab regeer oor Israel...	1	-
	Agab is in die wingerd...	1	-
	Die wingerd behoort aan Nabot...	1	1
	Agab vat die wingerd...	1	1
16	Die Here sê vir Elia...	-	-
	Elia sê vir Agab...	-	-
	Die Here sê vir Agab...	-	-
	Agab het Nabot gedood...	1	1
	Agab vat die wingerd...	1	1
	Elia sê vir Agab...	-	-
	Die Here sê vir Agab...	1	-
	Die honde het Nabot...	1	1
	se bloed gelek...	1	1
	Die honde sal Agab...	1	1
	se bloed lek...	1	1
17	Agab hoor Elia...	1	-
	Agab sê vir Elia...	1	-
	Elia is sy vyand...	1	-
18	Elia sê vir Agab...	1	-
	Agab is sy vyand...	1	-
19	Die Here sê vir Agab...	1	-
	Agab doen nie wat die Here vra nie...	1	-
	Here bring 'n ramp oor Agab...	1	-
	Die Here gaan Agab vernietig...	1	-
	Die Here gaan Agab uitroei...	1	1
	Die Here gaan Agab se seuns uitroei.	1	-
	Die Here gaan al sy seuns uitroei...	1	-
	Agab tart die Here...	1	-
	Agab laat Israel sondig...	1	-
	Die Here gaan sy seuns uitroei...	1	-
	Die Here het die seuns uitgeroei...	1	-
	Die seuns het aan Jerobeam behoort...	1	-
	Jerobeam is die seun van Nebat.	1	-

	Die Here het die seuns uitgeroei.	1	-
	Die seuns het behoort aan Baesa...	1	-
	Baesa is die seun van Agija...	1	-
20	Die Here straf Isebel...	1	1
	Die honde sal Isebel opvreet by die muur...	1	-
21	Agab se familie sterf in die stad...	1	-
	Die honde sal hulle opvreet...	1	-
22	Agab se familie sterf in die veld...	1	-
	Die roofvoëls sal hulle opvreet...	1	-
23	Niemand doen so verkeerd nie...	1	-
	Agab doen verkeerd volgens die Here...	1	-
24	Isebel is Agab se vrou...	1	-
	Isebel laat Agab verkeerd doen...	1	-
	Agab tree lelik op, Agab dien afgode...	1	-
	Amoriete dien afgode...	1	-
	Die Here straf die Amoriete...	1	-
	Die Amoriete besit goed...	1	-
	Die Here vat die goed...	1	-
	Die Here gee die goed vir Israel...	1	-
25	Agab hoor die straf...	1	-
	Agab skeur sy klere...	1	1
	Agab trek rouklere aan...	1	-
	Agab vas...	1	1
	Agab slaap met rouklere...	1	-
	Agab loop bedruk...	1	-
26	Die Here praat met Elia...	1	1
	Elia is 'n Tisbiet...	-	-
	Die Here sê...	1	-
	Elia moet sien...	1	-
	Agab verneder homself...	1	-
	Die Here stel die ramp uit...	1	1
	Agab verneder homself voor die Here	-	-
	Die ramp gaan nie Agab tref nie...	1	1
	Agab se seun regeer...	1	-
	Die ramp tref sy seun...	1	1
	Die Here bring die ramp oor sy seun...	1	1
	Die Here bring 'n ramp oor sy huis...	-	-
1.3	<u>WORD DAAR GEBEURE TOT DIE VERHAAL TOEGEVOEG?</u>	-	Ja
1.4	<u>WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN</u> <u>VERGELYKING MET DIE LXX /MT</u>	-	Ja
1.5	<u>GEBEURE EN TYDVAK</u>	LXX	J
HEDE:	Elia konfronteer Agab oor die dood en besitneming van Nabot se wingerd...	1	1
VERLEDE:	Agab maak aan Nabot 'n aanbod om sy wingerd te koop of te ruil. Agab en Isebel se gesprek. Isebel se briewe. Nabot se steniging...	1	1
TOEKOMS:	Die oordeel oor Agab Isebel en Agab se huis le in die toekoms.	1	1
GEBEURE EN RUIMTE	Die verhaal speel af in Jisreël...	-	-

2 DIE RELASIES IN DIE NABOT-VERHAAL

2.1 KARAKTERISERING

Agab is die protagonis in die verhaal.	1	1
Isebel is die helper...	1	1
God is die antagonis in die verhaal...	1	1
Elia is sy helper...	1	1

2.1.1 Ronde Karakters:

Agab is 'n ronde karakter in die verhaal		
* Innerlike beleving van karakter	1	1
* Ontwikkeling van karakter	1	1
* Onvoorspelbaarheid van karakter	1	1

Agab: 'n Koning...	1	1
iemand met mag...	1	1
en geld...	1	1

Hy is regverdig:		
Hy wil onderhandel...	1	1
Wil Nabot ruil vir 'n beter wingerd...	1	1
of hy wil die wingerd koop...	1	1

emosioneel:		
bedruk...	-	1
kwaad...	-	-
le op bed...	1	1
eet nie...	1	1

aggressief:		
Elia as vyand...	1	-

berou:		
klere geskeur...	1	-
rouklere aantrek...	1	1
gevas ...	1	1

hoofkarakter...	1	1

2.1.2 Plat Karakters:

voorspelbaar:		
Nabot...	1	1
Isebel...	1	1
Elia...	1	1

Eensydig geteken:		
Nabot...	1	1
Isebel...	1	1
Elia...	1	1

Nabot:		
'n vername man...	1	1
besit 'n wingerd...	1	1
gentilicum...	1	-
hoof van vergadering...	1	-
Leiers stenig hom	1	-
eensydig geteken:		
'n tradisievolle man...	1	-

Isebel:		
koningin ...	1	1
plannemaker...	1	1
wreed...	1	1
stadsvaders doen wat sy vra	1	1
Eensydig geteken: magsbewys	1	1

Elia:		
'n Profeet...	1	1
kondig oordeel aan...	1	1
kondig vergifnis aan...	1	1
Eensydig geteken:		
Voer net God se opdragte uit	1	1

God:		
straf die verkeerde:		
straf Agab...	1	1
en Agab se huis...	1	-
Isebel...	1	1
stel oordeel oor Agab uit...	1	1
maar nie oor Agab se huis nie	-	-

1 1

1 1

The diagram shows a subject sitting at a table, looking at a video screen. A camera is positioned above the screen. A target is placed on the table. A horizontal arrow indicates the direction of movement. A vertical arrow indicates the direction of the video feedback signal.

—

1 1

3.2 DIE BASISIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:

Moedergebeure

Moordplan

Strafgerig 1

Strafgerig 2

Berou/genade

3. 2. 1 Plusse

Nee

1
—
—
—
—

—

1

111

1

Word by die kronologiese volgorde van die struktuur gehou of nie?			1
3.3	<u>DIE HERKENBAARHEIDSNORM</u>		
	Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal?		
	(In die weergawe van die LXX-verhaal)		
3.3.1	<u>Aan sy uiterlike vorm:</u>		
	Ten volle herkenbaar	-	
	Gedeeltelik herkenbaar	1	
	Feitlik nie herkenbaar nie	-	
	Glad nie herkenbaar nie	-	
3.3.2	<u>In sy relasies:</u>		
3.3.2.1	<u>Karakterisering</u>		
	Ten volle herkenbaar		
	Gedeeltelik herkenbaar	1	
	Feitlik nie herkenbaar nie		
	Glad nie herkenbaar nie		
3.3.2.1	<u>Relasies ten opsigte van elemente</u>		
	Ten volle herkenbaar	1	
	Gedeeltelik herkenbaar		
	Feitlik nie herkenbaar nie		
	Glad nie herkenbaar nie		
	Is dit 'n nuwe verhaal?		1
4.4	<u>DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL</u>		
	<u>IRONIESE OORGANG:</u>		
	Agab keer met die hulp van die Here na die geordende wêreld terug	1	1
4.	<u>DIE PLOT VAN DIE NABOT-VERTELLING.</u>		
4.1	<u>DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING</u>	LXX	
	Die verhaal speel af in Jisreel	-	1
	waar Nabot ('n vername burgerlike)	1	1
	'n wingerd besit...	1	1
	wat aan Koning Agab se grond grens	1	1
4.2	<u>DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS</u>		
	verskeie konflikte bestaan in die verhaal.		
	* Konflik in Agab self:		
	Kwaad...	-	-
	toornig...	-	-
	lê op sy bed...	1	1
	eet nie...	1	1
	* Konflik tussen mense:		
	Agab en Nabot oor die wingerd	1	1
	Agab en Isebel oor sy swak		
	koninklike optrede	1	1
	openlike konflik tussen Agab en Elia.	1	-
	* Konflik tussen Nabot en die leiers.	1	1
	Leiers & ampsdraers stenig Nabot	1	-
	* Konflik tussen die ondermaanse en die bomaanse wêreld.		
	Agab en God (verkeerd gedoen)	1	1
4.3	<u>DIE EINDE VAN DIE VERHAAL</u>		
	Die verhaal bereik sy klimaks wanneer Agab tot ander insigte kom en hom voor God verneder	1	1
	Die denouement in die verhaal:	1	1
	MT: God gaan Agab nie meer straf nie	1	1
	maar wel sy huis straf	-	-
	LXX: Agab het Nabot vermoor daarom		
	word hy gestraf. Omdat hy berou het		
	gaan hy nie gestraf word maar sy seun.		
4.4	<u>DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL</u>		
	<u>IRONIESE OORGANG:</u>		
	Agab keer met die hulp van die Here na die geordende wêreld terug	1	1

5.	<u>KONKLUSIE:</u>	J
5.1	<u>IS DIE WEERGAWA 'N HERKENBARE</u> <u>INTERPRETASIE VAN DIE MT-VERHAAL?</u>	1
5.1.1	<u>Stem die volgende elemente ooreen:</u>	1
	karakters	1
	gebeure - aantal uit 26	1
	tydvak van die aanbieding van die weergawe	1
5.1.2	<u>Stem die volgende relasies ooreen:</u>	
1)	karakterisering	
	protagonis	1
	helper	1
	antagonis	1
	helper	1
ii)	struktuur	-
iii)	plot	-
iv)	plotlyn	-
v)	denouement van die weergawe	-
5.2	<u>Is die weergawe 'n nuwe verhaal?</u>	1
1)	Het daar 'n rolverskuiwing plaasgevind ten opsigte van die:	-
	protagonis	-
	helper	-
	antagonis	-
	helper	-
ii)	Is daar nuwe karakters toegevoeg tot die MT-verhaal?	-
iii)	Is daar karakters weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	-
iv)	Is daar nuwe gebeure tot die MT- verhaal toegevoeg?	1
v)	Is daar gebeure weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	1
iv)	DIT LEI TOT 'N NUWE:	
	* struktuur	1
	* plot	1
	* plotlyn	1
	* denouement van die verhaal.	1

DIE NABOT-VERHAAL EN HANDELINGE 6 & 7

'n INDELING VAN DIE NABOT-VERHAAL VOLGENS ELEMENTE EN RELASIES1 DIE ELEMENTE IN DIE MT1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT-VERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

	LXX	L
MT	1	-
Agab...	1	-
Nabot...	1	-
Isebel...	1	-
Elia...	1	-
God...	1	-
Aantal:...	5	0

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

	LXX	L
Nabot besit 'n wingerd...	1	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	1	-
Agab gaan praat met Nabot...	1	-
2 Agab wil Nabot se wingerd besit...	1	-
Agab wil 'n ander wingerd gee...	1	-
Agab wil die wingerd van Nabot koop...	1	-
3 Nabot weier...	1	-
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	1	-
4 Agab is bedruk...	-	-
Agab is kwaad...	-	-
Agab gaan huil toe...	-	-
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	-	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-	-
Agab lê op sy bed...	1	-
Agab bedek sy gesig...	1	-
Agab weier om te eet...	1	-
5 Isebel is Agab se vrou...	1	-
Isebel kom na Agab...	1	-
Isebel vra 'n vraag aan Agab...	1	-
Agab is bedruk...	1	-
Agab weier om te eet...	1	-
6 Agab sê vir Isebel...	1	-
Agab praat met Nabot...	1	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	1	-
Agab wil die wingerd koop...	1	-
Agab wil die wingerd ruil...	1	-
7 Nabot praat met Agab...	1	-
Nabot weier om wingerd af te staan...	1	-
8 Isebel praat met Agab...	1	-
Agab is koning oor Israel...	1	-
Agab moet gaan eet...	1	-
Agab moet nie bekommerd wees nie...	1	-
Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	1	-
9 Isebel skryf briewe...	1	-
Isebel skryf in Agab se naam...	1	-
Isebel verseel die briewe...	1	-
Isebel stuur die briewe aan die leiers en ampsdraers van Jisreël...	1	-
10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:		
Hou 'n vasdag...	1	-
Sit Nabot voor in die vergadering...	1	1
Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot.	1	1
Hulle getuig teen Nabot:		
Nabot vloek God...	1	-
Nabot vloek die koning...	1	-
Leiers vat Nabot na buite...	1	1
Ampsdraers vat Nabot na buite...	1	1

	Leiers stenig Nabot...	1	1
	Ampsdraers stenig Nabot...	1	-
11	Die leiers doen wat Isebel beveel het...	1	1
	Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het.	1	-
	Hulle (leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag...	1	-
	Nabot sit voor in die vergadering...	1	1
	Twee gewetenlose manne sit voor Nabot...	1	1
	Hulle praat.		
	Nabot vloek God...	1	-
	Nabot vloek die koning...	1	-
12	Die ampsdraers vat Nabot na buite...	1	1
	Die leiers vat Nabot na buite...	1	1
	Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot.	1	1
	Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel.	1	-
	Nabot is dood...	1	1
13	Isebel hoor Nabot is dood...	1	-
	Isebel sê vir Agab.	1	-
	Agab vat die wingerd...	1	-
	Die wingerd het aan Nabot behoort...	1	-
	Nabot was 'n Jisreeëliet...	1	-
	Nabot het nie verkoop nie...	1	-
	Nabot leef nie...	1	-
	Nabot is dood...	1	-
14	Agab hoor Nabot is dood...	1	-
	Agab vat Nabot se wingerd...	1	-
	Nabot is 'n Jisreeëliet...	1	-
15	Here praat met Elia...	1	-
	Elia is 'n Tisbiet...	1	-
	Elia maak klaar...	1	-
	Elia gaan Agab ontmoet...	1	-
	Agab bly in Samaria...	1	-
	Agab regeer oor Israel...	1	-
	Agab is in die wingerd...	1	-
	Die wingerd behoort aan Nabot...	1	-
	Agab vat die wingerd...	1	-
16	Die Here sê vir Elia...	-	-
	Elia sê vir Agab...	-	-
	Die Here sê vir Agab...	-	-
	Agab het Nabot gedood...	1	-
	Agab vat die wingerd...	1	-
	Elia sê vir Agab...	-	-
	Die Here sê vir Agab...	1	-
	Die honde het Nabot...	1	-
	se bloed gelek.....	1	-
*	Die honde sal Agab...	1	-
	se bloed lek...	1	-
17	Agab hoor Elia...	1	-
	Agab sê vir Elia...	1	-
	Elia is sy vyand...	1	-
18	Elia sê vir Agab...	1	-
	Agab is sy vyand...	1	-
19	Die Here sê vir Agab...	1	-
	Agab doen nie wat die Here vra nie...	1	-
	Here bring 'n ramp oor Agab...	1	-
	Die Here gaan Agab vernietig...	1	-
	Die Here gaan Agab uitroei...	1	-
	Die Here gaan Agab se seuns uitroei.	1	-
	Die Here gaan al sy seuns uitroei...	1	-
	Agab tart die Here...	1	-
	Agab laat Israel sondig...	1	-
	Die Here gaan sy seuns uitroei...	1	-
	Die Here het die seuns uitgeroei...	1	-
	Die seuns het aan Jerobeam behoort...	1	-
	Jerobeam is die seun van Nebat.	1	-

Die Here het die seuns uitgeroei.	1	-
Die seuns het behoort aan Baesa...	1	-
Baesa is die seun van Agija...	1	-
20 Die Here straf Isebel...	1	-
Die honde sal Isebel opvreet by die muur...	1	-
21 Agab se familie sterf in die stad...	1	-
Die honde sal hulle opvreet...	1	-
22 Agab se familie sterf in die veld...	1	-
Die roofvoëls sal hulle opvreet....	1	-
23 Niemand doen so verkeerd nie...	1	-
Agab doen verkeerd volgens die Here...	1	-
24 Isebel is Agab se vrou...	1	-
Isebel laat Agab verkeerd doen...	1	-
Agab tree lelik op, Agab dien afgode...	1	-
Amoriete dien afgode...	1	-
Die Here straf die Amoriete...	1	-
Die Amoriete besit goed...	1	-
Die Here vat die goed...	1	-
Die Here gee die goed vir Israel...	1	-
25 Agab hoor die straf...	1	-
Agab skeur sy kiere...	1	-
Agab trek rouklere aan...	1	-
Agab vas...	1	-
Agab slaap met rouklere...	1	-
Agab loop bedruk...	1	-
26 Die Here praat met Elia...	1	-
Elia is 'n Tisbiet...	-	-
Die Here sê...	1	-
Elia moet sien...	1	-
Agab verneder homself...	1	-
Die Here stel die ramp uit...	1	-
Agab verneder homself voor die Here	-	-
Die ramp gaan nie Agab tref nie...	1	-
Agab se seun regeer...	1	-
Die ramp tref sy seun...	1	-
Die Here bring die ramp oor sy seun...	1	-
Die Here bring 'n ramp oor sy huis...	-	-

1.3 WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN VERGELYKING
MET DIE MT?

Ja

Al 26 gebeure kom in die LXX voor.

1.4 IS DAAR GEBEURE WAT IN DIE LXX VOORKOM
WAT NIE IN DIE MT VOORKOM NIE?

Ja

1.5 GEBEURE EN TYDVAK

HEDE: Elia konfronteer Agab oor die dood en
besitneming van Nabot se wingerd...

-

VERLEDE: Agab maak aan Nabot 'n aanbod
om sy wingerd
te koop of te ruil.
Agab en Isebel se gesprek.
Isebel se briewe.
Nabot se steniging...

-

TOEKOMS: Die oordeel oor Agab
Isebel en Agab se huis
le in die toekoms.

-

GEBEURE EN RUIMTE
Die verhaal speel af in Jisreël...

-

2 DIE RELASIES IN DIE NABOT-VERHAAL

2.1 KARAKTERISERING

Agab is die protagonis in die verhaal.
 Isebel is die helper...
 God is die antagonis in die verhaal...
 Elia is sy helper...

2.2.1 Ronde karakters:

Agab is 'n ronde karakter in die verhaal
 * Innerlike belewing van karakter
 * Ontwikkeling van karakter
 * Onvoorspelbaarheid van karakter

Agab: 'n Koning...
 iemand met mag...
 en geld...

Hy is regverdig:
 Hy wil onderhandel...
 Wil Nabot ruil vir
 'n beter wingerd...
 of hy wil die wingerd koop...

emosioneel:
 bedruk ...
 kwaad...
 lê op bed...
 eet nie...

aggressief:
 Elia as vyand...

berou:
 klere geskeur...
 rouklere aantrek...
 gevas ...

hoofkarakter...

2.2.2 Plat karakters:

voorspelbaar:
 Nabot...
 Isebel...
 Elia...

Eensydig geteken:
 Nabot...
 Isebel...
 Elia...

Nabot:
 'n vername man...
 besit 'n wingerd...
 gentilicum...
 hoof van vergadering...
 eensydig geteken:
 'n tradisievolle man...

Isebel:
 Koningin...
 plannemaker...
 wreed...
 stadsvaders doen wat sy vra
 Eensydig geteken: magsbewys

Elia:
 'n Profeet...
 kondig oordeel aan...
 kondig vergifnis aan...
 Eensydig geteken:
 Voer net God se opdragte uit

God:
 straf die verkeerde:
 straf Agab...
 en Agab se huis...
 Isebel...
 stel oordeel oor Agab uit...

- maar nie oor Agab se huis nie
 God is voorspelbaar...
 daarom ook 'n plat figuur.
- 2.2 DIE KARAKTERTEKENING STEM IN 'N GROOT
MATE OOREEN MET DIE MT-VERHAAL
 kry 'n karakter 'n nuwe rol?
 protagonis
 se helper
 antagonis
 se helper
 stop karakters
- 2.3 IS DAAR NUWE KARAKTERS IN DIE VERHAAL?
 Stefanus, Jesus en die volk
- 2.4 WORD NUWE DRADE TUSSEN ELEMENTE GESPAN?
 Sien onder die gesigspunt van die verhaal.
- 3 NORME WAT DIE KRITIESE BREEKPUNT BEPAAL:
- 3.1 DIE GESIGSPUNT VAN DIE VERHAAL
- 3.2 DIE BASIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:
DIE AANVANG VAN DIE KOMPLOT
 (MOEDERGEBEURE)
 Nabot besit 'n wingerd.
 Agab begeer die wingerd.
 Nabot weier.
 Agab is bedruk omdat Nabot weier.
- Moedergebeure
 Aanvang van komplot
- DIE OPSTEL VAN DIE KOMPLOT
 (SEKONDÊRE GEBEURE)
 Isebel tree tussenberde.
 Agab vertel dat Nabot weier.
 Isebel berispe Agab.
 Isebel maak 'n plan.
- Die komplot behels:
 Manipulasie van
 leiers
 Die hou van 'n
 volkshof
 Die valse getuies
 Die steniging van
 Nabot
- DIE UITVOERING VAN DIE KOMPLOT
 Isebel se plan word uitgevoer
 Isebel se plan slaag
- Opdrag presies
 uitgevoer:
 Manipulasie van
 leiers
 Nabot voor volkshof
 Valse getuies
 Tweevoudige Klag
 Steniging van Nabot
 buite die stad
- DIE VERCOORDELING VAN AGAB
OORDEEL OP NABOT
 Elia konfronteer Agab oor wingerd
 en dood van Nabot.
 Oordeel word oor Agab uitgespreek.
 Vyandskap tussen Agab en Elia
- Strafgerig 1
- VERCOORDELING VAN AGAB
AFGODERY
 Oordeel oor Agab se huis.
 Isebel gaan gestraf word.
 Agab se huis sal gestraf word.
 Isebel verlei Agab.
- Strafgerig 2
 Verskuiwing
- BEROU EN GENADE
 Agab se berou
 Agab is vergewe.
- Agab in sak en as
 God vergewe

-----|God stel straf oor
af, maar nie oor sy
huis
Vergelyk 'n mens die struktuur van die verhaal met dié in
die MT, lyk die resultaat as volg:

3.2.1 MINUSSE

- * Stem die weergawe ten volle met die basiese struktuur van die MT ooreen? -
  - * Stem die verhaal feitlik met die basiese verhaalstruktuur van die MT ooreen? -
  - {-1 sekondêre gebeurtenis} -
  - {-2 sekondêre gebeurtenisse} -
  - {-3 sekondêre gebeurtenisse} 1
- Die gebeure rondom die strafgerigte sowel as Agab se berou/genade is weggelaat.
- Die MT-verhaal is feitlik nie herkenbaar nie. 1
- Die MT-verhaal is nie herkenbaar nie -

3.2.2 PLUSSE:

- * Word 'n nuwe gebeurtenis tot die verhaal toegevoeg? 1
- 1 gebeurtenis (nuwe spykers inkap) -
- 2 of meer nuwe gebeurtenisse
- Die hele toespraak van Sefanus is 'n toevoeging. (Reeds bespreek)
- * Daar het geen verandering van struktuur plaasgevind nie -
- Daar het verandering plaasgevind. 1
- * Word by die kronologiese volgorde van die struktuur gehou of nie. -

3.3 DIE HERKENBAARHEIDSNORM

- * Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal? (in die weergawe van die MT-verhaal)
- 3.3.1 AAN SY UITERLIKE VORM: -
- Ten volle herkenbaar -
- Gedeeltelik herkenbaar -
- Feitlik nie herkenbaar nie -
- Glad nie herkenbaar nie -

3.3.2 IN SY RELASIES.

- 3.3.2.1 Karakterisering -
- Ten volle herkenbaar -
- Gedeeltelik herkenbaar -
- Feitlik nie herkenbaar nie -
- Glad nie herkenbaar nie -
- 3.3.2.2 Relasies ten opsigte van elemente -
- Ten volle herkenbaar -
- Gedeeltelik herkenbaar -
- Feitlik nie herkenbaar nie 1
- Glad nie herkenbaar nie -

4 DIE PLOT VAN DIE NABOT-VERTELLING

- 4.1 DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING -
- Die verhaal speel af in Jisraël -
- waar Nabot ('n vername burgerlike) -
- 'n wingerd besit ..... -
- wat aan koning Agab se grond grens -

4.2 DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS

- Verskeie konflikte bestaan in die verhaal.
- * Konflik in Agab self: -
- kwaad... -
- toornig... -
- le op sy bed ... -
- eet nie... -
- * Konflik tussen mense: -
- Agab en Nabot oor die wingerd -
- Agab en Isebel oor sy swak koninklike optrede -
- Agab en Elia -
- * Konflik tussen Nabot en die leiers. -

Konflik tussen Nabot en amptenare	-
* Konflik tussen die ondermaanse en die bomaanse wêreld.	1
Agab en God	
MT: (Agab doen wat verkeerd is in die oë van die Here)	-
4.3 DIE EINDE VAN DIE VERHAAL	
Die verhaal bereik sy klimaks wanneer Agab tot ander insigte kom en hom voor God verneder	-
4.3.1 Die denouement in die verhaal:	
God gaan Agab nie meer straf nie maar wel sy huis straf.	-
4.4 DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL	
IRONIESE OORGANG:	
Agab keer met die hulp van die Here na die geordende wêreld terug	-
Die volk bly in hul sonde volhard deur Stefanus te stening.	-
Is die basiese plot dieselfde?	-
5 KONKLUSIE:	
IS DIE WEERGAWE 'N HERKENBARE INTERPRETASIE VAN DIE MT-VERHAAL?	
5.1 STEM DIE VOLGENDE ELEMENTE OOREEN:	
karakters	-
gebeure - aantal uit 26	-
tydsvlak van die aanbieding van die weergawe	-
5.1.2 STEM DIE VOLGENDE RELASIES OOREEN:	
i) karakterisering	
protagonis	-
helper	-
antagonis	-
helper	-
ii) struktuur	1
iii) plot	-
iv) plotlyn	-
v) denouement van die weergawe	
5.2 IS DIE WEERGAWE 'N NUWE VERHAAL?	
i) Het daar 'n rolverskuiwing plaasgevind ten opsigte van die:	
protagonis	1
helper	1
antagonis	1
helper	1
ii) IS DAAR NUWE KARAKTERS TOEGEVOEG TOT DIE MT-VERHAAL?	1
iii) IS DAAR KARAKTERS WEGGELAAT IN VERGELYKING TOT DIE MT-VERHAAL?	1
iv) IS DAAR NUWE GEBEURE TOT DIE MT-VERHAAL TOEGEVOEG?	1
v) IS DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN VERGELYKING TOT DIE MT-VERHAAL?	1
iv) DIT LEI TOT 'N NUWE:	
* STRUKTUUR	1
* PLOT	1
* PLOTLYN	1
* DENOUEMENT VAN DIE VERHAAL	1

PURVEY-KOMMENTAAR

1 ELEMENTE IN DIE MT-VERHAAL IN VERGELYKING MET DIE PURVEY-KOMMENTAAR

1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOTVERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

Agab...	1
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	-
God...	1
Aantal:...	4

1.2 DIE GEEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

1	Nabot besit 'n wingerd...	-	1
	Nabot is 'n Jisreëliet...	-	1
	Agab gaan praat met Nabot...	-	-
2	Agab wil Nabot se wingerd besit...	1	1
	Agab wil 'n ander wingerd gee...	1	1
	Agab wil die wingerd van Nabot koop...	1	-
3	Nabot weier...	1	1
	Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	1	-
4	Agab is bedruk...	1	1
	Agab is kwaad...	1	-
	Agab gaan huls toe...	-	-
	Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	-	-
	Nabot is 'n Jisreëliet...	-	1
	Agab lê op sy bed...	1	-
	Agab bedek sy gesig...	-	-
	Agab weier om te eet...	-	-
5	Isebel is Agab se vrou...	1	-
	Isebel kom na Agab...	-	-
	Isebel vra 'n vraag aan Agab...	-	-
	Agab is bedruk...	-	-
	Agab weier om te eet...	-	-
6	Agab sê vir Isebel...	-	-
	Agab praat met Nabot...	-	-
	Nabot is 'n Jisreëliet...	-	-
	Agab wil die wingerd koop...	-	-
	Agab wil die wingerd ruil...	-	-
7	Nabot praat met Agab...	-	-
	Nabot weier om wingerd af te staan...	-	-
8	Isebel praat met Agab...	-	-
	Agab is koning oor Israel...	-	-
	Agab moet gaan eet...	-	-
	Agab moet nie bekommerd wees nie...	-	-
	Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	-	-
9	Isebel skryf briewe...	1	-
	Isebel skryf in Agab se naam...	-	-
	Isebel verseël die briewe...	-	-
	Isebel stuur die briewe aan die leiers en ampsdraers van Jisreël...	-	-
10	Isebel se briewe het die volgende inhoud:	-	-
	Hou 'n vasdag...	-	-
	Sit Nabot voor in die vergadering...	-	-
	Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot.	-	-
	Hulle getuig teen Nabot:	-	-
	Nabot vloek God...	1	1
	Nabot vloek die koning.....	1	-
	Leiers vat Nabot na buite...	-	-
	Ampsdraers vat Nabot na buite...	-	-
	Leiers stenig Nabot...	-	-
	Ampsdraers stenig Nabot...	-	-
11	Die leiers doen wat Isebel beveel het...	-	-
	Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het.	-	-
	Hulle(leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag...	-	-

- Nabot sit voor in die vergadering... -
 Twee gewetenlose manne sit voor Nabot... -
     Hulle praat. -
         Nabot vloek God... -
         Nabot vloek die koning... -
- 12 Die ampsdraers vat Nabot na buite... -
 Die leiers vat Nabot na buite... -
 Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot. -
 Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel. -
 Nabot is dood... -
- 13 Isebel hoor Nabot is dood... -
 Isebel sê vir Agab. -
 Agab vat die wingerd... -
 Die wingerd het aan Nabot -
     behoort... -
     Nabot was 'n Jisreëliet... -
     Nabot het nie verkoop nie... -
     Nabot leef nie... -
     Nabot is dood... -
- 14 Agab hoor Nabot is dood... 1
 Agab vat Nabot se wingerd... 1
 Nabot is 'n Jisreëliet... -
- 15 Here praat met Elia... -
 Elia is 'n Tisbiet... -
 Elia maak klaar... -
 Elia gaan Agab ontmoet... -
     Agab bly in Samaria... -
     Agab regeer oor Israel... -
     Agab is in die wingerd... -
     Die wingerd behoort aan -
         Nabot... -
     Agab vat die wingerd... -
- 16 Die Here sê vir Elia... -
 Elia sê vir Agab... -
 Die Here sê vir Agab... -
 Agab het Nabot gedood... -
 Agab vat die wingerd... -
 Elia sê vir Agab... -
 Die Here sê vir Agab... -
 Die honde het Nabot... -
     se bloed gelek... -
 Die honde sal Agab... -
     se bloed lek... -
- 17 Agab hoor Elia... -
 Agab sê vir Elia... -
 Elia is sy vyand... -
- 18 Elia sê vir Agab... -
 Agab is sy vyand... -
- 19 Die Here sê vir Agab... -
 Agab doen nie wat die Here vra nie... -
 Here bring 'n ramp oor Agab... -
 Die Here gaan Agab vernietig... -
 Die Here gaan Agab uitroei... -
 Die Here gaan Agab se seuns uitroei... -
 Die Here gaan al sy seuns uitroei... -
 Agab tart die Here... -
 Agab laat Israel sondig... 1
 Die Here gaan sy seuns uitroei... -
 Die Here het die seuns uitgeroei... -
 Die seuns het aan Jerobeam behoort... -
     Jerobeam is die seun van Nebat. -
 Die Here het die seuns uitgeroei... -
 Die seuns het behoort aan Baesa... -
 Baesa is die seun van Agija... -

20	Die Here straf Isebel...	-
	Die honde sal Isebel opvreet by die muur...	-
21	Agab se familie sterf in die stad...	-
	Die honde sal hulle opvreet...	-
22	Agab se familie sterf in die veld...	-
	Die roofvoëls sal hulle opvreet...	-
23	Niemand doen so verkeerd nie...	-
	Agab doen verkeerd volgens die Here...	-
24	Isebel is Agab se vrou...	1
	Isebel laat Agab verkeerd doen...	1
	Agab tree lelik op, Agab dien afgode...	1
	Amoriëte dien afgode...	-
	Die Here straf die Amoriëte...	-
	Die Amoriëte besit goed...	-
	Die Here vat die goed...	-
	Die Here gee die goed vir Israel...	-
25	Agab hoor die straf...	-
	Agab skeur sy klere...	-
	Agab trek rouklere aan...	-
	Agab vas...	-
	Agab slaap met rouklere...	-
	Agab loop bedruk...	-
26	Die Here praat met Elia...	-
	Elia is 'n Tisbiet...	-
	Die Here sê...	-
	Elia moet sien...	-
	Agab verneder homself...	1
	Die Here stel die ramp uit...	-
	Agab verneder homself voor die Here	1
	Die ramp gaan nie Agab tref nie...	-
	Agab se seun regeer...	-
	Die ramp tref sy seun...	-
	Die Here bring die ramp oor sy seun...	-
	Die Here bring 'n ramp oor sy huis...	-
1.3	<u>WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN DIE KOMMENTAAR?</u>	1
1.4	<u>IS DAAR ELEMENTE TOT DIE VERHAAL TOEGEVOEG?</u>	1
2	<u>DIE RELASIES IN DIE PURVEY-KOMMENTAAR</u>	
2.1	<u>KARAKTERISERING</u>	
	Agab is die protagonis in die verhaal.	1
	Isebel is die helper...	1
	God is die antagonis in die verhaal...	1
	Elia is sy helper...	-
2.1.1	<u>Ronde Karakters:</u>	
	Agab is 'n ronde karakter in die verhaal	1
	* Innerlike beleving van karakter	1
	* Ontwikkeling van karakter	1
	* Onvoorspelbaarheid van karakter	1
	Agab: 'n Koning...	1
	iemand met mag...	1
	en geld...	1
	Hy is regverdig:	-
	Hy wil onderhandel...	-
	Wil Nabot ruil vir	1
	'n beter wingerd...	-
	of hy wil die wingerd koop...	1
	emosioneel:	-
	bedruk...	1
	kwaad...	1

leë op bed...	1
eeet nie...	-
aggressief:	-
Elia as vyand...	-
berou:	1
klere geskeur...	-
rouklere aantrek...	-
gevas...	-
hoofkarakter...	1
2.1.2 Plat karakters:	
voorspelbaar:	
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	-
Eensydig geteken:	
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	-
Nabot:	
'n vername man...	-
besit 'n wingerd...	1
gentilicum...	1
hoof van vergadering...	-
eensydig geteken:	
'n tradisievolle man...	1
Isebel:	
koningin...	-
plannemaker...	1
wreed...	-
stadsvaders doen wat sy vra	-
Eensydig geteken: (verleidendster)	-
ELIA	
'n Profeet.	-
kondig oordeel aan...	-
kondig vergifnis aan...	-
Eensydig geteken:	-
Voer net God se opdragte uit	-
God:	
straf die verkeerde:	
straf Agab...	1
en Agab se huis...	-
Isebel...	-
stel oordeel oor Agab uit	-
maar nie oor Agab se huis nie	-
God is voorspelbaar...	1
daarom ook 'n plat figuur.	1
2.2 DIE KARAKTERTEKENING STEM IN 'N GROOT	
<u>HATE OOREEN MET DIE MT-VERHAAL?</u>	-
Kry 'n karakter 'n nuwe rol?	
protagonis	-
se helper	-
antagonis	-
se helper	1
(Elia funksioneer nie in die kommentaar nie)	
2.3 IS DAAR NUWE KARAKTERS IN DIE VERHAAL?	1
2.4 WORD NUWE DRADE TUSSEN ELEMENTE GESPAN?	1
3 DIE NORME OM DIE KRITIESE BREEKpunt IN 'N	
<u>VERHAAL TE BEPAAL</u>	
3.1 DIE GESIGSPUNT VAN DIE VERTELLER	
3.2 DIE BASIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:	
Nabot besit 'n wingerd.-----	!
Agab begeer die wingerd.	!

Nabot weier. Agab is bedruk omdat Nabot weier.	Moedergebeure
Isebel tree tussenbeide. Agab vertel dat Nabot weier. Isebel berispe Agab. Isebel maak 'n plan. Isebel se plan word uitgevoer. Isebel se plan slaag.	Moordplan
Elia konfronteer Agab oor wingerd--- en dood van Nabot. Oordeel word oor Agab uitgespreek. Vyandskap tussen Agab en Elia.	Strafgerig 1
Oordeel oor Agab se huis. Isebel gaan gestraf word. Agab se huis sal gestraf word. Isebel verlei Agab.	Strafgerig 2 Verskuiwing
Agab se berou. Agab is vergewe.	Berou/genade

Vergelyk 'n mens die struktuur van dié verhaal met dié in die MT, lyk die resultate as volg:

3.2.1 Plusse

- * Stem die verhaal ten volle met die basiese struktuur ooreen? -
- * Stem die verhaal feitlik met die basiese verhaalstruktuur van die MT ooreen? -
  - {-1 sekondêre gebeurtenis} -
  - {-2 sekondêre gebeurtenisse} 1
  - {-3 sekondêre gebeurtenisse} -
- * Die verhaal is feitlik nie herkenbaar nie. -
- Die verhaal is nie herkenbaar nie. -

3.2.2 Minusse

- Word 'n nuwe gebeurtenis tot die verhaal toegevoeg? 1
- 1 gebeurtenis 1
- 2 of meer nuwe gebeurtenisse 1
- (Veral die soteriologiese strekking van die kommentaar gee aan die Nabot-vertelling 'n nuwe dimensie.)

- * Daar het geen verandering van die struktuur plaasgevind nie. -

Daar het verandering plaasgevind. 1

Word by die kronologiese volgorde van die verhaal gehou? 1

3.3 DIE HERKENBAARHEIDSNORM

Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal? 1

(In die weergawe van die MT-verhaal)

3.3.1 Aan sy uiterlike vorm

- Ten volle herkenbaar -
- Gedeeltelik herkenbaar 1
- Feitlik nie herkenbaar nie -
- Glad nie herkenbaar nie -

3.3.2 In sy relasies

3.3.2.1 Karakterisering

- Ten volle herkenbaar -
- Gedeeltelik herkenbaar 1
- Feitlik nie herkenbaar nie -
- Glad nie herkenbaar nie -

3.3.2.2 Relasies ten opsigte van elemente

- Ten volle herkenbaar -

Gedeeltelik herkenbaar	1
Feitlik nie herkenbaar nie	-
Glad nie herkenbaar nie	-
4. DIE PLOT VAN DIE NABOT-VERTELLING	
4.1 DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING	
Die verhaal speel af in Jisreel	-
waar Nabot ('n vername burgerlike)	1
'n wingerd besit ...	1
wat aan koning Agab se grond grens	-
4.2 DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS	
Verskeie konflikte bestaan in die verhaal.	
* Konflik in Agab self:	
kwaad...	1
toornig...	1
le op sy bed...	1
eet nie...	-
* Konflik tussen mense:	
Agab en Nabot oor die wingerd	1
Agab en Isebel oor sy swak koninklike optrede	-
Agab en Elia	-
* Konflik tussen Nabot en die leiers.	-
* Konflik tussen Nabot en amptenare	-
* Konflik tussen die ondermaanse en die bomaanse wêreld.	1
4.3 DIE EINDE VAN DIE VERHAAL	
Die verhaal bereik sy klimaks wanneer Agab tot ander insigte kom en hom voor God verneder	-
4.3.1 Die denouement in die verhaal:	
God gaan Agab nie meer straf nie maar wel sy huis straf	-
4.4 DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL	
IRONIESE OORGANG:	
Agab keer met die hulp van die Here na die geordende wêreld terug	-
Ons het eerder met 'n <u>satiriese intrige</u> te make. Agab is 'n sterk figuur wat in die verkeerde wêreld begin het en wat die uiterste konsekwensies daarvan moet dra. Is die basiese plot dieselfde?	-
5. KONKLUSIE:	
5.1 IS DIE WEERGAWE 'N HERKENBARE INTERPRETASIE VAN DIE HT-VERHAAL?	
5.1.1 Stem die volgende elemente ooreen:	
aantal karakters	-
aantal gebeure uit 26	-
tydvak van die aanbieding van die weergawe	-
5.1.2 Stem die volgende relasies ooreen:	

1)	karakterisering	
	protagonis	1
	helper	1
	antagonis	1
	helper	-
1i)	gebeure	-
1ii)	struktuur	-
iv)	plot	-
v)	plotlyn	-
vi)	denouement van die weergawe	-
5.2	<u>IS DIE WEERGAWE 'N NUWE VERHAAL?</u>	
i)	Het daar 'n roiverskuiwing plaasgevind ten opsigte van	
	protagonis	-
	helper	-
	antagonis	1
	helper	
1i)	Is daar nuwe karakters toegevoeg tot die MT-verhaal?	1
1ii)	Is daar karakters weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	1
iv)	Is daar nuwe gebeure tot die MT-verhaal toegevoeg?	1
v)	Is daar gebeure weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	1
iv)	DIT LEI TOT 'N NUWE:	
	* struktuur	1
	* plot	1
	* denouement van die verhaal.	1

DIE VERHOUDING TUSSEN DIE GENEVA-KOMMENTAAR EN DIE MT1 DIE ELEMENTE IN DIE MT1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT-VERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

Agab...	1
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	-
God...	1
Aantal:...	4

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

1 Nabot besit 'n wingerd...	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab gaan praat met Nabot...	-
2 Agab wil Nabot se wingerd besit...	1
Agab wil 'n ander wingerd gee...	-
Agab wil die wingerd van Nabot koop...	1
3 Nabot weier...	-
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	-
4 Agab is bedruk...	-
Agab is kwaad...	-
Agab gaan huis toe...	-
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab lê op sy bed...	-
Agab bedek sy gesig...	-
Agab weier om te eet...	-
5 Isebel is Agab se vrou...	1
Isebel kom na Agab...	-
Isebel vra 'n vraag aan Agab...	1
Agab is bedruk...	-
Agab weier om te eet...	-
6 Agab sê vir Isebel...	-
Agab praat met Nabot...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab wil die wingerd koop...	-
Agab wil die wingerd ruil...	-
7 Nabot praat met Agab...	-
Nabot weier om wingerd af te staan...	-
8 Isebel praat met Agab...	1
Agab is Koning oor Israel...	-
Agab moet gaan eet...	-
Agab moet nie bekommerd wees nie...	-
Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	-
9 Isebel skryf briewe...	-
Isebel skryf in Agab se naam...	-
Isebel verseel die briewe...	-
Isebel stuur die briewe aan die leiers en ampsdraers van Jisreël...	-
10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:	-
Hou 'n vasdag...	1
Sit Nabot voor in die vergadering...	-
Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot.	-
Hulle getuig teen Nabot:	1
Nabot vloek God...	-
Nabot vloek die Koning...	-
Leiers vat Nabot na buite...	-
Ampsdraers vat Nabot na buite...	-
Leiers stenig Nabot...	1
Ampsdraers stenig Nabot...	1
11 Die leiers doen wat Isebel beveel het...	-
Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het.	-

- Hulle (leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag... -
 Nabot sit voor in die vergadering... -
- Twee gewetenlose manne sit voor Nabot... -
 Hulle praat. -
 Nabot vloek God... -
 Nabot vloek die koning... -
- 12 Die ampsdraers vat Nabot na buite... -
 Die leiers vat Nabot na buite... -
 Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot. -
 Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel. -
 Nabot is dood... -
- 13 Isebel hoor Nabot is dood... -
 Isebel sê vir Agab. -
 Agab vat die wingerd... -
 Die wingerd het aan Nabot behoort... -
 Nabot was 'n Jisreëliet... -
 Nabot het nie verkoop nie... -
 Nabot leef nie... -
 Nabot is dood... -
- 14 Agab hoor Nabot is dood... -
 Agab vat Nabot se wingerd... -
 Nabot is 'n Jisreëliet... -
- 15 Here praat met Elia... -
 Elia is 'n Tisbiet... -
 Elia maak klaar... -
 Elia gaan Agab ontmoet... -
 Agab bly in Samaria... -
 Agab regeer oor Israel... -
 Agab is in die wingerd... -
 Die wingerd behoort aan Nabot... -
 Agab vat die wingerd... -
- 16 Die Here sê vir Elia... -
 Elia sê vir Agab... -
 Die Here sê vir Agab... 1
 Agab het Nabot gedood... 1
 Agab vat die wingerd... -
 Elia sê vir Agab... -
- Die Here sê vir Agab... -
 Die honde het Nabot... -
 se bloed gelek... -
 Die honde sal Agab... -
 se bloed lek... -
- 17 Agab hoor Elia... -
 Agab sê vir Elia... -
 Elia is sy vyand... -
- 18 Elia sê vir Agab... -
 Agab is sy vyand... -
- 19 Die Here sê vir Agab... -
 Agab doen nie wat die Here vra nie... -
 Here bring 'n ramp oor Agab... -
 Die Here gaan Agab vernietig... -
 Die Here gaan Agab uitroei... -
 Die Here gaan Agab se seuns uitroei. 1
 Die Here gaan al sy seuns uitroei... -
- Agab tart die Here... -
 Agab laat Israel sondig... -
- Die Here gaan sy seuns uitroei... 1
 Die Here het die seuns uitgeroel... -
 Die seuns het aan Jerobeam behoort... -
 Jerobeam is die seun van Nebat. -
- Die Here het die seuns uitgeroel. -
 Die seuns het behoort aan Baesa... -
 Baesa is die seun van Agija... -

20	Die Here straf Isebel...	-
	Die honde sal Isebel opvreet by die muur...	-
21	Agab se familie sterf in die stad...	-
	Die honde sal hulle opvreet...	-
22	Agab se familie sterf in die veld...	-
	Die roofvoëls sal hulle opvreet...	-
23	Niemand doen so verkeerd nie...	-
	Agab doen verkeerd volgens die Here...	-
24	Isebel is Agab se vrou...	1
	Isebel laat Agab verkeerd doen...	1
	Agab tree lelik op, Agab dien afgode...	1
	Amoriete dien afgode...	-
	Die Here straf die Amoriete...	-
	Die Amoriete besit goed...	-
	Die Here vat die goed...	-
	Die Here gee die goed vir Israel...	-
25	Agab hoor die straf...	1
	Agab skeur sy klere...	-
	Agab trek rouklere aan...	-
	Agab vas...	-
	Agab slaap met rouklere...	-
	Agab loop bedruk...	1
26	Die Here praat met Elia...	-
	Elia is 'n Tisbiet...	-
	Die Here sê...	-
	Elia moet sien...	-
	Agab verneder homself...	-
	Die Here stel die ramp uit...	1
	Agab verneder homself voor die Here	1
	Die ramp gaan nie Agab tref nie...	-
	Agab se seun regeer...	1
	Die ramp tref sy seun...	1
	Die Here bring die ramp oor sy seun...	1
	Die Here bring 'n ramp oor sy huis...	-

Die Geneva-Vertaling lewer kommentaar op verskillende verse.

Vers 2: Alhoewel die Heilige Gees Agab se TIRANIE veroordeel, was Agab nie so boos dat hy Nabot se wingerd sou vat sonder om hom TEN VOLLE daarvoor te VERGOED nie.

Vers 4: Die goddelose lê nie en oordink wat 'just and lawful' is nie, maar hoe hul hul BUITENGEWONE APTYT kan versadig.

Vers 7: Isebel sê vir Agab dat hy nie weet wat dit is om te regeer nie. Agab moet beveel, en nie smee nie (Commaude, and intreat not). Hammond (1982:104) skryf dat die Geneva-kommentaar 'n vertaling help "... which reproduced the ellipses and ambiguities of the original. In 1 Kings 21:7 the pure sarcasm of Jezebel's taunt to her husband over his failure to secure Naboth's vineyard is perfectly conveyed in the Geneva rendering: 'Then Jezebel his wife said

unto him, Doest thou now govern the Kingdom of Israel?". Die kommentaar is vir die mense wat nie die punt van die vraag snap nie. Jy weet nie wat dit is om te regeer nie, sê Isebel: "Beveel en smee nie". Die kommentaar sê dan ook spesifiek: 'as though she said...'. Vers 9: Die lesers moet verstaan dat die vasdag wat uitgeroep is 'n 'fake' is, en nie 'n ware vasdag is nie. Die kommentator wil hê dat die lesers die teks in elke wending reg verstaan, want dit is die Heilige Gees wat praat en nie mense nie.

Vers 11: Wêreldlinge gee nie om om onskuldige bloed te vergiet nie, en sal eerder die be vele van prinse nakom as wat hul sal luister na die WETTE VAN GOD.

Vers 15: In die teks kry 'n mens 'n voorbeeld van 'MONSTREO CRUELTIE'. Die heilige Gees gee hier toestemming om alle TIRANNIE teen te staan, veral waar mense weerloos is ("moue to be pitiful and inclined to mercie"). Hier moet die spesifieke omstandighede van die gemeente in Geneve in gedagte gehou word. Die Engelse owerheid was vir hierdie mense 'n besondere tiran. Om hierdie rede het hulle juis uit Engeland weggevlug en hulle in Geneve kom vestig.

Vers 19: Die kommentaar by die vers lui as volg: Het Agab kon dink om voordeel te kon trek (aduantage) deur 'n onskuldige te vermoor?

In verse 21- 23 kom 'n aantal teksverwysings voor.

By vers 21 "him that pissith against the wall" is 'n uitdrukking wat ook in 2 Sam 25:22 voorkom. In vers 23 word na 2 Konings 9:33 verwys. 2 Konings 9:33 is 'n vervulling van hierdie profesie oor Isebel.

Die teksverwysing in 2 Konings 9:25 dien as 'n bewys dat die profesie oor Agab in vervulling gegaan het. Die kommentaar sê dan ook dat die profesie is vervul in Joram, sy seun. Die Heilige Gees is die outeur van die profesie, daarom moet dit in vervulling gaan. Dit pla die kommentator nie of hy nou

afwyk van die letterlike vervulling van die profesie nie.
In vers 29 sê die kommentaar weer dat die profesie in Joram se tyd vervul is. Dit mag wees dat die kommentaar in vers 19 juis daar ingebring is as gevolg van vers 29, waar uitdruklik na die vervulling van die profesie in Joram se tyd verwys word.

Vers 25: Agab het 'n AFGODSDIENAAR (idolater), en 'n WREDE MOORDENAAR geword as gevolg van sy VROU SE RAAD aan hom, soos een wat homself geheel en al diensbaar aan die sonde gestel het.

1.3 WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN VERGELYKING MET DIE MT-VERHAAL? 1

1.4 WORD DAAR GEBEURE TOT DIE MT-VERHAAL TOEGEVOEG? 1

1.5 GEBEURE EN TYDVAK

HEDE: Elia konfronteer Agab oor die dood en besitneming van Nabot se wingerd... -

VERLEDE: Agab maak aan Nabot 'n aanbod om sy wingerd te koop of te ruil. 1
Agab en Isebel se gesprek. 1
Isebel se briewe. -

TOEKOMS: Nabot se steniging... -
Die oordeel oor Agab Isebel en Agab se huis -
le in die toekoms. -

GEBEURE EN RUIMTE Die verhaal speel af in Jisreël... -

Die hele verhaal word aangebied uit die perspektief van die verlede. Vers 19 is byvoorbeeld in Joram se tyd vervul.

2. DIE RELASIES IN DIE NABOT-VERHAAL

2.1 KARAKTERISERING
Agab is die protagonis in die verhaal. -
Isebel is die helper... 1
God is die antagonis in die verhaal... -
Elia is sy helper... -

2.1.1 Ronde karakters:
Agab is 'n ronde karakter in die verhaal -
* Innerlike beleving van karakter -
* Ontwikkeling van karakter -
* Onvoorspelbaarheid van karakter -

Agab: 'n Koning... 1
iemand met mag... 1
en geld... -

Hy is regverdig: -
Hy wil onderhandel... 1
Wil Nabot ruil vir 'n beter wingerd... 1
of hy wil die wingerd koop... 1

emosioneel:
bedruk ... -
kwaad... -
le op bed... -
eet nie... -

aggressief:
Elia as vyand... -

berou:	1
klere geskeur...	-
rouklere aantrek...	-
gevas...	-
hoofkarakter...	-
2.1.2 Plat karakters:	
voorspelbaar:	
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	-
Eensydig geteken:	
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	-
Nabot:	
'n vername man...	-
besit 'n wingerd...	1
gentilicum...	-
hoof van vergadering...	-
eensydig geteken:	-
'n tradisievolle man...	-
Isebel:	
koningin...	-
plannemaker...	-
wreed...	-
stadsvaders doen wat sy vra	-
verleidster	1
Eensydig geteken: magsbewys	-
Elia:	
'n Profeet...	-
kondig oordeel aan...	-
kondig vergifnis aan...	-
Eensydig geteken:	-
Voer net God se opdragte uit	-
God:	
straf die verkeerde:	
straf Agab...	1
en Agab se huis...	1
Isebel...	1
stel oordeel oor Agab uit...	1
maar nie oor Agab se huis nie	1
God is voorspelbaar...	-
daarom ook 'n plat figuur.	-
2.2 DIE KARAKTERTEKENING STEM IN 'N GROOT	-
MATE OOREEN MET DIE MT-VERHAAL.	-
kry 'n karakter 'n nuwe rol?	
protagonis	1
se helper	-
antagonis	1
se helper	-
stop karakters	1
Die verhaal stel die Heilige Gees aan die woord,	
sodat die rolle wissel.	
2.3 IS DAAR NUWE KARAKTERS IN DIE VERHAAL?	1
Die Heilige Gees, asook die wêreldlinge is	
nuwe karakters in die verhaal.	
2.4 WORD NUWE DRADE TUSSEN ELEMENTE GESFAN?	1
3 NORME WAT DIE KRITIESE BREEKpunt BEPAAL	
3.1 DIE GESIGSHOEK VAN DIE VERHAAL	
3.2 DIE BASIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:	

Nabot besit 'n wingerd. -----	
Agab begeer die wingerd.	
Nabot weier.	
Agab is bedruk omdat Nabot weier.	Moedergebeure

Isebel tree tussenbeide. -----	
Agab vertel dat Nabot weier.	
Isebel berispe Agab.	
Isebel maak 'n plan.	Moordplan
Isebel se plan word uitgevoer.	
Isebel se plan slaag.	

Elia konfronteer Agab oor wingerd--- en dood van Nabot.	
Oordeel word oor Agab uitgespreek.	Strafgerig 1

Vyandskap tussen Agab en Elia.

Oordeel oor Agab se huis.	
Isebel gaan gestraf word.	
Agab se huis sal gestraf word.	Strafgerig 2
Isebel verlei Agab.	Verskuiwing

Agab se berou	
Agab is vergewe.	Berou/genade

Vergelyk 'n mens die struktuur van dié verhaal met die in dié in die MT, lyk die resultaat as volg:

3.2.1 Minusse

- * Stem die verhaal ten volle met die basiese struktuur ooreen? -
- * Stem die verhaal feitlik met die basiese verhaalstruktuur van die MT ooreen? -
- {-1 sekondêre gebeurtenis} -
- {-2 sekondêre gebeurtenisse} -
- {-3 sekondêre gebeurtenisse} -

Die basies storielyn van die MT-verhaal word wel gevolg. Waar die MT Agab se uiteindelijke oordeel koppel aan die verleiding van die volk tot afgodery, verbind hierdie kommentaar Agab aan albei gebeure - dit wil sê aan die moord op Nabot sowel as die verleiding tot afgodery (vers 25): "as one that gaue him felte wholly to ferue finne." Al twee die oordele wat oor Agab uitgespreek is het die kommentaar van toepassing op Joram, Agab se seun gemaak (verse 19 en 29), en sodoende die letterlike betekenis van vers 19 verander om aan te pas by vers 29, asook 2 Konings 9.

3.2.2 Plusse

WORD 'N NUWE GEBEURTENIS TOT DIE VERHAAL TOEGEVOEG?

- 1 gebeurtenis -
- 2 of meer nuwe gebeurtenisse 1
- (Drie gebeurtenisse word tot die verhaal toegevoeg naamlik:
- * Die rol van die wêreldlinge (leiers en ampsdraers).
- * Tirannie en wreedheid (crueltie)
- * Die rol van die Heilige Gees.

3.3 DIE HERKENBAARHEIDSNORM

Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal?

(In die weergawe van die MT-verhaal)

3.3.1 AAN SY UITERLIKE VORM:

- Ten volle herkenbaar -
- Gedeeltelik herkenbaar -
- Feitlik nie herkenbaar nie 1
- Glad nie herkenbaar nie -

3.3.2 In sy relasies.

- 3.3.2.1 Karakterisering
 Ten volle herkenbaar -
 Gedeeltelik herkenbaar -
 Feitlik nie herkenbaar nie 1
 Glad nie herkenbaar nie -

- 3.3.2.1 Relasies ten opsigte van elemente
 Ten volle herkenbaar -
 Gedeeltelik herkenbaar -
 Feitlik nie herkenbaar nie 1
 Glad nie herkenbaar nie -

4 DIE PLOT VAN DIE NABOT-VERTELLING LXX4.1 DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING

Die verhaal speel af in Jisreël -
 waar Nabot ('n vername burgerlike) 1
 'n wingerd besit... -
 wat aan koning Agab se grond grens -

4.2 DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS

Verskeie konflikte bestaan in die verhaal.

* Konflik in Agab self:

kwaad... -
 toornig... -
 lê op sy bed... -
 eet nie... -

* Konflik tussen mense:

Agab en Nabot oor die wingerd 1
 Agab en Isebel oor sy swak koninklike 1
 optrede -
 Agab en Elia -

* Konflik tussen Nabot en die leiers. 1

* Konflik tussen Nabot en amptenare 1

* Konflik tussen die ondermaanse en 1
 die bomaanse wêreld.

Agab en God

Die konflik tussen die ondermaanse en bomaanse wêreld lê anders in die Geneva-kommentaar as by die MT. Die konflik bestaan by die Geneva-kommentaar tussen die Heilige Gees en regeringsmense wat soos tiranne regeer.

4.3 DIE EINDE VAN DIE VERHAAL

Die verhaal bereik sy klimaks wan-
 neer Agab tot ander insigte kom -
 en hom voor God verneder -

Die denouement in die verhaal:

God gaan Agab nie meer straf nie 1
 maar wel sy huis straf

Die Heilige Gees self straf tirannie, soos blyk uit 1
 die vervulling van die profesiee.

4.4 DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL

IRONIESE OORGANG:

Agab keer met die hulp van die Here na
 die geordende wêreld terug. 1

Is die basiese plot dieselfde? -

5 KONKLUSIE:5.1 IS DIE WEERGAWE 'N HERKENBARE

INTERPRETASIE VAN DIE MT-VERHAAL?

5.1.1 Stem die volgende elemente ooreen:

karakters -

gebeure aantal uit 26: -

tydvak van die aanbieding van die weergawe -

5.1.2 Stem die volgende relasies ooreen

1) Karakterisering

	protagonis	-
	helper	1
	antagonis	-
	helper	-
ii)	gebeure	-
iii)	struktuur	-
iv)	plot	-
v)	plotlyn	-
vi)	denouement van die weergawe	-

5.2 IS DIE WEERGAWES 'N NUWE VERHAAL?

i)	Het daar 'n roloverskuiwing plaasgevind ten opsigte van die:	
	protagonis	1
	helper	-
	antagonis	1
	helper	1
ii)	Is daar nuwe karakters toegevoeg tot die MT-verhaal?	1
iii)	Is daar karakters weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	1
iv)	Is daar nuwe gebeure tot die MT-verhaal toegevoeg?	1
v)	Is daar gebeure weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	1
iv)	DIT LEI TOT 'N NUWE:	
	* struktuur	1
	* plot	1
	* plotlyn	1
	* denouement van die verhaal	1

'N ONTLEDING VAN DIE PREEK VAN DR ROSSOUW VOLGENS ELEMENTE EN RELASIES

1 DIE ELEMENTE IN DIE MT

1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT- VERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

Agab...	1
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	-
God...	1
Aantal:...	4

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

1 Nabot besit 'n wingerd...	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab gaan praat met Nabot...	-
2 Agab wil Nabot se wingerd besit...	1
Agab wil 'n ander wingerd gee...	-
Agab wil die wingerd van Nabot koop...	-
3 Nabot weier...	1
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	1
4 Agab is bedruk...	-
Agab is kwaad...	1
Agab gaan huis toe...	-
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab lê op sy bed...	1
Agab bedek sy gesig...	-
Agab weier om te eet...	-
5 Isebel is Agab se vrou...	1
Isebel kom na Agab...	1
Isebel vra 'n vraag aan Agab...	-
Agab is bedruk...	-
Agab weier om te eet...	-
6 Agab se vir Isebel...	-
Agab praat met Nabot...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab wil die wingerd koop...	-
Agab wil die wingerd ruil...	-
7 Nabot praat met Agab...	-
Nabot weier om wingerd af te staan...	-
8 Isebel praat met Agab...	1
Agab is koning oor Israel...	-
Agab moet gaan eet...	-
Agab moet nie bekommerd wees nie...	-
Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	-
9 Isebel skryf briewe...	-
Isebel skryf in Agab se naam...	-
Isebel verseel die briewe...	-
Isebel stuur die briewe aan die leiers en ampsdraers van Jisreël...	-
10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:	1
Hou 'n vasdag...	-
Sit Nabot voor in die vergadering...	-
Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot.	-
Hulle getuig teen Nabot:	-
Nabot vloek God...	-
Nabot vloek die koning...	-
Leiers vat Nabot na buite...	-
Ampsdraers vat Nabot na buite...	-
Leiers stenig Nabot...	-
Ampsdraers stenig Nabot...	-
11 Die leiers doen wat Isebel beveel het...	-

- Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het. -
 Hulle (leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag... -
 Nabot sit voor in die vergadering... -
 Twee gewetenlose manne sit voor Nabot... -
 Hulle praat. -
 Nabot vloek God... -
 Nabot vloek die koning... -
- 12 Die ampsdraers vat Nabot na buite... -
 Die leiers vat Nabot na buite... -
 Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot. -
 Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel. -
 Nabot is dood... 1
- 13 Isebel hoor Nabot is dood... -
 Isebel sê vir Agab. 1
 Agab vat die wingerd... 1
 Die wingerd het aan Nabot behoort... -
 Nabot was 'n Jisreëliet... -
 Nabot het nie verkoop nie... -
 Nabot leef nie... -
 Nabot is dood... -
- 14 Agab hoor Nabot is dood... -
 Agab vat Nabot se wingerd... -
 Nabot is 'n Jisreëliet... -
- 15 Here praat met Elia... -
 Elia is 'n Tisbiet... -
 Elia maak klaar... -
 Elia gaan Agab ontmoet... -
 Agab bly in Samaria... -
 Agab regeer oor Israel... -
 Agab is in die wingerd... -
 Die wingerd behoort aan Nabot... -
 Agab vat die wingerd... -
- 16 Die Here sê vir Elia... -
 Elia sê vir Agab... -
 Die Here sê vir Agab... -
 Agab het Nabot gedood... -
 Agab vat die wingerd... -
 Elia sê vir Agab... -
- Die Here sê vir Agab... -
 Die honde het Nabot... -
 se bloed gelek... -
 Die honde sal Agab... -
 se bloed lek... -
- 17 Agab hoor Elia... -
 Agab sê vir Elia... -
 Elia is sy vyand... -
- 18 Elia sê vir Agab... -
 Agab is sy vyand... -
- 19 Die Here sê vir Agab... -
 Agab doen nie wat die Here vra nie... -
 Here bring 'n ramp oor Agab... -
 Die Here gaan Agab vernietig... -
 Die Here gaan Agab uitroei... -
 Die Here gaan Agab se seuns uitroei... -
 Die Here gaan al sy seuns uitroei... -
- Agab tart die Here... -
 Agab laat Israel sondig... -
- Die Here gaan sy seuns uitroei... -
 Die Here het die seuns uitgeroei... -
 Die seuns het aan Jerobeam behoort... -
 Jerobeam is die seun van Nebat... -
- Die Here het die seuns uitgeroei... -
 Die seuns het behoort aan Baesa... -
 Baesa is die seun van Agija... -

- 20 Die Here straf Isebel... -
Die honde sal Isebel opvrete by die muur... -
- 21 Agab se familie sterf in die stad... -
Die honde sal hulle opvrete... -
- 22 Agab se familie sterf in die veld... -
Die roofvoels sal hulle opvrete... -
- 23 Niemand doen so verkeerd nie... -
Agab doen verkeerd volgens die Here... -
- 24 Isebel is Agab se vrou... -
Isebel laat Agab verkeerd doen... -
Agab tree lelik op, Agab dien -
afgode... 1
Amoriete dien afgode... -
Die Here straf die Amoriete... -
Die Amoriete besit goed... -
Die Here vat die goed... -
Die Here gee die goed vir Israel... -
- 25 Agab hoor die straf... -
Agab skeur sy klere... -
Agab trek rouklere aan... -
Agab vas... -
Agab slaap met rouklere... -
Agab loop bedruk... -
- 26 Die Here praat met Elia... -
Elia is 'n Tisbiet... -
Die Here se... -
Elia moet sien... -
Agab verneder homself... -
- Die Here stel die ramp uit... -
Agab verneder homself voor die Here -
Die ramp gaan nie Agab tref nie... -
Agab se seun regeer... -
Die ramp tref sy seun... -
Die Here bring die ramp oor sy seun... -
Die Here bring 'n ramp oor sy huis... -

1.3 WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN VERGELYKING MET DIE MT-VERHAAL?

Die vergelyking toon dat talle gebeure
weggelaat word.

1.4 WORD DAAR GEBEURE TOT DIE VERHAAL TOEGEVOEG?

1.5 GEBEURE EN TYDSVLAK

HEDE: Elia konfronteer Agab oor die dood en
besitneming van Nabot se wingerd... -

VERLEDE: Agab maak aan Nabot 'n aanbod
om sy wingerd
te koop of te ruil.
Agab en Isebel se gesprek.
Isebel se briewe.
Nabot se steniging... 1

TOEKOMS: Die oordeel oor Agab
Isebel en Agab se huis
le in die toekoms. -

In Rossouw se preek geskied die vertelling
vanuit die hede.

GEBEURE EN RUIMTE

Die verhaal speel af in Jisreël... 1

2 RELASIES IN DIE PREEK VAN ROSSOUW

2.1 KARAKTERISERING

Agab is die protagonis in die verhaal. -
 Isebel is die helper... 1
 God is die antagonis in die verhaal... -
 Elia is sy helper... -
 Die hoofkarakter in die verhaal is Nabot. God is
 Nabot se helper aangesien Elia nie eers EEN KEER
 in die preek genoem word nie. Agab is die antagonis
 in die weergawe terwyl Isebel sy helper is.

2.1.1 Ronde Karakters:

Agab is 'n ronde karakter in die verhaal -

- * Innerlike beleving van karakter -
- * Ontwikkeling van karakter -
- * Onvoorspelbaarheid van karakter -

Agab: 'n Koning... 1
 iemand met mag... 1
 en geld... 1
 Hy is regverdig: -
 Hy wil onderhandel... -
 Wil Nabot ruil vir 'n beter wingerd... -
 of hy wil die wingerd koop... -
 emosioneel: -
 bedruk ... -
 kwaad... 1
 lê op bed... 1
 eet nie... 1
 aggressief: -
 Elia as vyand... -
 berou: -
 klere geskeur... -
 rouklere aantrek... -
 gevas ... -
 hoofkarakter... -

2.1.2 Plat Karakters:

voorspelbaar:

Nabot... 1
 Isebel... 1
 Elia... -

Eensydig geteken:

Nabot... 1
 Isebel... 1
 Elia... -

Nabot:

'n vername man... -
 besit 'n wingerd... 1
 gentilicum... -
 hoof van vergadering... -
 eensydig geteken: -
 'n tradisievolle man... 1

Isebel:

koningin... 1
 plannemaker... 1
 wreed... 1
 stadsvaders doen wat sy vra -
 Eensydig geteken: magsbewys 1

Elia:

'n Profeet... -
 kondig oordeel aan... -
 kondig vergifnis aan... -
 Eensydig geteken: -
 Voer net God se opdragte uit -

God:

straf die verkeerde: -
 straf Agab... -
 en Agab se huis... -
 Isebel... -
 stel oordeel oor Agab uit... -
 maar nie oor Agab se huis nie -
 God is voorspelbaar...

daarom ook 'n plat figuur.

2.2 DIE KARAKTERTEKENING STEM IN 'N GROOT MATE MET DIE MT-VERHAAL OOREEN.

Kry 'n karakter 'n nuwe rol?

protagonis
se helper
antagonis
se helper
stop karakters

1
1
1
1
1

2.3 IS DAAR NUWE KARAKTERS IN DIE VERHAAL?

1

2.4 WORD NUWE DRADE TUSSEN DIE ELEMENTE GESPAN?

1

Vergelyk bespreking onder die gesigshoek
van die skrywer.

3. NORME WAT DIE KRITIESE BREEKPUNT BEPAAL

3.1 DIE GESIGSPUNT VAN DIE VERTELLER

3.2 DIE BASIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:

Nabot besit 'n wingerd.
Agab begeer die wingerd.
Nabot weier.
Agab is bedruk omdat Nabot weier.

Moedergebeure

Isebel tree tussenbeide.
Agab vertel dat Nabot weier.
Isebel berispe Agab.
Isebel maak 'n plan.
Isebel se plan word uitgevoer.
Isebel se plan slaag.

Moordplan

Elia konfronteer Agab oor wingerd---
en dood van Nabot.
Oordeel word oor Agab uitgespreek.
Vyandskap tussen Agab en Elia.

Strafgerig 1

Oordeel oor Agab se huis.
Isebel gaan gestraf word.
Agab se huis sal gestraf word.
Isebel verlei Agab.

Strafgerig 2
Verskuiwing

Agab se berou
Agab is vergewe.

Berou/genade

Vergelyk 'n mens die struktuur van die preek met dié van die
MT, lyk die resultaat as volg:

3.2.1 Minusse

*Stem die verhaal ten volle met die
basiese struktuur ooreen?

-

*Stem die verhaal feitlik met die basiese
verhaalstruktuur van die MT ooreen?

{-1 sekondêre gebeurtenis)
{-2 sekondêre gebeurtenisse)
{-3 sekondêre gebeurtenisse)

-
-
-
1
-

Die verhaal is feitlik nie herkenbaar nie
Die verhaal is nie herkenbaar nie.

3.2.2 Plusse

* Word 'n nuwe gebeurtenis tot die verhaal
toegevoeg?

1 gebeurtenis

2 of meer nuwe gebeurtenisse

-
1

Vergelyk die indeling volgens elemente hierbo.

* Daar het geen verandering in die struktuur
plaasgevind nie

-

Daar het verandering plaasgevind

1

- * Word by die kronologiese volgorde van die struktuur gehou of nie?

-

Daar word slegs breedweg by die eerste deel van die verhaal gehou: Nabot het 'n wingerd-besit wat Agab wil hê. Isebel word by die gebeure ingetrek en Nabot sterf in die proses. Daar is geen verwysing na die res van die verhaal nie.

3.3 DIE HERKENBAARHEIDSNORM

Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal?

(In die weergawe van die MT-verhaal)

3.3.1 Aan sy uiterlike vorm

Ten volle herkenbaar

-

Gedeeltelik herkenbaar

1

Feitlik nie herkenbaar nie

-

Glad nie herkenbaar nie

-

3.3.2 In sy relasies

3.3.2.1 Karakterisering

Ten volle herkenbaar

-

Gedeeltelik herkenbaar

-

Feitlik nie herkenbaar nie

1

Glad nie herkenbaar nie

-

3.3.2.2 Relasies ten opsigte van elemente

Ten volle herkenbaar

-

Gedeeltelik herkenbaar

-

Feitlik nie herkenbaar nie

1

Glad nie herkenbaar nie

-

4 DIE PLOT VAN DIE NABOT-VERTELLING

4.1 DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING

Die verhaal speel af in Jisreël

1

waar Nabot ('n vername burgerlike)

-

'n wingerd besit...

1

wat aan koning Agab se grond grens

-

4.2 DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS

verskeie konflikte bestaan in die verhaal.

- * Konflik in Agab self:

kwaad...

1

toornig...

-

le op sy bed...

1

eet nie...

-

- * Konflik tussen mense:

Agab en Nabot oor die wingerd

1

Agab en Isebel oor sy swak koninklike

-

optrede

-

Agab en Elia

-

- * Konflik tussen Nabot en die leiers.

-

- * Konflik tussen Nabot en amptenare

-

- * Konflik tussen die ondermaanse en die

-

bomaanse wereld.

-

Agab en God (verkeerd gedoen)

-

4.3 DIE EINDE VAN DIE VERHAAL

Die verhaal bereik sy klimaks wan-

-

neer Agab tot ander insigte kom

-

en hom voor God verneder

-

Die denouement in die verhaal:

God gaan Agab nie meer straf nie

-

God gaan sy huis straf.

-

Die volk moet weer vashou aan die erfenis van hul

voorgaders en bereid wees om daarvoor op te offer.

4.4 DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL

IRONIESE OORGANG:

Agab keer met die hulp van die Here

na die geordende wêreld terug
Dit is die volk wat na die geordende wêreld
moet terugkeer. Die konflik lê in die volk
self. Die volk het van hul basiese erfenisse
begin afstand doen.

5 KONKLUSIE:

5.1 IS DIE WEERGAWA 'N HERKENBARE INTERPRETASIE VAN DIE MT-VERHAAL?

5.1.1 Stem die volgende elemente ooreen:
karakters
gebeure-aantal uit 26:
tydsvlak van die aanbieding van die weergawe

5.1.2 Stem die volgende relasies ooreen:

- i) karakterisering
  - protagonis
  - helper
  - antagonis
  - helper
- ii) struktuur
- iii) plot
- iv) plotlyn
- v) denouement van die weergawe

5.2 IS DIE WEERGAWA 'N NUWE VERHAAL?

- i) Het daar 'n rolverskuiwing plaasgevind
ten opsigte van die:
  - protagonis
  - helper
  - antagonis
  - helper
- ii) Is daar nuwe karakters toegevoeg tot
die MT-verhaal?
- ii) Is daar karakters weggelaat in vergelyking
tot die MT-verhaal?
- iv) Is daar nuwe gebeure tot die MT-verhaal
toegevoeg?
- v) Is daar gebeure weggelaat in
vergelyking tot die MT-verhaal?
- iv) DIT LEI TOT 'N NUWE:
  - * struktuur
  - * plot
  - * plotlyn
  - * denouemente van die verhaal

DIE INDELING VAN DIE PREEK VAN DR T. C. DE VILLIERS VOLGENS ELEMENTE EN RELASIES

1 DIE ELEMENTE IN DIE MT

1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT-VERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

Agab...
Nabot...
Isebel...
Elia...
God...
Aantal:...

DIE INDELING VAN DIE PREEK VAN DR T.C. DE VILLIERS
VOLGENS ELEMENTE EN RELASIES

1 DIE ELEMENTE IN DIE MT

1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT-VERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

Agab...	1
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	1
God...	1
Aantal:....	3

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

1 Nabot besit 'n wingerd...	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	1
Agab gaan praat met Nabot...	1
2 Agab wil Nabot se wingerd besit...	1
Agab wil 'n ander wingerd gee...	1
Agab wil die wingerd van Nabot koop...	1
3 Nabot weier...	1
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	1
4 Agab is bedruk...	-
Agab is kwaad...	-
Agab gaan huis toe...	-
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab lê op sy bed...	-
Agab bedek sy gesig...	-
Agab weier om te eet...	-
5 Isebel is Agab se vrou...	-
Isebel kom na Agab...	-
Isebel vra 'n vraag aan Agab...	-
Agab is bedruk...	-
Agab weier om te eet...	-
6 Agab sê vir Isebel...	-
Agab praat met Nabot...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab wil die wingerd koop...	-
Agab wil die wingerd ruil...	1
Nabot praat met Agab...	-
Nabot weier om wingerd af te staan...	1
8 Isebel praat met Agab...	-
Agab is koning oor Israel...	-
Agab moet gaan eet...	-
Agab moet nie bekommerd wees nie...	-
Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	-
9 Isebel skryf briewe...	-
Isebel skryf in Agab se naam...	-
Isebel verseel die briewe...	-
Isebel stuur die briewe aan die leiers en ampsdraers van Jisreël...	-
10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:	-
Hou 'n vasdag...	-
Sit Nabot voor in die vergadering...	-
Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot.	-
Hulle getuig teen Nabot:	-
Nabot vloek God...	-
Nabot vloek die koning...	-
Leiers vat Nabot na buite...	-
Ampsdraers vat Nabot na buite...	-
Leiers stenig Nabot...	-
Ampsdraers stenig Nabot...	-
11 Die leiers doen wat Isebel beveel het...	-

- Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het. -
 Hulle (leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag... -
 Nabot sit voor in die vergadering... -
 Twee gewetenlose manne sit voor Nabot... -
 Hulle praat. -
 Nabot vloek God... -
 Nabot vloek die koning... -
- 12 Die ampsdraers vat Nabot na buite... 1
 Die leiers vat Nabot na buite... -
 Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot. -
 Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel. -
 Nabot is dood... 1
- 13 Isebel hoor Nabot is dood... -
 Isebel sê vir Agab. -
 Agab vat die wingerd... -
 Die wingerd het aan Nabot behoort... -
 Nabot was 'n Jisreëliet... -
 Nabot het nie verkoop nie... -
 Nabot leef nie... -
 Nabot is dood... -
- 14 Agab hoor Nabot is dood... -
 Agab vat Nabot se wingerd... -
 Nabot is 'n Jisreëliet... -
- 15 Here praat met Elia... -
 Elia is 'n Tisbiet... -
 Elia maak klaar... -
 Elia gaan Agab ontmoet... -
 Agab bly in Samaria... -
 Agab regeer oor Israel... -
 Agab is in die wingerd... -
 Die wingerd behoort aan Nabot... -
 Agab vat die wingerd... -
- 16 Die Here sê vir Elia... -
 Elia sê vir Agab... -
 Die Here sê vir Agab... -
 Agab het Nabot gedood... -
 Agab vat die wingerd... -
 Elia sê vir Agab... -
- Die Here sê vir Agab... -
 Die honde het Nabot... -
 se bloed gelek... -
 Die honde sal Agab... -
 se bloed lek... -
- 17 Agab hoor Elia... -
 Agab sê -
 vir Elia... -
 Elia is sy vyand... -
- 18 Elia sê vir Agab... -
 Agab is sy vyand... -
- 19 Die Here sê vir Agab... -
 Agab doen nie wat die Here vra nie... -
 Here bring 'n ramp oor Agab... -
 Die Here gaan Agab vernietig... -
 Die Here gaan Agab uitroei... -
 Die Here gaan Agab se seuns uitroei... -
 Die Here gaan al sy seuns uitroei... -
 Agab tart die Here... -
 Agab laat Israel sondig... -
 Die Here gaan sy seuns uitroei... -
 Die Here het die seuns uitgeroei... -
 Die seuns het aan Jerobeam behoort... -
 Jerobeam is die seun van Nebat. -
 Die Here het die seuns uitgeroei... -
 Die seuns het behoort aan Baesa... -
 Baesa is die seun van Agija... -
- 20 Die Here straf Isebel... -

- Die honde sal Isebel opvreet by die muur... -
- 21 Agab se familie sterf in die stad... -
Die honde sal hulle opvreet... -
- 22 Agab se familie sterf in die veld... -
Die roofvoels sal hulle opvreet... -
- 23 Niemand doen so verkeerd nie... -
Agab doen verkeerd volgens die Here... -
- 24 Isebel is Agab se vrou... -
Isebel laat Agab verkeerd doen... -
Agab tree lelik op, Agab dien -
afgode... -
Amoriete dien afgode... -
Die Here straf die Amoriete... -
Die Amoriete besit goed... -
Die Here vat die goed... -
Die Here gee die goed vir Israel... -
- 25 Agab hoor die straf... -
Agab skeur sy kiere... -
Agab trek rouklere aan... -
Agab vas... -
Agab slaap met rouklere... -
Agab loop bedruk... -
- 26 Die Here praat met Elia... -
Elia is 'n Tisbiet... -
Die Here sê... -
Elia moet sien... -
Agab verneder homself... -
- Die Here stel die ramp uit... -
Agab verneder homself voor die Here -
Die ramp gaan nie Agab tref nie... -
Agab se seun regeer... -
Die ramp tref sy seun... -
Die Here bring die ramp oor sy seun... -
Die Here bring 'n ramp oor sy huis... -

1.3 WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN VERGELYKING MET DIE MT?

1.4 WORD DAAR GEBEURE TOT DIE MT-VERHAAL TOEGEVOEG?

1.5 GEBEURE EN TYDSVLAK

HEDE: Elia konfronteer Agab oor die dood en
besitneming van Nabot se wingerd... -

VERLEDE: Agab maak aan Nabot 'n aanbod
om sy wingerd
te koop of te ruil.
Agab en Isebel se gesprek.
Isebel se briewe.
Nabot se steniging... 1

TOEKOMS: Die oordeel oor Agab
Isebel en Agab se huis
le in die toekoms. -

GEBEURE EN RUIMTE

Die verhaal speel af in Jisreël... -

2 DIE RELASIES IN DIE NABOT-VERHAAL

2.1 KARAKTERISERING

Agab is die protagonis in die verhaal. -
Isebel is die helper... -
God is die antagonis in die verhaal... -
Elia is sy helper... -

Slegs Agab, Nabot en God tree in die verhaal op.
Daar is geen verwysing na die ander karakters nie.

In die preek is Nabot die protagonis.

2.1.1 Ronde karakters:

Agab is 'n ronde karakter in die verhaal
 * Innerlike belewing van karakter
 * Ontwikkeling van karakter
 * Onvoorspelbaarheid van karakter

Agab: 'n Koning...
 iemand met mag...
 en geld...
 Hy is regverdig:
 Hy wil onderhandel...
 Wil Nabot ruil vir
 'n beter wingerd...
 of hy wil die wingerd koop...

emosioneel:
 bedruk...
 kwaad...
 lê op bed...
 eet nie...
 aggressief:
 Elia as vyand...
 berou: klere geskeur...
 rouklere aantrek...
 gevas...
 hoofkarakter...

2.1.3 Plat karakters:

voorspelbaar:
 Nabot...
 Isebel...
 Elia...
 Eensydig geteken:
 Nabot...
 Isebel...
 Elia...
 Nabot:
 'n vername man...
 besit 'n wingerd...
 gentilicum...
 hoof van vergadering...
 eensydig geteken: 'n tradisievolle man...
 Isebel:
 koningin...
 plannemaker...
 wreed...
 stadsvaders doen wat sy vra
 Eensydig geteken: magsbewys
 Elia:
 'n Profeet...
 kondig oordeel aan...
 kondig vergifnis aan...
 Eensydig geteken:
 Voer net God se opdragte uit
 God:
 straf die verkeerde:
 straf Agab...
 en Agab se huis...
 Isebel...
 stel oordeel oor Agab uit...
 maar nie oor Agab se huis nie
 God is voorspelbaar...
 daarom ook 'n plat figuur.

2.2 DIE KARAKTERISERING STEM IN 'N GROOT MATE

OOREEN MET DIE MT-VERHAAL.
 Kry 'n karakter 'n nuwe rol?
 protagonis
 se helper

antagonis
se helper
stop karakters

1
-
-

2.3 IS DAAR NUWE KARAKTERS IN DIE VERHAAL?

1

Jesus is 'n nuwe karakter in die verhaal.

2.4 WORD DAAR NUWE DRADE TUSSEN DIE ELEMENTE GESPAN?

1

Isebel funksioneer nie in die verhaal nie. Elia se rol as profeet kry geen aandag in die preek nie.

3 NORME WAT DIE KRITIESE AFSNYDINGS-PUNT BEPAAL

3.1 DIE GESIGSPUNT VAN DIE VERHAAL

Vergelyk Rossouw.

3.2 DIE BASIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:

Nabot besit 'n wingerd. Agab begeer die wingerd. Nabot weier. Agab is bedruk omdat Nabot weier.	Moedergebeure
-----	
Isebel tree tussenbeide. Agab vertel dat Nabot weier. Isebel berispe Agab. Isebel maak 'n plan. Isebel se plan word uitgevoer. Isebel se plan slaag.	Moordplan
-----	
Elia konfronteer Agab oor wingerd--- en dood van Nabot. Oordeel word oor Agab uitgespreek. Vyandskap tussen Agab en Elia.	Strafgerig 1

Oordeel oor Agab se huis. Isebel gaan gestraf word. Agab se huis sal gestraf word. Isebel verlei Agab.	Strafgerig 2 Verskuiwing
-----	
Agab se berou Agab is vergewe.	Berou/genade

Vergelyk 'n mens die struktuur van die preek met dié in die MT, lyk die resultaat as volg:

3.2.1 Minusse:

Stem die verhaal ten volle met die basiese struktuur ooreen?
Stem die verhaal feitlik met die basiese verhaalstruktuur van die MT ooreen?

{ -1 sekondêre gebeurtenis)
{-2 sekondêre gebeurtenisse)
{-3 sekondêre gebeurtenisse)
Die verhaal is feitlik nie herkenbaar nie
Die verhaal is nie herkenbaar nie.

-
-
-
1
-

Indien 'n mens die eerste paragraaf uit die preek sou weglaat, sou die preek geheel en al nie herkenbaar wees nie.

3.2.2 Plusse:

* Word 'n nuwe gebeurtenis tot die verhaal toegevoeg?
1 gebeurtenis

-

2 of meer nuwe gebeurtenisse	1
* Daar het geen verandering van die struktuur plaasgevind nie	-
* Daar het verandering plaasgevind	1
3. 3 <u>DIE HERKENBAARHEIDSNORM</u>	
Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal?	
(In die weergawe van die MT-verhaal)	
3. 3. 1 <u>Aan sy uiterlike vorm</u>	
Ten volle herkenbaar	-
Gedeeltelik herkenbaar	-
Feitlik nie herkenbaar nie	1
Glad nie herkenbaar nie	-
3. 3. 2 <u>In sy relasies.</u>	
Karakterisering	-
Ten volle herkenbaar	-
Gedeeltelik herkenbaar	-
Feitlik nie herkenbaar nie	1
Glad nie herkenbaar nie	-
3. 3. 3 <u>Relasie ten opsigte van elemente</u>	
Ten volle herkenbaar	-
Gedeeltelik herkenbaar	-
Feitlik nie herkenbaar nie	1
Glad nie herkenbaar nie	-
4 <u>DIE PLOT VAN DIE NABOT-VERTELLING</u>	
4. 1 <u>DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING</u>	
Die verhaal speel af in Jisreël	-
waar Nabot ('n vername burgerlike)	-
'n wingerd besit...	-
wat aan koning Agab se grond grens	-
4. 2 <u>DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS</u>	
Verskeie konflikte bestaan in die verhaal.	
* Konflik in Agab self:	
kwaad...	-
toornig...	-
le op sy bed...	-
eet nie...	-
* Konflik tussen mense:	
Agab en Nabot oor die wingerd	-
Agab en Isebel oor sy swak koninklike optrede	-
Agab en Elia	-
* Konflik tussen Nabot en die leiers.	-
* Konflik tussen Nabot en amptenare	-
* Konflik tussen die ondermaanse en die bomaanse wêreld.	-
Agab en God (verkeerd gedoen)	-
4. 3 <u>DIE EINDE VAN DIE VERHAAL</u>	
Die verhaal bereik sy klimaks wanneer Agab tot ander insigte kom en hom voor God verneder	-
4. 3. 1 <u>Die denouement in die verhaal:</u>	
God gaan Agab nie meer straf nie maar wel sy huis straf	-
Die konflik lê binne die volk self. Die volk moet terugkeer na sy erfenisse.	
4. 4 <u>DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL</u>	
<u>IRONIESE OORGANG:</u>	
Agab keer met die hulp van die Here na die geordende wêreld terug.	-

5 KONKLUSIE5.1 IS DIE WEERGAWA 'N HERKENBARE INTERPRETASIE
VAN DIE MT-VERHAAL?5.1.1 Stem die volgende elemente ooreen:

Karakters	-
gebeure	-
tydsvlak van die aanbieding van die weergawe	-

5.1.2 Stem die volgende relasies ooreen:

i) Karakterisering	-
protagonis	-
helper	1
antagonis	-
helper	-
ii) gebeure	-
iii) struktuur	-
iv) plot	-
v) plotlyn	-
vi) denouement van die weergawe	-

5.2 IS DIE WEERGAWA 'N NUWE VERHAAL?

i) Het daar 'n roolverskuiwing plaasgevind ten opsigte van die:	
die protagonis	1
die helper	1
die antagonis	1
sy helper	-
ii) Is daar <u>nuwe karakters</u> tot die verhaal toegevoeg?	1
iii) Is daar <u>karakters weggelaat</u> in vergelyking met die <u>MT-verhaal</u> ?	-
iv) Is daar <u>nuwe gebeure</u> tot die verhaal <u>toegevoeg</u> ?	1
v) Is daar <u>gebeure weggelaat</u> in vergelyking met die <u>MT-verhaal</u> ?	1
Dit lei tot 'n nuwe:	
* struktuur	1
* plot	1
* plotlyn	1
* denouement in die verhaal	1

DIE PREEK VAN AARTSBISKOP TUTU
DIE ELEMENTE IN DIE MT IN VERGELYKING MET TUTU SE PREEK
1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT-VERHAAL

Daar tree 5 Karakters in die verhaal op:

Agab...	1
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	1
God...	1
Aantal:...	5

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

1 Nabot besit 'n wingerd...	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab gaan praat met Nabot...	1
2 Agab wil Nabot se wingerd besit...	1
Agab wil 'n ander wingerd gee...	-
Agab wil die wingerd van Nabot koop...	-
3 Nabot weier...	1
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	1
4 Agab is bedruk...	1
Agab is kwaad...	-
Agab gaan huis toe...	1
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab lê op sy bed...	1
Agab bedek sy gesig...	1
Agab weier om te eet...	1
5 Isebel is Agab se vrou...	1
Isebel kom na Agab...	1
Isebel vra 'n vraag aan Agab...	1
Agab is bedruk...	1
Agab weier om te eet...	1
6 Agab se vir Isebel...	1
Agab praat met Nabot...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab wil die wingerd koop...	-
Agab wil die wingerd ruil...	-
7 Nabot praat met Agab...	-
Nabot weier om wingerd af te staan...	1
8 Isebel praat met Agab...	1
Agab is koning oor Israel...	1
Agab moet gaan eet...	1
Agab moet nie bekommerd wees nie...	1
Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	1
9 Isebel skryf briewe...	-
Isebel skryf in Agab se naam...	-
Isebel verseel die briewe...	-
Isebel stuur die briewe aan die leiers en ampsdraers van Jisreël...	-
10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:	-
Hou 'n vasdag...	-
Sit Nabot voor in die vergadering...	-
Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot...	-
Hulle getuig teen Nabot:	-
Nabot vloek God...	-
Nabot vloek die koning...	-
Leiers vat Nabot na buite...	-
Ampsdraers vat Nabot na buite...	-
Leiers stenig Nabot...	-
Ampsdraers stenig Nabot...	-
11 Die leiers doen wat Isebel beveel het...	1
Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het...	-
Hulle(leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag...	-

Nabot sit voor in die vergadering...	-
Twee gewetenlose manne sit voor Nabot...	1
Hulle praat.	-
Nabot vloek God...	1
Nabot vloek die koning...	1
12 Die ampsdraers vat Nabot na buite...	-
Die leiers vat Nabot na buite...	-
Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot...	1
Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel...	-
Nabot is dood...	-
13 Isebel hoor Nabot is dood...	-
Isebel sê vir Agab...	1
Agab vat die wingerd...	1
Die wingerd het aan Nabot behoort...	1
Nabot was 'n Jisreëliet...	-
Nabot het nie verkoop nie...	-
Nabot leef nie...	-
Nabot is dood...	1
14 Agab hoor Nabot is dood...	-
Agab vat Nabot se wingerd...	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
15 Here praat met Elia...	1
Elia is 'n Tisbiet...	-
Elia maak klaar...	-
Elia gaan Agab ontmoet...	1
Agab bly in Samaria...	-
Agab regeer oor Israel...	-
Agab is in die wingerd...	-
Die wingerd behoort aan Nabot...	-
Agab vat die wingerd...	-
16 Die Here sê vir Elia...	-
Elia sê vir Agab...	1
Die Here sê vir Agab...	1
Agab het Nabot gedood...	-
Agab vat die wingerd...	-
Elia sê vir Agab...	-
Die Here sê vir Agab...	-
Die honde het Nabot...	-
se bloed gelek...	-
Die honde sal Agab...	-
se bloed lek...	-
17 Agab hoor Elia...	-
Agab sê vir Elia...	-
Elia is sy vyand...	-
18 Elia sê vir Agab...	-
Agab is sy vyand...	-
19 Die Here sê vir Agab...	-
Agab doen nie wat die Here vra nie...	-
Here bring 'n ramp oor Agab...	-
Die Here gaan Agab vernietig...	-
Die Here gaan Agab uitroei...	-
Die Here gaan Agab se seuns uitroei...	-
Die Here gaan al sy seuns uitroei...	-
Agab tart die Here...	-
Agab laat Israel sondig...	-
Die Here gaan sy seuns uitroei...	-
Die Here het die seuns uitgeroei...	-
Die seuns het aan Jerobeam behoort...	-
Jerobeam is die seun van Nebat...	-
Die Here het die seuns uitgeroei...	-
Die seuns het behoort aan Baesa...	-
Baesa is die seun van Agija...	-
20 Die Here straf Isebel...	-

- Die honde sal Isebel opvreet by die muur... -
- 21 Agab se familie sterf in die stad... -
Die honde sal hulle opvreet... -
- 22 Agab se familie sterf in die veld... -
Die roofvoëls sal hulle opvreet... -
- 23 Niemand doen so verkeerd nie... -
Agab doen verkeerd volgens die Here... -
- 24 Isebel is Agab se vrou... -
Isebel laat Agab verkeerd doen... -
Agab tree lelik op, Agab dien afgode... -
Amoriete dien afgode... -
Die Here straf die Amoriete... -
Die Amoriete besit goed... -
Die Here vat die goed... -
Die Here gee die goed vir Israel... -
- 25 Agab hoor die straf... -
Agab skeur sy klere... -
Agab trek rouklere aan... -
Agab vas... -
Agab slaap met rouklere... -
Agab loop bedruk... -
- 26 Die Here praat met Elia... -
Elia is 'n Tisbiet... -
Die Here sê... -
Elia moet sien... -
Agab verneder homself... -
- Die Here stel die ramp uit... -
Agab verneder homself voor die Here -
Die ramp gaan nie Agab tref nie... -
Agab se seun regeer... -
Die ramp tref sy seun... -
Die Here bring die ramp oor sy seun... -
Die Here bring 'n ramp oor sy huis... -

1.3 WORD DAAR GEBEURE WEGGELAAT IN VERGELYKING MET DIE MT?

1

Wanneer Elia in die MT die oordeel begin uitspreek begin hy by Agab, dan sy huis, Isebel en dan weer Agab se huis. By Tutu begin hy by Isebel, dan Agab en vervolgens Agab se huis.

1.4 WORD DAAR GEBEURE TOT DIE MT-VERHAAL TOEGEVOEG?

1

1.5 GEBEURE EN TYDVAK

HEDE: Elia konfronteer Agab oor die dood en besitneming van Nabot se wingerd... -

VERLEDE: Agab maak aan Nabot 'n aanbod
om sy wingerd te koop of te ruil.
Agab en Isebel se gesprek.
Isebel se briewe.
Nabot se steniging..... -

TOEKOMS: Die oordeel oor Agab
Isebel en Agab se huis
le in die toekoms. -

Die preek word aangebied vanuit die huidige situasie, sodat nie een van bogenoemde vertrekpunte vir die vertel van die storie relevant is nie.

GEBEURE EN RUIMTE
Die verhaal speel af in Jisreël.... -

2 DIE RELASIES IN DIE NABOT-VERHAAL

2.1 KARAKTERISERING

Agab is die protagonis in die verhaal. -
Isebel is die helper... 1
God is die antagonis in die verhaal... -

Elia is sy helper...	1
2.1.1 <u>Ronde karakters:</u>	
Agab is 'n ronde karakter in die verhaal	1
* Innerlike belewing van karakter	-
* Ontwikkeling van karakter	-
* Onvoorspelbaarheid van karakter	-
Agab: 'n Koning....	1
iemand met mag...	1
en geld...	1
Hy is regverdig: Hy wil onderhandel...	1
Will Nabot ruil vir 'n beter wingerd...	-
of hy wil die wingerd koop...	-
emosioneel:	
bedruk ...	1
kwaad...	-
le op bed...	1
eet nie...	1
aggressief:	
Elia as vyand...	-
berou: klere geskeur...	-
-rouklere aantrek...	-
gevas ...	-
hoofkarakter...	-
2.1.2 <u>Plat karakters:</u>	
voorspelbaar:	
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	1
Eensydig geteken:	
Nabot... 1 Isebel...	
1 Elia...	1
Nabot:	
'n vername man....	-
besit 'n wingerd...	1
gentilicum ...	-
hoof van vergadering...	-
eensydig geteken:	
'n tradisievolle man...	1
Isebel:	
Koningin ...	1
plannemaker...	1
wreed...	1
stadsvaders doen wat sy vra	1
Eensydig geteken: magsbewys	1
Elia:	
'n Profeet...	1
kondig oordeel aan...	1
kondig vergifnis aan...	-
Eensydig geteken:	
Voer net God se opdragte uit	1
God:	
straf die verkeerde:	
straf Agab...	1
en Agab se huis...	1
Isebel...	1
stel oordeel oor Agab uit...	-
maar nie oor Agab se huis nie	-
God is voorspelbaar...	-
daarom ook 'n plat figuur.	1
2.2 <u>DIE KARAKTERTEKENING STEM IN 'N GROOT MATE OOREEN</u>	
<u>MET DIE MT-VERHAAL</u>	
Kry 'n karakter 'n nuwe rol?	1
Protagonis	1
se helper	-
antagonis	-
se helper	-

Die interaksie tussen die karakters lyk as volg:

3 NORME WAT DIE KRITIESE BREEKPUNT BEPAAL:

3.1 DIE GESIGSPUNT VAN DIE VERTELLER

3.2 DIE BASIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:

Nabot besit 'n wingerd. -----
 Agab begeer die wingerd.
 Nabot weier.
 Is bedruk omdat Nabot weier. ----- Moedergebeure Agab

Isebel tree tussenbeide. -----
 Agab vertel dat Nabot weier.
 Isebel berispe Agab.
 Isebel maak 'n plan.
 Isebel se plan word uitgevoer.
 Isebel se plan slaag. ----- Moordplan

Elia konfronteer Agab oor wingerd---
 en dood van Nabot.
 Oordeel word oor Agab uitgespreek.
 Vyandskap tussen Agab en Elia. ----- Strafgerig 1

Oordeel oor Agab se huis.
 Isebel gaan gestraf word.
 Agab se huis sal gestraf word.
 Isebel verlei Agab. ----- Strafgerig 2
 Verskuiwing

Agab se berou-----
 Agab is vergewe. ----- Berou/genade

Vergelyk 'n mens die struktuur van die verhaal met dié in die MT, dan lyk die resultate as volg:

3.2.1 Minusse:

- * Stem die verhaal ten volle met die basiese struktuur ooreen? -----
  - * Stem die verhaal feitlik met die basiese verhaalstruktuur van die MT ooreen? -----
  - (-1 sekondêre gebeurtenis) -----
  - (-2 sekondêre gebeurtenisse) -----
  - (-3 sekondêre gebeurtenisse) ----- 1
  - Die verhaal is feitlik nie herkenbaar nie -----
  - Die verhaal is nie herkenbaar nie. -----
- DIE BEROU EN GENADE SPEEL GEEN ROL IN SY PREEK NIE.

3.2.2 Plusse:

- * Word 'n nuwe gebeurtenis tot die verhaal toegevoeg? -----
- 1 gebeurtenis -----
- 2 of meer nuwe gebeurtenisse ----- 1
- * Daar het geen verandering van die struktuur plaasgevind nie -----
- Daar het verandering plaasgevind ----- 1
- * Word by die kronologiese volgorde van die struktuur gehou of nie? -----

3.3 DIE HERKENBAARHEIDSNORM

Is die Nabot-vertelling herkenbaar in die verhaal?
 (In die weergawe van die MT-verhaal)

3.3.1 Aan sy uiterlike vorm:

Ten volle herkenbaar -----

Gedeeltelik herkenbaar	1
Feitlik nie herkenbaar nie	-
Glad nie herkenbaar nie	-

3.3.2 In sy relasies.

3.3.2.1 Karakterisering

Ten volle herkenbaar -----

Gedeeltelik herkenbaar	-
Feitlik nie herkenbaar nie	1
Glad nie herkenbaar nie	-

3.3.2.2 Relasies ten opsigte van elemente

Ten volle herkenbaar	-
Gedeeltelik herkenbaar	-
Feitlik nie herkenbaar nie	1
Glad nie herkenbaar nie	-
4 DIE PLOT VAN DIE NABOT-VERTELLING	
4.1 DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING	
Die verhaal speel af in Jisreël	-
waar Nabot ('n vername burgerlike)	-
'n wingerd besit ...	1
wat aan Koning Agab se grond grens	1
4.2 DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS	
Verskeie konflikte bestaan in die verhaal:	
* Konflik in Agab self:	
kwaad...	-
toornig...	-
le op sy bed...	1
eet nie...	1
* Konflik tussen mense:	
Agab en Nabot oor die wingerd	1
Agab en Isebel oor sy swak koninklike optrede	1
Agab en Elia	1
* Konflik tussen Nabot en die leiers	-
* Konflik tussen Nabot en amptenare	-
* Konflik tussen die ondermaanse en die bomaanse wêreld	1
Agab en God (verkeerd gedoen)	1
4.3 DIE EINDE VAN DIE VERHAAL	
Die verhaal bereik sy klimaks wanneer Agab tot ander insigte kom en hom voor God verneder	-
4.3.1 Die denouement in die verhaal:	
God gaan Agab nie meer straf nie maar wel sy huis straf	-
5 KONKLUSIE:	
5.1 IS DIE WEERGAWE 'N HERKENBARE INTERPRETASIE VAN DIE MT-VERHAAL?	
5.1.1 Stem die volgende elemente ooreen	
aantal karakters	1
aantal gebeure-aantal uit 26:	-
5.1.2 Stem die volgende relasies ooreen	
1) Karakterisering	
protagonis	-
helper	1
antagonis	-
helper	1
ii) gebeure	-
iii) struktuur	-
iv) plot	-
v) plotlyn	1
vi) denouement van die verhaal	-
5.2 IS DIE WEERGAWE 'N NUWE VERHAAL?	
1) Het daar 'n rolverskuiwing plaasgevind ten opsigte van die:	
protagonis	1
helper-antagonis	-
1 helper	-
ii) Is daar nuwe karakters toegevoeg tot die MT-verhaal?	-
iii) Is daar karakters weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	-
iv) Is daar nuwe gebeure tot die MT-verhaal toegevoeg?	1
v) Is daar gebeure weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	1

iv) DIT LEI TOT 'N NUWE:
* struktuur
* plot
* plotlyn
* denouement van
die verhaal.

1
1
1
1

DIE TEKS VAN MOSALA'n VERGELYKING TUSSEN DIE TEKS VAN MOSALA EN DIE MT1. DIE ELEMENTE IN DIE MT1.1 DIE KARAKTERS IN DIE NABOT-VERHAAL

Daar tree 5 karakters in die verhaal op:

Agab...	1
Nabot...	1
Isebel...	1
Elia...	1
God...	1
Aantal:...	5

1.2 DIE GEBEURE IN DIE NABOT-VERHAAL

1 Nabot besit 'n wingerd...	1
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab gaan praat met Nabot...	-
2 Agab wil Nabot se wingerd besit...	1
Agab wil 'n ander wingerd gee...	-
Agab wil die wingerd van Nabot koop...	1
3 Nabot weier...	1
Nabot kan nie sy erfdeel afstaan nie...	1
4 Agab is bedruk...	-
Agab is kwaad...	-
Agab gaan huis toe...	-
Nabot wil nie sy erfgrond gee nie...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab lê op sy bed...	1
Agab bedek sy gesig...	-
Agab weier om te eet...	1
5 Isebel is Agab se vrou...	-
Isebel kom na Agab...	-
Isebel vra 'n vraag aan Agab...	-
Agab is bedruk...	-
Agab weier om te eet...	-
6 Agab sê vir Isebel...	-
Agab praat met Nabot...	-
Nabot is 'n Jisreëliet...	-
Agab wil die wingerd koop...	1
Agab wil die wingerd ruil...	-
7 Nabot praat met Agab...	-
Nabot weier om wingerd af te staan...	-
8 Isebel praat met Agab...	1
Agab is koning oor Israel...	-
Agab moet gaan eet...	-
Agab moet nie bekommerd wees nie...	-
Isebel gaan vir Agab die wingerd gee...	-
9 Isebel skryf briewe...	1
Isebel skryf in Agab se naam...	-
Isebel verseël die briewe...	-
Isebel stuur die briewe	-
aan die leiers en ampsdraers van Jisreël...	1
10 Isebel se briewe het die volgende inhoud:	
Hou 'n vasdag...	1
Sit Nabot voor in die vergadering...	1
Twee gewetenlose manne sit teenoor Nabot...	1
Hulle getuig teen Nabot:	
Nabot vloek God...	1
Nabot vloek die koning...	1
Leiers vat Nabot na buite...	-
Ampsdraers vat Nabot na buite...	-

- Leiers stenig Nabot... 1
 Ampsdraers stenig Nabot... 1
- 11 Die leiers doen wat Isebel beveel het... -
 Die ampsdraers doen wat Isebel beveel het... -
 Hulle (leiers & ampsdraers) hou 'n vasdag... 1
 Nabot sit voor in die vergadering... -
 Twee gewetenlose manne sit voor Nabot... -
   Hulle praat... -
     Nabot vloek God... -
     Nabot vloek die koning... -
- 12 Die ampsdraers vat Nabot na buite... -
 Die leiers vat Nabot na buite... -
 Hulle (ampsdraers en leiers) stenig Nabot... 1
 Hulle (ampsdraers en leiers) sê vir Isebel... -
 Nabot is dood... -
- 13 Isebel hoor Nabot is dood... -
 Isebel sê vir Agab... -
 Agab vat die wingerd... -
 Die wingerd het aan Nabot behoort... -
   Nabot was 'n Jisreëliet... -
   Nabot het nie verkoop nie... -
   Nabot leef nie... -
   Nabot is dood... -
- 14 Agab hoor Nabot is dood... -
 Agab vat Nabot se wingerd... -
 Nabot is 'n Jisreëliet... -
- 15 Here praat met Elia... -
 Elia is 'n Tisbiet... -
 Elia maak klaar... -
 Elia gaan Agab ontmoet... -
   Agab bly in Samaria... -
   Agab regeer oor Israel... -
   Agab is in die wingerd... -
   Die wingerd behoort aan Nabot... -
   Agab vat die wingerd... -
- 16 Die Here sê vir Elia... -
 Elia sê vir Agab... -
 Die Here sê vir Agab... -
 Agab het Nabot gedood... -
 Agab vat die wingerd... -
 Elia sê vir Agab... -
 Die Here sê vir Agab... -
 Die honde het Nabot... -
   se bloed gelek... -
 Die honde sal Agab... -
   se bloed lek... -
- 17 Agab hoor Elia... -
 Agab sê vir Elia... -
 Elia is sy vyand... -
- 18 Elia sê vir Agab... -
 Agab is sy vyand... -
- 19 Die Here sê vir Agab... -
 Agab doen nie wat die Here vra nie... -
   Here bring 'n ramp oor Agab... -
   Die Here gaan Agab vernietig... -
   Die Here gaan Agab uitroei... -
   Die Here gaan Agab se seuns uitroei... -
   Die Here gaan al sy seuns uitroei... -
 Agab tart die Here... -
 Agab laat Israel sondig... -
 Die Here gaan sy seuns uitroei... -
 Die Here het die seuns uitgeroei... -
 Die seuns het aan Jerobeam behoort... -
   Jerobeam is die seun van Nebat... -

- Die Here het die seuns uitgeroel... -
 Die seuns het behoort aan Baesa... -
 Baesa is die seun van Agija... -
- 20 Die Here straf Isebel... -
 Die honde sal Isebel opvrete by die muur... -
- 21 Agab se familie sterf in die stad... -
 Die honde sal hulle opvrete... -
- 22 Agab se familie sterf in die veld... -
 Die roofvoëls sal hulle opvrete... -
- 23 Niemand doen so verkeerd nie... -
 Agab doen verkeerd volgens die Here... -
- 24 Isebel is Agab se vrou... -
 Isebel laat Agab verkeerd doen... -
 Agab tree lelik op, Agab dien afgode... -
 Amoriëte dien afgode... -
 Die Here straf die Amoriëte... -
 Die Amoriëte besit goed... -
 Die Here vat die goed... -
 Die Here gee die goed vir Israel... -
- 25 Agab hoor die straf... -
 Agab skeur sy klere... -
 Agab trek rouklere aan... -
 Agab vas... -
 Agab slaap met rouklere... -
 Agab loop bedruk... -
- 26 Die Here praat met Elia... 1
 Elia is 'n Tisbiet... -
 Die Here sê... -
 Elia moet sien... -
 Agab verneder homself... -
 Die Here stel die ramp uit... -
 Agab verneder homself voor die Here... -
 Die ramp gaan nie Agab tref nie... -
 Agab se seun regeer... -
 Die ramp tref sy seun... -
 Die Here bring die ramp oor sy seun... -
 Die Here bring 'n ramp oor sy huis... -
- 1.2 WORD DAAR GEBEURE TOT DIE
MT-VERHAAL WEGGELAAT? 1
- 1.3 WORD DAAR GEBEURE TOT DIE NABOT-VERHAAL
TOEGEVOEG? 1
- 1.4 GEBEURE EN TYDVAK
- HEDE: Elia konfronteer Agab oor die dood en
 besitneming van Nabot se wingerd..... -
- VERLEDE: Agab maak aan Nabot 'n aanbod
 om sy wingerd 1
 te koop of te ruil. 1
 Agab en Isebel se gesprek. 1
 Isebel se briewe. -
 Nabot se steniging.... -
- TOEKOMS: Die oordeel oor Agab -
 Isebel en Agab se huis -
 lê in die toekoms. -
- Die huidige situasie is die vertrekpunt met die
 Nabot-verhaal wat in die verlede afgespeel het.
- GEBEURE EN RUIMTE
 Die verhaal speel af in Jisreël... -
- 2 DIE RELASIES IN DIE NABOT-VERHAAL
- 2.1 KARAKTERISERING
 Agab is die protagonis in die verhaal... -

Isebel is die helper... -
 God is die antagonist in die verhaal... -
 Elia is sy helper... -

2.1.1 Ronde Karakters:

Agab is 'n Ronde Karakter in die verhaal -
 * Innerlike belewing van karakter -
 * Ontwikkeling van karakter -
 * Onvoorspelbaarheid van karakter -

Agab: 'n Koning... 1
 iemand met mag... 1
 en geld... 1

Hy is regverdig: -
 Hy wil onderhandel... -
 Wil Nabot ruil vir -
 'n beter wingerd... -
 of hy wil die wingerd koop... 1

emosioneel: -
 bedruk... -
 kwaad... -
 lê op bed... -
 eet nie... -

aggressief: -
 Elia as vyand... -

berou: -
 kiere geskeur... -
 rouklere aantrek... -
 gevas... -

hoofkarakter... -

2.1.2 Plat Karakters:

voorspelbaar: -
 Nabot... -
 Isebel... -
 Elia... -

Eensydig geteken: -
 Nabot... -
 Isebel... -
 Elia... -

Nabot: -
 'n vername man... -
 besit 'n wingerd... 1
 gentilicum... -
 hoof van vergadering... -
 eensydig geteken: -
 'n tradisievolle man... -

Isebel: -
 Koningin... 1
 plannemaker... -
 wreed... -
 stadsvaders doen wat sy vra -
 Eensydig geteken: magsbewys 1

Elia: -
 'n Profeet... 1
 kondig oordeel aan... -
 kondig vergifnis aan... -
 Eensydig geteken: -
 Voer net God se opdragte uit 1

God: -
 straf die verkeerde: -
 straf Agab... -
 en Agab se huis... -
 Isebel... -
 stel oordeel oor Agab uit... -
 maar nie oor Agab se huis nie -
 God is voorspelbaar... -
 daarom ook 'n plat figuur. -

2.2 DIE KARAKTERTEKENING STEM IN 'N GROOT MATE MET DIE MT-VERHAAL OOREEN.

kry 'n karakter 'n nuwe rol?
 protagonis
 se helper
 antagonis
 se helper
 stop karakters

2.3 IS DAAR NUWE KARAKTERS IN DIE VERHAAL?

2.4 WORD NUWE DRADE TUSSEN ELEMENTE GESPAN?

3. NORME WAT DIE KRITIESE BREEKPUNT BEPAAL

3.1 DIE GESIGSPUNT WAARUIT DIE VERHAAL VERTEL IS

3.2 DIE BASIESE STRUKTUUR VAN DIE VERHAAL:

Nabot besit 'n wingerd.
 Agab begeer die wingerd.
 Nabot weier.
 Agab is bedruk omdat Nabot weier.

Moedergebeure

Isebel tree tussenbeide.
 Agab vertel dat Nabot weier.
 Isebel berispe Agab.
 Isebel maak 'n plan.
 Isebel se plan word uitgevoer.
 Isebel se plan slaag.

Moordplan

Elia konfronteer Agab oor wingerd--
 en dood van Nabot.
 Oordeel word oor Agab uitgespreek.
 Vyandskap tussen Agab en Elia.

Strafgerig 1

Oordeel oor Agab se huis.
 Isebel gaan gestraf word.
 Agab se huis sal gestraf word.
 Isebel verlei Agab.

Strafgerig 2
 Verskuiwing

Agab se berou
 Agab is vergewe.

Berou/genade

Vergelyk 'n mens die struktuur van dié verhaal met dié in die MT, lyk die resultate as volg:

3.2.1 Minusse

- * Stem die verhaal ten volle met die basiese struktuur ooreen?
  - * Stem die verhaal feitlik met die basiese verhaalstruktuur van die MT ooreen?
    - (-1 sekondêre gebeurtenis)
    - (-2 sekondêre gebeurtenisse)
    - (-3 sekondêre gebeurtenisse)
- Die verhaal is feitlik nie herkenbaar nie
 Die verhaal is nie herkenbaar nie.

3.3.2 Plusse

- Word 'n nuwe gebeurtenis tot die verhaal toegevoeg?
  - 1 gebeurtenis
  - 2 of meer nuwe gebeurtenisse
- Die verhaal is nog herkenbaar
- Die verhaal is nie herkenbaar nie
- Word by die kronologiese volgorde van die struktuur gehou of nie?

3.3 DIE HERKENBAARHEIDSNORM

Is die Nabotvertelling herkenbaar in die verhaal? (In die weergawe van die MT-verhaal)	
3.3.1 <u>Aan sy uiterlike vorm:</u>	
Ten volle herkenbaar	-
Gedeeltelik herkenbaar	-
Feitlik nie herkenbaar nie	1
Glad nie herkenbaar nie	-
3.3.2 <u>In sy relasies:</u>	
3.3.2.1 <u>Karakterisering</u>	
Ten volle herkenbaar	-
Gedeeltelik herkenbaar	-
Feitlik nie herkenbaar nie	1
Glad nie herkenbaar nie	-
3.3.2.2 <u>Relasies ten opsigte van elemente</u>	
Ten volle herkenbaar	-
Gedeeltelik herkenbaar	-
Feitlik nie herkenbaar nie	1
Glad nie herkenbaar nie	-
4 <u>DIE PLOT VAN DIE NABOTVERTELLING</u>	
4.1 <u>DIE BEGIN VAN DIE VERTELLING</u>	
Die verhaal speel af in Jisreël	-
waar Nabot ('n vername burgerlike)	-
'n wingerd besit ...	1
wat aan koning Agab se grond grens	-
4.2 <u>DIE MIDDEL-KONFLIKONTWIKKELING EN KLIMAKS</u>	
Verskeie konflikte bestaan in die verhaal:	
* Konflik in Agab self:	
Kwaad...	-
toornig...	-
le op sy bed...	1
eet nie...	1
* Konflik tussen mense:	
Agab en Nabot oor die wingerd	1
Agab en Isebel oor sy swak koninklike optrede - Agab en Elia	-
* Konflik tussen Nabot en die leiers	1
* Konflik tussen Nabot en amptenare	1
* Konflik tussen die ondermaanse en die bomaanse	
wêreld.	-
Agab en God	-
(verkeerd gedoen)	-
4.3 <u>DIE EINDE VAN DIE VERHAAL</u>	
Die verhaal bereik sy klimaks wanneer Agab tot ander insigte kom en hom voor God verneder	-
4.3.1 <u>Denouement in die verhaal:</u>	
God gaan Agab nie meer straf nie	-
maar wel sy huis straf	-
4.4 <u>DIE PLOTPLAN VAN DIE VERHAAL</u>	
<u>IRONIESE OORGANG:</u>	
Agab keer met die hulp van die Here na die geordende wêreld terug	-
Is die basiese plot dieselfde?	-
5 <u>KONKLUSIE</u>	
5.1 <u>IS DIE WEERGAWE 'N HERKENBARE</u>	
<u>INTERPRETASIE VAN DIE MT-VERHAAL?</u>	
5.1.1 <u>Stem die volgende elemente ooreen</u>	
karakters	1
gebeure-aantal uit 26:	-
tydsvlak van die aanbieding van die weergawe	-
5.1.2 <u>Stem die volgende relasies ooreen:</u>	
1) Karakterisering	-
protagonis	-
helper	-

	antagonis	-
	helper	-
ii)	struktuur	-
iii)	plot	-
iv)	plotlyn	-
v)	denouement van die weergawe	-
5.2	<u>IS DIE WEERGAWE 'N NUWE VERHAAL?</u>	1
i)	Het daar 'n roloverskuiwing plaasgevind	-
	ten opsigte van die:	-
	protagonis	-
	helper	-
	antagonis	-
	helper	-
ii)	Is daar nuwe karakters toegevoeg tot die MT-verhaal?	-
iii)	Is daar karakters weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	-
iv)	Is daar nuwe gebeure tot die MT-verhaal toegevoeg?	1
v)	Is daar gebeure weggelaat in vergelyking met die MT-verhaal?	1
iv)	<u>DIT LEI TOT 'N NUWE:</u>	1
	* struktuur	1
	* plot	1
	* plotlyn	1
	* denouement van die verhaal.	1